

İÇİNDEKİLER

Mukaddime.....	3
El Öpmenin Hükümü.....	4-5
İslam’da Avcılık – Avlanmanın Hükümü	6-8
Bir Erkeğin Kırmızı Elbise Giymesinin Hükümü	9
Kocanın Kazanıp Eve Getirdiği Para Haram İse Kadın Ne Yapar?.....	10
Sövmenin Hükümü.....	11-12
Gayri İslami Bayram Tatillerinin Mesaisinden Elde Edilen Kazancın Hükümü.....	13
Bid’at Nedir?.....	14-19
Saç Kazıtmanın Hükümü.....	20-21
Fıtır Sadakası ve Zekat.....	22-28
Kuş Besleyenın Şahitliği Kabul Edilir mi?.....	29
Takke ve Sarığın Dindeki Yeri.....	30-32
Alimleri Taklid Etmenin Ölçüsü Nedir?.....	33-34
Cemaat Halinde Dua Etmenin Hükümü.....	35-36
Yüzük Takmanın Hükümü.....	37-38
Sigara İçmenin Hükümü.....	39-41
Tek Başına Namaz Kılan Kimsenin Bu Namazi Cemaatle İade Etmesi.....	42-44
İslam’a Göre Câiz ve Haram Olan Sporlar.....	45-47
Kedi, Köpek, Aslan vb. Hayvanların Yenmemesinin Sebebi Nedir?.....	48
Hayvanların ve İnsanların Kısırlaştırılmasının Hükümü.....	49-50

İÇİNDEKİLER

İslam’da Göz Hakkı.....	51-53
Yeni Doğan Bebeğe İsim Koymak İçin Kulağına Ezan ve Kamet Okunması.....	54-56
Namazda Ağlamak Namazı/Abdesti Bozar mı?.....	57-60
Organ Nakli Caiz Midir?.....	61-65
Evde İtikaf Olur mu?.....	66-69
Kesik veya Delik kulaklı ve Küpeli Hayvandan Kurban Olur mu?.....	70-72
Evvabın Namazı.....	73-74
Kaza Namazı.....	75-82
Rasulullah’ın (s.a.v) Namaz Kılma Şekli.....	83
Eti Yenen Hayvanların Nereleri Yenmez.....	84
İslam’da Yalan Söylemenin Hükümü Nedir?.....	85-87
Başkası Tarafından Getirilip Söylenen Selam Nasıl Alınır?.....	88
Dua Ederken Elleri Kladırmak ve Yüze Sürmek Câiz midir?.....	89-91
Kafir ile Evlenen Müslüman Kadın Kafir Olur mu?.....	92-93
Velisinin Ölen Yakını İçin Hac Etmesinin Hükümü Nedir?.....	94-97
Sahabe İcması Huccet midir? Mezheplerin Namazın Terkindeki İhtilafları Nedendir?.....	98-101
Ezan Okunurken Çalgılı veya Çalgısız Musiki Dinlemenin Hükümü.....	102-103

MUKADDİME

Racîm şeytanın şerrinden Allah’a Sığınırız.

Rahman, Rahim Allah’ın Adıyla

Hamd Alemlerin Rabbi olan Allah’a

Salat ve Selam yaratılmışların en hayırlısına, âline ve Ashabına.

Bundan sonra,

Alîm ve Hakîm olan Allah şöyle buyurmuştur,

"Hayır, o, kendilerine ilim verilenlerin kalplerindeki apaçık âyetlerdir. Bizim âyetlerimizi ancak zalimler inkâr eder. (29/Ankebut/49)"

Ve yine Musa (a.s)’ın dilinden şöyle buyurmuştur,

"Rabbim! Gönlüme ferahlık ver, işimi bana kolaylaştır, dilimdeki tutukluğu çöz ki sözümü anlasınlar (20/Taha/25-28)"

Allah celle ve âla’dan dileğimiz emeklerin amacına ulaşması, Dünya’da ve Ahirette ecrini ve rahmetini üzerimize indirmesidir.

El Öpmenin Hükmü

Abdullah b. Ömer (r.anhuma)'den rivayet olunduğuna göre, kendisi Rasulullah (s.a.v)'ın (düşmana baskın yapmak üzere gönderdiği) seriyyelerinden birinde imiş. (Abdullah bu seriyyede bulunduğu sırada başından geçen olayları) şöyle anlattı: "Askerler tamamen bozguna uğradılar. Ben de bu bozguna uğrayanlar arasında idim. (Bu kargaşalıktan kurtulup da bir kenara çıkınca; "(şimdi) **ne yapacağız? Biz harpten kaçtık (Allah'ın) gazab(ı) ile geri döndük**" demeye başladık ve; "**Medine'ye girelim (gündüzün) orada kalalım, (geceleyin) bizi hiç bir kimse görmeden (evlerimize) gideriz.**" dedik. Ve Medine'ye gir(meye kesinlikle karar ver)dik. (fakat) hemen arkasından da; "**Eğer biz Rasulullah(s.a.v.)'a (varıp da) durumumuzu arzetsaydık, (daha hayırlı olurdu. O zaman) eğer bize tevbe gerekiyor idiyse (tevbe eder ondan sonra tevbekâr olarak Medine'de) kalırdık. Eğer bundan başka bir şey (yapmamız gerekiyor) idiyse (Medine'den) gider(o görevi yerine getirir)dik.**" dedik.

Bunun üzerine sabah namazından önce Rasulullah (s.a.v.) (ı beklemek) için oturduk. (Evinden) çıkınca kendisine (doğru) ayağa kalktık ve; **Biz (savaştan) kaçanlarız!** dedik.

"Hayır! Bilakis siz tekrar savaşa dönen kimselersiniz." buyurdu.

Biz de yaklaşp elini öptük.

Bunun üzerine; **"Ben de müslüman birliğinden bir kimseyim."** buyurdu.

(Sunen-i Ebu Davud, Kitabu'l-Cihad, B. 96, Hadis no: 2647; Sunen-i Tirmizî, Kitabu'l-Cihad, B. 36, Hadis no:1770; İbn Kesir, A.g.e. C. 7, Sh. 3261; Ahmed b. Hanbel, (Musned, C. 2, Sh. 58, 70, 86, 99, 100, 111) ve İbn Ebu Hatim'den.)

El Öpme Hakkında (Gelen Hadis)

Abdullah b. Ömer (başından geçen) bir olayı Abdurrahman b. Ebî Leylâ'ya anlatmış (sonra) şöyle demiş:

"Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'e yaklaşp elini öptük".

(Tirmizi, cihad 36; İbn Mâce, edeb 16; Ahmed b. Hanbel. 11,7, 86, III; Sunen-i Ebu Davud Terceme ve Serhi)

Açıklama

Abdullah b. Ömer'in Abdurrahman b. Ebî Leylâ'ya anlattığı olayı (2647) numaralı hadis-i şerifte anlatılan, Peygamber'in gönderdiği bir akıncı birliğinin bozguna uğraması neticesinde, İbn Ömer'le arkadaşlarının akıncı birliğiyle irtibat kuramamaları neticesinde, Medine'ye dönüp gelip de Peygamberin huzuruna çıkarak elini öpmeleriyle ilgili olaydır. Mevzumuzu teşkil eden bu hadis-i şerif de yine el öpmenin caiz olduğuna delalet etmektedir. el-Ehberî'nin açıklamasına göre, İmam Malik, kibir ve gurura sebep olan el öpmekle, kibirden dolayı el öptürmenin câiz olmadığını, dindarlığından ve faziletinden dolayı, bir kimsenin elini öpmenin ise caiz olduğunu söylemiştir. İmam Nevevî de bir kimsenin zuhd ve takvası ya da diğer faziletleri sebebiyle elini öpmenin mekruh olmadığını, hatta sünnet olduğunu söylemiştir.

İlim ve fazilet sahibi olanların tâbilerine karsi bile tevazu göstermeleri mustehaptır. (Davudoglu, Ahmed, Sahih-i Muslim Terceme ve Serhi, IV, 365-366; Sunen-i Ebu Davud Terceme ve Serhi, Samil Yayınevi: 13/279)

El Öpmek Hakkında Mezheb Muctehidlerinin Görüşleri:

1. Hanefilere göre "teberruk yoluyla vera' sahibi âlimin ve âdil sultanın elini öpmekte beis yoktur, belki sünnettir". (İbn Abidin, Reddu'ı-Muhtar, V, 245)

2. Malikî'ler "Mutekebbirin elini öpmek mekruh, din, ilim ve şerefinden dolayı olursa caizdir." (Askalanî, Fethu'1-Bâri, XIII, 296)

3. Şafîiler "zuhd, salah ve dininden, ilim ve şerefinden dolayı el öpmek mustehab; zenginlik, mevki ve mansıbindan dolayı öpmekse mekruhtur. (Askalanî, Fethu'1-Bâri, XIII, 296)

4. Hanbeliler "Şayet dindarlığından dolayı ise beis yoktur, çünkü Ebu Ubeyde, Ömer b. el-Hattab'ın elini öpmüştür. Dünyalık için ise makbul değildir. (Gizau'l-Elbâb Serh Manzumeti'1-Âdab, I, 287)

Ancak bu elin sahibi âlim ve âdil değilse, İslamın tazimini kasd etmek bahis konusu değilse icmaen mekruhtur. (İbn Abidin, V, 245)

Hind ulemasından ve Hanefî fakihlerinden Eşref Ali et-Tehânevî'nin tahkikine göre "Muhabbet, özlem, takdir ve rahmet duyularından kaynaklanan öpmeler câizdir. Tazim ve selâmlama niyetiyle ve teberrük kasdıyla yapılan öpmeler câiz değildir." (I'la'u sunen, XVII. 426)

Meşhur İbn Abidin Haşiyesinde bu konuda şöyle deniyor:

"... Bazı câhillerin başkasıyla biraraya geldiklerinde, sanki onun eliymiş gibi kendi elini öpmesi de mekruhtur.

Karşılaşma anında arkadaşının elinin öpülmesinin mekruh olduğunda ise icrnâ vardır. Bazı kimselerin âlimlerin huzurunda, veya büyük insanların huzurunda, yer öpmeleri de böylece mekruhtur ve haramdır. Bunu yapan, yeri öpen ve rıza gösteren de günahkâr olur. Bu putlara tapmaya benzer. Bunu yapan ile razı olanlar ibadet ve tazim yoluyla olduğu takdirde kâfir olurlar. Eğer tahiyye yoluyla yeni selamlaşma yoluyla olursa, kâfir olmaz. Fakat günahkâr ve büyük günâh işlemiş olur..

Herhangi bir dünya menfaati için el öpmek mekruhtur Herkesin eli öpülmez Ana,baba ve âlimin eli öpülebilir Kadın da kocasının elini öpebilir. (*Molla Husrav, Duraru'l Hukkam fi Şerhi Gureri'l Ahkam:1/138*)

Kadın, evlenilmesi kendisine ebediyyen haram olan babası, dedesi, amcası, dayısı, kardeşi ve kayınpederinin elini öpmesi caizdir. Fakat babasının dışındakilerin elini öpmemek evladır. Kadın mahremi olmayan yalnız yaşlı olduğu için bir erkeğin elini öpemez. Ancak bir erkek mahremi olmayan yaşlı kadının elini öpebilir görüşü vardır ama öpmemeleri daha uygundur. İhtiyar kadınların elini mahremi olmayan erkeklerin sıkabileceğine dair bazı görüşler vardır. Ancak erkek ne kadar ihtiyar olursa olsun, mahremi olmayan hanımlar onun elini sıkamaz ve öpemez. (*İmam Merginani, el-Hidaye: 4/84*)

El Öptükten Sonra Alına Koymak

Sual : Eli öptükten sonra alına koymak doğru mudur? Sadece büyüklere saygı amacıyla? Bazı selefi gruplar el öpülebilir ama alına konulamaz diyorlar. Alın secde içindir diye.

El öpmek câiz olup, belli şartları da mevcuttur. Yukarıda ehl-i sunnetin konuyla ilgili delilleri de bunu göstermektedir. El öpümü esnasında, öpülen elin başa - alına konulması öfttür, konulmasa da el öpümü gerçekleşmiştir. Fakat bir kimse öptüğü eli alına koydu diye "ona ibadet etmiş, müşrik oldu" demek cahilliktir.

Mâlumumuzdur ki secde, niyetle, kıbleye dönerek yedi aza üzerine abdestli olarak ibadet kastıyla yapılır ve yere sadece alın konularak değil, burun da konularak yapılır.

Birilerinin kıyas, demogojik mantıki yorum ve kelime oyunları ile bir şeyleri haram kılmaya çalışmaları ancak kendini komik duruma düşürmekten başka bir işe yaramaz.

El öpülmesi bahane deyip, çocuğunun hastalanması esnasında, ateşine bakmak için elini çocuğun alına koyan anne - baba, doktora vs. şirk demelerini de bugünlerde beklemekteyim.

İslam'da Avcılık - Avlanmanın Hükümü

Cenâb-ı Hak bir âyet-i kerimede,

"**Size deniz avı ile yemeği -size ve yolculara geçimlik olsun diye- helâl kıldı. Kara avı ise -ihramda bulunduğunuz sürece- size haramdır**" (Maide 96) ve bir başka âyette deniz

"**İhramdan çıktığınız zaman avlanabilirsiniz**" (Maide 2) buyurduğu için, cumhur avlanmanın mubah olduğunu benimser.

Ulema, deniz hayvanlarından hepsinin ve kara hayvanlarından da eti yenen yabani hayvanların avlanabildiğinde muttefiktiler. Fakat yabanileşip kaçan ve bu yüzden kesilmesine imkân bulunmayan ehli hayvanların avlanmasında ihtilâf etmişlerdir.

İslam'a Göre Avcıda Bulunması Gereken Şartlar:

1. Av yapmanın ehli hayvanları kesmeye ehil bir müslüman veya kitabî olması şarttır. Bu bakımdan mecusi, putperest ve murtedin avladığı hayvan eti haramdır, yenilmez. Besmeleyi bilen ve avlanma kasdı taşıyan gayr-i mumeyyiz çocuğun veya mecnunun yahut da sarhoşun avladığı av ise sahihtir.

Hac ve umre için ihramda bulunan bir müslümanın Harem dahilinde ve haricinde avlanması helâl olmaz. Kur'an'da şöyle buyurulmuştur:

"**İhramda olduğunuz müddetçe kara avı size haram kılınmıştır.**" (Mâide, 96).

2. Avcılığı maişetini te'min maksadı ile yapmalıdır.

Vahşi hayvanları avlayarak maişetini te'min etmek, İslâm'da meşrû olan kazanç yollarından biridir. Fakat diğer kazanç yolları bundan daha faziletlidir. Telehhi, yani, keyf ve eğlence için, sadece spor olarak avlanmak ise, İslâm'da hoş karşılanmamıştır. Çünkü bu niyetle yapılan avlanma, kalbe kasvet ve gaflet verir, hayvanlara karşı şefkat ve acıma duygularını azaltır.

Neseî ve İbn-i Hibbân'ın rivayet ettikleri bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:

"**Bir kuşu boşuna öldürenler için, kıyâmet gününde o kuş bağırarak:**

"**Ya Rabbi, falan faydalanmak niyeti olmadan beni boşuna öldürdü' diye şikâyet edecektir...**"

Neseî'nin rivayet ettiği bir diğer hadîste de şöyle denilmektedir:

"**Bir kuş öldürüp de hakkını vermiyen kimse, kıyâmet gününde ondan mes'ul olacaktır.**

- **Kuşun hakkı nedir ya Rasûlallah** diye sordular. Buyurdu ki:

- **Onu boğazlayıp yemesi ve sadece başını kesip atmamasıdır.**"

Şu halde, yemek veya kendisinden faydalanmak niyeti olmadan sırf zevk için avlanmak İslâm'da câiz görülmemiştir.

3. Avcı, yaralayıcı âleti veya köpeği hayvanın üzerine atarken veya gönderirken Allah'ın adını anmalıdır. Kasıtlı olarak veya bilgisizlik Allah adını anmazsa, avladığı ya da kestiği hayvan helâl olmaz. Besmele çekmeyi unutan kişinin avladığı hayvan da, kestiği hayvan gibi helâl olur.

İslam'a Göre Av İle İlgili Şartlar:

1 - Av, şer'an eti yenilebilen hayvanlardan olmalıdır.

2 - Av hayvanı, ehli olmamak, boğaz ve boynundan boğazlanması imkânı olmayan yabanî bir hayvan olmalıdır. Av âletleriyle yaralanan hayvana yetişildiği zaman hâlâ yaşıyor ise, şer'î usûle göre boğazlanması gerekir. Aksi takdirde eti helâl olmaz.

Avlanan hayvana canı çıkmak üzere iken yetişilirse boğazlanması gerekmez. Bununla beraber, boğazlamayı evlâ görenler de vardır.

İslam'a Göre Av Aletleri ile İlgili Şartlar:

Av âletleri 2 kısımdır:

1. Kesici ve delici âletler: Mızrak, ok, bıçak, kılıç, tüfek, tabanca v.s. gibi âletler.

2. Dört ayaklı yırtıcı hayvanlardan köpek, pars gibi; yırtıcı kuşlardan atmaca, şahin, doğan gibi av için eğitilmiş hayvanlar...

* Keskin âletlerle av:

Bu avın iki şartı vardır:

a) Aletin, ağırlığıyla değil, kesmek ve delmek suretiyle avı öldürmesi.

Av malzemesinin vücûdu delip veya kesip girmesi şarttır. Ezme veya şiddetli darbe sonucu ölen hayvanların eti yenmez. Bunlara mevkuze denir. (Mâide, 3).

Binaenaleyh, taş, sopa, v.s. gibi şeylerle vurularak öldürülen hayvanların etleri yenmez.

Adiy bin Hâtem, İslâm'a girişi sırasında Peygamber Efendimize:

- Ben avı mi'rad ile vuruyor ve düşürüyorum, bunun hükmü nedir? diye sormuştu.

Peygamberimiz ona cevaben:

- **Mi'rad, attığın zaman eğer vücuda giriyorsa ye, aksi halde eğer eni ile isabet ediyor ve vucuda nüfuz etmiyorsa yeme...**" buyurmuştu.

(Mi'rad, ortası kalın ve enine isabet eden tüysüz bir ok çeşididir.)

Hadis-i şerif'ten de anlaşıldığına göre, av âletinin avın vücudunu yarması ve içine girmesi şarttır. Şu halde tabanca, tüfek gibi ateşli silâhların kurşun ve saçmalarıyla vurulan avlar helâldir. Zira kurşun; ok, mızrak ve kılıçtan daha kuvvetli şekilde vucuda nüfuz etmektedir.

b) Av âletini atış veya vuruş esnasında besmele çekilmelidir.

Besmele'yi unutarak terkeden bir avcı, hükmen besmele çekmiş sayılır. Besmele kasden terkedilirse, avlanan avın eti yenmez, haram olur.

Ebû Salebe el-Huşeni (r.anh), Peygamber (s.a.v.) Efendi*mizden:

"Yay'ınla avladığını -Allah'ın adını andıktan sonra- ye ve alıştırılan köpeğinle de avladığını -Allah'ın adını andıktan sonra- ye. Alıştırılmamış olan köpeğinle avladığını ise, eğer daha canlı iken yetişip kesersen ye"

(Buhârî, Zebâih, 72/4, no: 5478)

Bu her iki hadis de sıhhatli hadis ravileri tarafından rivayet olunmuştur.

(İbn Ruşd Kadî Ebu'l-Velid Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ruşd El-Hafid, Bidayetu'l-Muctehid ve Nihayetu'l-Muktesid, Beyan Yayınları: 2/267-368)

İmam-ı Şâfiî'ye göre, avlanırken besmele çekilmesi şart değildir. Fakat terki de mekruhtur.

İslam'a Göre Av Hayvanlarıyla Avcılık:

Avlanma; köpek, pars, v.b. hayvanlarla; doğan, şahin, v.b. kuşlarla yapılıyorsa, bu avın câiz olması için şu şartların bulunması gerekir:

a) Hayvanın muallem, yani özel eğitimle ava alıştırılmış olması.

b) Avı kendisi için değil, sâhibi için yakalaması.

c) Hayvan, avın üzerine, Allah'ın adı anılarak (besmele ile) bırakılmış olması...

"Size temiz olanlar helâl kılındı. Allah'ın size öğrettiği üzere alıştırıp yetiştirerek öğrettiğiniz avcı hayvanların sizin için tuttuklarını yiye ve üzerine Allah'ın adını anın." (Mâide, 4)

Av hayvanlarının öğretilmiş olması; sâhibinin arzu ettiği şekilde hareket etmesi, yakaladığını yemeyip sahibine getirmesi, sâhibi saldırdığı zaman avın arkasından gitmesi, çağırdığı zaman da geri gelmesi demektir.

Av hususunda talime kabiliyeti olmayan aslan, kaplan, ayı gibi hayvanlar ile ve necis-i ayn olan domuz ile avlanmak câiz değildir.

Sahibi için avlanmanın ölçüsü, hayvanın avdan hiçbir şey yememesidir. Peygamberimiz bu hususta:

"Köpeği saldırdığı zaman avdan yerse, ondan yeme. Çünkü o, kendi nefsi için yakalamıştır. Onu saldırdığı zaman avı öldürür ve yemezse, onu ye. Zira onu, sâhibi için yakalamıştır" buyurmuştur.

Avın arkasından gönderilen öğretilmiş hayvanın yanında bir başka hayvanın bulunmaması da şarttır. Mesela; Besmele çekilerek gönderilen köpeğe avı yakalamakta başka bir köpek yardım ederse, bu avın yenmesi câiz olmaz.

Adiy bin Hâtem Peygamberimize:

- **Ben köpeğimi salıyorum, fakat onunla beraber, başka bir köpek daha görüyorum. Hangisinin avı yakaladığını bilmiyorum"** diye sorduğunda ondan şu cevabı almıştır:

- **O avdan yeme, çünkü sen başkasının değil, ancak kendi köpeğinin üzerine besmele çektin..."**

(Buhârî, Zebâih, 72/2, no: 5475)

Avcı silâh ile vurduğu veya av hayvanı ile tutturduğu avını elde etmek için durmaksızın hemen koşmalıdır. Çünkü bu halde avı daha ölmeden elde edip boğazlamak mümkündür. Binaenaleyh, av sırasında yaralanan hayvan, avcının sebebsiz gecikmesi yüzünden boğazlanmaksızın ölecek olsa eti yenmez. Fakat, avcı hiç durmadan koştuğu halde, avını aldığı yaradan ölmüş olarak bulursa, artık onu boğazlamaya ihtiyaç yoktur.

Avın ölü bulunması:

Bâzan avcı avı vurur, fakat onu kaybederek bir müddet sonra ölü olarak bulur. Bu takdirde şu şartlarla av helâldir:

a - Avın ölümüne av sırasında aldığı yaradan başka bir darbenin sebep olmaması...

b - Avın kokmak suretiyle bozulacak dereceye ulaşmaması...

* Muhtelif avlar için bir besmele kâfidir. Avcı silâh atarken veya hayvanını salarken bir defa bismillâh dese, neticede birden fazla hayvan avlasa, bu avlar helâldir. Hepsinin de eti yenilebilir.

Bir kimse, muayyen bir ava, besmele ile attığı ok veya kurşun başka bir avı yaralayarak öldürse, bu av sahihtir. Çünkü besmele muayyen ava değil, atılan âlete, salınan hayvana aittir.

* Unsiyet peyda etmiş av hayvanlarını, boğazlayarak kesmek lâzımdır. Evde beslenen geyik gibi...

* Koyun, deve gibi ehlî bir hayvan vahşileşip elde edilmesi müşkül hâle gelse bu hayvanı av yoluyla öldürmek câiz olur.

Bir Erkeğin Kırmızı Elbise Giymesinin Hükümü

Erkeğin salt Kırmızı elbise giymesi caiz değildir. Rasulullah (s.a.v.)'in giydiği kırmızılı, Yemen kırmızısıdır ki, siyah üzerine kırmızı çizgili kumaştır.

4066... (Amr b. Şuayb'ın) dedesi (Abdullah b. Amr b. Âs)'dan rivayet olunmuştur, dedi ki:

Rasulullah (s.a.v) ile birlikte (Ezahir dağ yolu denilen) dağ yolundan iniyorduk. (Bir ara) Rasulullah (s.a.v) dönüp bana baktı. Benim üzerimde de asurla boyanmış, tek desenli sade bir giysi vardı.

"**üzerindeki bu giysi de nedir?**" diye sordu.

Ben onun bundan hoşlanmadığım hemen anlamıştım. Doğru tandırını yakmakta olan ev halkının yanına vardım ve bu elbiseyi tandıra attım. Sonra ertesi gün Peygamber'in yanına vardım.

"Ey Abdullah, o elbiseyi ne yaptın?" dedi. (Ben de yaptıklarımı teker teker) ona anlattım.

"**Keşke onu aile halkından bazılarına giydirseydin. Çünkü bunda kadınlar için bir sakınca yoktur**" (İbn-i Mâce, Libas 21) buyurdu. (Ebu Davud, Giyim kuşam, 4066)

İbnu'l-Kayyim el-Cevziyye; Peygamber'in giydiği kırmızı elbiseden maksat tümüyle kırmızı elbise değildir. Kırmızı ile siyah karışımı elbisedir. Arablar böyle elbiseye "kırmızılı elbise" derler. Bu inceliği bilmeyen bazı kimseler Peygamber'in kırmızı elbise giydiğini ifade eden 4183 numaralı hadisi delil göstererek, kırmızı elbise giyip halk arasına çıkarlar ve bu hareketleriyle unutulmuş bir sünneti ihya etmeye çalıştıklarını iddia ederler. Onların bu sözleri tamamen bir vehimden ibarettir. (Azîmâbâdî, Avnu'l-Mabûd, XI 117)

4069... Abdullah b. Amr'dan rivayet olunmuştur; dedi ki: Üzerinde (biri eteklik diğeri de gömlek olmak üzere) iki kırmızı giysi bulunan bir adam Peygamber (s.a.v)'e (selam vererek) geçti de Peygamber (s.a.v) onun selamını almadı. (Tirmizî, Edeb 45; Ebu Davud, Giyim kuşam, 4069)

4073... (Hilal b. Amir b. Amr'ın) babasından rivayet olunmuştur; dedi ki:

Rasulullah (s.a.v)'ı, Mina'da bir katır üzerinde hutbe okurken gördüm. Üstünde kırmızı bir elbise vardı. Ali de (onun) önünde (duruyor ve onun) sözlerini yüksek sesle tekrarlayarak uzaklara iletiyordu. (Ebu Davud, Giyim kuşam, 4073)

Açıklama

Her ne kadar bu îadis-i şeriflerin zahirinden Peygamber'in kırmızı elbise giydiği anlaşılıyorsa da, Hafız İbn Kayyim el-Cevziyye'nin dediği gibi; aslında burada kastedilen katıksız kırmızı elbise değil üzerinde kırmızı çizgiler bulunan siyah elbiselerdir. Yemen kumaşları böyle kırmızı çizgili olur. Arablar böyle elbiseye kırmızı elbise derler. Kendine ilim adamı süsü veren bazı kimseler saf kırmızı elbiseler giyerek bu hareketleriyle Peygamber'in unutulmuş bir sünnetini diriltmeyi açıkladıklarını iddia ederler. Onların bu hareketi sırf vehim ve hatadan başka bir şey değildir. Eğer bu kimseler "kırmızı elbise" sözüyle kastedilen elbisenin, üzerinde kırmızı çizgiler bulunan "siyah elbise" olduğunu bilselerdi böyle hareket etmezlerdi. (Azîmâbâdî, Avnu'l mabûd XI, 118, 123)

Aslında bu hadis-i şerifler, "ipekli olmadığı takdirde kırmızı elbise giymekte bir sakınca yoktur" diyen Şafiilerin ve onlar gibi düşünen fıkıh alimlerinin aleyhine; "aspurun dışındaki herhangi bir kırmızı elbise giymekte bir sakınca yoktur." diyen Hanefi alimlerinin de lehine bir delildir.

Ancak, Hadis-i şerifte Peygamber'in saçlarının kulak memelerine eriştiği ifade edilmektedir. Peygamber'in saçlarının uzunluğu hakkında çeşitli rivayetler vardır. Onların omuzlara döküldüğünü ifade eden hadisler olduğu gibi, kulaklarının yarısına kadar ulaştığını ifade eden hadis-i şerifler de vardır.

Kadı İyaz'ın açıklamasına göre, bu rivayetlerin hepsi de Peygamber'in saçlarını ayrı bir cepheden görünüşünü ifade etmektedir. Peygamber'i arkadan görenler onun saçlarının omuzlanma kadar indiğini, kulaklarına bakanlar kulak memelerine kadar indiğini ve omuzu ile kulak memesi arasına sarktığını görmüşlerdir.

Bazılarına göre de Peygamber'in saçları duruma göre değişirdi. Peygamber onları kestirdiği zaman kulakların yarısında kalırlardı. Biraz uzayınca kulak memelerinden aşağıya sarkardı. Bazen de omuzlarına kadar inerdi. Peygamber'in saçlarına dikkat edenler onları bu değişik şekilleriyle görmüşler ve her râvi sadece gördüğünü rivayet etmiştir. (Ebu Davud, Giyim kuşam)

Kocanın Kazanıp Eve Getirdiği Para Haram İse Kadın Ne Yapar?

Allah Teâlâ, Rasulullah (s.a.v.)e şöyle: **"Ey Peygamberler, Temiz/helal şeylerden yiyin, salih amel işleyin. Çünkü ben yaptıklarınızı hakkıyla bilenim"** (Mu'minun 51) emretmiş; Muminlere de: **"Ey iman edenler! Size verdiğimiz rızıkların temiz/helal olanlarından yiyin"** (Bakara 172) diye emirde bulunmuştur.

Rasulullah (s.a.v.) de şöyle buyurmuştur: Sonra Seferi uzatıp, saç başı dağınık, toz-toprak içinde kalan ve elini semâya kaldırıp: **"Ey Rabbim, ey Rabbim"** diye dua eden bir yolcuyla zikredip, dedi ki:

"Bu yolcunun yediği haram, içtiği haram, giydiği haramdır ve haramla beslenmektedir. Peki, böyle bir kimsenin duasına nasıl icabet edilir?" buyurdular."

(Muslim, Zekat 65, (1015); Tirmizi, Tefsir, Bakara (2992))

".....**Anaların yiyecek ve giyeceğini uygun bir şekilde sağlamak çocuk kendisinin olan babaya borçtur**....." (Bakara 233)

İmam-ı Kurtubî, zayıflığından ve güçsüzlüğünden dolayı çocuğun nafakasının babanın üzerine bir vecibe olduğuna bu âyeti delil olarak gösterir. (*et-Tefsiru'l-Kurtubî, C 1, S. 163*)

İbn-i Abidin şunları söyler : "Kocasının, aslen meşru olmayan bir yoldan temin ederek geçirmiş olduğu bir yiyeceği yemesinde, bir elbiseyi giymesinde hanım için bir günah yoktur. Günah, kocanın kendisinedir. Yalnız, kocası tarafından kendisine verilen nafaka bizzat gasbedilmiş birşey ise, kadının ondan yemesi caiz olmaz." (*Reddu'l-Muhtar, 5: 247*)

Bu sebeble İslam'da aslolan babanın, kızını evlendirdiği erkeği İslami kriterleri baz alarak araştırıp evlendirmeli, parası bol (*zengin*) diye yaptığı işin şerefsizliğine(!) razı olmamalıdır. Çünkü Haramdan kazanan, harama harcayan birisi ile evlilik, baştan harama rıza göstermek olur!

Koca, Allah'ın haram kıldığı yasakladığı bir işle meşgul ise, gayri meşru iş yapıyorsa veya kazancına karışırıyorsa, kadının ilk görevi, kocasını uyarmak, meseleyi anlatmaktır. Daha sonra da zorlamak, diretmek, eve haram getirmemesini söylemektir. Hatta bir arada haram yiyerek yaşayamayacaklarını anlatmaktır.

Haram yiyenin, harami(*hırsız*) evlatları olacağını, yenilen haramın, yapılan ibadetlere yansıtacağını, haram yiyenin duasının, ibaretinin kabul olmayacağını, bu hayatın bir de ölüm ötesi olacağını anlatabildiği kadar anlatmak kaynaklardan okutmak görevini yerine getirmektedir.

Bütün bunlara rağmen fasık koca aldırış etmez, umursamaz ise, aynı şekilde işine devam ederse, hele inkâr ederse, o zaman kadın, kendi malı varsa, kendi kazancı varsa, kocasının kazancını bırakacak, kendi kazancından, kendi malından yiyecektir.

Kadının kendi kazancı yok, malı yok, parası da yoksa, kocasının kazancına muhtaçsa, o zaman kocasının getirdiğinden ancak ihtiyacı kadar yiyecektir. Fazlasını yiyemez, ihtiyaç dışı kullanamaz. Vebal kocaya aittir.

Eğer kocanın getirdiği kazancı tamamen haramsa, temiz ve helal tarafı hiç yoksa, o zaman uyarma görevinden sonra kadın, kocasının getirdiğinden yiyemez. Düzelmesini ister, ıslahı için dua eder, düzelmesinden ümidi yoksa, Kadı'ya başvurarak sorumluluktan kurtulur.

Kadı , haram kazanç yiyerek fasıklık hareket eden Koca ile görüşmesi sonucunda Koca kazancını helal hale çevirmemesi durumunda boşar.

Sövmenin Hükmü

Ebu Hurayra *radıyallahu anhu*'den rivayet edildiğine göre, Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

"**Muflis kimdir, biliyor musunuz?**" diye sordu.

Ashab:- **Bizim aramızda muflis, parası ve malı olmayan kimsedir**, dediler.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem*: "**Şubhesiz ki ummetimin muflisi, kıyamet günü namaz, oruç ve zekat sevabıyla gelip, fakat şuna sövüp, buna zina isnad ve iftirası yapıp, şunun malını yiyip, bunun kanını döküp, şunu dövüp, bu sebeple iyiliklerinin sevabı şuna buna verilen ve üzerindeki kul hakları bitmeden sevapları biterse, hak sahiplerinin günahları kendisine yükletilip sonra da cehenneme atılan kimsedir**" buyurdular. (*Muslim, Birr 59. ; Tirmizî, Kıyamet 2*)

Açıklama:

İnsanlar arasında muflis, parası ve malı bulunmayan veya pek az olan kimse diye bilinirse de, Peygamber Efendimiz, hakiki muflisin bunlar olmadığını açıklamıştır. Çünkü bu durum, daha sonra zengin olmakla ortadan kalkabilir veya ölümle sona erebilir. Gerçek muflis ise hadiste bildirilendir. Böyle kimseler tamamen mahvolmuş, helak olmuş, ahirete götürdüğü hayır ve hasenattan elinde hiç bir şeyi kalmamıştır. Bunların bütün iyilik ve sevapları, üzerlerinde hakları olanlara ve alacaklılarına verileceği gibi, günahları da onların üzerlerine yüklenecek, sonra da cehenneme atılacaklardır. Gerçek zarar ve ziyan, hakiki iflas işte budur. Böyleleri ahiret yoksulu sayılırlar.

Peygamber'in "**muflis kimdir?**" tarzındaki sorusu, toplum tarafından onun kelime olarak bilinen manasını açıklamak değil, onları irşad etmek, aydınlatmak gayesi taşımaktadır. Nitekim, Allah Rasulu'nun muflisin ahiret hayatıyla ilgili olan gerçek anlamını onlara açıklamasından bunu anlamak mümkün olmaktadır.

Kişinin namazı, orucu, zekatı ve benzeri ibadet ve taatları onun iyilik kazanmasını ve sevap elde etmesini sağlar. Ancak, cennete girmek için bunlar yeterli olmaz. Emredilen ibadet ve taatlarla birlikte, hatta bunlardan daha önemli olarak dinin haram kıldığı, nehyettiği şeylerden sakınılması icab etmektedir.

Özellikle maddî ve manevî yönü itibarıyla, kulların haklarına tecavüz, amme mallarına hıyanet, Allah'ın affetmeyeceğini bildirdiği büyük günahlar arasındadır. Bu nevi günahları işleyenler, dünyada hak sahipleriyle helalleşip tevbe etmedikleri takdirde, ahirette hak sahipleri onlardan haklarını alacak ve Allah'ın huzurunda hesaplaşacaklardır. Başkasına sövmek, hakaret etmek, kötü söz söylemek, iftira etmek, namuslu insanların namusuna dil uzatmak, haksız yere birinin malını yemek, kanını dökmek, insanları dövmek, her nevi zulüm ve haksızlık, iyilikleri ve onlardan elde edilen sevabı ortadan kaldırır, sahibini cehenneme sürükler.

Kıyamet gününde ödenecek bir mal ve mülk yoktur. Dolayısıyla haksızlıkların karşılığı haksızlık yapanın iyi amellerinin sevaplarının alınması, üzerinde hakkı olanların günahlarının haksızlık yapanların üzerine yükletilmesi şeklinde olacaktır. Orada hiçbir hak zayi olmayacak, kimseye en küçük bir zulüm ve haksızlık yapılmayacaktır.

1. Kul hakları başta olmak üzere, her türlü haramdan sakınmak gerekir.
2. Kul hakları, maddî ya da manevî olabilir.
3. Kişinin ibadet ve taatları, üzerinde bulunan kul haklarını affettirmez.
4. Kul hakları, ibadet ve taatin ve her çeşit iyiliğin sevabını ortadan kaldırabilir.
5. Gerçek muflis, ibadet ve taatı olduğu halde, üzerinde bulunan haklar sebebiyle, bu amellerin sevabı hak sahiplerine verilince, kıyamet gününde cehenneme girmeyi hak edenlerdir.

Rasulullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu: "**Müslümana sövmek fasıklık, onunla savaşmak küfürdür.**" (*Buhârî, İmân 36; Muslim, İmân 116*)

Sebbetmek, sövüp saymak, karşısındakini rencide edecek şekilde konuşmak, şerefine, namusuna, dinine, imanına, hasılı insanlık ve müslümanlık değerlerine söz etmek, saldırıda bulunmak demektir.

Yukarıdaki hadis-i şerifte, iki fiil, iki ayrı terimle değerlendirilmektedir. "**Müslümana sövmek (sibab)fasıklıktır; müslümanla savaşmak (kıtal), küfürdür,**" buyurulmaktadır.

Fasıklık (*Fısk*), hak yoldan sapmaktır. "**Şeytan, rabbinin emrinden çıktı**" (Kehf, 50) âyetinde bu mânâ açıkça görülmektedir. Bununla birlikte her haktan sapma ve çizgiden çıkma olayı fısk kelimesiyle ifade edilir. Haksız yere müslümana sövüp saymak işte bu mânâda bir fısktır. Fâsık da yoldan çıkmış günahkar kimse demektir. Müslümanla savaşa (*kıtale*) tutuşmak, onu öldürmeye teşebbüs etmek ve mumin olduğu için öldürmek küfürdür.

Hadisi, "Müslüman ile sövüşmek fâsıkların, müslüman ile kıtale tutuşmak da kafirlerin işidir, onlara yakışır. Binaenaleyh böyle bir yola sapanların fık ve küfür bataklığına düşmelerinden korkulur," şeklinde anlamak ve yorumlamak da mümkündür.

"Hiç kimse, bir başkasına fasık veya kafir demesin. Şayet itham altında bırakılan kişide bu sıfatlar yoksa, o söz onu söyleyene döner." (*Buhârî, Edeb 44*)

Başkalarına fık ve küfür ithamında bulunmanın, fasık ve kafir demenin tehlikesine dikkat çekmektedir. Bu çok kötü ithama maruz kalan kimsede bu haller varsa mesele yoktur. İthamda bulunan doğru söylemiş olduğu için sorumlu olmaz. Fakat itham edilen kişide o haller yoksa işte o zaman itham, ithamı yapana döner. Yani durup dururken bir müslümana fasık veya kafir diyenin kendisi fasık veya kafir durumuna düşer

"Müslüman, Müslüman'ın elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir." (*Riyâzu's-Sâlihîn, 211*)

Allah Rasulu (s.a.v.) şöyle konuşuyor:

"Biri sana dil uzatır ve sende olmayan bir kusurla seni ayıplarsa, sen onu sahib olduğu kusurla dahi ayıplama. Onu, günahı kendine, sevabı sana olduğu halde terk et. Kimseye asla sövme." (*Câmiu's-Sağîr, 1/66*)

"Birbiriyle sövüşen iki kimsenin söyledikleri şeylerin günahı, kendisine sövülen haddi aşmadığı sürece ilk sövmeye başlayan kimse üzerinedir." (*Muslim, Birr, 68*)

Peygamberimiz (s.a.v.) **"Kim bir zımmiye eziyet etse, şubhesiz ben onun hasmıyım, düşmanıyım"** (*Ebu Yusuf, Harac, Matbaatu's Selefîye, 1397 h. Kahire, s.135*) buyurmuştur.

Gayri İslami Bayram Tatillerinin Mesaisinden Elde Edilen Kazancın Hükümü

Gayri İslami bayramlar ve tatilleri müslümanı ilgilendiren bir mesele değildir. Resmi ideolojinin bunu tatil ilan etmesi ona (o güne) kutsiyet katmaz.

Müslüman kişi yaptığı işe, helal kazanca sadece o günlerde değil her gün sorumludur. Yılbaşında da gidip çalışabilir, extradan mesai de alabilir. Bu aynı bazı akşamlar veya c.tesi pazar mesaisi gibidir. Burada önemli olan yaptığı işin meşruiyetidir. Mesela yılbaşında Mesai diye yılbaşını, noeli kutlayanların arasına karışarak oralarda bir şey satmak bu kapsamın dışındadır.

Şeyhu'l İslam İbn Teymiyye (rahimehullah), kâfirlerin kendi bayramlarında ve kutsal günlerinde muslumanlara verecekleri hediyelerin alınıp alınmaması konusunda şunları zikretmiştir:

"Ali (Allah yüzünü ağartsın) kendisine verilen Nevruz hediyesini kabul etmiştir.

İbn-i Ebu Şeybe'nin "Musannef" adlı eserde bildirdiğine göre bir defasında Kabus'un babası, Ayşe'ye ateşperest (mecusi) bir dadıları olduğunu ve onun aracılığı ile ateşperestlerin bayramları sırasında kendilerine hediye getirdiklerini, bu hediyeleri kabul edemeyeceklerini sordu.

Ayşe (r. anha) adama şu cevabı verdi: **"O güne özgü kurbanların etinden yemeyiniz. Fakat size hediye ettikleri meyvalarını yiyiniz."**

Yine İbn-i Ebu Şeybe'nin aynı eserde belirttiğine göre vaktiyle Ebu Berze'nin ateşperest komşuları vardı, bunlar eski İran'ın Nevruz ve Mîhrîcan bayramlarında kendisine hediyeler getirirlerdi.

Ebu Berze de ailesine: **"Gelen hediyeler arasındaki meyvaları yiyiniz, fakat bunun dışındaki hediyeleri kabul etmeyiniz."** diye tenbih ederdi.

Bu belgelerden anlaşıldığına göre; kâfirliklerden gelen hediyeleri kabul edip etmeme konusunda, onların bayramlarının özel bir etkisi yoktur. Yani bu konudaki hüküm normal günlerde ne ise bayramlarında da aynıdır. Çünkü bu hediyeleri kabul etmek onların kâfirliklerinden doğan karakteristik sembollerine destekçi olmak anlamına gelmez.

Fakat kâfirlerden alınacak hediyeler konusu, hediye verenlerin "Ehl-i Harb" ve "Zimmi (anlaşmalı)" kâfirler olup olmamalarına göre değişiklik gösteren tartışmalı ve ayrıca ele alınması gereken bir meseledir. Bu meselenin ayrıntılarına girmenin yeri burası değildir.

İster satın alarak olsun, ister hediye yolu ile gelsin ve isterse başka şekilde sağlansın ehl-i Kitab'ın bayramlık yiyecekleri arasında ancak bayramları dolayısıyla kestikleri kurbanlar dışındaki yemekleri yemek câizdir.

Ateşperestler tarafından kesilen hayvanların etleri ile ilgili hükme gelince; bu bellidir. Bilindiği gibi bütün fıkıh bilginlerin ortak görüşüne göre bu etleri yemek haramdır. (İmam İbn Teymiyye, Müslümanların Kafirlerle İlişkileri, Tevhid Yayınları: 47-48)

Bid'at Nedir?

Bidat; Peygamber ve Ashâb-ı Kirâm dönemlerinde görülmeyip onunla amel edilmeyen, hattâ bir benzeri olmayan ve İslâm'dan olmadığı halde sonradan ortaya çıkan , din ile alâkalı olup bir ilâve veya eksiltme mahiyetinde olarak ibâdet kabûl edilen , göze ve akla hoş gelen dua ,kuran okuma , namaz kılma , zikretme , düşünce görüş ve ameller , sünnete aykırı davranışların adet haline getirilmesidir.

Dinde sonradan ortaya çıkan ve hakkında herhangi bir delil bulunmayan bu gibi durumlar hakkında ALLAH Rasulu (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

“İşlerin en kötüsü sonradan ihdas edilenler / ortaya çıkarılanlardır.”

[Muslim, Cuma, 43.]

“Sonradan ihdas edilen her şey bid'attır”

[Nesâî, İdeyn, 22; İbn Mâce, Mukaddime, 7]

“Her bidat dalalettir, her dalalet de ateştedir.”

[Muslim, Cuma, 43; Ebu Davud, Sünnet, 6]

Bid'at hakkındaki bu hadislerden sonra Bidatın tarifi ve kapsamı hakkındaki açıklamaları kavramamız gerekmektedir. İmam-ı Ahmed'in ve başka alimlerin mekruh gördükleri bu “adet haline getirilmiş” toplantıları, sahabilerden İbn-i Mesud'un da aynı şekilde değerlendirdiğini şu olaydan öğreniyoruz. Bildirildiğine göre bir ara, İbn-i Mesud'un dostları kararlaştırdıkları bir yerde toplanıp zikretmeyi adet edinmişlerdi. Bunu öğrenen İbn-i Mesud bir defasında toplantı halinde üzerlerine vararak kendilerini:

“Ey dostlarım, siz Muhammed'ininden daha doğru bir yolda mısınız, yoksa sapık bir yola mı düştünüz ?” diye paylamıştır.

(Darımı Sunen, görüşe bağlanmanın keraheti, c. 1, s. 681. Haberin sözleri şöyle: “Canımı elinde tutana yemin olsun ki, kuşkusuz siz Muhammed'in milletini ilettiği doğru yolda mısınız, yoksa kapı mı aralıyorsunuz?.)

Periyodik vakitlere bağlı olarak tekrarlanıp, sünnet ve dönüşüm (mevsim) niteliği kazanmış meşru ibadetlerin, kullar için yeterli olacak kadarını bizzat ALLAH belirleyip ortaya koymuştur (meşru kılmıştır). Buna göre bunların dışında bir takım cemaatli toplantılar ortaya konup adet haline getirilince bu durum ALLAH'ın belirleyip ortaya koyduğu cemaatli ibadetlere özenmek olur. Bu tutumun yıkım ve bozulmalara yol açacağını bilmemek safdillik olur.

Yalnız kişilerin tek başlarına yapacakları aynı nitelikteki nafil ibadetleri ile, bazı gurupların bu amaçlarla arasında düzenleyecekleri toplantılar bu hükmün dışındadır.

Yine aynı endişeden hareket eden Ömer (r.anh), altında “**Rıdvan**” biatinin gerçekleştiği sanılan ve bu yüzden müslümanlar arasında adeta tabulaştırılarak sanki Mescid-i Haram (Kabe) ve Mescid-i Nebevi(Peygamberimizin Medine'deki Mescidi) imiş gibi yanibaşında namaz kılınmaya başlanan bir ağacı kökten çıkartmış ve yine vaktiyle Peygamberimizin namaz kıldığı bir yeri müslümanların genel bir itikâf yeri edindiklerini görünce, böyle yapanları “**Peygamberimizin hatıralarını barındıran yerleri mescid mi edinmek istiyorsunuz?**” diyerek azarlamıştır.

Tıpkı bunun gibi gerek tek başına ve gerekse cuma namazlarına, bayram namazlarına ve beş vakit namazlara benzeyecek şekilde, periyodik olarak tekrarlanmamak şartı ile rastgele bir araya gelmiş cemaatler halinde nafil namazlar kılmak, şeriata uygundur. Tek tek ve topluluk halinde nafil olarak Kur'an okumak, zikretmek ve dua etmek de böyledir. Nafil olarak bazı ziyaret yerlerini gezip görmek de hep bu ana kuralın kapsamına girer. Bütün bu ibadet ve hareketlerde, gerek az sayıda ve gösterişsiz olan ile sık sık ve gösterişli olan arasında ve gerekse adet haline getirilen ile adet haline getirilmeyen arasında fark gözetilir.

Bu arada türü bakımından şeriata uygun olan, fakat sanki bir farzmuş gibi devamlı bir adet haline getirilmesi bid'at olan ve müstahab veya mekruh sayılması adaklık hükümleri ile uygulama şartnamesine bağlı olan vasiyet ve vakıf gibi ibadetler aynı kategoriye girer.

İmam Nevevi “tezkire”sinde bid'at ehlinin bir özelliğini şöyle açıklıyor:

“Dünyada nerede bir bid'atçı varsa o mutlaka hadis ehline kin besler. Kişi bidat 'e saplanınca hadisin tadı onun kalbinden çıkar.”

Gerçekten kaç tane bidatçı ile görüşüp konuşmuşsam bazıları üstatlarının, şeyhlerinin sözünü sünnetini, peygamberin (s.a.v.) hadisi ve sünneti önüne çıkarırken bazıları da (mesela mealci denen grup gibi) şahtın ve pahtın (musteşrikler) sözlerine dini yorum ve açıklamalarına bayılırcasına bağlandıklarını görürüz. Peygamber efendimizin sünneti ve hadisleri hatırlatıldığında nefret çizgilerinin yüzlerinde belirlediği görülür.

Ashabın yapmadığı bir ibadet ibadet değildir.

Sufyan-ı Sevrî'nin bidat değerlendirmesi:

" Bidat şeytanın nezdinde her günahattan daha sevimlidir. Çünkü günahattan dolayı tövbe edilmesi akla gelir de bidatten (ibadet telaki edildiği için) tövbe edilmesi akla gelmez."

(Bağavi-Şerhu's sunne)

İmam Malik'in bidata bakışı:

" Sünnet Nuh (a.s)un gemisi gibidir. Ona binen kurtulur. Ondan geri kalan boğulur."

(Miftah'ul cenneh- suyuti)

Abdullah b. Abbas (r.anhuma) Ebubekir ve Ömer'in sözlerini illeri sürüp sünnete ters düşen birine şöyle dedi:

"Nerde ise gökten üzerimize taşlar yağacak. Ben size Rasulullah buyurdu diyorum, siz ise, Ebubekir ve Ömer dedi diyorsunuz."

(Abdurrezzak el-musannef sahih bir senetle)

İnsanları bidat konusunda yanılgıya düşüren 2 sebep :

1. yanılgı, din adına yaparken "Kur'an okuyor , namaz kılıyor , dua ediyorum , kötü bir şey yapmıyorum" yanılgısıdır.

"Yaparsam ne olur , ne kaybederim " savunmasıyla cahil cesur olur tavrıyla hareket edilmesidir. Halbuki bidat zaten kötü niyetle dinden uzaklaşmak , göze çirkin gelen amellerle yapılmaz.

2. yanılgı ise, Bid'at-ı hasene (güzel bid'at) yanılgısıdır. Delil aldıkları ise ; Rasûlullah (s.a.v.) döneminde sekiz rekât olarak munferiden kılınan teravih namazın yirmi rekat olarak bir imamın arkasından kılınmasıdır :

Abdurrahman bin Abdî'l-Kâri (r.a.)'dan:

Bir gece Ömer'le (bir Ramadân gecesinde) mescide birlikte çıktık. İnsanlar dağınık bir şekilde namaz kılıyordı kimisi kendi başına , kimisi de durmuş, bir grup da toplanmış onun arkasında namaz kılıyordu.

Bunun üzerine Ömer dedi ki:

"Bunları bir okuyucunun arkasında tolasam da onun arkasında toplu halde namaz kılsalar."

Bu işin üzerine durdu ve nihayet onları Ubeyy bin Kâ'b'ın arkasında onun imamlığında topladı. Sonra başka bir gece yine namaza çıktık, onları toplu halde adı geçen sahabinin arkasında namaz kılarken görünce :

"Ne güzel bid'attır bu ! Ne var ki bunu kılıp da sonra gecenin son kısmında kalkıp bunu kılanların davranışları bundan daha iyidir. (Zira) cemaat (bu namazı) gecenin başında kılıyorlardı"

[Malik ve Buhari]

(Bu hadisi Malik [salât fî Ramadân no. 3, s. 114] ve Buhari [teravih I/3, II/252], Mâlik anî'z-Zuhrî an Urve b. ez-Zubeyr an Abdurrahman asl-ı senedi ile tahrir ettiler)

(Muhammed Revvâs Kal'acî, Mevsuatü Fıkhı Umar b. e!Hattâb, Kuveyt 1984, s. 125)

Alimlerin çoğunluğuna göre , tasavvufçuların "bid'at-i hasene" kapsamına soktukları şeyler haddi zatında bid'at değildir. Onlara bid'at ismini vermek yanlışır. Çünkü bu gibi şeylerin Kur'an ve Sünnet'te dayanakları vardır. Bunlara sonradan çıkmış şeyler nazariyle bakılamaz.

Rasûlullah (s.a.v.), şu hadislerinde bid'atin tarifini yapmışlardır:

"Sonradan ortaya çıkan herşey bid'attır; her bid'at sapıklıktır ve her sapıklık insanı ateşe sürükler."

"(Muslim, Cumua, 43; Ebû Davud, Sünnet 5; Nesâî, İydeyn, 22; İbn Mâce, Mukaddime, 7).

Üstelik Rasulullah şöyle buyurmuştur :

"Sünnetime ve benden sonra raşid halifelerin sünnetine sımsıkı sarılın".

(Tirmizî, İlim, 16; Ebu Dâvud, Sünne, 5; İbn Mâce, Mukaddime, 6)

Ömer (r.anh), bu sözü insnaları teravih namazı için topladığı zaman söylemiştir. Teravih namazı ise bid'at değil sünnetin ta kendisidir. Rasulullah'ın teravih namazı kıldığı sahih hadislerle sabittir. Yani sonradan ortaya çıkmamıştır ! Bunun delili Aişe (r.anha)'nın rivayet ettiği olaydır:

"Rasulullah (s.a.v.) Ramadanda mescitte gece bir namaz kıldı. Sahabenin çoğu da onunla birlikte o namazı kıldı. İkinci gece yine aynı namazı kıldı. Bu kez O'na tabi olarak aynı namazı kılan cemaat daha fazla oldu. Üçüncü gece Muhammed (s.a.v.) mescid'e gitmedi. Orayı dolduran cemaat onu bekledi. Rasulullah (s.a.v.) ancak sabah olunca mescide çıktı ve cemaata şöyle buyurdu:

"Sizin cemaatla teravih namazını kılmaya ne kadar arzulu olduğunuzu görüyorum. Benim çıkıp, size namazı kıldırmama engel olan bir husus da yoktu. Ancak ben size, teravih namazının farz olmasından korktuğum için çıkmadım"

(Buharî, Teheccud, 57).

Ebû Hurayra (r.anh)'nın naklettiği bir başka hadiste de Rasûlullah (s.a.v.)'in Ramadan ayında, ashabtan bir grubu, Ubey b. Kab (r.anh)'ın arkasında cemaatle namaz kılariken gördü ve **"Doğru yapıyorlar, yaptıkları şey ne güzeldir"** diyerek tasvip ettikleri haber verilmiştir.

(Ebû Dâvud, İkâmetu's-Salâ,190)

Peygamber (s.a.v.) , teravih namazını cemaatle kılmayı terketmesinin nedenini belirtmiştir. Ömer(r.anh)'i se ,bu gerekçenin ortadan kalktığını görünce (artık peygamber yoktu ve faraz kılınma durumu ortadan kalkmıştı), teravih namazının tekrar cemaatle kılınmasını başlatmıştır. O halde Ömer (r.anh)'ın bu uygulaması ,bizzat nebi (s.a.v.)'in uygulamasına dayanmaktadır.

Ömer (r.anh)'in bu uygulamasının bid'at olmadığı ortaya çıktığına göre , sözünde geçen **"bid'at"** kelimesi ne demektir ?

Sözlükte bid'at, geçmişte bir örneği olmaksızın yapılan şeydir. Teravihin cemaatle kılınması bir uygulama olarak Ebu bekir (r.anh)'in hilafeti döneminde ve Ömer(r.anh)'in hilafetini ilk dönemlerinde mevcut değildir. Bu sebeble sözlük anlamıyla bu yenilik (bid'at) sayılabilir ; zira bunun geçmiş örneği yoktur.

Aynı meseleye şer'i açıdan bakıldığında -,durum farklıdır, zira bu uygulama peygamber (s.a.v.)'in tatbikatında mevcuttur.

Şatibi şöyle der;

"Bu itibarla bunu bidat olarak adlandıran kişinin (ki isimlendirme konusunda bir tartışma söz konusu değildir) bundan dolayı şer'i bidat anlamında Ömer (r.anh)'in sözünün ifade ettiği mana ile istidlal etmesi caiz değildir. Zira bu kelimeyi asıl amacından saptırmakla olur."

(İmam Şatibi; el i'tisam)

Bu konuda büyük imamların sözleri şöyledir :

İbni Teymiyye şöyle der; Ömer (r.anh)'in bu güzel uygulamayı bid'at olarak adlandırması ,tamamen sözlük olarak bir adlandırmadır, şer'i değildir.

Bunun sebebi bid'at kelimesinin ,sözlük olarak geçmiş bir örneği olmaksızın yapılan her şeyi içermesidir. Şer'i olan bid'at ise hakkında şer'i bir delil olmaksızın yapılan uygulamadır.

İbn Kesir , bid'atların iki türlü olduğunu söylemiştir:

1. Bid'at kavramı bazen şer'i anlamda kullanılır. Peygamber (s.a.v.)'in; **"sonradan ortaya çıkarılan her yenilik bid'attir ve her bid'at sapıklıktır"** ifadesi bunun örneğidir.

2.Bid'at bazende sözlük anlamında kullanılır. Ömer (r.anh)'in insanları teravih için topladığı ve onların da buna devam etmesi üzerine söylediği **"bu ne güzel bid'attir"** sözü de bunun örneğidir.

(ibn'i Kesir tefsiri)

İmam Ebû Hanife'ye Ömer (r.anh)'ın bu hususta yaptığı uygulama sorulunca, şöyle demiştir:

Teravih namazı hiç şubhesiz muekked bir sünnettir. Ömer, bu namazın cemaatle ve yirmi rekat kılınmasını şahsi bir ictihadı ile yapmadığı gibi, bir bid'at olarak da emretmemiştir. O, kendisinin bildiği şer'i bir esasa ve Muhammed (s.a.v.) 'in bir vasiyetine dayanarak böyle yapmıştır

(et-Tahtavî, Haşiye, 334).

İmam-ı Rabbani, Mektubat isimli eserinde: **"Bid'atın hasenesi olmaz. Hepsi mezmundur."** Dedikten sonra güzel bir misal verir.

"Ulemeden bazıları namazda niyet için kalben dileyerek dille söylemeyi bidatı hasene diye anlatmışlardır. Halbuki Rasulullah (s.a.v.) efendimizden, ashabı kiramdan, tabiini izamdan niyetin dille yapıldığına dair hiçbir şey anlatılmadığı gibi bu manada sahih ve zayıf bir rivayet dahi yoktur. O kadar ki, onlar ayağa kalkar kalkmaz (yani kametten sonra) ilk tekbiri almışlardır. Bu durumda niyeti dille söylemek bid'at olur. Bunun içinde bidatı hasene demişlerdir. Ama bu manada bu fakir (İmam Rabbani) der ki: Bu bidat sünnet bir yana farzı dahi kaldırmaktadır. Şundan ki; insanların pek çoğu bu durumda niyet işinde yalnız dille olanı ile yetinecekler ve kalplerini hazır edemeyeceklerdir. İşte o zaman namazın farzlarından biri olan kalple niyet, tamamen bırakılacak, namaz dahi fesada girecektir"

(İmam Rabbani- 186.mektup)

Şunu da tekrar vurgulayalım ki, Peygamberimiz **"Her bid'at dalalettir. (sapıklıktır)"** şeklindeki bu genel-geçer cümlesini, onu genellik niteliğinden soyutlayarak **"Her bid'at dalalet (sapıklık) değildir"** şeklinde tersine döndürmek, normal bir yorumlama çabasıdır, çok, Peygamber Efendimize karşı çıkmaktır ki, buna hiç kimsenin ne yetkisi ve nede hakkı olmamalıdır.

Huzeyfe b. el-Yamân'ın rivâyet ettiği bir hadis-i şerifte: "**ALLAH bid'at sahibinin orucunu, namazını, sadakasını, haccını, umresini, cihadını, sarfını (maddi yardımını), şehadetini kabul etmez. O, kılın yağdan çıktığı gibi İslâm'dan çıkar.**"

(İbn Mace, Mukaddime, 7/49).

Bu ikaz karşısında müslümanların dikkatli davranacakları ve bid'atın ne olduğunu araştıracakları muhakkaktır.

Abdullah b. Abbâs (r.anhuma)'dan rivâyet edilen bir hadiste şöyle buyrulur:

"ALLAH, bid'at sahibinin amelini, bid'atından vazgeçinceye kadar kabul etmez."

(İbn Mâce, Mukaddime, /50).

Amellerinin kabul edilmeyeceğini bilen bir müslüman korkar ve neyin bid'at olup, neyin olmadığını araştırır.

Meselâ, Rasûlullah'a selam ve salât ALLAH'ın emridir. Ama Rasûlullah'ı anmak için dini törenler yapmak ve mevlit okutmak kimin emridir? Ölülerini hayırla anmak ve onlara dua etmek sünnette vardır. Ama ölüler için mevlit okutup 7., 40., 52. geceleri tertip etmek İslâm'ın hangi hükmüne dayanır?

Türkiye'de tasavvufçuların (özellikle Süleymanlıların) bu gecelerde okuyup basarak dağıttıkları (Mubarek gün ve gecelerde yapılan ibadetler kitabı - Fazilet , Tavassul , pamuk vs. yayınları) duaların , namazların , ibadetlerin ise aslı yoktur. Zaten hadis diye verdiklerinin kaynakları da verememişlerdir.

Peygamber (s.a.v.)'den rivâyet edilen dualardan faziletli olmaları mümkün değildir. Çünkü O'ndan rivâyet edilen duaların iki ecri vardır. Birincisi; sünnete uymaktan dolayı onu yerine getirenlerin alacakları ecir, ikincisi; duaları okurken alınacak ecir. Bizlerin daima nebevi sünnetleri ezberlemesi ve onlarla dua etmesi gerekir.

Bir insanın kalkıp ta istediği an yeni yeni ibadetler icat etmesi elbette olacak şey değildir. İnsanlara ibadet koymaya ve ibadetlerinin şeklini çizmeye tek layık olan ALLAH Teala'dır.

"Yoksa, ALLAH'ın dinde izin vermediği bir şeyi onlara meşru kılacak ortakları mı vardır?" (Şura: 21)

Cenab-ı ALLAH'ın (c.c.) şu buyruğunu okuyalım:

"Onlar; hahamlarını, rahiblerini ALLAH'tan başka rabler edindiler. Meryem oğlu İsa'yı da (rab edindiler)... Oysa tek ilaha ibadet etmekle emrolunmuşlardı. O'ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O, onların ortak koştuklarından yücedir." (Tevbe: 31)

Bu ayetle ilgili olarak sahabilerden **Adiy b. Hatem** Peygamberimize:

"Ya Rasûlullah, onlar (yahudi ve hristiyanlar) hahamlarına ve rahiplerine tapmış değildiler ki" deyince, Rasûlullah'dan aynen şu cevabı aldı:

"Evet, onlara tapmamışlardı, ama hahamlarla rahipler haramları helâl saydılar, onlar da onlara itaat ettiler. Yine onlar helâlleri haram saydılar, onlar da kendilerine itaat ettiler."

Buna göre kim dinde ALLAH'ın izni ile bağdaşmayan yeni bir helâl, haram, mustehab veya farz ileri sürer de biri ona itaat ederse, bu itaat eden kimse bu ayetteki "kınama"dan payını alır.

Nafi (r.anh) anlatıyor; İbni Ömer (r.anhuma)'nın yanında birisi aksırdı ve **"elhamdulillah vesselamu ala**

Rasulillah" (Allah'a hamd Rasûlune selam olsun) dedi.

Bunun üzerine İbni Ömer şöyle dedi:

Ben elhamdulillah vesselamu ala Rasulillah mı diyorum? Rasûlullah (s.a.v.) bize böyle öğretmedi. Bize

"elhamdulillahi ala kulli hal" (Her zamanda ve her zeminde Allah'a hamdolsun) dememizi öğretti."

(Tirmizi (2738); Hakim (4/265) isnadı hasendir)

Görüldüğü gibi bahsedilen şahıs aslında görünüşte kötü bir şey söylememiştir. Fakat sünnette öğretilen dua yerine kendi uygun bulduğu şekilde dua ettiği için, İbni Ömer (r.anhuma) tarafından tepkiyle karşılanmıştır.

Abdullah Bin Mugaffel (radiyallahu anh) oğlunun; **"Allah'ım Senden cennetin sağında beyaz bir köşk istiyorum"** dediğini duyunca; **"Peygamber Aleyhisselam'ın şöyle buyurduğunu işittim; "Bu ummette duada haddi aşanlar olacaktır."**

(sahihtir. Ebu Davud (96,1480); Deylemi (3440); Ahmed (1/172); İbni Hibban (15/166); Hakim(1/267); Beyhaki (1/196); Abd Bin Humeyd Musned (1/180); Huseyni El Beyan Vet Tarîf(2/181); Tuhfetul Ahvezi (1/157); Neylul Evtar (1/215); Tayalisi (1/28); Feyzul Kadir (4775); İbni Mace (3864); Kenz (3295) benzerini; Cem'ul Fevaid'de (9252) Rudani nakleder.)

Berâ b. Âzib (r.anh)'den rivâyete göre, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Yatacağında namaz abdesti gibi abdest al, sonra sağ tarafına uzanıp şöyle de;

"Allah'ım irademi sana teslim ettim yönümü sana çevirdim senden korkup seni isteyerek işlerimi sana bıraktım sırtımı sana dayadım senden kaçıp kurtulmak ancak sana dönmekle mümkündür. İndirdiğin kitaba ve gönderdiğin peygambere iman ettim." bunları söylediğin gece ölürsen fitrat üzere tertemiz ölürsün, sabaha çıkarsan hayır kazanmış olarak sabahlamış olursun";

Berâ diyor ki:

Ben "gönderdiğin Rasûle" dedim... Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) göğsüme vurdu ve; "Gönderdiğin peygambere" de buyurdu.

(Buhâri, Daavât 7, 9; Tevhid 34; Muslim(2710); Tirmizi (3391); Ebu Dâvud (5046, 5047, 5048))

Burada da görüldüğü üzere, aynı anlama gelen iki kelime arasında dahi bir değişiklik yapılması caiz görülmemişken, Rasulullah (s.a.v.)'den geldiği sabit olmayan bir dua ile nasıl dua edilebilir?

Rasulullah (s.a.v.)'in sünnetinde bulunmayan dualarla dua edenlerin, Esmâ ul Husnâ'dan belirli isimleri belirli sayılarda okuyanların bulunduğu ortamdaki cinleri rahatsız ettiği, cinlerin de bu kimselere musallat olduğu söylenmektedir. Özellikle günlük virdleri çok sayıda olan sufilerde ve Cevşeni çok okuyanlarda aklî rahatsızlıklar sık görülmektedir. Hayvani gıdalardan riyazet ederek "çile" dedikleri halvete giren ve orada zikir yaptıkları esnada şeytanların telkinine kapılarak mehdilik iddiasında bulunanlara sık rastlanılmakta, bunlardan bazılarında görülen olağanüstü işlerin keramet olduğu zannedilmektedir. Aslında bu islami bir usul değil, hatta sünnette yasaklanmış hususlardır. Bunun en büyük göstergesi de aynı şekilde riyazete çekilen rahiplerin de bir takım harikuladelere (istidrâc) sahip olmasıdır. İslamda gaye keramet elde etmek değil, istikameti muhafaza etmektir!

Ömer b. Yahya dedesinden nakletmiştir:

Sabah namazından önce Abdullah b. Mes'ûd (r.anh)'un kapısında duruyorduk. Evinden çıkınca beraber mescide yürüyecektik.

Ebû Musa'l-Eşârî (r.anh) yanımıza geldi. "Abdullah daha çıkmadı mı?" diye sordu. "Hayır" dedik.

O da bizimle beklemeğe başladı. Derken Abdullah evinden çıktı. Hepimiz kalkıp etrafını sardık.

Ebu Musa ona dedi ki: "Ey Abdullah" demin mescidde garibime giden bir olay gördüm. Fakat, bereket versin ki, hayırlı bir iş olarak görünüyordu.

Abdullah: "-Neydi o iş?" diye sordu.

Ebû Musa: "-Yaşarsan (beklersen) sen de görürsün" dedi. Sonra şöyle anlattı: "Mescidde halka olmuş cemaatler gördüm. Her halkada bir adam, elinde çakıl taşları olduğu halde komut veriyordu: "Yüz defa tekbir" Cemaat yüz tekbir getiriyordu. Sonra aynı adam: "Yüz defa Lâ ilâhe illallah" diyordu. Cemaat emrin gereğini yerine getiriyordu. Sonra adam: "Yüz defa Subhânallah" diye tekrar komut veriyor ve cemaat gene emre uyuyordu".

Abdullah: "- Sen onlara bir şey söylemedin mi?"

Ebû Musa: "- Hayır, hiçbir şey demedim. Senin görüşünü almak istedim".

Abdullah: "Sen onlara: "Siz o çakıl taşlarıyla günahlarınızı sayın, size hayrınızın eksilmeyeceğine garanti vereyim" diyemedin mi?"

Sonra Abdullah mescide yürüdü. Biz de beraber gittik. Mescide gelince bu halkalardan birine rastladı. Tepelerine dikildi.

Abdullah: "- Nedir sizin şu yaptığınız?"

Onlar: "-Ey Abdullah, bunlar çakıl taşları; tekbîr, tahlil ve tasdiklerimizi sayıyoruz.."

Abdullah: "- Siz o taşlarla günahlarınızı sayın, ben size hayrınızın eksilmeyeceğine garanti veriyorum. Ey Muhammed ümmeti.. ne de hızlı yaklaşıyor!. Hem de aranızda bu kadar Sahabe dururken, Rasulullah'ın kefeni daha nemlenmemişken, yemek tabağı henüz kırılmamışken. Beni kudretiyle saran Allah adına söyleyin: Siz Muhammed ümmetinden daha mı fazla hidayette olan bir ümmetsiniz? Yoksa siz delâlet kapısını açanlar mısınız?!

Onlar: "- Ey Abdullah, Allah'a andolsun ki, bizim hayır işlemekten başka bir niyetimiz yok."

Abdullah: "-Nice hayır uman insan var ki asla umduğu hayrı bulamamıştır. Rasulullah, 'Kur'ân okuyan, fakat okudukları kalblerine işlemeyen bir topluluk' tarif etmişti. Andolsun ki, sanki o tarife uyan kimselerin çoğunluğu sizin aranızda."

Sonra onlardan yüz çevirip ayrıldı.

Amr. B. Seleme dedi ki: Nehrevân olayında, bu adamların çoğunluğunu, Hâricilerle beraber bize saldırırlarken gördük. (Dârimi, Mukaddime; bab 23, Hadis no: 210 ; Muslim, musafirin, 27, ibn Mâce, mukaddime, 12; Muhtasar Hayatu's Sahabe, Kandelevi, sf. 498; Mecmau'z-Zevaid, I, sf. 181)

İbni Abbas (r.anhuma)'dan : Rasulullah (s.a.v.) buyurdu ki :

"Siz (kabirden kalktığınızda) ayağınız çıplak, vücudunuz uryân, (anadan doğma) erlik yeriniz sünnetsiz olarak haşrolunacaksınız!" buyurmuş.

Sonra Rasûlullah: **"Kıyâmet koptuğu gün biz, gök (tabakaların)'ı, kitabarı içinde defter (yaprakları)durer gibi düreceğiz. (İnsanları da) ilk yaratmağa başladığımız gibi va`dettiğimiz vechile iâde edeceğiz. Şubhesiz biz (va`dimizi) yaparız."** (Meâlindeki) âyeti okudu.

Ve (şöyle dedi:) **Kıyâmet günü (Peygamberlerden) ilk elbîse giydirilen kişi (en büyük babam)İbrâhîm`dir. Yine Kıyâmet günü Ashâbımdan bâzı kimseler (yakalanıp) sol tarafa (Cehennem tarafına)götürülürler.**

Hemen ben: Onlar benim Ashâbımdır, (bırakın) diye sesleneceğim de;

Bana: Yâ Muhammed! Emîn ol ki, sen bunlardan ayrıldığından beri onlar ökçelerine basarak geri dönmüş murtedlerdir! diye cevap verilecektir.

Ben de Allah`ın sâlih kulu ve Peygamberi (Îsâ İbn-i Meryem)`in dediği gibi (şöyle) diyeceğim: - Yâ Rab! Aralarında bulunduğum muddetçe üzerlerine şahid ve gözetleyiciydim. Beni sen vefât ettirince, onlar üzerine yalnız Sen gözetleyen oldun. Esâsen Sen, her şeyin gözetleyici, şahidisin! Eğer onlara azâb edersen, şubhesiz onlar Sen`in kullarıdır; eğer mağfiret edersen yine şubhesiz Sen Azîz`sin, (ne dilersen yaparsın sana güç değildir) Hakîm`sin (âdilâne yaparsın!) (Maide:117) **derim.**

Cenabı Hak "Sen onlardan ayrıldığıın gün, onlar gerisin geri döndüler" buyurur.

Bir rivayette peygamber (s.a.v.)'in **'Benden uzak olsunlar, benden uzak olsunlar, benden uzak olsunlar' derim"** ziyadesi vardır.

(Buhari, Buhari, Rikak, Bab 53, Hadis no: 157, Fasil, Ahâdis-i Enbiya, Hadis no: 1374, Enbiyâ 8V 48, Tefsir 5. sûre 14,15, 21. sûre2 ı Muslim, Cennet 53; Tirmizi, Tefsir Enbiya, 22, Bab Hadis no: 3167; Nesai, Cenâiz, 119;Musned, I, 235, 253)

Saçı Kazıtmanın Hükmi

Saçı kazımak caizdir. Konuyla ilgili deliller şu hadis-i şeriflerdir:

Bana Muhammedu'bnü'l - Musennâ rivayet etti (*Dedi ki*): Bize İbni Ebî Adiyy. Suleyman'dan, o da Ebû Nadra'dan, o da Ebû Saîd'den naklen rivayet etti ki; Peygamber (s.a.v.) ummeti içinden zuhur edib, insanların tefrikaya düştükleri zamanda çıkacak Ve alâmetleri başlarını traş etmek olacak bir kavim zikretmiş; (*onlar hakkında*) şöyle, buyurmuştur: «**Bunlar halkın en kötüleridir. — Yahut en kötü mahlukatıdır — Ondan iki taifenin hakka en yakın olanı öldürecektir.**» Ebû Saîd (*Demiş ki*) Peygamber (s.a.v.) onlar için misâl getirdi: — *Yahut şu sözü söyledi:* — «**Bir adam nasıl avı vurur, —yahut hedefe atar— da ok'un demirine bakar, kan izi göremez, ağaç kısmına bakar kan izi göremez, yay'a giriş yerine bakar yine bir kan izi göremezse (bunlar da öyledir.)**» Ebû Saîd: «**Onları sizler öldürmüşsünüzdür ey Iraklılar!**» demiş. (*Muslim, Zekat, Bab 47, Hadis no : 149 (1065)*)

و عن أبي سعيد وأنس رضي الله عنهما قال: [قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَيَكُونُ فِي أُمَّتِي اخْتِافٌ وَفُرْقَةٌ: قَوْمٌ يُحْسِنُونَ الْقِيلَ وَيُسَيِّئُونَ الْفِعْلَ، يَقْرَأُونَ الْقُرْآنَ يُجَاوِزُ تَرَاقِيَهُمْ، يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرِّمِيَّةِ. ثُمَّ يَرْجِعُونَ حَتَّى يَرْتَدَّ عَلَى فُوقِهِ. هُمْ شَرُّ الْخَلْقِ، طَوْبَى لِمَنْ قَتَلَهُمْ وَقَتْلَهُ، يَدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ وَلَيْسُوا مِنْهُ فِي شَيْءٍ. مَنْ قَاتَلَهُمْ كَانَ أَوْلَى بِاللَّهِ مِنْهُمْ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَا سَيَمَاهُمْ قَالَ: التَّخْلِيقُ.] أخرجه أبو داود، وللشيخين عن أبي سعيد نحوه

Ebu Said el-Hudri ile Enes İbn Malik'den (*rivayet edildiğine göre*) Rasûlullah (s.a.v.): **"İleride ummetim içerisinde anlaşmazlıklar ve bölünmeler olacaktır. (Bu bölünmeler neticesinde ortaya çıkacak olan) bir cemaat güzel laf edecek ama işleri bozuk olacak, Kur'an okuyacaklar da (okudukları Kur'an) gırtlaklarını geçmeyecek. (Onlar) İslâmiyetten okun avı delip geçtiği gibi çıkarlar, (atılan ok yay üzerindeki) yerine gerisin geri dönmedikçe (onlar da dinlerine) dönmezler. (Onlar) müslümanların ve yaratıkların en şerhileridir. Onları öldüren veya onlar tarafından öldürülen kimselere müjdeler olsun. (Sözü geçen bu şerh kimseler öyle kimselerdir ki, insanları) ALLAH'ın kitabına çağırırlarsa da o kitaptan (yanlarında bilgi adına hatırı sayılır) bir şey yoktur. (Ya da o kitapla pek ilgileri yoktur.) Onlarla savaşan kimse ALLAH'a onlardan daha yakın olur."** buyurdu. (*Bunun üzerine orada bulunanlar*): **"Ey ALLAH'ın Rasulu (onların) alâmetleri nedir?"** diye sordular da; **"Saçlarını kökten tıraş etmeleridir"** buyurdu. (*Ebu Davud, Sunnet, 31 (4765)*)

وفي رواية عن أنس قال [: سَيَمَاهُمُ التَّخْلِيقُ وَالتَّسْبِيدُ. فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمْ فَأَنِيمُوهُمْ] . «الْفُوقَةُ وَالْفُوقُ» موضع وقوع الوتر من السهم 4766... Enes (r.anh), Rasûlullah (s.a.v.)'dan (*bir önceki hadisin*) bir benzerini daha (*rivayet etmiştir*). (*Enes'in bu rivayetine göre Peygamber bu hadisin sonunda*): **"Onların alâmeti saçlarını kökten tıraş etmeleri ve saçlarını yıkamayarak terk etmeleridir. Gördüğünüz zaman onları öldürünüz"** buyurmuştur. (*Buhârî, Fezailü'l-Kur'an, 36, Menâkıb 25, Edeb, 95, İstıtabe 6, 7; Muslim, Zekât 143-149, (1064); Muvatta, Kur'an10, (1, 204, 205); Nesâî, Zekât 79, (5, 87), Tahrim 26, (7, 119); Ebu Davud, Sunnet, 5, 6765, 4766 (4817); Ahmed b. Hanbel, II, 197)*)

Onların alâmeti başı tıraş etmek olarak belirtilmiştir.

Nevevî der ki: "Alimlerden bazıları bu hadisten hareketle başı tıraş etmenin mekruh olduğuna hükmettiler. Ancak, hadiste buna delalet yoktur, tıraş onların alâmetidir. Alâmet, bazan da mubah olur. Nitekim Aleyhissalâtu vesselâm: **"Onların alâmeti bir pazusu kadın memesi gibi olan siyah bir adamdır"** buyurmuştur. Malum olduğu üzere, bu haram değildir.

Ayrıca Ebu Dâvud'un Sunen'inde, Buhârî ve Muslim'in şartına uygun sahih bir rivayette "Rasûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) başının birkısmı tıraş edilmiş bir çocuk görmüştü: **"Ya tamamını tıraş edin ya tamamını kesmeyin"** (*Muslim, Zekat, 148*) buyurdu" denmiştir.

Bu rivayet başın tıraş edilmesinin mubahlığı hususunda sarihtir, te'vile ihtimali yoktur.

Ulemâ der ki: "Her durumda başın tıraş edilmesi caizdir. Kişiye yağlanması ve bakımı meşakkat getirecekse tıraş etmesi mustehab olur. Eğer meşakkat getiriyorsa kesilmesi mustehab olur."

Başın tümünü tıraş ettirmek Haricîlerin alâmetlerindendir. Bu mevzuda İmam-ı Nevevi şöyle diyor:

"Her ne kadar bazıları başın tümünü tıraş ettirmenin Hâricilerin alâmeti olması noktasından hareket ederek, böyle tıraş olmanın mekruh olduğunu söylemişlerse de aslında bu söz doğru değildir. Çünkü alâmetlerin bazıları haram, bazıları da helal olur. Haricîlerin bu alâmeti helal olan alâmetlerdendir.

Ulemânın açıklamasına göre, başın tümünü tıraş ettirmek her halukârda caiz olmakla beraber, kendisine saç bakımı zorlaşan kimsenin saçının tümünü tıraş ettirmesi mustehabdır. (*el-Azimâbadi, Aynu'l-Ma'bud, XIII, 112*)

İkinci hadiste, tıraş olarak tercüme ettiğimiz tahlik kelimesini te'kîden tesbîd, (*bazı nushalarda tesmîd şeklindedir*) kelimesi gelmiştir. Lugatte aynen deriden saçın tıraş edilmesi mânasına gelirse de Ebu Dâvud, saçın kökten yolunması diye açıklar.

Temettu' hacısı (*Mutemetti'*) yedi şavtlık sa'yını bitirdikten sonra erkek ise, saçlarını kökünden kazıtmak veya kısaltmak sûretiyle tıraş olur. Saçlarını kazıtma veya kısaltma işi, başın tamamını kapsamalıdır. Saçları kökünden kazıtmak, kısaltmaktan daha fazîletlidir. "Zirâ Peygamber (s.a.v.) saçlarını kökünden kazıtanlara üç defa, kısaltanlara ise bir defa duâ etmiştir."

(*Muslim, hadis no: 1303*)

Fıtır Sadakası ve Zekat

Abdullah b. Ömer'den rivâyet edilen bir hadîse göre Peygamber (s.a.v.) **Ramadan'dan çıkış sadakasını hurmadan bir sâ' veya arpadan bir sâ' miktarı olmak üzere, her Müslüman hür, köle, erkek ve kadına farz kılmıştır.** (Buhari, Zekat 70, 71, 73, 74, 76, 78; Muslim, Zekat 13, (984); Muwatta, Zekat 51, 53, 55, (1, 283);)

Abdullah ibni Abbas *Radiyallâhu Anhumâ* rivayet ediyor:

"Rasulullah (s.a.v.), oruçlunun boş, çirkin ve ölçüsüz sözlerden temizlenmesi ve fakirlere bir azık olması için fıtır sadakasını emretti. Kim bunu bayram namazından önce öderse, o makbul bir sadaka olur. Kim de bayram namazından sonra verirse, o başka vakitlerde verilen sadakalardan birisi olur."

(İbni Mâce, Zekât: 21)

Buhârî ve Muslim'de İbn Ömer'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), **fıtır sadakasının insanlar bayram namazına gitmeden önce verilmesini emretmiştir.**

(Buhârî, "Zekât", 70; Muslim, "Zekât", 22)

Halk (*Muaviye r.anh'ın bir hitabesi üzerine*) yarım sa' buğdayı bir sa' hurmaya denk kıldılar. İbnu Ömer (r.anhuma) fıtır sadakasını hurmadan verirdi.

(Bir sene) Medine halkı hurmaya muhtaç oldu. İbnu Ömer (o yıl) sadaka-i fıtrını arpadan verdi."

(Buhari, Zekat 77)

Kays İbnu Sa'd İbnu Ubade'den

Rasulullah (s.a.v.), zekat emri gelmezden önce, bize sadaka-i fıtr'ı emretmişti. Zekat farz kılınıncı, fıtır sadakasını ne emretti ne de nehyetti. Biz onu yerine getirmeye devam ettik..."

(Nesai, Zekat 35, (6, 49); İbnu Mace, Zekat 21, (1828)

Fıtır Sadakasının Farz Olması

Ebû'l-Âliye, Atâ' ve İbn Şîrîn fıtır sadakasının farz olduğu görüşündedir.

1503- İbn Ömer *radiyallâhu anhumâ* şöyle anlatır:

Rasulullah (s.a.v.), köle, hür, erkek, kadın, küçük ya da büyük olsun Müslümanlara bir sa' hurma veya bir sar arpayı fıtır sadakası olarak vermelerini farz kılmıştır. (*Ramadan bayramı*) namazına gitmeden önce bunun ödenmesini emretmiştir. (*Hadisin geçtiği diğer yerler: 1504, 1507, 1509, 1511 ve 1512*)

Açıklama

Bu sadakaya fıtır sadakası denilmesi, Ramadan ayından çıkılıp iftar edilmesiyle farz olması sebebiyledir.

Atâ'nın görüşü, Abdurrazzak ve İbn Cureyc yoluyla ulaşmıştır. İbn Ebû Şeybe, Âsim yoluyla başka âlimlerin de aynı görüşte olduğunu nakletmiştir. En açık bir şekilde onlar görüşlerini ifade ettikleri için Buhârî sadece yukarıdaki üç kişiyi zikretmiştir. Yoksa İbnu'l-Munzir ve başka bazı âlimler, fıtır sadakasının farz olduğunda icma bulunduğunu belirtmişlerdir.

Malik'in Nâfi'den rivayetine göre Muslim'de, "fıtır zekâtı" ifadesinden sonra "Ramadan ayı" kaydı da bulunmaktadır. Bu rivayet delil kabul edilerek, fıtır sadakasının farz olma zamanı, bayram gecesini(*Ramadan'ın bittiği gün*) güneşin battığı andır. Çünkü Ramadan'dan bu vakitte çıkmış olmaktadır.

Bir görüşe göre ise, bayram günü güneşin doğma anıdır. Çünkü oruç tutulacak olan zaman gece değildir. İftar edildiği, ancak güneş doğduktan sonra yemek-içmekle ortaya çıkar.

Birinci görüş, Sevrî, Ahmed, İshak ve yeni görüşüne göre Şafii'ye aittir. Bir rivayete göre Malik de aynı görüşü benimsemiştir.

İkinci görüş ise, Ebû Hanîfe, Leys, eski görüşüne göre Şafii'ye aittir. Bir rivayete göre Malik bu görüşü benimsemiştir. Hadisten ilk akla gelen anlama göre, kölenin, kendi adına fıtır sadakasını vermesi gerekir.

Bu görüşü sadece Davûd (*ez-Zâhiri*) söylemiştir.

O şöyle der: "Efendinin, nasıl kölesine namaz kılma imkanı tanınması gerekiyorsa, fıtır sadakasını verebilmesi için çalışıp kazanma fırsatı da vermek zorundadır."

Bu görüşe, Davud'un mezhebini benimseyen ya da benimsemeyen diğer âlimler katılmamıştır.

Delilleri, Ebû Hurayra'den (*r.anh*) "merfû" olarak Muslim'in naklettiği şu hadistir:

"Fıtır sadakası dışında köleden dolayı sadaka (zekât) vermek gerekmez."

Başka bir rivayette ise Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem, "**Müslüman bir kimsenin, fitır sadakası hariç olmak üzere, kölesinden ve atından dolayı zekât vermesi gerekmez**" buyurmuştur.

Hadisten açıkça anlaşılan manaya göre, kocası olsun ya da olmasın, kadının, fitır sadakası vermesi gerekir. Sevrî, Ebû Hanîfe ve İbnu'l-Munzir bu görüştedir.

Malik, Şafîî, Leys, Ahmed ve İshak'a göre, kadının fitır sadakasını, nafaka kapsamında değerlendirerek, kocasının vermesi gerekir.

Ancak bu tartışmaya açık bir görüştür. Çünkü söz konusu âlimler, kocanın ödeme gücü yok ve kadın köle ise bu durumda, nafakanın aksine, fitır sadakasını efendinin vermesi gerekir görüşündedirler. Diğer yandan bütün âlimler, müslüman bir kocanın, kâfir olan hanımının nafakasını karşılamak zorunda olmakla birlikte fitır sadakasını vermeyeceğinde görüş birliği içindedir.

Hadiste, "küçük olsun, büyük olsun" şeklinde geçen ifadeye göre, küçüklerin de fitır sadakası vermesi gerekir. Fakat buradaki muhatap küçüğün velisidir. Velinin, küçüğün malından bu borcu ödemesi gerekir. Aksi halde nafakasını karşılamakla yükümlü olan kimsenin, onun fitır sadakasını ödemesi gerekir. Bu âlimler çoğunluğunun görüşüdür. İbnu'l-Munzir, cenin için nafaka vermenin gerekli olmadığı konusunda icma bulunduğunu naklederek, "Ahmed bunu mustehab görmüştür, farz değil," demiştir.

Hadiste, "namaza çıkılmadan önce ödenmesini emretti" denilmesi, bu vakitten daha sonraya geciktirmenin mekruh olduğuna delildir.

Fitır Sadakasının Köle Ve Hür Müslümanlara Farz Olması

1504- İbn Ömer *radıyallâhu anhumâ* şöyle anlatır:

Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*, **köle, hür, erkek, kadın olsun müslümanlara bir sa' hurma veya bir sa' arpayı fitır sadakası olarak vermelerini farz kılmiştir.**

Açıklama

Kurtubi şöyle der: "Bu hadiste fitır sadakası olarak verilecek miktar ve Sadakası Vermesi gerektiği açıklanmak istenmiştir. Kimlerin kendi başkası adına vermesi gerektiğine temas edilmemiş, her ikisini de ifade kullanılmıştır."

Tibî ise şöyle demiştir: "Hadis, bütün Müslümanlara fitır sadakasını farz kılmaktadır. Neden dolayı gerekeceği ve bunun kimin yerine getireceği ise başka nasslardan anlaşılmaktadır."

İbnu'l-Munzir şöyle nakleder: "Bazı âlimler, İbn İshak'ın Nafi'den naklettiği İbn Ömer'in uygulaması konusundaki şu sözü delil olarak kullanmışlar ve "İbn Ömer, hadisten kastedilen anlamı en iyi bilen kişi olduğu halde, kendisi kâfir olan kölesi için fitır sadakası vermekteydi" demişlerdir.

Bu görüş şu şekilde tenkit edilebilir: Eğer İbn Ömer'in böyle yaptığı doğru ise bu olayın, onun bunu, farz olduğu için değil de, tatavvü (*nafile*) olarak yaptığı şeklinde yorumlamak gerekir. Böyle yapmasına bir engel de yoktur.

Hadiste, "Müslümanlar" şeklinde kullanılması, şehirde yaşayan medenî ya da çöllerde yaşayan bedevî bütün Müslümanları içine aldığına bir delildir. Fakat Zuhri, Rebîa fitır sadakasının sadece şehirlilere vacip olduğunu savunmuştur. Bu konudaki ayrıntılı açıklamayı, inşaallah, "fitır sadakası" bölümünün, "köle adına fitır sadakası vermek" konusunda yapacağız.

Fitır Sadakasının Bir Sa Arpa Olarak Verilmesi

1505- Ebû Saîd şöyle demiştir:

"Biz (fitır) sadakasını bir sa' arpa olarak verirdik." (*Hadisin geçtiği diğer yerler: 1506, 1507 ve 1510*)

Fitır Sadakası Olarak Bir Sa' Buğday Vermek

1506- Ebû Saîd el-Hudrî *radıyallâhu anh* şöyle demiştir:

"Biz fitır zekâtını bir sa taam (yiyecek maddesi / buğday), arpa, hurma, kurutulmuş yoğurt veya kuru üzüm'den verirdik."

Fitır Sadakası Olarak Bir Sa Kuru Hurma Vermek

1507- Nafi'in naklettiğine göre Abdullah İbn Ömer şöyle demiştir:

"Rasulullah (s.a.v) **fitır zekâtını, bir sa' hurma veya arpa olarak vermemizi emretti. İnsanlariki muddu, yarım sa'a denkleştirdiler.**"

Fıtır Sadakası Olarak Bir Sa Kuru Üzüm Vermek

1508- Ebû Saîd el-Hudrî (r. anh) şöyle demiştir:

"Biz Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* zamanında iken, (*fıtır sadakasını*) yiyecek maddesinden, kuru hurmadan, arpadan veya kuru üzümünden bir sa' olarak verirdik. Muaviye devlet başkanı olup, Şam'ın buğdayları gelince, 'bir mudd (*buğday*) diğerlerinden iki mudde denktir' görüşünü belirtmiştir."

Açıklama

"Rasûlullah zamanında iken" denilmesi, O'nun (s.a.v.) bu uygulamayı bildiği ve kabul ettiği anlamını vermektedir. Özellikle de bu uygulamada, onun huzurunda toplanıp dağıtıldığı için böyledir.

İbnu'l-Munzir şöyle demiştir: "Rasûlullah'tan (s.a.v.) , buğday konusunda üzerine hüküm bina edebileceğimiz herhangi bir nakil bulunmamaktadır. O dönemde Medine'de buğday çok az bir miktarda bulunmaktaydı. Sahâbiler buğday artınca, yarım sa' buğdayın, bir sa' arpaya denk düştüğü görüşünü belirtmişlerdir. Onlar, ümmetin önderleridir. Onların görüşüne, ancak onlar gibi olan diğer sahâbilerin görüşü denk olabilir.

Osman, Ali, Ebû Hurayra, Cabir, İbn Abbas, İbnu'z-Zubeyr ve annesi Esmâ binti Ebû Bekir'in de fıtır sadakasının, yarım sa' buğday olarak verilebileceği görüşünü benimsediği nakledilmiştir ki bunlar sağlam nakillerdir."

Muslim'deki rivayette şöyle bir ek bulunmaktadır: "Biz, Muaviye, hac veya umre için gelip de minberde insanlara hitap edene kadar, fıtır sadakasını bu şekilde vermeye devam ediyorduk."

İbn Huzeyme ise, "O, o zaman halife idi" ilavesini nakletmiştir.

Muslim'deki rivayette, "İki mûd Şam buğdayının, bir sa' kuru hurmaya denk olduğu görüşündeyim" ifadesi yer almaktadır.

Fıtır Sadakasının Bayram Namazından Önce Verilmesi

1509- İbn Ömer *radıyallâhu arıhumâ* şöyle demiştir: "**Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) fıtır sadakasının cemaat bayram namazına çıkmadan önce verilmesini emretmiştir.**"

1510- Ebû Saîd el-Hudrî *radıyallâhu anh* şöyle anlatır:

Rasulullah (s.a.v.) zamanında, bayram günü, bir sa' yiyecek maddesi (fıtır sadakası olarak) verirdik. Yiyecek maddelerimiz, arpa, kuru üzüm, kurutulmuş yoğurt ve kuru hurma idi."

Açıklama

İbnu't-Tin, "Bayramdan önce, sabah namazından sonra, bayram namazına Çıkmadan önce demektir" demiştir.

İbn Uyeyne ise "Tefsirinde, Ömer ve İkrime'den naklen şöyle demiştir:

"Kişi, (*fıtır sadakasını*) bayram günü iki namaz arasında (*sabah namazı ile bayram namazı arasında*) verir. Çünkü Allah Teâlâ, "**Temizlenen, Rabbinin adını anıp Ona kulluk eden kimse kuşkusuz kurtuluşa ermiştir**" (A'la 14) buyurmaktadır.

(İbn Hacer el-Askalani: *Fethu'l-Bârî (Sahih-i Buhari Şerhi), Cilt 4, S: 17 - 24*)

Ramadan'ın sonunda orucu açma (*fıtır*) veya insan olarak yaratılma (*fitra*) sadakası hicretin ikinci yılında oruç ile beraber farz (İmam-ı azama göre vacib) kılınmış bir ibâdetdir ve zekâtтан farklı olarak mal üzerine değil, kişi başına yüklenmiştir.

Fıtır (*fitre*) sadakasıyla, oruç ibadetimizi huşu ve huzurla tamamlama nimetinin şükrünü eda etmiş oluruz.

Bu yüzden Ramadan Bayramının bir adı da "Fıtır Bayramı"dır.

Bu bayramda bir ay süreyle tutulan orucun iftarı yapılmaktadır.

Mâlik, Şâfiî ve Ahmed'e göre fıtır sadakası hadîste geçen lâfız ve mânâyâ uygun olarak farzdır. Hanefîlere göre ise hadîsin delâleti kat'î olmadığı için vacibdir.

Bu sadakanın hikmeti (*tahminen*) , bir yandan oruç ibâdetini yapmış Müslümanlardan sâdır olması muhtemel kusurları telâfi etmek, diğer yandan bir sevinç ve bayram gününde fakirleri anmak, onları günlük ihtiyaçlarından kurtarmaktır. Akıl ve buluş şart değildir. Akıl hastalarının ve delilerin velileri onların mallarından fıtır sadakası verirler. Ramadanda oruç tutmamış olanlar da fıtır sadakası verirler.

Sadaka-i fıtırın vakti (*sınır*) , bayram sabahıdır. O günden önce ölen ve zengin iken fakir düşen kimselere sadaka-i fıtır vacib olmaz. Bayram gecesi güneş doğmadan önce doğan çocuğun fitresini vermek vacibtir. Fitre bayram sabahından önce ve sonra her ne zaman verilse sahihtir ve eda olur; onun kazası yoktur. Fakat mustehab olan sabah namazı ile bayram namazı arasında veya birkaç gün önce vermektir.

Fıtır (fitre) sadakası , zekat gibi malın değil, Canın zekâtıdır.

Sadaka-i fıtır, buğday, arpa, kuru hurma, kuru üzümünden verilir. Buğday veya buğday unundan yarım sa', (520 dirhem 1459 gr.), ötekilerden ise bir sa' (1040 dirhem 2918 gr.) verilir (bak: Sa'). Bu dört maddenin herhangi birine göre vermek caizdir. Bu miktar aynen verilebileceği gibi, kıymet olarak da verilebilir. Fakirin menfaatine uygun olanı vermek daha faziletlidir.

Bayram sabahı nisaba malik olan kişiye bile sadaka-i fıtır vacibtir. Nisab, gümüşe göre ikiyüz dirhem (561.2) gr. değerindeki bir maldır.

Zekât verecek zengin için, nisab miktarı tutarında bir mal, bir yıl elde bulunmalıdır. Fitrede ise, bu şart yoktur. Fitrenin verileceği en son gün bile, nisab miktarı mal eline geçse, kendisine derhal fitre vâcib olur.

Zekâta günümüzde ekseriya nisab ölçüsü olarak altın alınmaktadır. Fitrede ise gümüşün esas alınması iyidir. Fitrenin zekâta göre daha geniş bir kitle tarafından verilmesinin sebebi de budur. Yaşlılıktan veya hastalıktan dolayı Ramazan orucunu tutamayan kimseden fitre düşmez. Onların da bu vâcibi yerine getirmeleri icabeder.

Nisab miktarı mal, sadaka-i fıtır vacib olduktan sonra telef olsa yine fitre vermek lazımdır. Bu miktar bir mala sahip olan bir kimse kendisi için, baliğ olmayan malsız çocukları için, hizmetinde bulunanlar için, sadaka-i fıtır vermesi vacibtir. Hanımı ve büyük çocuğunun fitrelerini vermesi üzerine vacib değildir. Fakat yanında bulunan büyük çocuğunun ve hanımının fitrelerini kendilerine sormadan verebilir. Malı olan küçük çocuğun fitresi kendi malından verilir.

Zekat kimlere verilirse sadaka-i fıtırda onlara verilir. Bir kimse usul ve furuu hariç tüm fakir akrabalarına zekat verebilir. Yani anne, baba, dede, nine ve bunlardan yukarısına ve çocuk ve torunlarına zekat veremez. Fakir olan kardeşlerine zekat verebilir.

Buna göre dede veya nine fitresini torununa veremez. Çünkü bakıma muhtaç ise anne babası da bakacak durumda değilse torununa bakması gerekir.

Fitreyi Para Olarak Ödemek:

Fitreler aynen hurma, arpa, buğday, üzüm bir sâ' (yaklaşık 2.917 gram) olarak verilebileceği gibi, kıymetleri para olarak da verilebilir.

Hanefî'lere göre :

Fitrede bütün sayılan yiyecek maddeleri için dirhem, dinar veya fulûs cinsinden yahut ticari eşyadan yahut istenilen maddelerden kıymet ödemek câizdir. Çünkü gerçekten vâcib olan fakirin ihtiyacını gidermektir.

Peygamber (a.s.) şöyle buyurmuştur:

"Böyle bir günde fakirlerin ihtiyaçlarını giderin" (Dârakutni, Kitabu zekati'l-Fıtr, 3/89)

Bu hadis rivayeti zayıf kabul edilmiştir. (Zeylai, Nasbu'r-raye, 2/432; İbn Hacer, Fethu'l-Bâri, 3/375; Avnu'l-Mabud, 5/4)

Fitre için belirlenen yiyecek maddeleri yerine kıymetlerini ödemekle de ihtiyaçlarını gidermek mümkündür. Belki bunu yapmak daha iyi ve daha kolay olur. Çünkü bu ihtiyacı gidermeğe daha yakındır. Dolayısıyla fitre ile ilgili nassın ihtiyacı gidermek şartıyla kayıtlanmış olduğu ortaya çıkmaktadır.

Cumhura göre : (eş-Şerhu's-Sağîr, I, 675 vd.; Bidayetu'l-Muctehid, I, 272; el-Kavâninu'l-Fıkhiyye, 112; Muğni'l Muhtaç, 1, 405-407; el-Muhezzeb, 1, 165; el-Muğni, III, 60-65; Keşşafu'l Kınâ, II, 295-297)

Fitre hububat maddelerinden ve yiyecek olarak kullanılan hurma gibi meyvelerden ödenir. Bunun ölçüsü de bir sa'dır.

Cumhurun dayandığı delil hadislerden biri, Ebu Said el-Hudrî hadisidir: Ebu Said şöyle demiştir:

"Peygamber (a.s.) aramızda iken fitreyi buğdaydan kuru üzümünden, keşten, yani bunların birinden bir sa' olarak ödüyorduk." Dârakutni'nin Malik b. Enes (r.anh)'dan rivayet ettiğine göre, Peygamber (a.s.)'ın sa' Irak ölçüleri ile beş rıtıl ve bir rıtılın üçte biri kadardı.

Cumhura göre fitre ödenecek yiyecek maddelerinin kıymetini ödemek yeterli değildir. Bunların kıymetini kim öderse ödesin fitre için kâfi değildir. Çünkü İbni Ömer (r.anhuma) şöyle demiştir: **"Rasulullah (a.s.) fitreyi kuru hurmadan bir sa' arpadan bir sa' olarak farz kıldı,"** (Bu hadisi cemaat rivayet etmiştir. Neylu'l-Evtâr, IV, 179) Buna uyulmadığı zaman farz kılınan şey terk edilmiş olur.

Hadislerde sadaka-i fitrın miktarı, buğday, arpa, hurma veya üzümünden bir sâ' (yaklaşık 2.917 gram) olarak belirlenmiştir. Sadaka-i fitrın bu sayılan maddelerden belirlenmesi, o günkü toplumun ekonomik şartları ve beslenme alışkanlıklarından kaynaklanmaktadır. Peygamber ve sahabe dönemindeki uygulamalar dikkate alındığında, sadaka-i fitr miktarı ile, bir fakirin, içinde yaşadığı toplumdaki orta halli bir ailenin hayat standardına göre bir günlük yiyeceğinin karşılanmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır.

Hattâ kıymetlerinin para olarak ödenmesi, daha da efdaldır.

Kişinin fitresini verirken kendi malî imkânını ve zenginliğini göz önünde bulundurarak, fitresini bu 4 gıda maddesinden birinin kıymeti üzerinden ödemesi gerekir.

Meselâ çok zengin olanlar fitrelerini hurmanın değeri üzerinden ödemelidirler. Çünkü en yüksek fitre miktarı hurmadır. Onun o zenginliğine munâsib olan, fitresini hurma üzerinden ödemektir. Artık zenginlik derecesine göre, kuru üzüm, arpa ve buğday olmak üzere fitre ödenecek gıda maddesi değişir.

(Sâ', fitr sadakası ve tarım ürünlerinin zekatını hesaplama bir ölçek olarak kullanılır.

Çünkü fitr sadakası buğdaydan ve aynı hükümde olan buğday unundan yarım sâ', yani 520 dirhem; arpa, kuru üzüm veya kuru hurmadan ise tam 1 sâ' yani 1040 dirhem olarak verilir. Yarım sâ' şer'î dirheme göre 1,458 kg; örfi dirheme göre ise, 1,667 kg'a denk bulunur. Fitre'de şer'î dirhem esas alınır. Ancak örfi dirhem daha ağır olduğu için, fitreyi ona göre hesaplayıp vermek, yoksulların lehine olduğu için daha faziletli ve ihtiyata daha uygundur.)

Ebu Abdurrahmân Neseî diyor ki: Bize Muhammed İbn Abdusselâm, İbn Abdurrahîm'in... İbn Abbâs'tan rivayetine göre o şöyle demistir :

Ashâb, müşrik olan akrabalarına az da olsa sadaka vermekten hoşlanmıyorlardı. Bu konuyu sorduklarında kendilerine musâade edildi ve : «**Onları hidâyete erdirmek sana düşmez. Allah dilediğini hidâyete erdirir. Hayır namına ne infâk ederseniz kendinizdir. Zaten yalnız Allah rızasını kazanmak için infâk edersiniz. Verdiğiniz her hayır tâm olarak size ödenir ve siz, haksızlığa uğratılmazsınız**» âyeti kerîme'si nazil oldu.

Bu hadîsi Ebu Huzeyfe, İbn Mubârak, Ebu Ahmed ez'Zubeyrî ve Ebu Dâvûd el-Hadremî, Sufyân es Sevrî'den rivayet etmişlerdir.

İbn Ebu Hatim diyor ki: Bize Ahmed İbn Kasım İbn Atiyye'nin... İbn Abbâs'tan, onun da Rasûlullah (s.a.v.) dan rivayetine göre, Rasûlullah (s.a.v.) «**Onları hidâyete erdirmek sana düşmez...**» âyeti kerîme'si nazil oluncaya kadar ancak müslüman olanlara sadaka verilmesini emrederdi. Bu âyeti kerîme'nin nuzulundan sonra hangi dinden olursa olsun, isteyene sadaka verilmesini emrettiler.

Fitra'nın Verileceği Yerler Yahut Fitreyi Alacak Olanlar:

Fakihler fitrenin verileceği yerlerin farz olan zekâtın verilebileceği yerler olduğunda ittifak etmişlerdir. (ed-Durru'l-Muhtâr, II, 107-108; Bidayetu'l-Muctehid, I, 273; el-Kavânînu't-Fıkhiyye, 112; eş Şerhu's-Sağîr, I, 677; el-Muhezzeb, I, 170; Hâşiyetu'l Bâcurî, I, 291; el-Muğnî, III, 74, 78, 79, Muğni'l-Muhtâc, 1,405)

Çünkü fitre bir nevî zekâtıdır. Dolayısıyla verileceği yerler de diğer zekâtın verileceği yerlerdir. Ayrıca fitre de zekâtıdır ve Allah tealâ'nın şu sözünün umumi manası içine girmektedir:

"**Sadakalar (zekâtlar) Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, (hurriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihad edenlere, yolcuya mahsustur. Allah pek iyi bilendir, hikmet sahibidir.**" (Tevbe 60)

Fitreyi, zekâtın verilemeyeceği yerlere vermek caiz değildir. Mâlikî, Şafîî ve Hanbelî'lerden oluşan cumhura göre fitrenin zimmilere verilmesi câiz değildir.

Malların zekâtının Müslüman olmayanlara verilemeyeceği konusunda âlimler arasında ihtilâf yoktur.

İbni Munzir şöyle demiştir: "İlim adamları malın zekâtının zimmilerden birine verilemeyeceği konusunda icma etmişlerdir.

Muellefe-i Kulub (Kalbleri İslama Isındırılmak İstenenler)'a Zekat Verilir mi?

Bunların fakir veya zengin olmaları şart değildir.

1- Yeni müslüman olan ancak henüz İslâm'ın kalblerinde iyice yerleşmediği kimseler:

Abdullah b. Abbas (r.anh) diyor ki: "Bunlar, müslüman olduklarını beyan ederek Rasulullah'a gelen kimselerdi.

Rasulullah bunlara, sadakalardan pay ayırırdı. Bunlara bir pay verdiğinde "Bu, iyi bir din." derlerdi; vermediğinde ise dini ayıplar ve terkederlerdi.

2- Yahya b. Ebi Kesir, diyorki: "Ebu Sufyan b. Harb, Haris b. Hişam, Abdurrahman b. Yebu, Safvan b. Umeye, Suheyl b. Amr, Huvayt b. Abduluzza, Hakim b. Hizam, Sufyan b. Haris b. Abdulmuttalib, Uyeyne b. Hısn, Akra b. Habis, Malik b. Avf, Abbas b. Mirdas ve A'lâ b. Harîs, kalbleri İslama ısındırılmak istenen kimselerdi. Rasulullah bunlardan her birine yüz deve verdi. Ancak Abdurrahman b. Yebu ve Huvayt b. Abduluzzaya ellişer deve verdi.

Safvan b. Umeye demiştir ki: "Rasulullah bana mal verdiğinde o, insanlardan en sevmediğim bir kimseydi. Bana mal vermeye devam etti. Sonunda o bana, insanların sevimli olanı haline geldi."

3- Henüz müslüman olmayan fakat İslama girmelerini teşvik için kendilerine zekât verilen kimseler. Bedeviler bu türden kimselerdi.

Mufessirler, İslâmın iyice kuvvetlenip yayılmasından sonra bu gibi insanlara zekâtın pay verilip verilemeyeceği hakkında iki görüş zikretmişlerdir.

A- Hasan-ı Basri, Amir es-Şabî ve Ömer b. el-Hattaba göre, kalbleri İslama ısındırılmak istenenlere artık zekattan pay verilemez.

Hibban b. Ebi Cebele diyor ki: "Daha önce zekâtın pay alan Uyeyne b. Hısn, Ömer b. el- Hattab'a geldi.

Ömer de ona **"Dileyen iman etsin, Dileyen inkâr etsin."** (Kehf 29) âyetini okudu ve demek istedi ki: "Artık bugün kalbleri İslama ısındırılmak istenen kimse kalmadı."

Ömer, el-Hasen, eş-Şafî ve başkaları: İslâm'ın güçlenmesi ve üstünlük sağlaması ile bu kesimin ardı arkası kesilmiştir, derler. Malik'in ve rey sahiblerinin meşhur görüşü de budur.

Hanefi alimlerinden bazıları da şöyle demektedir: Allah İslâm'ı ve müslü-manları aziz kılmış, buna karşılık kâfirlerin de - *Allah'ın laneti üzerlerine olsun* - ardı arkasını kesmiştir. Sahabe-i kiram da -*Allah hepsinden razı olsun*-Ebu Bekir (r.anh)'ın halifeliliği döneminde bu kesime mensub kimselerin paylarını düştüğü hususunda icma etmişlerdir

B- Ebu Cafer ve ilim adamlarından bir guruba göre ise, kalbleri İslama ısındırılmak istenen kimseler her zaman mevcuttur, kalıcıdır. Bunlara zekâtın pay verilebilir. Çünkü imam, kimi zaman bazı kimseleri İslâm'a alıştırıp ısındırmak ihtiyacını duyabilir. Ömer'in, onların payını sona erdirmesi dinin güçlenmiş olduğunu görmesinden dolayıdır.

"Yunus der ki: Ben, ez-Zuhrî'ye bunlara dair sordum da şöyle dedi: Ben bu hususta bir nesli olduğunu bilmiyorum. Ebu Cafer en-Nehâs da der ki: Buna göre bu hüküm onlar hakkında sabittir. Eğer herhangi bir kimsenin kalbinin ısındın imasına gerek duyulur ve ondan yana müslümanlara bir zarar gelmesinden korkulur yahut daha sonra İslâm'a güzelce bağlanacağı umut edilirse ona da birşeyler verilir.

Kadı Abdu'l- Vehhâb der ki: Bazı zamanlarda onlara gerek duyulacak olursa zekâtın onlara pay verilir. Kadı İbnü'l-Arabî de der ki: Benim görüşüme göre eğer İslâm güç kazanmışsa bu pay sahipleri de yok kabul edilir. Şayet onlara gerek duyulursa o takdirde Rasûlullah (s.a.v.)'ın bunlara verdiği gibi payları verilir. Çünkü es-Sahih (*Muslim*)'de Peygamber'in şöyle buyurduğu kaydedilmektedir:

"İslâm garib başladı ve başladığı gibi (garib olarak) avdet edecektir."

(*Muslim, İmân 232; Tirmizi, İman 13; İbn Mâce, Fiten 15; Dârinû, Rikaak 42: Musned, 1, 184, 398. II, 389, IV, 7,3*)

Taberi diyor ki: "Bize göre bu hususta söylenecek doğru söz şudur:

"Allah teala, zekâtı, iki maksada binaen farz kılmıştır. Bunlardan biri, müslümanların ihtiyacını gidermektir. Diğeri ise İslama yardım etmek ve onu kuvvetlendirmektir.

İslâmı güçlendirmek için zekât verildiği takdirde zekât fakire de verilir, zengine de, Zira bu durumda kişinin ihtiyacı göz önünde bulundurularak zekât değil İslâmı yardım hususu göz önünde bulundurularak verilir. Nitekim Allah yolunda cihad eden mucahidlere verilen zekatın maksadı budur. Bunlar, zengin dahi olsalar, kendilerine zekât verilir. Kalbleri İslâm'a ısındırılanlara zekat verilmesinin maksadı İslama yardım etmektir. Bu nedenle Rasulullah Mekke'nin fethinden sonra, Huneyn savaşı ganimetlerinden bir çok insana, zengin dahi olsa pay vermiş ve onların, İslama faydalı olmalarını sağlamıştır. Bu faydanın gerçekleşmesi beklenen her zamanda aynı şeyi yapmak isabetlidir. Bu nedenle "Müslümanların sayılan artık çoğaldı. Bu itibarla, müslümanlar kendilerini savunabiliyorlar. Dolayısıyla, bir kısım insanların kalblerini İslama ısındırmaya ihtiyaç yoktur" diyenlerin delilleri yoktur. Zira Rasulullah, müslümanların güçlü oldukları bir zamanda bu tatbikatı yapmıştır.

Hanefî'lere göre: Fitre harcanacağı yerler bakımından ve her durumda zekât gibidir. Ancak zımmilere verilmesinin kerahetle caiz olması konusunda bir fark söz konusudur. Bir de fitre malın yok olması ile düşmez. Fakat, fetva Ebu Yusuf'un görüşüne göredir. Bu da fitrenin zımmilere verilmesi caiz değildir. Malların zekâtında olduğu gibi. Dayandığı delil daha önce de geçen şu hadistir: "Zekât muslumanların zenginlerinden alınıb fakirlerine verilir."

Buna göre, fitre ittifakla hür, Müslüman ve fakir olan ve Haşimî olmıyan herkese verilebilir. Çünkü Peygamber efendimizin kabilesi Haşimî kabilesine mensup olan kişiler şerefli kişilerdir. Fakat çağımızda zekâtlar Haşimî kabilesine mensub olanlara da verilebilir. Çünkü onlara beytu'l malden ayrılan ödenek kesilmiştir.

Eğer Müslüman sadece bir ölçeğin bir kısmına sa' yeterse yahut üzerine vacib olan fitrelerin sadece bir kısmını vermeye muktedir olursa -bir fitreden fazlasının vacib olması durumunda- fitreyi çıkarıp vermesi gerekir. Bunun sebebi, imkânlar ölçüsünde fitreyi korumaktır. Yani önce kendi fitresini verir, sonra geçimini sağladığı kimselerin fitrelerini verir. Cumhura göre geçimini sağladıkları arasında hanımını öne alır. Çünkü hanımın nafakası daha kuvvetlidir.

Malikî ve Hanbelî'lere göre: En azhar olan görüş, babanın evlattan önceye alınmasıdır. Bu tertibin dayandığı delil Peygamber (a.s.)'in şu hadisidir:

"Önce kendinden başla, sonra geçimini sağladıklarına bak."

(Bu iki hadisin toplamıdır. Hadisin birinci şikkını Ahmed, Muslim, Ebu Dâvud ve Neseî tarafından Cabir'den; ikinci şikkı Taberânî'de Hakim b. Hizam'dan Neseî'de de Tarık el-Muharibi'den rivayet edilmiştir. Neylu'l-Evtâr, VI, 321,327)

Bunun yanında, fitre nafakaya dayalı bir şeydir. Kişi nafaka ödemede nasıl önce kendisinden başlarsa, fitrede de öyle yapması gerekir.

Şafii'lere göre: Kişi önce kendisinin fitresini verir, sonra eşinin, sonra küçük çocuğunun, sonra anasının sonra babasının sonra da büyük çocuğunun fitresini verir. Bunun dayandığı delil Câbir (r.anh)'ten rivayet edilen şu hadistir:

"Önce kendin için harca, eğer bir şey artarsa ailen için harca. Eğer yine artarsa yakınlarına harca. Ondan da artarsa çevrende bulunanlara harcarsın." (Muslim)

Kişinin akrabaları içinde zekât verebileceği kimselere fitre vermesi de caizdir. Fitreyi zengin olanlara veremez. Bunun gibi nafakası kendisine farz olan akrabasına da vermesi caiz değildir. Ayrıca zekât almış bulunan bir kimseye de verilmez. **Fitrenin zekâtın verileceği sekiz sınıfa verilmesi caizdir. Çünkü fitre de bir çeşit sadakadır, dolayısıyla malın zekâtına benzer.**

Şafî mezhebinde kuvvetli olan görüşe göre; fitrenin sekiz sınıfa verilmesi vacibdir. Ancak bunu yapmakta güçlük vardır. Şafî'lerden bazıları, fitrenin bir kişiye verilmesinin caiz olduğu görüşünü tercih etmişlerdir. Yaşadığımız bu zamanda bu görüşü taklit etmemizde bir beis yoktur. Nitekim Bacurî de böyle söylemiştir. Bazıları da şöyle demişlerdir: Şafîi eğer hayatta olsaydı, bununla fetva verirdi.

Fakihler bir sa' bir kaç yoksula verilmesini ve aralarında bölüşülmesini caiz görmüşlerdir. Şafii'ler dışındaki fakihler, bir kaç sa'lık fitrenin fakirlerden sadece bir tanesine verilmesini, yine her şahsın fitresini bir yoksula yahut bir kaç yoksula vermelerini câiz görmüşlerdir. Yani cumhur bir topluluk için lâzım olan fitreyi bir kişiye, bir kişiye gerekli olan fitrenin bir topluluğa verilmesini câiz ve mubah görmüşlerdir.

Fakihler arasında bir kişiyle verilmesi gereken fitrenin bir topluluğa verilmesinin câiz olduğu hususunda ihtilaf yoktur. Çünkü bunu yapan kişi, sadakasını hak kazananlara vermiş olur. Dolayısıyla, bir kişiye verdiği zamanda olduğu gibi, fitre borcundan kurtulur.

Bir topluluğun fitresini bir kişiye vermeye gelince:

İmam Şafîi, sadakanın altı sınıfa taksim edilmesini vacib kabul etmiştir. Bunun gibi, her sınıfın hissesinin üçer kişiye verilmesini de vacib kabul etmiştir. Nitekim zekâtın harcanacağı yerler bahsinde bu konu zikredilmiştir. Tercih edilen görüş cumhurun görüşüdür. Çünkü fitre, belirli olmayan kimselere verilecek bir sadakadır. Dolayısıyla bir kimsenin bir kişinin alacağından fazla zekât alması caizdir.

Kuş Besleyenin Şahidliği Kabul Edilir mi?

.1. (5331)- Ebu Hurayra (radıyallahu anı) anlatıyor: "**Rasulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir güvercinin peşine düşüp onunla eğlenen bir adam görmüştü. "Bir şeytan bir şeytaneyi takip ediyor!" buyurdular.**" (Ebu Davud, Edeb 65, (4940); İbnu Mace, Edeb 44, (3765) ; Kutub-i Sitte, 5331)

Nevevî der ki: "Yavru ve yumurta elde etmek veya yalnızlığa karşı ünsiyet bulmak veya mektup taşıtmak gibi maksadlarla güvercin beslemek caizdir. Hiçbir keraheti yoktur. Fakat uğur çıkarmak maksadıyla onunla meşguliyet ise, sahih görüşe göre mekruhtur. Buna bir de kumar ve benzeri haramlar inzıam ederse, o kimsenin şahidliği reddedilir."

İbn'u Hacer gibi bir kısım alimler, Enes'in küçük kardeşi Ebu Umayr' ın kuşla oynamış olmasına dair rivayetleri esas alarak, çocukların kuşla oynamasının caiz olduğuna hükmetmişlerdir; yeter ki eziyet etmesinler ve atış talimlerinde hedef olarak kullanmasınlar.

Âlimler, eğlence amaçlı yapılan işlerin, kişiye meşru bir faydası olması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Bu yüzden de "lehv" diye adlandırdıkları her türlü faydasız meşgaleyi mekruh görmüşlerdir. (Muhammed b. el-Hasan eş-Şeybânî, el-Câmiu's-Sağîr, s. 262)

Hobi olarak/sırf eğlence olsun diye güvercin yetiştirme meselesi de meşru bir faydası olmayan eğlence/lehv kapsamındadır. Buna göre güvercin yarışmalarında bu kuşları yarıştırmak bir yana, bunları hobi olarak yetiştirmek de -kerahet derecesinde- caiz olmaz.

(Hatta kimi fıkıh kitaplarında güvercinle oynamak ve onları uçurmak "oyun" (la'b) olarak nitelendirilmiş ve bütün oyunların da haram olduğu ifade edilmiştir. İbni Mâce, el-Muhîtu'l-Burhânî, 8/314. Hadislerde belirtilen oyunların (la'b) haricindekilerin haram olduğunu nakledilmiştir. el-Kâsânî, Bedâi'u's-Sanâî, 6/314-315)

Hatta âlimler hobi olarak güvercinlerle meşgul olan kimselerin şahidliklerini ve kendilerine selam verilmeyeceklerini de -"eğlence ile iştigal ettiği", "çatılardan insanların mahremlerini gördükleri" ve "başkalarına ait kuşları çektikleri" vb. gerekçelerle- reddetmişlerdir. (es-Serahsî, el-Mebsût, 16/131, İbni Mâce, el-Muhîtu'l-Burhânî, 8/314; Fetava'yı Hindiyeye)

Takke ve Sarığın Dindeki Yeri

“Ey Âdem’in evlatları! Her namaz vaktinde mescide giderken (seccadeye dururken/namaz kılarırken),süsünüz olan elbisenizi giyinin.” (Araf, 31) mealindeki ayette bu konuya dikkat çekilmiştir. İslam alimleri bu ayete dayanarak namaz kılarırken kişinin en güzel elbiselerini giymesinin sünnet olduğunu söylemişlerdir. (İbn Kesir, A’raf 31 tefsiri).

Nitekim kaynaklarda bu konuyla ilgili olarak Ömer (r.anh)’in şu sözlerine de yer verilmiştir:

“Allah size genişlik verdiği zaman (yani maddî durumunuz iyi ise) siz de ona göre Allah’ın nimetlerini üzerinizde gösteriniz ve durumunuza göre, bir veya iki tane elbise giyiniz..” (Vehbe Zuhaylî, el-Fıkhu’l-İslamî, 1/798)

حدثنا قتيبة بن سعيد الثقفي ثنا محمد بن ربيعة ثنا أبو الحسن العسقلاني عن أبي جعفر بن محمد بن علي بن ركانة عن أبيه أن ركانة صارع النبي صلى الله عليه وسلم فصرعه النبي صلى الله عليه وسلم قال ركانة وسمعت النبي صلى الله عليه وسلم يقول : فرق ما بيننا وبين المشركين العمائم على القلائس قال الشيخ الألباني : ضعيف

Rukâne (r.anh) Peygamber (s.a.v.) ile görüşmüştür. Rukâne der ki:

“Rasulullah (s.a.v.)'in "şubhesiz bizimle müşrikler arasındaki fark, takkeler üzerindeki sarıklardır",buyurduğunu işittim”

(Tirmizî. Libas, 42; Ebû Davud, Libas. 24)

Tirmizî bu hadisin hasen ve garib olduğunu, isnadının kuvvetli olmadığını söyler.

Rukâne b. Abdi Yezid el-Haşimî'nin naklettiğine göre, Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurmuş:

"**Müşriklerle aramızdaki fark, kalensövenin üzerine sardığımız sarıktır**" (Tirmizî, Libâs, 42).

(Ebu Davud(4078) Tirmizi(1784) Beyhaki Şuab(6258) Deylemi(4384) Kenz(41137) Lealiul Masnua(2/221) Camius Sagir(5725,5849) Hakim(3/452) İhya(2/375) Zubeydi İthaf(7/129) Buhari Tarih(1/82) Taberani(5/68) Mişkat(4346) El Havi Lil Fetavi(1/111) Kurtubi(4/197) Fethul Kebir(8014) Ramuzu'l Ehadis(87/1) Tac(4/295) Mevahibu Ledüniye(1/379) İbni Sad(1/455) Beyhaki Adab(129) İbni Teymiye İktiza(149) Cemu'l Fevaid(5707) Beyhaki(10/14) Tuhfetul Ahvezi(5/393) Tayalisi(1/23)

İbn Kayyim'in dediğine göre, Muhammed (s.a.v.) kalensövenin üzerine sarığı sarıp kullandığı gibi, sarıksız kalensöveyi ve kalensövesiz sarığı da kullanmıştır (eş-Şevkânî, Neylu'l-Evtâr, Beyrut, tsz., II, 108).

Bu rivâyete göre,Muhammed (s.a.v.) sarık sarmaya önem vermiştir. Takkeyi de kapsamına alan kalensöveyi hem sarıklı hem de sarıksız olarak kullandığı vaki olmuştur.

Yalnız takke veya benzeri şeyleri kullanma alışkanlığı, müslüman olmayan milletlerden müslümanlara geçmişse de, bugün takke bir nevi müslümanlara mal olmuştur. Önemli olanı, namazı kılmaktır. Baş kısmı, erkekler için örtülü olması gereken avret yerinin dışındadır. Nitekim, hac veya umreye gidenler, ihramda iken başlarını örtemezler, başlarının açık olması gerekir.

Bilhassa arab ve asya ülkelerine gidildikçe namazda başı örtmek gelenek/örf halini de aldığından, buralarda başı açık namaz kılmak (hatta baş açık gezmek) bir hafiflik, İslami manada düşük şahsiyet kişiliği manası anlaşıldığından, böyle toplumlarda başı açık namaz kılmamak gerekir.

İmam Şatıbî şöyle söylemiştir: “Bu mesele örfi bir sünnettir, dolayısıyla örften örfe değişir. Mesela(Ortadoğu’yu kastederek) doğu ülkelerinde olduğu gibi, açık baş namaz kılınması örfen kerih karşılanıyorsa oralarda açık baş namaz kılmak mekruh olur. Ama bizim ülkemizde (Endülüs’te)olduğu gibi aksi olursa, yani başı kapatarak namaz kılmak kerih görülürse böyle yerlerde de başı kapamak mekruh olur”

Bunun dışında takke kullanmak insana bir huşu ve huzur veriyorsa, kullanılması, baş açık namaz kılmaktan (mustehab) daha iyidir. Başı takke vb. ile kapatmak, içinde yaşadığımız çevrenin baş açıklığı konusundaki anlayışına bağlıdır; baş açıklığı erkek için ayıp sayılan bir çevrede yaşıyorsanız o zaman namazda başı açık olmak mekruh olur, aksi halde caizdir.

Muhammed (s.a.v.)'in kalensöveyi kullandığı, çeşitli hadis kaynaklarında geçmektedir. Takke de bu kalensövenin kapsamına girmektedir. (Buhârî, el-Amelu fi’s-Sala, 1; Salat, 23; Tirmizî, Libâs, 10, 42; Fedâilu’l-Cihâd, 14; Muslim, Cenâiz 13; Ebû Davud, Salat, 102, 173; Libâs, 22, 51).

Takke konusunda vardığımız Sonuç şudur ki : İslam’da erkek için başın örtülü olması, açık olmasından iyidir. Ancak başın takkeli/örtülü olmadığı durumunda bir küçültücü görünüm aldığı yer ve zamanlarda takkeli dolaşmak ve böyle namaz kılmak gereklidir.

Hristiyan kıyafetlerinin hakim olduğu toplumlardaki muslumanların başı açık olmalarında bir sakınca yoktur, zira müşrikler de artık kalansöve/takke takmamaktadır.

صلاة بعمامة تعدل خمسا وعشرين صلاة بغير عمامة، وجمعة بعمامة تعدل سبعين جمعة بغير عمامة. إن الملائكة ليشهدون الجمعة معتمين، ولا يزالون يصلون على أصحاب العمائم حتى تغرب الشمس

Sarı ile kılınan namaz sarıksız kılınan namazın yirmi beşine eşittir. Sarık ile kılınan cuma namazı sarıksız kılınan Cumua'nın yetmişine eşittir. Gerçekten melekler sarıklıların cumasına katılırlar, güneş batana dek sarıklılar üzerine salât getirirler.

Uydurmadır.

İbn Neccâr rivâyet etmiştir. İbn Hacer (*Lisân el-Mizân*, C. 3, S. 244) « Bu uydurma bir hadistir » der. Bunuda es-Suyûtî Zeyl el-Ehâdis el-Mevdûa (*Lisân el-Mizân*, C. 3, S. 110) naklederek bu hükme katılır. İbn Arrâk (*Lisân el-Mizân*, C. 2, S. 159) da aynı şekilde buna uyar.

Sonradan es-Suyûtî bunu unutarak hadisi el-Câmiu's-Sagîr de zikreder. el-Munâvi, eserin Şerh'inde İbn Hacer'in hadise uydurma dediğini naklederek es-Suyûtî'nin hata ettiğini belirtir.

Aslında es-Suyûtî mezkur eserinde uydurma hadisleri zikretmeyeceğini bildirmiştir, ama kendisi dahi başka kitaplarında bazı hadislerin uydurma olduğuna hükmetmiştir.

Dolayısıyla hakkı kişilerle tanıma, önce hakkı bil, böylece kişileri tanırsın.

Hâfız b. Hacer, selim olan aklın onaylamadığı ve hadiste vadedilen sevaptaki mubâlağadan dolayı, buna uydurma hükmünü verir. Eğer bunlar olmasaydı hadisi zayıf kılmakla yetinirdi. Çünkü senette ithâm olunan kimse yoktur. Bunu bu şekilde anladıysan aşağıdaki hadisin hükmünü daha iyi anlarsın.

ركعتان بعمامة خير من سبعين ركعة بلا عمامة -

Sarı ile kılınan iki rek'at, sarıksız kılınan yetmiş rek'attan daha hayırlıdır.

Uydurmadır.

es-Suyûtî bunu el-Câmiu's-Sagîr de zikreder. ed-Deylemî'nin Musned el-Firdevs'te Cabir'den rivâyet ettiğini bildirir. Bir önceki hadiste olduğu gibi, uygun olan hadisi Zeyl el-Ehâdis el-Mevdûa kitabına almasıydı. Çünkü sarıkla kılınan namazın sevabındaki mubâlağa bunda daha da fazladır.

Aslında hadisi Ebû Nuaym rivâyet etmiş olup, ondan da ed-Deylemî almıştır.

Hadisin râvilerinden olan Târik b. Abdurrahmân'ı el-Buhârî ed-Duafâ'da zikreder, el-Hâkim de, « hafızası kötüdür » der. es-Sahâvî bu hadisin sabit olmadığını söyler.

Hâfız b. Receb el-Hanbelî'nin ilel et-Tirmizî'ye (*Lisân el-Mizân*, C. 2, S. 83) yaptığı şerhte şöyle gelir: Ahmed b. Hanbel'e sarıklı kılınan namazın sarıksız kılınan namazdan yetmiş defa daha faziletli olduğuna dair hadis sorulduğunda, « bu yalandır, bu batıldır » der.

الصلاة في العمامة تعدل بعشرة آلاف حسنة

Sarıla kılınan namaz onbin hasenata eşittir.

Uydurmadır.

ed-Deylemî (*Lisân el-Mizân*, C. 2, S. 256) senediyle Ebân'dan oda Enes'ten merfû olarak rivâyet etmiştir.

Bunu es-Suyûtî Zeyl Ehâdis el-Mevdûa'da (*Lisân el-Mizân*, C. 2, S. 111) zikrettikten sonra « Ebân ithâm edilmiştir » der.

İbn Arrâk Tenzîh eş-Şerîa'da (*Lisân el-Mizân*, C. 2, S. 257) es-Suyûtî'ye hadisin bu hükümde tabi olmuştur. es-Sahâvî'de el-Makâsîd (*Lisân el-Mizân*, C. 2, S. 124) adlı kitabında İbn Hacer'e uyararak « Bu hadis uydurmadır » der.

Bu üç hadisin uydurma olduğuna dâir hiçbir şüphe yoktur. Çünkü hikmet sahibi olan eş-Şârî işleri doğru bir terâzi ile ölçer. Dolayısıyla sarıkla kılınan namazın sevabının, cemaatla kılınan namazın sevabıyla aynı olması veya kat ve kat daha fazla olması makûl değildir! Sonra cemaat namazının hükmüyle, sarık bağlamanın hükmü arasında çok büyük fark vardır. Sarık hakkında söylenecek en son hüküm müstehab olduğudur. Ancak tercih edilen; sarığın âdet olan sünnetlerden olduğudur. Sarık ibâdet olan sünnetlerden değildir. Cemaat namazına gelince, en azından müekked sünnet olduğu söylenmiştir. Ayrıca namazın şartlarından olduğu, namazın cemaatsız sahih olmayacağı da söylenmiştir. Doğru olan görüş ise, cemaat namazının farz (*vacib*) olduğudur. Ama terkedildiğinde kişi şiddetli bir günah kazanmasına rağmen namazı sahihtir. Bunun için nasıl olur da Alîm ve Hakîm olan Allâh, bunun sevabını sarıkla kılınan namazla eşit, bizzat daha aşağıda bir derece kılsın. Herhalde Hâfız b. Hacer bu manâyı hesaba katarak hadis hakkında uydurma hükmünü verir.

Bu tür uydurma hadislerin kötü tesirlerinden ve hatalı yönlendirmelerinden bir tanesi de; bizler bazı insanların namaza girmek istediklerinde başlarına mendil bağladıklarını müşâhede ederiz. Zannınca bu zikredilen sevaba nâil olacaktır. Halbuki bu kişi, nefsini temizleyen ve tezkiye eden bir amel işlememiştir.

Garib olan tarafı da şudur:

Bazıları sakallarını keserek bu günahı işlerler. Namaz için kalktıklarında sakallarını kesmelerinden dolayı hiç bir eksiklik duymazlar, ve bu onları hiçmi hiç ilgilendirmez. Ancak sıra sarıkla namaz kılmaya gelince, onlara göre bu ihmal edilmemesi gereken bir iştir! Buna delil de şu durumlarıdır: Sakallı birisi namaz kıldırmak için öne geçtiğinde sarıklı değil ise, ondan razı olmazlar. Eğer sarıklı birisi, sakalını kesme günahıyla birlikte namaz kıldırmak için öne geçse, bu onları rahatsız etmediği gibi buna ehemmiyette vermezler. Böylece Allâh'ın dinini tersine çevirmişler. Allâh'ın haram kıldığını mubâh, mubâh kıldığını da vacib kılmışlardır.

Eğer sarığın fazileti sabit olmuş olsaydı, müslüman kişinin normal hallerinde zinet olarak kullanması istenilirdi. Tâ ki bununla diğer insanlardan ayrılmış olsun. Asıl maksad, ödünç olarak alınan sarıkla sayılı dakikalarda eda edilen namaz değildir, ki bitirir bitirmez alınıp cebe yeniden hapsedilsin! Çünkü müslüman kişinin namaz dışındaki sarığa olan ihtiyacı, namazın içindeki ihtiyacından daha fazladır.

İbn abbas (r.anh) Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu ifade eder:

"Sarık sarınız, vakarınız artar".

Taberanî, bu hadisin ravilerinden olan Ubeydullah b. Ahmed'in metruk olduğunu söyler.

(*Mecma'uz-Zevâid, C.5, S.19*)

Abdullah İbn Ömer'den, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu rivayet edilir:

"Sarık sarmaya devam ediniz. Çünkü o meleklerin simasıdır. Onları sırtınıza sarkıtınız"

(*Taberanî*)

Dârakutnî bu hadisin ravilerinden olan İsa b. Yunus'un meçhul olduğunu söylemiştir. (*Mecma'uz-Zevâid, C.5, S.20*)

Sarık, sünnet değildir.

Yasaklanmayan , caiz olan örfi bir baş giysisidir.

Alimleri Taklid Etmenin Ölçüsü Nedir?

Taklid ile ilgili hususları şöyle sıralayabiliriz:

1- Taklid, delilini bilmeden başkasının sözü ile amel etmektir.

2- Delilden anlamayan veya delile ulaşma imkanı olmayan avamdan insanlar için taklid câizdir.

El-Bâni şöyle der: “İbn-i Abdilber özetle şöyle der: Bütün bunlar avamdan olmayanlar içindir. Avamın, herhangi bir durumda alimlerini taklid etmesi kaçınılmaz olur. Çünkü delili bilmez, anlamadığı için de bunun bilgisine ulaşamaz. İlim derece derecedir ve en üstüne ulaşmak için en alttan başlamak gerekir. Bu da avam halk ile delil arasında engeldir. Avamın alimleri taklid etmesi ve **“Bilmiyorsanız, zikir ehline sorunuz”** ayetinde bunların kastedildiği konusunda alimler arasında ihtilaf yoktur. Bir müşkile ile karşılaştığı zaman, avamın ve bilgisi olmayan veya dini nasıl yaşayacağını bilmeyen insanların kible ehlinde olduğuna inandığı alimlerden birinin söylediğini taklid etmesi kaçınılmazdır. Avamın fetva vermesinin câiz olmadığına da âlimler ittifak etmişlerdir. Çünkü helal ve haram olduğunu söylemek için manâları bilmemektedirler.

Bununla beraber avam hakkında mutlak konuşmanın ve mutlaka taklid etmesi gerektiğini söylemenin abartılı olduğu görüşündeyim. Çünkü taklidin, delili bilmeden başkasının sözü ile amel etmek olduğunu hatırlarsak, avamdan zeki olan bazı kişilerin, eline geçen nasstaki hucceti anlaması mümkündür. Çünkü bu tür nasslarda huccet açıktır. Mesela, “Teyemmum, bir kez elleri ve yüzü silmektir” ifadesini avamdan hangi insan anlamaz ki? Bu nedenle, “delili bilmek ve anlamaktan aciz olanların taklid etmeleri gerekir” demek daha doğru olur. Çünkü Allahu Teala kimseye gücünün üstünde bir şey yüklemeyiz.” (El- Bâni, el-Hadisü Huccetu’n Binefsihi, 85-86)

3- Avam için taklid câiz ise de, her meselede mutlaka belli bir mezhebi taklid etmesi gerekmez. Çünkü hak, bir mezheb ile sınırlı değildir.

Allahu Teala şöyle buyurur:

“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Rasul’e ve sizden olan emir sahiplerine itaat edin. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah’a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah’a ve Rasulu’ne götürün. Bu, hayırlı ve netice itibarıyla en güzeldir.” (4 Nisa/59)

Ayet, Allahu Teala ve Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) dışında kimsenin yanılmaz olmadığını belirtmektedir. Aksine Peygamber dışında herkesin sözü alınabilir veya alınmayabilir.

İbnu’l-Kayyim (rahimehullah) şöyle der:

“Avamın bilinen mezheplerden sadece birine bağlanması zorunlu mudur, değil midir? Bu konuda iki görüş vardır: Bir görüşe göre yalnız bir mezhebe bağlanması gerekmez. Kesin doğru olan budur. Çünkü Allah ve Rasulu’nun vâcib kıldığı dışında vâcib olmaz. Allah ve Rasulu de ummetten sadece bir kişinin mezhebine bağlanmasını kimseye vâcib kılmamıştır. Önceki nesiller böyle bir şeyden beri olmuştur ve böyle bir şeyi kimse söylememiştir. Kaldı ki, avamdan insanların bir mezhebe bağlanması da doğru olmaz. Çünkü avamın mezhebi yoktur. Zira mezhebli olmak, ancak belli bir şekilde görüş ve delillendirme sahibi olup mezheplerden anlayanlar için söz konusu olur. Belli bir kişinin bütün görüşlerini almak ve başkalarının görüşlerini terk etmek anlamında ümmetten sadece birinin mezhebini almak hiçbir kimsenin üzerine vâcib değildir. Böyle bir şey, ummette ortaya çıkan çirkin bir bid’attır. Allah’ı ve Rasulu’nü (sallallahu aleyhi ve sellem) en iyi bilen ve ummet içinde derecesi ve kıymeti en büyük olan ummetin imamlarından hiçbirisi böyle bir şeyin zorunlu olduğunu söylememiştir.” (İbnu’l-Kayyim, İlamu’l-Muvakkîn, 4/262)

İbnu’l-Kayyim başka bir yerde ise şöyle der: “Avamdan olan kişiler dört mezheb imamlarının birinden veya başka alimlerden sorabilirler. Ne soran kişilerin ne de fetva veren muftunun dört mezheb imamından biri ile bağlı kalması gerekmediği gibi, âlimin de kendi memleketinin veya diğer memleketlerin birinde kendisi ile amel edilen belli bir hadise bağlı kalması gerekmez. Sahih bir hadis bulduğunda onunla amel etmesi gerekir.” (İbnu’l-Kayyim, İlamu’l-Muvakkîn, 4/263)

4- İbn-i Teymiye (rahimehullah) şöyle der: “Kim belirli bir imamı taklid etmenin vâcib olduğunu söylerse, tevbe etmesi istenir, tevbe ederse ne âlâ, etmezse öldürülür. Mutlaka bir imamı taklid etmek gerekir, diyor, cahil ve sapmış biri olur.” (İbn-i Teymiye, el-Ihtiyaratu’l-Fikhiyye, 333)

İbn-i Teymiye (rahimehullah), “Allah ve Rasulü (sallallahu aleyhi ve sellem) dışında her söylediğine uymanın vacip olduğu başka bir kimse yoktur” demek istemektedir. Çünkü değeri ve derecesi ne kadar büyük olursa olsun, insanlardan kim bir kişiye böyle bir özellik verirse, onu Allah’a ve Rasulü’ne denk tutmuş olur. Bu ise küfürdür. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Kafirler, rablerine başkalarını denk tutuyorlar.” (En’am 1)

Her konuda sadece belli bir imama uymanın vâcib olduğunu kim söylerse, kâfir olur. Çünkü Allahu Teala’nın **“Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, (Allah’a ve ahiret gününe gerçekten iman ediyorsanız) onu Allah’a ve Rasulu’ne götürün”** (Nisa 59) hükmünü reddetmiş olur. Ayet, Allah ve Rasulu dışında kimseyi belirtmemiştir.

El-Bâni, gençlere seslenişinde şöyle der: “Başkaları bir yana, okumuş mü’min gençlerin çoğuna bile kapalı olan bir konuya dikkatinizi çekmek isterim. Seyyid Kutub ve Mevdudi *Rahimehumellah* gibi çağdaş alimler, kitapları ve çabaları ile Müslümanlara, hakimiyetin sadece Allah’ın olduğunu, yani kanun koyma hakkının sadece Allahu Teala’ya ait olduğunu ve bunda kimsenin ona ortak olmadığını söylemişlerdir. Bu da Kitab ve Sünnet ile ilgili belirtilen nassların açıkça söylediği bir şeydir. Ancak burada söz konusu gençlerden birçok kişi, hakimiyetin yalnız Allahu Teala’ya ait olduğu akidesine aykırı olan, ona ortak koşma fiilinin Müslüman veya gayri muslim tarafından işlenmesi arasında farkın olmadığını anlamıyorlar. Allah’tan başka hakimiyet ve teşri hakkını kendisinde gören kişilerin Müslüman veya kafir, alim veya câhil olması arasında bir fark yoktur. Çünkü böyle bir şey mü’min gençlerin iman ettiği “Hakimiyet Allah’ındır” ilkesine aykırı düşmektedir.” (*El-Bani, el-Hadisü Huccetu’n Binefsihi, 96*)

5- Taklid eden kişinin, hakkın, taklid ettiği mezhebinde olmadığını tesbit ettiği anda hak olana dönmesi vâcib olur. Allahu Teala şöyle buyurur:

“Aralarında hüküm vermek üzere mü’minler Allah’a ve Rasulu’ne çağrıldıkları zaman sadece “işittik ve itaat ettik” demeleri gerekir. İşte kurtuluşa erenler onlardır.” (Nur 51)

“Allah ve Rasulü bir şeye hükmettiği zaman, iman etmiş olan erkek ve kadına artık işlerinde başka yolu seçmek yaraşmaz. Allah'a ve Rasule baş kaldıran şüphesiz apaçık bir şekilde sapmış olur.” (Ahzab 36)

Allahu Teala her konuda kendisine ve Rasulu’ne (*sallallahu aleyhi ve sellem*) uymayı vâcib kılmıştır. Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) dışında hiçbir kimse bu özelliğe sahip değildir. Alimin söylediği, sabit olan delile aykırı ise, reddedilir ve onunla amel etmediğimiz gibi başkalarının da onunla amel etmemesini söyleriz. Çünkü Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: **“Kim dinimizde, onda olmayan şeyler uydurursa, uydurduğu reddedilir.”** (*Buhari, Muslim*)

İmam Şafii (*rahimehullah*) şöyle der: “Rasulullah’ın (*sallallahu aleyhi ve sellem*) sünnetini öğrendikten sonra onu bırakıp başka bir kişinin sözü ile amel etmek, hiçbir kimse için helal değildir.” (*El-Fullani, İkazu Himemi Uli’l-Ebsar, 58*) Bu aynı zamanda, meşhur dört mezheb imamının görüşüdür.

İbn-i Abdilber, “Camii Beyani’l- İlmi” isimli kitabında İbn-i Mes’ud’dan (*radıyallahu anh*) şöyle dediğini rivayet eder: “Hiçbiriniz, iman ediyorsa iman edecek ve küfrediyorsa küfredecek şekilde, dininde başkasını taklid etmesin. Çünkü kötülükte örnek olmaz.”

Şankiti (*rahimehullah*), **“Bunlar Kur’an’ı hiç düşünmezler mi, yoksa kalbleri üzerinde kilitler mi var?”** (*Muhammed 24*) ayetinin tefsirinde taklid konusunda faydalı bilgiler vermekte ve nerede caiz olduğu, nerede kötü olduğunu belirtmektedir. (*Şankiti, Advau’l-Beyan, 7/428*)

Burada söylediklerimizden maksad, yaşayan veya ölmüş belirli bir kişiye ya da belli bir mezhebe bağnazlık derecesinde bağlanmanın kötülüğünü anlatmak ve böyle bir şeyden sakındırmaktır. Çünkü Müslümanın Kitab ve Sünnet’in, yani şer’i delilin dışında bir şeye bu şekilde sarılması doğru olmaz. Haklı veya haksız olarak kişilere veya mezheblere bağnazlıkla bağlanmak, kötü cahiliyyenin özelliklerindendir.

Allahu Teala şöyle buyurur:

“O (muşrik)lere, “Allah’ın indirdiğine tabi olun” denildiği zaman, “Hayır, biz atalarımızı neyin üzerinde bulduysak ona tabi oluruz” derler.” (Bakara 170)

Muhammed Hâmid’in “Dinde anarşinin önüne geçmek için mezheb imamlarına bağlanmak gerekir” isminde bir kitabı vardır. (*Muhammed Hâmid, Lüzzumu İttibai Mezahibi’l-Eimmeti Hasmen li’l-Favda’d-Diniyye, Mektebetu’l-Menar, Ürdün*) Yazar, kitabında belirli bir muçtehid taklid etmenin vâcib olduğunu söyleyerek; **“Bilmiyorsanız zikir ehline sorun”** ayetini delil göstermiştir. Halbuki belirttiğimiz gibi ayet, belirli bir alimi veya mezhebi taklid etmek gerektiğini söylemiyor. Kitabında baştan sona kadar bu ayet dışında, söyledikleri için başka bir delil göstermemiştir. Halbuki İbnu’l-Kayyim’in dediği gibi, belli bir mezhebi taklid etmeyi vâcib kılan ne Kitab’da ve ne de sünnette bir nass bulunmamaktadır. Böylece belirli bir âlimi veya mezhebi taklid etmenin vâcib olduğunu gösteren bir delilin olmadığını anlamış olmaktadır. (*Abdulkadir bin Abdulaziz, El Umde fi’i dadi-Udde*)

Cemaat Halinde Dua Etmenin Hükmü

Topluca / Cemaat halinde yapılan duâya iştirak etmek, yani bir kişinin duâ etmesine , diğerlerinin de bu duâyâ 'âmîn' demesi, iki şekilde olur:

1- Bu duânın, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde sâbit olmasıdır.

Misal: İstiskâ (yağmur) ve Kunut duâsı gibi:

Bunun dînen meşrû olduğunda şubhe yoktur.

Ayrıca namazda imamın okuduğu Fatiha'nın sonunda topluca amin denmesi de câizdir.

Bize Sufyân ibn Uyeyne tahdîs edip şöyle dedi: Bu hadîsi bize ez-Zuhrî, Saîd ibnu'I-Museyyeb'den; o da Ebû Hurayra (r.anh)'den tahdîs etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Okuyucu, yâni Fatiha okuyan kimse 'Âmîn' dediği zaman sizde 'Âmîn' deyiniz. Çünkü melekler de 'Âmîn' derler. Her kimin 'Âmîn' demesi meleklerin 'Âmîn' demesine uyarırsa, geçmiş günâhları mağfiret olunur"

(Buhari, Dua, Bab 63, Hadis no: 95)

2- Bu duânın, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinde sâbit olmayan yerlerde olmasıdır.

Misal: Farz namazlardan sonra veya ölüyü defnettikten sonra duâ etmek gibi:

Düzenli ve sürekli olarak değilse, arasıra yapıldığı takdirde bu davranışta bir sakınca yoktur. Eğer bu, sürekli yapılan bir âdet hâline gelmişse, bu davranış bir bid'at olur.

Bu konuda ilim ehli şunları demiştir:

A) İmam Ahmed'e -Allah ona rahmet etsin-:

"Bir topluluğun biraraya gelerek Allah Teâlâ'ya duâ etmeleri ve ellerini kaldırmaları kerih görülür mü?" diye sorulunca şöyle cevap vermiştir:

"Kasten toplanıp biraraya gelmemişlerse (bir âdet hâline getirmemişlerse), müslüman kardeşlerim için bunu kerih görmem. Ancak çoğalmak için bunu âdet hâline getirmeleri bunun dışındadır (bunu kerih görüyorum)."

İbn-i Mansur -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"İshak b. Râheveyh: İmam Ahmed'in dediği gibidir. "Çoğalmaları bunun dışındadır" sözünün anlamı: Çoğalmak için bunu âdet hâline getirmeleri demektir.

Ebu Abbas el-Fadl b. Mehrân -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Yahya b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel'e soru sordum ve dedim ki: - **Bizde bir araya gelip toplanan, duâ eden, Kur'an okuyan ve Allah Teâlâ'yı zikreden bir topluluk var. Bunlar hakkında ne dersiniz?**

Ebu Abbas el-Fadl b. Mehrân dedi ki: Yahya b. Maîn -Allah ona rahmet etsin- şöyle dedi: - **Kur'anı okur, namazdan sonra duâ eder ve kendi kendine Allah Teâlâ'yı zikreder.**

Ben: - **Benim böyle yapan bir müslüman kardeşim var**, dedim.

Yahya b. Maîn: -**Onu bundan nehyet**, dedi.

Ben: -**O bunu kabul etmez**, dedim.

Yahya b. Maîn: - **Ona nasihat et**, dedi.

Yahya b. Maîn: -Onu bundan nehyet, dedi.

Ben: -**O bunu kabul etmez. Onu terk edeyim mi (İlişkikiyi keseyim mi)?** dedim.

Yahya b. Maîn: - **Evet**, dedi.

Ebu Abbas el-Fadl b. Mehrân dedi ki: -Sonra Ahmed b. Hanbel'e geldim ve buna benzer bir şekilde olayı ona anlattım.

Ahmed b. Hanbel bana şöyle dedi: - **Kur'anı okur, namazdan sonra duâ eder, kendi kendine Allah Teâlâ'yı zikreder ve Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hadisini öğrenip ezberlemeyi talep eder.**

Ben: - **Peki onu bundan nehyedeyim mi?** Dedim.

Ahmed b. Hanbel bana: - **Evet**, dedi.

Bunun üzerine ben: - **Eğer kabul etmezse, ne yapayım?** Dedim.

Bana: - **İnşallah sana icâbet edecektir**, dedi. **Çünkü senin nasfettiğin bu toplantı, sonradan ihdas edilmiştir.**

Ben: -**Eğer yapmazsa onu terk edeyim mi?** Dedim.

Bunun üzerine İmam Ahmed gülümseyip sustu." (İbni Muflih, el-Âdâbu's-Şer'îyye; c: 2, sf: 102)

B) Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

"Kur'an okumak, Allah Teâlâ'yı zikretmek ve duâ etmek için toplanmak, eğer bu, **düzenli yapılan bir âdet hâline getirilmezse**, -*dinen meşrû kılınan toplanmalar gibi olmazsa ve munkar bir bid'at irtikab edilmezse*-, güzel ve mustehab bir davranıştır." (*İbn-i Teymiyye, Mecmû'u'l-Fetâvâ; c: 22, sf: 523*)

C) İlmî Araştırmalar ve Dâimî Fetvâ Komitesi'ne:

"Farz namazlardan sonra ellerini kaldıran imam ve cemaat, imamın duâ ettikten sonra onun duâsına âmîn diyen cemaatin hükmü nedir? Diye sorulmuş, bunun üzerine komite şöyle cevap vermiştir:

"İbâdetler, şer'î delillere dayanır. "Şu ibâdetler, asıl yönünden veya sayı yönünden veya şekil yönünden veya hatta da mekan yönünden **dinen meşrûdur**", böyle olduğuna delâlet eden şer'î bir delil olmadan böyle denilmesi câiz değildir. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in sünnetinden, ne O'nun sözünden, ne fiilinden, ne de takririnden böyle bir şeyin olduğunu bilmiyoruz." (*İslâmî Araştırmalar Dergisi; c: 17, s: 55*)

Yine İlmî Araştırmalar ve Dâimî Fetvâ Komitesi'ne:

"Her hafta Cumua günü insanlardan bir kesime yemek yedirmeyi âdet hâline getiren bir kimse, yemekten sonra oturdukları yerlerinden insanların ayrılmasını istemektedir. Hatta bu yemek sahibi, tayin ettiği yemekte bulunanlardan birisinin duâ etmesini bekliyor, bu yemeğin sevabının ölmüş âilesine ve akrabasına ulaşması için duâ ettiriyor. Bu duâ sırasında duâ eden kimse, orada bulunanlarla birlikte ellerini kaldırıyor ve onlar da bunun duâsına: **Âmîn, diyorlar. Yemekten sonra ellerin topluca kaldırıldığı bu duâ câiz midir, yoksa değil midir?**" Diye sorulmuş, bunun üzerine komite şöyle cevap vermiştir:

"Yemekten sonra soruda zikredilen toplu şekilde yapılan duânın temiz İslâm şeriatında aslı yoktur. Bunun terk edilmesi gerekir. Çünkü bu davranış bir bid'attır. Sünnette geldiği şekilde yemek sahibine bereket dileyerek duâ etmekle yetinmektir. Bu duâyı da herkes kendi başına söylemelidir.

Sünnette gelen duâlardan bazıları şunlardır:

(اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِيمَا رَزَقْتَهُمْ، وَاعْفُ عَنْهُمْ، وَارْحَمُهُمْ) ((. رواه مسلم []))

"Allahım! Onlara rızık olarak verdiklerine bereket ver, onları bağışla ve onlara merhamet et."

(Muslim; hadis no: 1615)

((أَقْطِرْ عَنْكُمْ الصَّائِمُونَ، وَأَكْلَ طَعَامِكُمُ الْإِبْرَارُ، وَصَلِّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلَائِكَةُ))

"Oruçlular yanınızda iftar etsin, yemeğinizi iyiler yesin ve melekler sizin için Allah'a istiğfarda bulunsun."

(Ebu Dâvud; hadis no:367. İbn-i Mâce; hadis no:556. Nesâî; , Amelu'l-Yevmi ve'l-Leyle, hadis no: 296-298. Elbâni, sahih olduğunu söyler; bkz. Sahih-i Ebî Dâvud (2/730)) (İlmî Araştırmalar ve Dâimî Fetvâ Komitesi; c: 24, s: 190)

Muhammed b. Salih el-Useymin'e : "Bazı insanlar, zikir konuşmak üzerine bir araya gelip toplanmaktadır.

Toplantının sonunda toplu halde duâ etmektedirler. İçlerinden birisi duâ etmekte, diğerleri ise "Âmîn"

demektedirler. Bu davranış doğru mudur?" diye sorulmuş;

Bunun üzerine o şöyle cevap vermiştir:

"Bu davranış, âdet hâline getirilmedikçe sahihtir. Eğer bunu âdet hâline getirirse, sünnet olur ki, bu davranış sünnet değildir (yani ancak sünnet âdet hâline getirilir). Eğer bu davranış âdet hâline getirilir de her oturduklarında oturumu duâ ile sona erdirirlerse, bu bid'attır. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den böyle bir fiilin olduğunu bilmiyoruz. Fakat bunu arasına yaparlarsa, örneğin korkutmak veya teşvik etmek için onlara uğrayıp onlarla birlikte Allah -azze ve celle-'ye duâ ederse, bunda sakınca yoktur. Çünkü böyle yapmakla âdet hâline getirilen şey ile arasına yapılan şeyi birbirinden ayırt etmiş olur. İnsan, bazen bir şeyi arasına yapabilir, fakat bundan dolayı yerilmez. Nitekim Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-, gece namazını ashâbı ile birlikte cemaat hâlinde kıları. Bununla birlikte bir insanın gece namazını arasına cemaatle kılmasının dışında âdet hâline getirerek cemaatle kılması sünnet değildir." (*Açık Kapı Görüşmesi; c: 21, s: 117*)

Yüzük Takmanın Hükümü

Hanefi fûkahası: "Mühür vurmaya ihtiyaçları olduğu için; Ulû'lemr ve kadı yüzük takınır. Başkası için efdal olan yüzük takınmayı (mühür bulundurmaya) terk etmektir. Çünkü ona (mühüre) ihtiyaç yoktur" (*İbn-i Humam-Fethû'l Kadir-Beyrut: 1317 C: 8, Sh: 96. Ayrıca Musannıf İbrahim Halebi-İzahlı Multeka El Ebhur Tercemesi-İst: 1976 C: 4, Sh: 150, İmam-ı Merginani-A.g.e.C:4,Sh: 82*) hükmünde müttefiktir. Buradaki incelik; yüzüğün mühür olarak kullanılmasının, umerâyâ tahsis edilmesidir.

Demir, taş ve heykel yapımında kullanılan tunçtan imal edilmiş yüzüklerin takılması haramdır.

Hanefi mezhebine göre yüzük gümüş olursa erkek ve kadın için mübahtır. **Tunç, demir** gibi şeylerden olursa erkek için haramdır.

Şafi'i mezhebine göre ise gümüş yüzük takmak sünnettir. Çünkü Peygamber (sav) gümüş yüzük takardı.

Enes'den rivayet edilmiştir:

Peygamber (sav) Kisra, Kayser ve Necasi'ye birer mektup yazmak istedi. Peygamber'e (sav) "**Bunlar mühürsüz mektup kabul etmezler**" denildi.

Bunun üzerine Peygamber (sav) gümüş bir yüzük yaptırdı. Ve üzerindeki nakış "**Allah'ın Rasulu Muhammed**" cümlesinden ibaretti.

Rasûl-u Ekrem (sav) parmağında **tunç**tan imal edilmiş yüzük bulunan kimseye hitaben: "**Bana ne oluyor! Sende putların kokusunu buluyorum**" demiştir.

Bureyde (radiyallahu anı) anlatıyor:

Rasulullah (aleyhissalatu vesselam)ın yanına, parmağında demir yüzük bulunan bir adam uğramıştı. (Yüzüğü görüne):

Niye bazılarınızın üzerinde ateş ehlinin süsünü görüyorum! buyurdu. Adam derhal onu çıkarıp attı.

Sonra parmağında sarı renkli (pirinç) yüzük taşıyor olduğu halde geldi. Bu sefer.

Niye sende putların kokusunu hissediyorum? dedi Bilahare adam Altın yüzük takmış olarak geldi? Bu sefer de:

Sende niye cennet ehlinin süsünü görüyorum? dedi.

Bunun üzerine adam: **Öyleyse yüzüğüm neden olsun?** diye sordu.

Gümüşten dedi, **ancak ağırlığı bir miskale ulaşmasın.**

(Tirmizi, Libas 43, (1786); Ebu Davud, Hatem 4, (4223); Nesai, Zinet 47, (8,172).

Hz. Ali (ra)'den rivayet edilen bir Hadis-i Şerif'te de: "**Rasûlullah (sav) erkeklere altın yüzük takmayı**

nehyetti" denilmiştir. (İmam-ı Merginani-A.g.e. c: 4, Sh: 82, İbn-i Humam-A.g.e. C: 8, Sh: 95)

Erkeğe sadece gümüş yüzük takmak mübahtır.

Hanefi mezhebine göre, maddesi ne olursa olsun ihtiyaç duyulmaması halinde yüzük takılmaması daha iyidir.

Altından yapılan yüzükleri erkekler takamazlar. Takarlarsa haram işlemiş olurlar. Kadınlar ise takabilirler (*el-Mevsûlî, el-Ihtiyar fi Ta'lili'l-Muhtar, Mısır IV, 224.Merginânî, el-Hidaye, IV, 82; Ibn Abidin, Reddu'l Muhtar, Ist. 1233, V, 216*))

Hz. Peygamber bir hadisinde; "**İpek ve altın ümmetimin erkeklerine haram, kadınlarına helal edilmiştir**" (Tirmizî, Libas, 1.) buyurmuştur.

Yüzüğün hangi parmağa takılması gerektiği hususunda ülema farklı görüşler ortaya koymuştur. Genellikle; sol elin küçük parmağına takılmasının gerektiği zikredilmiştir. Fakat esas olan; **her iki elin küçük parmaklarına da takılabileceğidir.**

(Şeyh Muhammed b. Suleyman-Mecmuaü'l Enhûr (Şerhû Damad) - C: 2, Sh: 536. Ayrıca Şeyh Nizamuddin Feteva-ı Hindiyeye-Beyrut: 1400 C: 5, Sh: 335-336.)

Gümüşten yapılan yüzüğü hem erkekler hem de kadınlar takabilirler. Ancak, erkeklerin takacakları yüzüğün, kadınların taktıklarına benzememesi ve ağırlığının üç gramdan daha az olması gerekir. (*el-Cezîrî, Kitabu'l-Fıkıh ale'l-Mezahilâi'l-Erbaa, II, 16; Alâuddin Abidin, El-Hedîyyetu'l-Alâîyye, 1978, 318*)

Kâfî'nin Cemiu'l-Vesâil'deki nakline göre konu Şafiîler arasında ihtilaflıdır. Yani bazılarının göre yüzüğün ağırlığı bir miskalden daha az olmalıdır, bazılarının göre ise böyle bir ayırım yoktur.

Neylu'l Meârib'de bir miskalden fazla bile olsa erkeklerin de kadınların da gümüş yüzük takabilecekleri zikredilmektedir. Kari bunu Tahâvî'nin şerhlerinden de nakletmiştir.

Malikîlere göre, iki dirhemden daha ağır olan yüzüğü takmak haramdır.

(Sunen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 14/310-312)

Demir, bakır, kurşun ve tunç gibi madenlerden yapılan yüzükler hem erkeklere hem de kadınlara mekruhtur.
(*el-Me'vâsîlî, el-Ihtiyâr fî Ta'îlî'l-Muhtâr, Mısır IV, 224*)

Akîk ve yeşim gibi kıymetli taşlardan yapılanlar ise kadın erkek herkes için caizdir.
(*Ibn Abidîn, Reddu'lMuhtâr, Ist. 1233, V, 315*)

Huzeyfe (radıyallahu anh) anlatıyor:

Rasulullah (aleyhissalatu vesselam)ın şöyle dediğini işittim: **İpek ve İbrişim elbise giymeyin. Altın ve gümüş kaplardan su içmeyin, onlarda yemek yemeyin. Zira bu iki şey dünyada onlar (kafirler), ahirette de sizin içindir.**
(*Buhari, Etîme 28, Eşribe 28, Libas 25; Müslim, Libas 4, (2067); Tirmizi, Eşribe 10 (1879); Ebu Davud, Eşribe 17 (3723); Nesai, Zinet 87, (8, 198, 199); İbnu Mace, Eşribe 17, (3414)*)

Yüzüğün kaşına Allah'ın, Peygamberin ya da kişinin kendi adını işletmesin de mahzur yoktur. Fakat insan ve hayvan gibi bir canlının resminin konulması günahıdır. Kaşında Allah'ın ismi veya Peygamber'in adının yazılı olduğu bir yüzük helâya giren kişi, yüzüğünü gizlemelidir. Eğer yüzük sol elinde ise taharetleneceğinde parmağından çıkarmalıdır.

(*Ibn Abidîn, Reddu'lMuhtâr, Ist. 1233, V, 317*)

Yüzük, her iki elin her hangi bir parmağına takılabilir. Ancak, küçük parmağa takılması sünnettir.

(*Ibn Abidîn, Reddu'lMuhtâr, Ist. 1233, V, 316 ;Kamil Miras, Tecrid Tercemesi, XII, 108.*)

Hiz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor:

Rasûlullah(s.a.v.) yüzüğümü şu parmağa koymamı yasakladı-ve eliyle **orta ve ondan sonra gelen(şehadet) parmağına** işaret etti- buyurdu"

(*muslim, libas(2078); tirmizi, libas(1787)*)

Hiz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor:

"Rasûlullah (s.a.v.) yüzüğünü sağ eline takardı."

(*Ebu Davud, Hatim 5, (4226); Nesai, Zinet 49, (8, 175).*)

Peygamberimiz şahadet parmağı ile orta parmağa yüzük takılmasına müsaade etmemiştir. Yüzük küçük parmakla onun yanındaki parmağa takılmalıdır."

(*Günümüz Meselelerine Açıklamalı Fetvalar,Mehmed Emre*)

Kadın için; altın yüzük takmak zînettir.

(*İmam-ı Merginani-A.g.e. C: 4, Sh: 82*)

Esasen altın yüzüğün hükmü beyan edilirken, kadınlara helâl olduğu belirtilmiştir."

Sigara İçmenin Hükümü

Sigara Rasûlullah (s.a.v.) zamanında yoktu. Ancak, kıyâmete kadar her zaman ve mekâna hitap etmesi özelliği itibariyle İslamda birçok ayrıntıyı kapsayan genel kurallara vardır. Bu kurallar çerçevesinde dış müdahalelere karşı adeta bir kale konumunda olan me, sur ilim sahibi ulemâmız ise zamanla gündeme gelen ve gelişen olayları inceleyerek Müslümanları aydınlatmakta, böylece ümmetin felakete sürüklenmesine Allah'ın izniyle engel olmaktadır. Bu genel kurallara kapsamında bulunan sigara için de geçerli olan budur ki, az sonra bir kısım delillerini zikrederek ulemânın "sigaranın tahrimi, hususundaki kıymetli tespitlerine yer vereceğiz inşaAllah. Tevfik Allah,tandır.

İşte O Peygamber onlara temiz ve güzel şeyleri helal, pis ve zararlı şeyleri haram kılar (A'raf, 157).

Aklı selim sahibi hiçbir insan, sigaranın "temiz ve güzel, şeyler kapsamına girmediğinde şek, şubhe etmez. Şu halde sigaranın ayetteki ifadesiyle, "habis/ pis, şeyler sınıfından olduğu gayet açıktır. Habis,in; tad veya kokusunun tiksinti verdiği şey anlamına geldiği bilinmektedir. Bu da sigaranın vasıflarındandır. Gerek ulemâ gerek Tıp ehli, sigaranın "habis/ pis, şeyler kapsamına girdiği konusunda görüş birliği haıldır.

Malını gereksiz yere saçıp savurma. Zira, böylesine saçıp savuranlar, şeytanların dostlarındandır. Şeytan Rabbine karşı çok nankördür İsrâ, 26- 27.

fakat israf etmeyin: Çünkü Allah, israf edenleri sevmez " En'am, 141

Allah'ın geçiminize dayanak kıldığı mallarınızı aklı ermezlere vermeyin...(Nisâ, 5).

Ayette zikri geçen aklı ermezlerden (*sufehâ*), malında gereği gibi tasarrufta bulunamayanlar anlaşılır. Rasulullah (s.a.v.) **"boş yere söz söylemek, (gereksiz) çok soru sormak ve malı zayı etmek size mekruh kılındı"** buyurmuştur (*Buhari, Muslim*). Bir şeyin mekruh olması helalden ziyade, harama yakın olmasıdır.

Sigaranın malın yayii olduğunda da şüphe olmadığı gibi ...ıda vermeyen, açlığı da gidermeyen..(Çâşiye, 7) ayetindeki tabire de oldukça mutâbıktır.

Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın..(Bakara,195).

Sigara kişiyi kanser gibi öldürücü hastalıklara düşürmektedir.

Ve kendinizi öldürmeyin. Şubhesiz Allah sizi çok esirgeyicidir (Nisa, 29)

Sigara bağımlısı bir şahıs kendisini yok edecek nedenlere sarılmakta ve nefsinin birçok hastalığa hedef kılınmaktadır. Alimler zehir, toprak, cam, taş ve benzeri maddelerin yenilmesinin haram olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü bunlar sağlığa zarar vermektedir.

Rasûlullah (s.a.v.) **"Her kim zehir içip kendini öldürürse, cehennem ateşinde ebediyen o zehiri içecektir"** buyurmuştur (*Buhari, Muslim*).

Sigara içmek, şahsın tedriciyen intihar etmesi demektir. Öldükten sonra ölüm sebebinin sigara olduğu anlaşılan bir kimse intihar etmiş sayılır (*Allah korusun*). İster doğrudan ister dolaylı yollardan hızlı veya yavaş kişinin ölümüne sebep olması haramdır. Netice birdir, sigara bağımlısı birinin, kendini ölüme sürüklediğinde şüphe yoktur.

Sigaranın, kişiyi ölüme götürmediğini farz etsek bile en azından kişiyi güç ve kuvvetten düşürecek çeşitli yıpratıcı hastalıklara müptela kılar.

"Rasûlullah (s.a.v.) tüm uyuşturucu ve gevşetici şeylerden nehyetti" (*Ebu Davud- Ahmed*).

Hadiste geçen "müfettir/ gevşetici, vücutta gevşeme, uyuşma oluşturan şey anlamındadır. Tiryakilerin böylesine etkilenmemesi, asıl itibariyle haramlığına halel getirmez.

Ayrıca sigarayı içkiye kıyas eden alimler olmuş **"çoğu sarhoşluk veren şeyin azı da haramdır**, diyerek sigaranın tahrimine bu delili de istihsân etmişlerdir. İçkiye yeni başlayan birinin sarhoş olması için bir kaç damla yeterken alkolik birinin bazen bir kadeh dolusu içkiden etkilenmediği vakidir. Sigara da aynı şekilde özellikle yeni başlayanlar veya bir dönemden sonra tekrar başlayanlar, yemekten sonra içenler için sinirleri gevşetici, uyuşturucu bir özelliğe sahiptir.

"Dinde; zarar vermekte, zarara zararlar mukabele etmekte yoktur, (*Muslim*). Sigara tümüyle içine de, çevresindekilere de zarar vermektedir .

Her ikisinde de (içki ve kumar) günahı faydasından büyüktür (Bakara, 219).

Sigaranın bazı faydalı yanları olduğunu farz etsek, tahmini faydalar ile bi'l-fiil gerçekleşen zararlarını mukayese edip hangisinin daha ağır bastığına (!) bakmamız gerekir... Ancak hakka karşı gözlerini kapayan, hakkı aramayan ve nefsinin esiri olan, sigaranın tahriminde şüphe eder. Ama önemli olan kişinin neye inandığı değil, gerçeğin ne olduğudur..

Rasûlullah (s.a.v.) : **"Kim Sarmısak veya soğan yerse bize ve mescidimize uzak durub evinde otursun"**, buyurmuştur (*Muslim*).

Sigara tiksindirme ve rahatsız etmede soğan ve sarmısaktan daha kötü veya en azından onlardan geri kalır bir yanı yoktur diyebiliriz. Ayrıca Cumua namazlarında güzel koku sürmenin sünnet olduğu ve sigaranın da bu sünnete aykırı olduğu ortadadır.

"İyi arkadaşla kötü arkadaşın misali misk taşıyan biriyle kor üfleyen birine benzer" (*Buhari, Muslim*).

Yani kötü arkadaş ateşi ve dumanı (!) üfler.

"Müslüman, Müslümanların elinden ve dilinden selamette olduğu kimsedir" (*Buhari*).

Müslümanlar acaba sigara için birinin zararından selamette mi olurlar?

"Allah'a ve ahiret gününe inanan biri komşusuna eziyet etmesin" (*Buhari*).

Sigara bağımlısı, sigarasıyla hem eşine, evlatlarına, komşusuna, hem de meleklerle ve de mescidde namaz kılan diğer Müslümanlara eziyet vermektedir.

"Günahları açıkça işleyenler hariç bütün ummetim avfolunacaktır" (*Buhari, Muslim*).

Buna göre sigara, bağışlanmayacak olan açık isyanlardan olur.

"Bir kavme benzeyen onlardandır" (*Sahihtir. Ebu Davud*).

Sigara sömürgecilerin aramızda bıraktıklarındandır. Bu anlamda sigara içmek ruhi bir çöküntünün ifadesi olup kafirlere benzemenin bir tezahürüdür.

Bu illeti islam topraklarına getirip özellikle gençler arasında yaygınlaştıranlar sömürgecilerden başkası olmamıştır. Aynı zamanda sigara ağız ve burunlarından duman çıkaran cehennem ehlinin durumunu da andırmaktadır.

"Kıyamet günü kişi, dört şeyden: Ömrünü nerelerde geçirdiğinden, vücudunu ne uğruna çürüttüğünden, malını neyde kazanıp nereye harcadığından ve ilmiyle amel edip etmediğinden sorulmadıkça yerinden kımıldamaz, (*Sahihtir, Tirmizi*)

Ömrünü sigara içmekle geçiren; haram olduğunu bildiği halde içmekte ısrar eden; malını yararsız yere zayi edip vücuduna zarar veren; malını sigara ticaretinden kazanan; şeytanın pencerelerinden bir pencere olan sigara sayesinde vücudunu dilediği gibi oynaması ve gezmesi üzere şeytana açan bir sigara bağımlısı acaba kıyamet günü ne cevap verebilir (?). ,

Sigara, kişiyi ALLAH'a zikir ve ibadet etmekten özellikle de oruç ibadetinden alıkoyan bir zarardır. Oruç, sigara muhtelâlarına oldukça ağır gelen bir ibadettir. Sigara muhtelâsı olanlar mescidde itikâfa girmekten, uzun uzadıya Kur'an okumaktan, zikir (*Kur'ân*) meclislerine oturmaktan ve namaza erkenden hazır olmaktan hoşlanmazlar. Bunların geneli cemaat namazlarına gelmez, geldiğinde de sigarayı (*ancak*) caminin kapısında kuvvetli bir nefes çektikten sonra atıp içeri girerler. Halbuki sünnet gereği bir topluluğa gidildiğinde güzel koku sürünmek gerekir.

Şeriatın temel kuralları sigarayı haram kılmaktadır.

Binlerce hükmü kapsayan temel kurallara bazı örnekler verelim;

Zarar vermek te, zarara zararlar mukabele etmekte yoktur.

Yararlı şeylerde asıl olan ibâha (*mubahlık*), zararlı şeylerde asıl olan da (*haramlık*) tahrimdir.

Zararları bertaraf etmek, fayda ve kar kazanmaktan daha önce gelir.

Bir konuda haramla helal musâvi olsa haram galip gelir.

Seddu,z- zerâ'i götürən araçları ortadan kaldırmak kaidesi.

Yukarıda zikredilen hiç bir delilin olmadığını farz etsek bu sefer sigaranın en azından, sakınmakla emrolunduğumuz şüpheli şeyler kapsamına girdiğini söyleyebiliriz. Buhari ve Müslim, in tahriç ettiği hadis-i şeriflerinde Rasûlullah (s.a.v.) **“Helal da, haram da açıktır. Bu ikisinin arasında insanların çoğunun bilmediği şüpheli, karışık şeyler vardır. Her kim bu şüpheli şeylerden sakınırsa muhakkak dinini ve ırzını korumuş olur. Ve her kim bu şüpheli alana düşerse harama girmiş olur...”**, buyurmaktadır.

Bilmeliyiz ki helal, temiz ve yararlı olan şeylerdir. Haram da pis, habis ve de zararlı olan şeylerdir.

Bütün bu delilleri nazarı itibara almayan nefsi hakkında Allah’dan korkmalı ve er geç tövbe etmelidir. Şubhesiz Allah tövbeleri kabul eden ve Rahmeti çok olandır.

Bilinmesi gereken bir başka husus ta şudur: Sigara ilk çıktığı zamanlar ilim ehlinde bir kısmı bunun mahiyetinden habersizdi ve uyuşturucu mu, gevşetici (*rehavet verici*) mi olduğunu, sağlığa zarar verip vermediğini kesin bilgilerle bilmiyorlardı. Bu nedenle alimler arasında bunun haram ve tahrimen mekruh olduğu şeklinde görüş ayrılıkları belirmişti. Bazıları, etkilenenlere haram, diğer etkilenmeyenlere mubah olduğunu söylemişlerdi. Şurası şubhe götürmeyen bir husustur ki, sigaranın mekruh olduğunu söyleyen bazı alimler bugün ortaya çıktığı şekliyle sigaranın gerçeğini bilselerdi, haramlığı konusunda asla tereddüt etmezlerdi. Zira onlar dinin genel prensiplerini ve şer’i kuralları gayet iyi biliyorlardı.

Bütün bunlardan sonra yine de sigaranın haramlığına kanaat getirmeyenlere bir de şunları sormak lazım:

Sigara haram olmadığına göre neden onu mescidlerde, mübârek mekanlarda içmez de her türlü dolabın dönmesine uygun yerlerde içerler?!.. Normal bir şeyse neden her yerde rahatlıkla (*su içer gibi*) içemezler?!.. Veya çocuklar içince kızlar büyükler içince susarlar. Güzel bir şeyse çocukların suçu ne ki, onları mahrum ederler? Ve acaba neden ALLAH, ın temiz nimetlerinde olduğu gibi sigaraya da besmeleyle başlayıp hamd ve şükürle bitirmezler?!.. Cenab-ı Hakkın bir nimeti müyesser kıldığında O, na şükürde bulundukları gibi ellerine bir sigara geçtiğinde de şükrediyorlar mı?!..

İnsan ALLAH, tan korkmalıdır. Çoğu kez bazılarının önünde sigara içmekten çekinir, ona bakarlarken sigara içmekten kaygı duyar da ALLAH, tan sakınmaz, hayâ etmez?!., .

Eğer (gerçek) mu, minler iseniz, korkmanız gereken yalnızca Allah’dır (Tevbe, 13).

Son olarak bir de şunu sorabiliriz; Acaba sigara kişinin iyilikler ve kötülükler kefesinden hangisine konulacaktır?...

Evet bütün bunlar karşısında ne gibi bir sonuca varılır?

Müslüman hesap günü gelmeden evvel kendini hesaba çekmeli, ALLAH’tan bunu terk etmesi için yardım dilemelidir. Kim ALLAH için bir şeyi terk ederse ALLAH ona yardımını bağışlar ona daha hayırlısını nasip eder. Sabretmelidir, şüphesiz ALLAH sabredenlerle beraberdir. Kim sabretmeye gayret ederse ALLAH da onu sabırlı kılar.

Bu konuda özellikle üzerinde durulması gereken bir diğer husus ta sigara satmak suretiyle başkalarının haram işlemesine yardımcı olmaktır. Bu durumda kişinin kendisi sigara kullanmasa bile başkalarının bu haramı işlemesine yardım etmekte nafakasını haramdan temin etmektedir. Bu konuda ki ölçü ise gayet açıktır. İnsan bir iyiliğe vesile olduğunda nasıl sevap alıyorsa, kötülüğe vesile olduğunda da aynı günaha ortak olur. Sebep olduğu herkesin günahından nasibini alır! Gerekçesi ne olursa olsun bu kötü davranışı terk etmeli, Müslüman ALLAH, tan korkmalı ve hatasından dönmelidir. Şüphesiz, ALLAH günahları bağışlayandır.

Tek Başına Namaz Kılan Kimsenin Bu Namazı Cemaatle İade Etmesi

Bütün fakihler namazı tek başına kılmış bulunan kimsenin, aynı namazla ilgili bir cemaate katılmak suretiyle bunu tekrar kılmasının caiz olduğunda ve ikinci namazın nafile olacağına ittifak etmişlerdir. Bunun dayandığı delil, daha önce geçmiş bulunan Yezîd b. Esved hadisi ile başka bir hadisteki sünnet ile amel etmektir. "Peygamber (a.s.) ikindi namazını kıldırdıktan sonra bir adam mescide gelmişti. Peygamber (as.): **"Kendisi ile beraber namaz /almak suretiyle bu adama kim sadaka verecek?"** diye sordu. Cemaatten biri onunla birlikte namaza durdu." *(Bu hadisi Ahmed, Ebu Dâvud, Tirmizî rivayet etmiş, Tirmizî hasen demiştir. Hadis Ebu Saîd'den rivayet edilmiş olup isnadı sahihtir.)* Fakat, namazın iadesi konusunda fakihlerin zikrettiği şu tafsilat vardır:

Hanefîlere göre: (Felhu'l Kadîr, 1, 337)

Yalnız başına namazını kılmış bulunan kişinin bu namazı bir cemaatin imamı ile birlikte tekrarlaması caizdir, ikinci namaz kendisi için nafile hükmüne geçer. Bunun delili farz namaza yetişme bahsinde geçen Yezid b. el-Esved hadisi ve Peygamber (a.s.)'in safın gerilerinde kalarak öğle namazını Peygamber ile beraber kılmayan iki adama söylediği şu sözlerdir:

"Evinizde namazınızı kılıp da sonra cemaatle namaz kılınan mescide geldiğiniz zaman onlarla beraber yine namaz kılın. Çünkü bu namaz sizin için nafiledir."

(Ebu Davud, Salat, Salat, Bab 56, Hadis no: 575; Tirmizî, salât 49; Nesâî, imame 54; Dârimî, salât 97; Ahmed b. Hanbel, 4/161)

Bu namaz nafile olunca, ona nafile hükmü verilir. İkinci namazını nafile olarak tekrar etmek mekruh olur. Çünkü ikindi namazını kıldıktan sonra nafile namaz kılınması yasaktır. Cemaat üç kişiden çok olunca, nafile namaz kılan kişinin arkasında nafile namaz kılmak mekruhtur. Eğer cemaat üç kişiden az olur da bu namazı ezansız olarak tekrar ederlerse, o takdirde mekruh olmaz. Eğer ezan okuyarak tekrar ederlerse mutlak olarak mekruh olur. Eğer imam nafile değil de farz namaz kılıyorsa cemaatin ona nafile olarak uymaları caizdir. Çünkü farz namaz kılanın arkasında nafile olarak namaz kılmak mekruh değildir.

Malikîlere göre: (Bidayetu'l-Muctehid, 1, 137; el-Kavânînu'l-Fıkhiyye, 68; eş-Şerhu's-Sağîr, 1, 427 vd.)

Bir kimse her hangi bir namazı cemaatle kılmışsa onu başka bir cemaatte tekrar etmez. Ancak üç mescid bu hükmün dışındadır. Üç mescide daha önce cemaatle kılınmış bir namazın tekrar edilmesi mendubdur. Tek başına namaz kılmış bulunan bir kimsenin iki ve daha fazla kişiden oluşan bir cemaatle bu namazı tekrarlaması câizdir. Fakat bir tek kişi ile tekrarlaması caiz değildir. Ancak o tek kişi, bir mescidin daimî imamı ise yine ona uyarak namazını tekrarlaması câizdir. Çünkü daimî bir imam cemaat gibidir. Akşam namazı ile vitir namazı kılındıktan sonraki yatsı namazları dışında bütün namazlar cemaatle tekrarlanabilir. Akşam ve yatsı namazının cemaat sevabı için tekrarlanması câiz değildir. Çünkü birinci namaz ile birlikte çift rekâtlı namaz olur. Yani altı rekât olur. Zira tekrarlanan namaz nafile hükmündedir. Yatsı namazı ise ancak vitir namazından önce tekrar edilebilir. Vitir namazı kılındıktan sonra tekrar edilemez. Çünkü böyle bir kimse vitir namazını da tekrar ederse, Peygamber (a.s.)'in: **"Bir gecede iki vitir olmaz."** sözüne ters düşmüş olur. Eğer tekrarlamazsa: **"Gece kıldığınız namazların sonuncusu vitir olsun."** hadisine muhalefet etmiş olur. Mukaddes üç mescidden biri dışında tek başına farz bir namazı kılan kişinin bu namazı cemaatle tekrar etmesi caizdir. Bu üç mescidden birinde tek başına kılmış olanın namazını ancak içeride kılınmakta olan cemaatle birlikte tekrar etmesi mendubdur.

Farz namazını kılmış olan kişi, bir imama uymak suretiyle bu namazı tekrar edebilir. Bu kişinin imam olması sahih değildir. Nitekim Hanefîlerin görüşü de budur. Namazı tekrarlayan kişi farza niyet ederek iki namazdan hangisinin kabul edileceği hususunu Allah'a bırakır.

Şafiîlere göre: (Muğni'l-Muhtâc, I, 233 vd.; el-Muhezzeb, I, 95)

Yalnız başına namaz kılan ve esah olan görüşü göre cemaat için: Farz namazı farza niyet ederek, yalnız başına kılan ile, yahut bir rekât ile de olsa, kendilerine yetiştigi cemaatla beraber namazı tekrarlamak sünnettir.

Kerahet vakti de olsa, vakit içinde bir rekâtına ulaşılacağı anlaşılan cemaatle namaza katılmak sünnettir. Tercih edilen görüşü göre, bir farzın iadesi bir kere olur. Bir kimsenin adak namazı ile cenaze namazını tekrar etmesi mendub değildir. Çünkü bunlar nafile niyeti ile kılınmazlar. Kaza yerine geçmese de ikinci namazın sahih olması şart koşulur. Ayrıca safa girme imkânı bulunmasına rağmen, ikinci namazın iftitah tekbirini aldığı zaman safın dışında yalnız başına kılmış olmaması, ikinci namaza gücü yetenler için ayakta kılmış olması, tekrar etmek isteyenler için cemaatin matlub olması şart da koşulur. Namazını çıplak olarak tek başına kılmış bulunan kişi, karanlık olmayan bir yerde onu tekrar etmez. Namazını tekrar eden kişinin imam olması da sahihtir.

Bir kimse namazını kılip sonra onu cemaatle tekrar ederse, Şafii'nin yeni mezhebine göre, birinci namaz esas farzdır. Bunun dayandığı delil, daha önce de geçen Yezid b. Esved haberidir. Çünkü bu haberde kaydedildiğine göre, Peygamber (a.s.) ikinci namazı nafile kabul etmişti. Bununla birlikte delillerden biri de şudur: Birinci namaz ile bu kişi namazın farziyetini uhdesinden düşürmüştür. Dolayısıyla ikinci namazın nafile olması vâcib olmuştur. Yeniden başlanmış bir nafile namaz gibi olmaması için, farz namazı tekrar etmeye niyet eder.

Hanbeli'lere göre: (*Keşşafu'l Kınâ', 1, 537 vd.*)

Farz namazı tek başına yahut cemaatle kılan kimse için, mescidde bulunduğu süre içinde, cemaatle namaza durulduğu takdirde yasaklanmış vakit de olsa namazını tekrar etmek mustehab olur. Tekrar, ister asıl imam ile olsun, ister olmasın hüküm aynıdır. Ancak akşam namazı mustesnadır. Akşam namazının tekrarı sünnet değildir. Çünkü tekrar edilen namaz nafile namazdır. Bu da tek rekâtlı olmaz. Böyle namaz kılan kimsenin kıldığı birinci namaz, onun farz namazı olur. Bunun dayandığı delil daha önce de geçen Yezid b. Esved hadisidir.

İkinci namaz ile birinci namazın tekrarlanmasına niyet eder. Çünkü birinci namaz farzı uhdesinden düşürmüştür. Eğer iade edilen namaza nafile diye niyet ederse bu da sahih olur. Çünkü bu, duruma uygundur. Meselâ, iade edilen bu namazı öğle namazı niyetiyle kılsa bu namaz sahih olur ve nafile yerine geçer.

Mescidin dışında bulunan kişi namaz kılmakta olan bir cemaat olduğunu görse eğer vakit yasak vakit ise, cemaatle namaz bitinceye kadar; mescide girmesi mustehab olmaz. Böyle bir kişi için namazı tekrar etmek haram olun etse de sahih olmaz, ister mescide girince cemaatle namaz kılmayı kastetsin, ister etmesin, hüküm aynıdır. Fakat vakit yasak bir vakit değilse ve namazı tekrar etmek için mescide girmeyi kastetmişse tekrar etmek onun için sünnet değildir. Eğer iade maksadı ile mescide girmemişse o takdirde iade etmek sünnet olur.

Tek Başına Kıldığı mı, Yoksa Sonradan Cemaatle Kıldığı mı Nafile Sayılır?

Şevkânî, Neylu'l-Evtâr'da bu iki namazdan hangisinin farz hangisinin nafile olduğu hususunda ihtilâf bulunduğunu söyleyerek bu ihtilafları şu şekilde sıralar:

Haris, Evzâî, Şâfiilerden bazılarına göre birincisi tek olarak, ikincisi cemaatle kılınmışsa, farz sonradan kılınandır.

Hanefî, Şafiilerin cumhuru ve (*Mugnî'nin ifadesine göre*) Hanbelilere göre önce kılınan, farz yerine geçer.

Şâfiilerden bazıları, bu iki namazdan hangisi daha kâmil ise farzdır, derken, bazıları da farzın hangisi olduğu belli değildir, Allah dilediğini farz, dilediğini nafile sayar, görüşündedirler.

Bu hadisin zahirinden anlaşılmaktadır ki, kişi hangi namaz olursa olsun, bir namazı tek başına kılar da sonradan cemaate tesadüf ederse, o cemaate iştirak eder. Zira Hadis mutlak, herhangi bir namaza işaret edilmediği gibi, hiç bir namaz istisna da edilmemiştir. Hattâbî'nin bildirdiğine göre Hasan, Zuhri, Ahmed, İshak ve Şafii'nin görüşleri bu merkezdedir.

Neha'î ve Evzâî'ye göre akşam ve sabah namazları kılınmışsa sonraki cemaate iştirak edilmez, diğerlerinde iştirak edilir.

Mâlik ve Sevrî ise, akşam namazından sonra, tekrar cemaate uymanın mekruh olduğunu söylerler.

Hanefilere göre sabah, ikinci ve akşam namazlarından birini tek olarak kılan bir kimse, sonra bir cemaate tesadüf ederse o cemaate iştirak edemez, diğer namazlarda nafile olarak iştirak edebilir.

Dârakutnî'nin İbn Ömer'den rivayet ettiği bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) "**Evinde namaz kıldığın zaman cemaate rastlarsan, akşam ve sabahın dışındakileri tekrar kıl**" buyurur.

Bu hadis-i şerif ile Peygamber'in (s.a.v.) "**sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar, ikindiden sonra da güneş batıncaya kadar nafile, kılmaktan men etmesi**" (*Buhari, Mevakitu's- Salat, 30; Ebu Davud, İlim 13*) Hanefilerin görüşünü teyid etmektedir.

Hattâbî'nin bildirdiğine göre kılman hiçbir namazın iadesinin mekruh olmadığını söyleyenler bu hadisleri şu şekilde te'vil etmişlerdir:

1- Bu vakitlerde namaz kılmanın nehyedilmesinden maksat, sebatsız yere, yeni bir cemaat fiilen söz konusu olmadan nafîle kılmaktır.

2- Adı geçen hadisler, bu babın hadisi ile nesh edilmiştir. Yezid b. Câbir'in hadisi daha sonra vârid olmuştur. Çünkü o Veda Hacc'ına iştirak etmiştir.

Bezlu'l Mechûd sahibi, sabah ve ikindiden sonra namaz kılmayı nehyeden hadislerin Yezid b. Câbir hadisi ile neshedildiğini kabul etmemektedir. Neshe delâlet eden bir delil olmadığını, Yezid b. Câbir'in veda haccında bulunmasının bu hadisin sonradan vârid olduğuna delâlet edemeyeceğini söyler.

Farz Namazını Cemaatle Kılan Kişinin, İkinci Bir Cemaatle Aynı Namazı Kılması:

Mâlikilere göre; Namazını cemaatle kılmış olan kimse, aynı vakitte başka bir cemaate uyamaz.

Bunlar; "Mescide gelip de insanları namaz kılar gördüğünde, namazını kılmış da olsan onlarla birlikte kıl!" manasındaki hadisi, '*vakit namazını tek başına kılmış olması*' haline yorumlamışlardır.

Hanbelîler ve Şafiiler ; vakit namazını ister cemaatle, ister tek başına kılmış olsun yetiştiği cemaatle tekrar namaz kılmak mustehab olarak câizdir.

Hanefilere göre; evinde **tek başına namazını kılan kişi öğle ve yatsı namazını** bilâhere rastladığı cemaatle birlikte kılar, diğerlerini kılmaz.

Bu namazları cemaatle kılmış olan kişinin daha sonra ikinci bir cemaate yetişmesi halinde onlarla birlikte bir daha kılıp kılmayacağı konusunda

Hanefilerin görüşünü tesbit edemedik. (*Vehbe Zuhayli, İslam Fıkhu Ansiklopedisi, Cemaatle Namaz Kılma Bölümü; Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınları: 2/411-415*)

İslam'a Göre Câiz ve Haram Olan Sporlar

Futbolda şortların ekserisi kısa olduğu doğrudur fakat uzun giyenlerde vardır. Güreşte de islama aykırı giyisilerin olduğu aşikardır. Futbolda diz kapakları görükyor diye yasaklayanlar, denizi de kendilerine yasaklamalıdır.

Öte yandan Mekke'liler "kurre" denilen bir tür ayak topu oynarlardı ve büyük kalabalıklar halinde oynayanları seyretmeye gelirlerdi. Mekke'nin her semtinde bu oyunu oynamak için sahaların bulunduğu ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu oyunu yasaklamadığı haber verilmektedir. (Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 890)

Fakat bu işi amatör olarak yapabilenler ister güreşte, ister futbolda setr-i avrete (*haşema, eşorfmân vb.*) dikkat ederek yapabilmektedir.

Rasulullah (s.a.v.) özellikle koşu (*cihad için kondisyon, futbol değil*); güreş, atıcılık, yüzme, koşu ve ata binmek sporlarını icra etmiş ve tavsiye etmiştir.

Atıcılık :

Utbe b. Amir (r.anh) şöyle demiştir: Ben, Rasulullah (s.a.v.)'i minber üzerinde:

"Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet hazırlayın" (Enfal 60) **Dikkat! Kuvvet atıcılıktır. Dikkat! Kuvvet atıcılıktır. Dikkat! Kuvvet atıcılıktır.**", buyururken işittim.

(*Sahih-i Muslim, Kitabı'l-İmare, B.52, Hds. 167. Sunen-i İbn Mâce, Kitabı'l-Cihad, B.19, Hds.2813. Sunen-i Ebu Davud, Kitabı'l-Cihad, B.23, Hds.2514. Sunen-i Tirmizî, Kitabı Tefsiru'l Kur'ân, B.9, Hds.3277*)

Rasulullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "**Çocuklarınıza ok atmayı, ata binmeyi ve yüzmeyi öğretiniz**" (*Tayalisi, Sunen, 2096*)

Peygamberimiz bir gün atış yapmakta olan gruba rastlayınca, ayakkabılarını çıkarıp atış sahası içerisinde yalınayak yürüdüğü ve onlara katıldığı bildirilmektedir (*İbrahim Canan, Peygamberin Sünnetinde Terbiye, Ankara 1980, s. 255*).

Yine o, atıcılık eğitiminin yapılmasını devamlı teşvik etmekle kalmamış, zaman zaman kendisi de atış poligonuna, atıcıları teşvik ve seyretmeye gitmiş, hatta atıcıları seyrederken onlardan bir tarafı tuttuğu da olmuştur (*Canan, Peygamberin Sünnetinde Terbiye, Ankara 1980 s. 256*).

O devrin atıcılık sporları arasında "Dirkele" adında mızraklarla oynanan ve özellikle siyâhiler arasında yaygın olan bir spor dalı da vardı (*M. Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980, II, 1142*).

Binicilik :

Rasulullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "**Çocuklarınıza ok atmayı, ata binmeyi ve yüzmeyi öğretiniz**" (*Tayalisi, Sunen, 2096*)

Asr-ı saadette at yarışlarına özgü belli bir hipodrom bulunmamakla birlikte; şehir halkı sık sık tertiplenen at yarışlarına giderlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) devrinde iki çeşit at yetiştirildiğini biliyoruz. Bunlardan biri, koşu için; diğeri başka amaçlarla beslenirdi. Bu arada deve, eşek ve hatta insan yarışlarına da rastlanmaktadır. Ticaret kervanlarının gelip konakladıkları alan, bu tür yarışlar için kullanılıyordu. Peygamber'in de buraya zaman zaman bizzat gelip kazananları tesbit ve bunlara ödül dağıttığı bilinmektedir (*Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980, II, 1141-1142*). Bir gün Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir ve Ömer (r.anhuma) ile binicilikte yarıştılar. Bu yarışta Peygamberimiz onları geçti. Ebu Bekir ikinci, Ömer de üçüncü oldu (*Ahmet Turan. İslâmiyette Spor ve Önemi, Ankara 1988, s. 13*).

Koşu :

Bazen Âişe ile koşu yarışları yapmıştır. Bu yarışlarda ilk zamanlar Âişe annemiz Efendimiz'i geçmiş, daha sonraları Efendimiz onu geçmiş, ardından da kıymetli zevcesine:

"**Bu, önceki yarışın bir karşılığıdır.**" diye şaka yapmıştır.

(*Ebû Dâvûd, Cihâd, 61; İbn-i Mâce, Nikâh, 50*)

Diğer sportif faaliyetlerin yanında koşuya da önem verilmiştir. Asr-ı saadette erkeklerin koşu yarışı yaptıkları, sahabilerin Peygamber'in huzurunda kendi aralarında yarış düzenledikleri ve Ali'nin de çok hızlı koşan bir yarışçı olduğu bildirilmektedir (*Ahmet Turan. İslâmiyette Spor ve Önemi, Ankara 1988, s. 14-15*).

O devrin kadınları genelde hiçbir sporla ilgilenmezlerdi. Ancak Muhammed (s.a.v.)'in, Âişe (r.anha) ile müşterek hayatlarında en az iki defa bizzat koşu şeklinde yarışa tutuştuğu bilinmektedir. Bunların ilkinde Âişe kazanmış, ancak birkaç sene sonra, herhalde vücut ağırlığından olacak, yine giriştikleri bir yarışta Rasûlullah kazanmıştı (*Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980, II, 1143*).

Diğer sportif faaliyetlerin yanında koşuya da önem verilmiştir. Asr-ı saadette erkeklerin koşu yarışı yaptıkları, sahabilerin Peygamber'in huzurunda kendi aralarında yarış düzenledikleri ve Ali'nin de çok hızlı koşan bir yarışçı olduğu bildirilmektedir (*Ahmet Turan. İslâmiyette Spor ve Önemi, Ankara 1988, s. 14-15*).

O devrin kadınları genelde hiçbir sporla ilgilenmezlerdi. Ancak Muhammed (s.a.v.)'in, Aişe (r.anha) ile müşterek hayatlarında en az iki defa bizzat koşu şeklinde yarışa tutuştuğu bilinmektedir. Bunların ilkinde Aişe kazanmış, ancak birkaç sene sonra, herhalde vücut ağırlığından olacak, yine giriştikleri bir yarışta Rasûlullah kazanmıştı (*Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980, II, 1143*).

Güreş:

Asr-ı saadette güreş sporu da pek yaygındı. Rukâne adında biri bu spor dalında ün yapmıştı. Peygamber (s.a.v) bu pehlivan ile güreşmişti. Rukâne bin Abdi Yezid, İslâm'ı kabul etmek için Muhammed (s.a.v)'in bizzat kendisiyle güreşmesini ve bu güreşte kendisini yenmesini şart koşmuştu. Peygamber (s.a.v.) bu teklifi kabul etmiş, yapılan müsabakada, kendisine son derece güvenen Rukâne'yi şaşırtacak derecede güreşmiş ve onu üç kez mağlub etmiştir. Sonuçta Rukâne müslüman olmuştu. (*Sunen-i Tirmizi Tercümesi, III, 281 ;İbn Hişam, Siyer, 1/390*)

Rasulullah (s.a.v.)'in torunları Hasan ile Huseyin (r.anhuma), Peygamberimiz'in huzurunda güreşmişlerdir. Delikanlılık yaşındaki bazı sahabiler askeri seferlere katılabilmeye güçleri yettiğini Peygamber'e isbatlamak amacıyla onun huzurunda güreşe tutuşurlardı. Çünkü yaşı küçük olanlar şayet kendilerinden büyük olan diğer gençlere üstünlük sağlayabilirlerse, gönüllü sıfatıyla bu savaflara katılabilmek hakkını elde ediyorlardı (*M. Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980, II, 1142*).

Yüzme:

Rasulullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "**Çocuklarınıza ok atmayı, ata binmeyi ve yüzmeyi öğretiniz**"(*Tayalisi, Sunen, 2096*)

Bir defasında annesi ve Ummu Eymen adındaki kadın kölesiyle birlikte, henüz çocukken Medine'ye gitmiş, Neccaroğulları kabilesinden en-Nabiğa adında birinin evinde kalmışlardı. Babası Abdullah'ın mezarı da buradaydı. Rasulullah (s.a.v.), işte bu kabileye ait bir su birikintisinde bu gezi sırasında yüzmeyi öğrenmiştir. (*Hamidullah, İslâm peygamberi, I/42; İbn Sa'd, Tabakat, I/73*)

Müslümanlara bu sporu tavsiye ederek, bir babanın çocuğuna öğretmesi gerekenler arasında, yazı yazmanın ve atıcılığın yanında, yüzme de zikredilmiştir. Muhammed (s.a.v.)'in Mekke ve Medine gibi, yakınında deniz, göl ve akarsu bulunmayan bir çevrede yüzme öğrenmeyi tavsiye etmesi dikkat çekicidir (*İbrahim Canan, Peygamberin Sünnetinde Terbiye, Ankara 1980, s. 258; Ahmet Turan, İslâmiyette Spor ve Önemi, Ankara 1988, s. 18-19*).

Allah'ın anılmadığı her şey, iş ve davranış, önemsiz bir oyun sayıldığı halde, aynı özelliği taşıyan, atın terbiye edilmesi, atıcılık sporu ile uğraşılması ve yüzmenin öğrenilme ve öğretilmesi yararlı oyunlar arasında kabul edilmiştir (*Sunen-i Tirmizi Tercümesi, III, 190*).

Halter :

Peygamber (s.a.v.), bir gün aralarında, hangisinin daha kuvvetli olduğunu bulmak için büyük bir taşı yerden kaldırmaya çalışan bir grup insanın yanından geçmiş ve bu yarışlarında hiçbir kötü taraf bulamamıştı (*M. Hamidullah, İslâm Peygamberi, çev: Salih Tuğ, İstanbul 1980, II, 1142*).

Dövüş Sporları (Karate, Kung fu, Kick Box vb.) ve Selamlaşma Meselesi

Günümüzdeki sporların pek çoğu Peygamber (s.a.v.) devrinde yoktu. Ancak dinimizin emir ve yasaklarına ters düşmeyen (*tesettur, şirk selamlaşma, yüze vurma, kumar, ibadetlere -namaz, oruc gibi- engel olmama ve kumara sebeb olmadıkça*) bütün spor çeşitlerinin câiz olduğu açıktır.

Bu cevâza boks, karate, kick box vb. tarzı sporlar (birbirlerine eğilerek selamlaşma şekilleri gibi. Bu sporları karşıdakine vurmadan savunma amaçlı öğrenilebilir) karşılıklı zarar vermeye yönelik sporları katmak mümkün değildir.

Bilhassa uzakdoğu sporları olarak bilinen dövüş sporları, dünyaya müsabakanın başındaki seramonide, sporcuların hem birbirlerini hem de hakem ve seyircileri ibadet rukunlarından olan "Kıyam", "Ruku" ve "Secde" şeklinde kemal-i tâzim ile eğilerek selamlama (*Tachi Rei ; Za Rei*) şekli câiz olmayan bir selamlama şeklidir. Böyle bir selamlamayı ancak; ülkesine Hicret ettikleri Necaşi'ye Sahabe'nin neden yapamadığını anlayamamış olan cahiller yapabilir!

Enes (*radiyallahu anh*)'dan: "Bir adamın Peygamber (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'e şöyle dediğini duydum:

'İçimizden bir adam kardeşine ve dostuna rastladığı zaman ona eğilerek mi selâm verebilir mi?'

'Hayır' dedi.

'Peki onu kucaklasın ve öpsün mü?'

'Hayır.'

'Elini tutup tokalaşsın mı?'

'Evet' buyurdu.

(*Tirmizi, Edeb, Bab 31, Hadis no: 2728; İbn Mâce, Edeb: 27*)

Başka bir hadis-i şerifte:

Amr bin Şuayb, babasından, o da dedesinden (*radiyallahu anh*):

Allah Rasulu (*sallallahu aleyhi ve sellem*) buyurdu: **"Ne yahudilere ve ne de hristiyanlara benzemeyin! Yahudilerin selâmı parmaklarla; hristiyanların selâmı ise avuçlarla işaret etmektir."**

(*Tirmizi, Edeb, Bab 7, hadis no: 2695*)

Tirmizî: Bu hadisin senedi zayıftır. İbn Mubârak, bu hadisi İbn Lehîa'dan merfu olmaksızın rivâyet etmiştir.

Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*)'in Habeş kralı Necaşi'ye gönderdiği elçisi Amr b. Umeyye(*r.anhuma*), Habeş ülkesine gittiğinde, insanların, Necaşi'nin huzuruna küçük bir kapıdan eğilerek girdiklerini gördü. Kapıya geldiğinde, hemen oradan geri döndü. Bir rivayete göre de kapıdan eğilerek değil, geri geri girdi. Amr b. Umeyye, bir insanın yanına secde eder gibi eğilerek girmenin küfür olduğunu bildiği için böyle yapmıştı. Müslümanların böyle konularda çok hassas olmaları ve kafirlerin oyunlarına gelmemeleri gerekir. Çünkü bir Müslüman için Allah'tan başkasına tapmak, ateşe girmekten daha ağırdır. Öte yandan dinimiz, seyirci olmaktan çok bizzat spor yapmayı teşvik eder. Herkesin kendi kapasitesine göre yapabileceği sporlarla ilgilenmesi tavsiye edilir...

Kedi, Köpek, Aslan vb. Hayvanların Yenmemesinin Sebebi Nedir?

Evvela şunu bilelim ki Allahın helal veya haram dediği bir meselede neden böyle diye sorgulamak müslümana yakışmaz.

Allah ve Rasulu bir işe hükmettiği zaman, gerek mu'min bir erkek ve gerekse mu'min bir kadın için, o işlerinde başka bir tercih hakkı yoktur. Her kim de Allah ve Rasulune âsi olursa açık bir sapıklık etmiş olur. (Ahzab 36)

Allahu teala hiç bir şey yokken dahi istediği hüküm verebilir , o sorgulanamaz ayrıca imtihanın özelliğidir.

İnsanlar bu meselede sadece kendi akıllarıyla haram kılınma sebeplerinin hikmetlerini tahmin etmeye çalışabilirler. İsbetli de olabilir isabetsizde. Bu insanların tahmininde vardır neticedir.

Şimdi Rabbimizin haram kıldıklarını yüce kitabımızdan görelim :

“De ki: “Bana vahyolunanlar arasında (haram dediklerinizden) yiyecek bir kimseye haram olduklarını bulduğum yiyecekler (yalnızca) şunlardır:

Ölü, akmış kan, domuz eti -ki o pistir- ve Allah’tan başkasının adına boğazlandığından dolayı murdar olanlar. Kim mecbur kalırsa, zulmetmeksizin ve haddi aşmaksızın (yerse), şüphesiz Rabbin Gafûrdur, Rahîmdir.” (En’âm, 6/145).

“O, size, ancak (boğazlamadan) ölmüşü, (akan) kanı, domuz etini, bir de Allah’tan başkası adına kesileni haram kıldı. Fakat kim mecbur kalırsa saldırmamak ve haddi (doyacak kadarını) aşmaksızın(yerse) ona günah yoktur. Şüphesiz ki Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.” (Bakara, 2/173).

“O size ancak ölüyü, kanı, domuz etini, bir de Allah’tan başkasının adı anılarak boğazlanmış olanları haram kıldı. Kim çaresiz kalırsa saldırmamak ve haddi aşmamak şartıyla (yiyebilir).Şüphesiz Allah, Gafûrdur, Rahîmdir.” (Nahl, 16/115).

“Leş, kan, domuz eti, Allah’tan başkası adına boğazlananlar -(henüz canlı iken yetişip) kestikleriniz hariç olmak üzere- boğularak, vurularak, yüksek bir yerden yuvarlanarak, boynuzlanarak, yırtıcı bir hayvan tarafından (parçalanarak) yenilmiş (ve ölmüş) hayvanlar, dikili taşlar üzerinde (onlar adına)boğazlananlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı.

Bunların hepsi doğru yoldan çıkmaktır. ” (Mâide, 5/3).

Allah c.c. haramları saymış ve son ayette de "**yırtıcı bir hayvan tarafından (parçalanarak) yenilmiş (ve ölmüş) hayvanlar**" diyerek "**yırtıcı hayvanların bırakın kendisini yemeyi, artığını dahi haram kılmıştır!**"

Yırtıcı (vahşi) hayvanların azı dişi (köpek dişi) ve pençeleri mevcuttur. Aynı zamanda leş, pislik vs de yedikleri malumumuzdur.

Allahu teala bu tür hayvanların tamamını tek tek isim isim saymamış vasıflarını bildirmiş , ehli sünnet alimlerimizde buradan yola çıkarak müslümanlara konuyu açıklamışlardır .

Helal dairesi Allahın emirlerine teslim olan müslümanlar için yeterlidir.

Kısaca ve özetle bu kadar bilgi anlayanlar için yeterlidir.

Hayvanların ve İnsanların Kısırlaştırılmasının Hükümü

Allah (c.c.) hayvanları yaratmasının sebeplerinden biri de insanlara hizmettir.

Allah (c.c.), hayvanların insanlara nimeti olduğu hatırlatılarak, şükretmeleri istenmiştir:

"Bütün çiftleri yaratan ve size bineceğiniz gemiler ve hayvanlar vareden o'dur. Onların sırtına binersiniz sonra onlara bindiğiniz zaman Rabbinizin nimetini anasınız ve (şöyle) diyesiniz: 'Bunu bizim hizmetimize veren (Allah)ın şânı yücedir, yoksa biz bunu (hizmetimize) yanaştıramazdık'"(Zuhruf, 12-13)

"Görmediler mi ellerimizin yaptıklarından kendilerine nice hayvanlar yarattık ta kendileri onlara mâlik olmaktadır. Onları kendilerine boyun eğdirdik. İşte binekleri onlardandır ve onlardan yiyorlar. Kendileri için onlarda daha birçok faydalar ve içecekler var. Hâlâ şükretmiyorlar mı?"(Yâsîn 71 - 73)

Çeşitli (yavrulara bakamama, etinin kokmaması, semizlenmesi vb.) sebeplerle hayvanın erkekliğini gidermek (kısırlaştırma, hadımlaştırma, eneme, burma, iğne vurma, kastrasyon, vazektomi), Allah'ın yarattığını (insan - hayvan) tahrif (fitrat-ı tağyir) etmek olacağından câiz değildir.

"O şeytan ki, Allah ona lanet etti. O da şöyle dedi: 'Yemin olsun ki kullarından belirli bir kısmını alacağım. Onları mutlaka saptıracağım. Onları boş kuruntulara sokacağım ve onlara emredeceğim. Hayvanların kulaklarını yaracaklar. Yine onlara emredeceğim, Allah'ın yaratışını (fitratını)değiştirecekler.' Kim, Allah'ı bırakıp da şeytanı dost edinirse şubhesiz ki o, apaçık bir husrana uğramış olur." (Nisa 118 - 119)

Ayette de gördüğümüz gibi, hayvanın duymasını, üremesini vs. engellemeyen kulağını kesme işlemi bile şeytanın insanları fitneye düşürerek verdiği vesvese ile olduğu ve **"insanlara Allahın yaratışını değiştireceğim"** saptırmalarından biri oluyorsa, hayvanın cinselliğini sonlandıran, yavru olmasını veya üremesini engelleyen tahrif hareketleri nasıl meşru olabilir ki?

Şeytanın uçuruma yuvarladığı Cahiliye müşrikleri, kız çocuklarını diri diri gömdürüp kendi elleriyle evlat katili yaptırdığını biliyoruz. Eğer cahiliye müşrikleri, günümüzdeki müşriklerin sahip olduğu teknolojiye uzak olmaları sebebiyle anne karnındaki ceninin cinsiyetini teşhis edemediklerinden ötürü kürtaj yapamamaktaydılar(!) Sonuçta bu tür amellerin tamamı şeytanın kendilerine yaptıkları amelleri süslü göstermesinden başka bir şey değildir.

"Hayvanlardan da (çeşit çeşit yarattı) kimi yük taşır, kiminin tüyünden döşek yapılır. Allah'ın size verdiği rızıktan yeyin. Şeytanın adımlarını izlemeyin (onun peşinden gitmeyin). Zira o, sizin için apaçık bir düşmandır" (El'âm 142).

Âllah (c.c.)'nın mahlukâtına (insan, hayvan) yüklediği yeme, içme, cinsel ihtiyacı gibi fitrat olarak zarûri ihtiyaçlarını gayr-ı meşru yollardan gidermeye çalışmak aslen haram olan isyan hareketlerindendir. Fakat hayvanın tabiatını, fitratını bozmadan cinselliğini de imha etmeden üremesini engelleyebilecek başka yolların (ilaç vb) bulunması durumunda bu amele ruhsat verilebilir.

Ehlî hayvanların yiyeceklerini, içeceklerini zamanında vermek, tımarlarını yapmak gerekir. Hayvanın sahibi onları fazla yoramaz gereksiz yere dövmeyiz. Her cinsi, hangi hizmet için yaratılmışsa, o hizmette kullanılmalıdır. Meselâ sığır hayvanları arabalara koşullamak, tarlalarda çalıştırılmak için yaratılmıştır, bunlara binilemez, sırtlarına yük yükletilemez."

Mehdî b. Meymûn anlatıyor; Muhammed b. Abdillâh b. Ebî Yâ'kûb, Hasen b. Ali'nin kölesi Hasen b. Sad aracılığıyla Abdullah b. Ca'fer'in şöyle dediğini anlattı:

-Bir gün Rasûlullah (s.a.v) beni terikesine bindirdi ve kimseye anlatmamam şartıyla bana gizlice bir şey söyledi.

Onun (yolculukta tuvalet için) en hoşuna giden şey kendini gizleyebilecek bir hedef ya da dalları yerlere sarkmış yabanî hurma fundalığı olurdu. Bir kere Ensar'dan birinin bahçesine girmişti. Orada bir deve vardı. Deve Rasûlullah'ı görünce inleyerek gözlerinden yaşlar boşalmaya başladı. Nebî (s.a.v) yanına gidip kulak dibini eliyle sıvazladı deve de sakinleşti. Efendimiz: **"Bu devenin sahibi kim?"** diye sordu.

Ensar'dan genç biri gelip, **"benim"** dedi.

Efendimiz de: **"Allah'ın sana bahşettiği bu hayvan hususunda Allah'tan korman gerekmez mi idi! Çünkü, o senin kendisini aç bırakıp yorduğunu bana şikayet etti."** buyurdu.

(Muslim hadisi "yabani hurma" kelimesine kadar nakletti. Diğer kısmı da Muslim'in şartına uygundur.)

(Muslim 342 ve 2429; Ebû Dâvûd 2549; Musned 1/205; Beyhakî, Delâil 6/26; İbni Mâce 340; Kadî Ebû Yâvla, Musned 12/6787,6788; Beyhakî, Sunen-i Kubra 8/13, 1/94; Hakim 2/100; Ebû Avane Musned 1/176, 117; İbni Ebî Şeybe, Musannef 11/493 no 11805; Halebî, İnsanı'l-Uyûn, c. 2, s. 289)

Ebû Hurayra (radıyallahu anh)'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu:
– “**Vaktiyle bir adam yolda giderken çok susadı. Bir kuyu buldu ve içine indi; su alıp dışarı çıktı. Bir de ne görsün, bir köpek, dili bir karış dışarıda soluyor ve susuzluktan nemli toprağı yalayıp duruyordu. Adam kendi kendine “bu köpek de tıpkı benim gibi pek susamış” deyip hemen kuyuya indi, mestini su ile doldurdu ve mesti ağzına alarak yukarıya çıktı ve köpeğı suladı. Onun bu hareketinden Allah Teâlâ hoşnut oldu ve adamı bağışladı.**”

Sahâbîler: – **Ey Allah'ın Rasûlü! Bizim için hayvanlardan dolayı da sevab var mı?** dediler.

Rasûl-u Ekram: – “**Her canlı sebebiyle sevab vardır**” buyurdu.

(Buhârî, Şîrb 9, Vudû (Tahârat) 33, Musâkât 9, Mezâlim, Bab 23, Hadis no: 27, Edeb 27; Muslim, Selâm 153; Ebû Dâvûd, Cihâd, Bab 44, Hadis no: 2250; İbn Mâce, Edeb, 8)

Hanefilere göre hayvanların erkekliklerinin burulmasında ve eşeklerin atlara katır doğurmaları için çekilmelerinde bir mahzur yoktur. Çünkü erkekliklerinin burulması bir fayda içindir. Zira bununla hayvan kilo alır ve etinin lezzeti artar. Malikîler, at hariç koyun türünün ve diğer hayvanların erkekliklerinin burulmasının caiz olduğunu söylemişlerdir. Çünkü koyun türünün erkekliklerinin burulması daha çok et bağlamalarını sağlar. Atların erkekliklerinin burulması ise güçlerini azaltır, nesillerini keser. Hayvanların yüzlerine damga vurulması mekruhtur. Başka yerlerine damga vurulmasında ise mahzur yoktur. (el-Lubâb, IV, 161; el-Kavâirü'l-Fıkhiyye, 445; Şerhu'r-Risale, II, 414)

İnsanın kısırlaştırılması / hadımlaştırılması da câiz değildir.

Taberi'nin rivayetinde Osman b. Maz'un (r.anh), Rasûlullah (s.a.v.)'e gelerek:

“Ey Allah'ın Rasûlü! Ben bekar hayatı yaşamamın kendisine zor geldiğı bir adamım. Hadım olmak için bana izin ver”, dedi.

Bunun üzerine Allah Rasûlu (s.a.v.): **“Hayır, böyle yapma, fakat senin oruç tutman gerekir.”**

Başka bir rivayette: “Şubhesiz Allah bizim için ruhbanlığı musamahakâr hak din ile değıştirdi, buyurdu.”

(Buhari, 11/19; Muslim, 4/129)

Hafız İbn Hacer diyor ki: “Burada 'tebettul'den maksat, evliliğı terketmek ve ondaki zevke ibadeti tercih etmektir...

Tebettul'ün hoş karşılanmaması, aşırılığa ve Allah'ın helal kıldığını haram kılmaya götürmesinden dolayıdır...”

Taberi diyor ki: “Osman bin Maz'un'un istediğı tebettul, kadını güzeli ve lezzet alınan her şeyi haram kılmadır. Bunun için hakkında şu âyet nazil olmuştur: **'Ey iman edenler! Allah'ın size helal kıldığı güzellikleri haram kılmayınız'**...”

Hadımlık tabiri tebettul tabirinden daha belığdir. Çünkü aletin varlığı şehvetin varlığının devamını gerektirir. Şehvetin varlığı tebettul'den kast edilen demektir. Böylece hadımlık istenileni elde etme yolunu belirler...” (Fethul-Bâri: C.11, Sf: 18-19)

Ebu Hurayra (r.anh)'dan rivayetle: “Dedim ki: **“Ey Allah'ın Rasûlü, ben genç bir adamım; nefsimin günaha düşmesinden korkuyorum ve kadınlarla evlenecek imkânım yok’.**”

Bunun üzerine Rasûlullah sustu.

Sonra aynısını söyledim. Yine sustu. Sonra yine aynısını söyledim, sustu. Sonra yine aynı şeyleri söyledim; bunun üzerine Rasûlullah:

“Ey Ebu Hurayra, senin karşılaşacağını yazan kalem kurumuştur. Şu hal üzerine sen ister hadımlaş, ister bırak’, buyurdu.” (Buhari, 11/20)

Hafız İbn Hacer diyor ki: “Hadiste geçen 'el-anete' kelimesi, zina demektir. Günah, fûcur, zor ve kötü olan şeylerde bu ad verilir. İbnu'l-Enbari, anet'in şiddet olduğunu söylemiştir.

'Kadınlarla evlenecek birşey bulamıyorum. Bunun üzerine bana karşı sustu' sözü Harmele'nin rivayetinde: 'Kadınlarla evlenmek için birşey bulamıyorum izin verde hadım olayım' denmiştir. 'İster hadımlaş, ister bırak' sözü yani

'belirttiğimi yap ya da terk ederek sana emrettiğime uy' demektir...(Fethul-Bâri: C.11, Sf: 20 -21)

Buradaki emir fiilin yapılması için değil aksine tehdit içindir. Buna göre adeta 'Eğer her şeyin Allah'ın hükmünde olduğunu bilersen hadım olmakta hiç bir fayda yoktur' demıştır.

İslam'da Göz Hakkı

Rasulullah s.a.v. şöyle buyurmuştur:

"Sizden herhangi birinize kölesi (işçisi) bir yemek getirecek olursa, şayet kendisi ile oturtmazsa, hiç olmazsa yesin diye bir veya birkaç lokma versin."

(Buhari, itk 18 - Etime 55 ; İbn Mace, Etime 19; Musned 1, 446 - II, 259)

Tirmizi

Bir Kimsenin (Başkasına Ait Bir Bahçedeki Ağaçların Dallarından Yere) Düşenleri Yiyebileceğini Söyleyenler(in Delili Olan Hadis)

2622. ...Ebû Rafi b. Amr' nin amcasından rivayet olunmuştur; dedi ki: Ben çocuktum. Ensarın hurmalarını taşıyordum. Peygamber (s.a.v.)'ın huzuruna getirildim.

"Ey çocuk, hurmaları niçin taşıyorsun?" buyurdu.

Ben de; düşürdüklerimi yiyorum (da onun için taşıyorum) diye cevap verdim. (Peygamber -s.a.v. de)

"Hurma ağaçlarını taşılama, altlarına dökülenleri ye" buyurdu. Sonra çocuğun başını okşayıp; **"-Ey Allahım bunun karnını doyur"** diye dua etti.

(Tirmizi, buyu 54; İbn Mâce, ticâret 67; Ahmed b. Hanbel, V.31.

Sunen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 10/141.)

Ö.N. Bilmen'de bu mevzuda şunları kaydetmiştir: "Yollarda, bostanlarda, ağaçların altlarında bulunan başaklar, meyveler hakkında da lukata hükümleri caizdir. Maamafih bu hususta tafsilat vardır. Şöyle ki;

Yazın şehirlerde ağaçların altlarına dökülen meyveler sahipleri tarafından serâhaten veya adeti vechi ile delâleten ibâhe edilmiş ise, alınıp yiyilebilir, aksi durumda yiyilemez haramdır.

Şehirlerde bahçe ve bostan içinde bulunan meyveler ceviz vesaire gibi bozulmayıp kalabilecek şeylerden ise, sahiplerinin seraheten izinleri bulunmadıkça alınamaz. Çabuk bozulacak şeylerden ise muhtar olan kavle göre seraheten veya adeten men edilmemiş olunca alınıp yiyilebilir. Diğer bir kavle göre de sahiplerinin rızaları bilinmedikçe alınıp yiyilemez.

Bu vaziyet olunca bakılır; eğer meyveler bozulmayıp kalabilecek şeylerden ise sahiplerinin izinleri bilinmedikçe alınıp yiyilemez. Fakat bozulacak şeylerden ise, -muhtar olan kavle göre- men edildiği tebeyyün edilmedikçe alınıp yiyilebilir. Ağaç üzerinde bulunan meyvalara gelince bunlar, her nerede bulunurlarsa bulunsun, sahiplerinin izinleri olmadıkça efdal olan alınıp yenilmemesidir. Meğer ki pek mebzul olup da yiyilmeleri sahiplerine ağır gelmesin. O halde, o meyvalardan bir miktar alınıp orada yiyilebilir. Fakat toplanıp başka bir yere götürülemez. Bu caiz değildir.

Akar ırmak suları üzerinde bulunan meyveleri çok olsa da toplayıp yemek caizdir. Çünkü bunlar bu halde bırakılsa çabuk bozulurlar, bunları toplamaya delâleten izin vardır. Fakat böyle su üzerinde bulunan ağaçlara gelince bakılır. Eğer sudan çıkarılacakları zaman kıymetli bulunmayacak şeyler ise alınmaları helal olur. Fakat kıymetli bulunacak şeyler ise helal olmaz, haklarında lukata muamelesi yapılır. Yollara dökülmüş olan ağaç yaprakları eğer dut yaprakları gibi kendisiyle istifade olunacak şeyler ise, bunları toplayıp almak caiz değildir. Aksi takdirde kıymetini sahibine borçlu olurlar. Fakat istifade olunmayacak şeyler ise, toplanıp alınabilirler, ödenmeleri lazım gelmez.

Ekin tarlalarında veya karpuz, ve salata bostanlarında ekinler alındıktan ve karpuzlarla salatalar toplandıktan sonra başkalarının toplanmalarına adeten izin verilmiş olan başak vesaire döküntülerini toplamak caizdir.

Büyük İslam İlmihali, s, 453-454.

Sunen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 10 /142-143.

Sahibinden izinsiz sağlamalı hayvanlar sağlanabilir mi?

1296- Semure b. Cundub (r.anh)'den rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz sağlamalı hayvanların bulunduğu bir sürüye uğradığında sahibi orada ise ondan izin alsın kendisine izin verildiğinde sütü sağıp içsin sürü başında kimse yoksa üç sefer seslenip sahibini arasın cevap veren olursa ondan izin alsın, hiç kimse cevap vermez ise sağıp içsin fakat kabına doldurup götürmesin."

(Tirmizi : Buyû 60, (1296)) ; (Ebû Dâvûd, Cihad: 85)

© **Tirmîzî:** Bu konuda Ömer ve Ebû Saîd'den de hadis rivâyet edilmiştir.

Tirmîzî: Semure hadisi hasen garibtir. Bazı ilim adamlarının uygulaması bu hadise göredir. Ahmed ve İshâk bunlardandır.

Tirmîzî: Ali el Medînî diyor ki: Hasan'ın, Semure'den hadis işittiği doğrudur. Bazı hadisçiler Hasan'ın, Semure'den rivâyeti hakkında söz etmişler ve **"Semure'nin sahifesinden hadis rivâyet ediyor"** demişlerdir.

Ebu Davud

86. Bir Kimse Herhangi Bir Sağmal Hayvanı Sahibinin İzni Olmadan Sağamaz Diyenlerin Delili

2623. ...Abdullah b. Ömer'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **"Sakin bir kimse (sahibinin) izni olmadan başka birinin davarını sağmasın. Biriniz kilerine varılıp da hazinesinin kırılıp zahiresinin sarıl(ıp alın)masını hoş görür mü? İnsanların hayvanlarının memeleri de onlara yiyeceklerini biriktirir. Binaenaleyh kimse izin almadıkça diğer bir kimsenin davarını sağmasın."**

(Buhari, lukata 8; Muslim, lukata 13; İbn Mâce, ticâre 68; Muvatta, istizan 17; Tirmîzi, buyu 59; Ahmed b. Hanbel, II, 6, 57. Sunen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 10/143)

Açıklama :

Mâşîye; deve, sığır, koyun ve keçi anlamlarında kullanılırsa da daha ziyâde koyun için kullanılır.

Meşrebe ise içinde buğday, un gibi yiyecek maddelerinin saklandığı anbar veya kiler demektir.

Duru; kelimesi "Dur" kelimesinin çoğuludur. Sağmal hayvanların memeleri için kullanılır. 2619 numaralı hadis-i şerifin şerhinde de açıkladığımız gibi Hanefilerle, Şâfiîlere, Mâlikilere ve Cumhur-ı ulemâya göre izinsiz hiç bir kimse, birinin bağ ve bahçesinden yemiş yiyemez; davarının sütünü içemez. Meğer ki muztar kala. O zaman zaruret miktarı yiyip içebilir. Bu zevat cevaz bildiren hadisler hakkında muhtelif yönlerden cevaplar vermişlerdir.

a) Kurtubi: "Malum kaide ile amel etmek daha iyidir" demiştir.

b) Nehy bildiren hadis, cevaz hadisinden daha sahihtir.

c) Cevaz bildiren hadisler âdete nazaran mal sahiplerinin razı olduklarının bilinmesine hamledilirler.

d) Cevaz meselesi zaruret zamanlarına hamledilir. Nitekim İslâm'ın ilk zamanlarında hal böyle idi.

Bu hususta Tahâvî de şunları söylemiştir: "Bu hadisler misafir kabul etmenin vâcib olduğu zamanlara mahsustur. Rasûlullah (s.a.v.) bunu emir buyurmuş, gelen misafiri kabul etmeyi hane sahibine vacip kılmıştır. Bila-here vücup neshedilerek hükmü kaldırılınca adı geçen hadislerin hükmü de kalkmıştır."

Hicret esnasında Peygamber (s.a.v.) ile Hz. Ebu Bekr'in içtikleri süt hakkında Kurtubî; Bu, koyun sahibine bir idlal (*yani nazı geçme*) idi. Çünkü Hz. Ebû Bekir onu tanıyordu. Yahut o çobanın oradan geçenlere süt takdim edilmesine izin verdiğini biliyordu. Yahut o süt kendisine eman verilmemiş bir harbiye ait olduğu için içmişlerdi, diyor. Bu hususta daha başka sözler de söylenmiştir.

Bazı Hükümler

1. Hadis-i şerif zahire biriktirmenin mutlak surette câiz olmadığını söyleyenlerin aleyhine delildir.
2. Süte yiyecek denilebilir. Binaenaleyh, yiyecek yememeye yemin eden bir kimse süt içmekle yeminini bozmuş olur. Ancak sütü yiyecek saymamaya niyet etmişse yemini bozulmaz.
3. Sağmal koyun, süt karşılığı satılabilir. Fukaha sağmal koyunun süt ve sair yiyeceklerle peşinen veya veresiye satılıp satılamayacağı hususunda ihtilaf etmişlerdir, İmam Malik'e göre, koyunun memesinde süt bulunmamak ve peşin olmak şartı ile sağmal bir koyunu süt mukabilinde satmakta beis yoktur. Koyunun memesinde süt bulunursa, süt mukabilinde peşin satmak caiz değildir. Koyun sağmal değilse peşin ve veresiye satılabilir. Hanefilerle imam Şafii'ye göre sağmal koyunu, yiyecek mukabili veresiye satmak caiz değildir. İmam Şafii memesinde süt olan koyunun süt mukabilinde hiç bir suretle satılamayacağına kaildir.
4. Kıyasın sahih olabilmesi için fer'in asla her hususta müsâvî olması şart değildir. Zira muhafaza hususunda meme hazineye müsavi değildir; bununla beraber Peygamber (s.a.v.) izinsiz sağmanın haram olması babında memeyi yiyecek hazinesi hükmünde saymıştır.
5. Bir meseleyi zihinlere iyi yerleştirmek için ata sözlerinden istifade caizdir.
(*Davudoğlu Ahmed, Sahihi Muslim Tercumesi ve Şerhi, VII, 440-442.*
Sunen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi, Şamil Yayınevi: 10/ 144-145)

Men Eden Hadis :

"Kimse kardeşinin hayvanını, iznini almadan sağmasın. Sizden kim, odasına başkalarının girip hazinelerini kırmasından, yiyeceklerini saçıp dağıtmasından hoşlanır? Tıpkı bunun gibi, hayvanlarının memeleri de onlar için yiyeceklerinin hazineleri durumundadır. Öyleyse kimse izin almadan başkasının hayvanını sağmasın."
(*Buhârî, Lukata 8; Muslim, Lukata 13, (1726); Muvatta, İsti'zân 17, (2, 971); Ebû Dâvud, Cihâd 95, (2623)*)

Hadisine göre İbnu Abdilberr der ki: **"Bu hadis müslümanın, bir diğer müslümanın izni olmadan herhangi bir şeyini almayı yasaklamaktadır. Burada özellikle süt'ün zikredilmesi, süt hususunda insanların gevşek davranmaları sebebiyledir. Böylece süttten daha evlâ olan mala karşı onunla uyarıda bulunmuştur.**

İbnu'l-Arabî, âdete göre hareket edilmesini tercih eder ve der ki:

Hicaz, Şam vs. beldelerde halkın âdeti, bu meselede, bizim beldenin aksine, müsamaha ve hoşgörüydü.

(*Rivayetler ve bilgiler için bkz: Prof. Dr. İbrahim Canan, Kutub-i Site, 6/267, 11/173*)

Buna göre bir yerde ekinlerden, hayvanların sütlerinden ve ağaçların meyvelerinden sahibinin izni olmadan yemek adet olmuş ve kimse buna karşı çıkmıyorsa toplayıp götürmemek şartıyla yemek caiz olur. Ancak böyle bir adet yoksa sahibinin izni olmadan yemek caiz değildir.

Yeni Doğan Bebeğe İsim Koymak İçin Kulağına Ezan Ve Kamet Okunması

Ezan ve kamet çocuğa yapılan ilk iman telkinidir. Çünkü ezanın mana ve muhtevasında tekbir, tevhid, nubuvvet ve namaz gibi dinin esasları bulunmaktadır. Usul olarak yeni doğan çocuğu, babası veya kim ismini verecekse sağ kulağı göğse gelecek şekilde kucağına alır. Normal sesle ezan okur. Sonra da 'Yavrum, senin ismini (Abdullah)..... koyduk. Allah sana bereket versin' der.

3- وعن أبي رافع رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : [رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذَّنَ فِي أُذُنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ وَلَدَتْهُ فَاطِمَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ زَادَ رَزِينَ: وَقَرَأَ فِي أُذُنِهِ سُورَةَ "ا" خَصَّ وَحَنَكُهُ بِتَمْرَةٍ وَسَمَاهُ 3.]

Ebu Rafi (r.anh) anlatıyor: "**Hasan bin Ali (r.anh) dünyaya geldi zaman Peygamber (s.a.v.)'in onun kulağına ezan okuduğunu gördüm.**"

(Ebu Davud, Edeb, 107 - 116, (5105); Tirmizî, Edahî, Bab 17, Hadis no: 1514; Ahmed b. Hanbel, VI / 9,291).

Tirmizî hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

Tirmizi her ne kadar by rivâyet hakkında hasen, sahih dmeiş olsa da, diğer muhaddisler zayıf olduğunu delillendirmişlerdir.

Rezîn şu ziyadeyi kaydeder: "Kulağına İhlas sûresini okudu, hurma ile tahnîk etti ve ismini koydu
Yeni doğan çocuğa tatlı bir şey çiğneyerek ağzına vermek, dudağına sürmek Sunnet-i seniye'dir. Bunu sâlih bir kimsenin yapması ise mendubdur. Kuru üzüm ve şeker gibi tatlılarla yapılabilirse de kuru hurma ile yapmak mustehabdır, daha faziletlidir.

Âişe (radiyallahu anhâ) Vâlidemiz der ki:

"Yeni doğan çocuklar Rasûlullah'a (sallallahu aleyhi ve sellem) getirilirdi. O da bunlara mubârak olmaları için duâ eder ve ağzında yumuşattığı hurmanın suyunu çocuğun ağzına sıkardı."

(Muslim: 2147)

Âlimlerin büyük çoğunluğu yeni doğan çocuğa yedinci günde isim vermenin daha faziletli olduğu görüşüne varmış ve şöyle demişlerdir:

"Enes b. Mâlik'in (Allah ondan râzı olsun) rivâyet ettiği hadis, sadece doğduğu ilk günde çocuğa isim vermenin câiz olduğuna delâlet eder. Fakat mustehab olduğuna delâlet etmez." (İbn-i Kudame, el-Muğnî, c: 9, sf: 356)

Mâliki mezhebinin bazı âlimleri ile Nevevî -Hanbelilerin bir görüşü de bu doğrultudadır- şöyle demişlerdir:

"Doğduğu ilk günde çocuğa isim vermek mustehabdır. Aynı şekilde yedinci günde de isim vermek mustehabdır." Nevevî (Allah ona rahmet etsin) şöyle demiştir:

"Sünnet olan; doğumunun yedinci gününde veya doğduğu günde çocuğa isim vermektir." (İmam Nevevi, el-Ezkâr, sf: 286; "el-İnsaf", c: 4, sf: 111)

Akika Kurbanı :

Yeni doğan çocuğun yedinci günde saçlarının kesilmesi (traş edilmesi) ve aynı günde Akika kurbanının kesilmesi sünnettendir.

Nitekim Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) bu konuda şöyle buyurmuştur:

((كُلُّ غُلَامٍ رَهِيْنَةٌ بِعَقِيْقَتِهِ، تُدْبِجُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ، وَيُحْلَقُ وَيُسَمَّى))
[رواه الترمذي وأبو داود وصححه الألباني في إرواء الغليل]

"Yeni doğan her çocuk, Akika'sı ile rehindir (Akika'sı kesilmeden ölürse, kıyâmet günü anne ve babasına şefa'at etmekten men edilir). Akika'sı doğumunun yedinci gününde kesilir, başı traş edilir ve o günde kendisine isim verilir."

(Tirmizî; Edahi 23, hadis no: 1572- 1522; Ebu Dâvud; Edahi 21, hadis no: (2837, 2838 - 3838; Nesai, Akika 5, (7, 166); Elbânî, "İrvâu'l-Ğalîl"; hadis no: 1165'de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.)

Rasulullah (s.a.v.) buyurdular ki: Hasan bin Ali (r.anh) için akika olarak bir koyun kurban etti ve:

"Ey Fatıma!" dedi, "Çocuğun başını traş ettir ve saçının ağırlığına gümüş tasadduk et!"

Bu emir üzerine saçı tarttık, ağırlığı bir dirhem veya buna yakın bir şeydi.

(Tirmizi, Edahi 20, (1519)

Cafer İbnu Muhammed, babasından o da Fatıma (r.anha)'dan rivayet ettiğine göre, Fatıma, Hasan ve Huseyin'in, Zeyneb'in, Ummu Kulsum (r.anha)'nın saçlarını tarttı. Bunların ağırlığınca gümüş tasadduk etti.

(Muvatta, Akika 2, (2, 501)

Âişe'den (Allah ondan râzı olsun) rivâyet olunduğuna göre o Akika kurbanı hakkında şöyle demiştir:

((يُجْعَلُ جُدُولًا ، يُؤْكَلُ وَيُطْعَمُ))

[رواه ابن أبي شيبة في المصنف]

"(Akika kurbanının etleri), kemikleri kırılmadan ve her kemik başka bir kemikle karıştırılmadan mafsaldan kesilir, sonra ondan yenir (sahibi ondan yer) ve (başkalarına da) yedirilir."

(İbn-i Ebî Şeybe, el-Musannef).

Muhammed b. Salih el-Useymin, hadiste geçen (جُدُولًا) lafzını şöyle açıklamıştır: "Yani, azalara ayrılır ve kemikleri kırılmaz. Aksine azalar, mafsallarından (eklem yerlerinden) kesilir."

(Muhammed Salih b. Useymin, eş-Şerhu'l-Mumtî alâ Zâdi'l-Mustakni; c: 7, sf: 545)

Amr b. Şuayb babasından, o da dedesinden rivâyet ettiğine göre Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur:

((مَنْ وَلِدَ لَهُ وَلَدٌ فَأَحَبَّ أَنْ يُسَكَّ عَنْهُ فَلْيُسَكِّ، عَنِ الْغُلَامِ شَاتَانِ مُكَافِئَتَانِ، وَعَنِ الْجَارِيَةِ شَاةٌ))
[رواه أبو داود وحسنه الألباني في صحيح أبي داود]

"Her kimin bir çocuğu olur da onun için kurban (Akika kurbanı) kesmek isterse, onu kessin. Erkek çocuğu için birbirine denk iki, kız çocuğu için ise tek koyun kessin"

(Ebu Davud; Hadis no: 2842; Elbânî; "Sahîh-i Ebî Davud" da hadis hasendir" demiştir)

Bir kimse, çocuğa yedinci günden başka bir günde isim verirse veya Akika kurbanını yedinci günden başka bir günde keserse, bunda herhangi bir sakınca yoktur.

Aynı şekilde Akika kurbanını bir günde keser, saçlarını da başka bir günde traş ederse, bunda da herhangi bir sakınca yoktur.

İbn-i Abdilberr (Allah ona rahmet etsin) bu konuda şöyle demiştir:

"Çocuğun Akika kurbanının kesildiği günde başının traş edilmesine gelince, âlimler bunu mustehab olarak görürlerdi." (İbn-i Kayyim; "Tuhfetu'l-Mevlûd"; s: 67).

İbn-i Kudâme (rahimehullah) kesilmesi gereken akika kurbanın cinsiyyeti hakkında şöyle demiştir:

"

Akikada erkek ve dişi koyun câizdir. Fakat erkek koyun daha fazîletlidir. Çünkü Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Hasan ve Huseyin için Akika olarak birer koç kesti. Yine (Kurban bayramında alacalı ve) boynuzlu iki koç kesti.

"

(İbn Kudâme, el-Muğnî", c: 9, sf: 364; İmam Nevevi, el-Mecmu Şerhu'l-Muhezzeb, c: 8, sf: 438)

Not :

Çocuğun Sağ kulağına ezan ve sol kulağına kamed hadislerinin zayıflığı:

من ولد له مولود، فأذن في أذنه اليمنى، وأقام في أذنه اليسرى؛ لم تضره أم الصبيان

Huseyin bin Ali (r.anh) rivayetine göre ise Peygamberimiz bu adetlerinin hikmeti hususunda da şöyle buyurmuşlardır:

"Kimin bir çocuğu olur da, sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okursa, o çocuğa ummu sıbyan hastalığı (cin) zarar vermez."

(Feyzu'l-Kadir, 6: 237; Beyhaki; Ebû Ya'lâ, el-Musned, 4/1602; İbn es-Sunni, Amelu'l-Yevmi ve'l-Leyle, 200/617)

Elbani bu hadis hakkında "uydurmadır" demiştir.

Râvilerinden olan, Yahyâ b. el-Alâ er-Râzî ve Mervân b. Suleyman, hadis uydurmuşlardır.

Hadisin senedinde yer alan Mervan b. Salim el-Gıfarî "metruk (rivayetlerine itibar edilmez)" bir kimse olduğundan bu rivayet zayıf kabul edilmiştir. (Nureddin el Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, hadis no: 6206)

Bu hadisin uydurma olduğu, zikirler ve virdler hakkında kitab yazan bir kısım ilim ehlinin gözünden kaçmıştır. İmam en-Nevevî (rahimehullah) rivâyetin zayıflığına işaret dahi etmeden kitabında bu hadisi zikreder. Kitabı şerheden İbn Allân (6 / 95) hadis hakkında susarak senedi hakkında hiç bir şey söylemez!

en-Nevevî'den sonra gelen İbn Teymiyye hadisi el-Kelîmu't-Tayyib'te, öğrencisi olan İbn Kayyım da ona tabî olarak el-Vâbil es-Sayyib'te hadisi zikrederler. Ancak her ikisi de rivâyeti yâni zikrolunduğuna göre kelimesi ile başlattıklarından, bu sözle hadisin zayıf olduğuna işaret etmişlerdir. Gerçi bu, o ikisinden hadisin zayıflığına sukût etme mesuliyetini kaldırsa bile, hadisi kitaplarında zikretme mesuliyetini kaldırmaz. Çünkü onların bu sözlerinde hadisin uydurma olduğuna değil, yalnız zayıf olduğuna işaret vardır. Yoksa öyle olmasaydı hadisi kitaplarına almazlardı. Bunu, her ikisinin kitaplarına muttali olan herkes anlar. Bu konudaki yanlış anlaşılma gayet açıktır. Çünkü onlardan sonra gelen birisi, o ikisinin bu hükmüne aldanarak; « her ikisinde büyük imamlardır, bunda bir beis yoktur, zayıf hadis ile fadâilu'l-a'mâl'da amel edilir » diyebilir. Veya bu hadis, zannınca zayıf olduğundan başka bir zayıf hadis için bunu şahid olarak sayıp hadisi böylece kuvvetlendirir. Bu esnada her iki rivâyetin zayıflığının şiddetli olmaması şartını da unutarak bunu yapabilir.

Bu zikrettiğimiz yanlış düşen kişiyi örnek verebiliriz;

et-Tirmizî zayıf bir senedle Ebî Râfi'den, onun şöyle dediğini rivâyet eder:

رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُذِّنَ فِي أُذُنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ حِينَ وَلَدَتْهُ فَاطِمَةُ بِالصَّلَاةِ

"**Rasûlullâh (s.a.v.)'i gördüm Fâtıma, el-Hasen b. Ali'yi doğurunca, kulağına ezan okudu.**"

(Ebu Davud, Edeb, 107 - 116, (5105); Tirmizî, Edahî, Bab 17, Hadis no: 1514; Ahmed b. Hanbel, VI / 9,291)

et-Tirmizî şöyle der: « Hadis hasen sahihtir, amel bu hadis üzeredir! »

Sunen-i Tirmizî'yi şerheden el-Mubârakfurî, hadisin senedinin zayıf olduğunu açıkladıktan sonra şöyle der: « Hadis zayıf olmasına rağmen nasıl olurda amel bu hadis üzeredir? Derim ki : Evet, bu hadis zayıftır, ancak el-Hasen b. Ali hadisini, Ebû Ya'lâ ve İbn Sunnî'nin rivâyet ettikleri diğer bir hadis destekleyip kuvvetlendirmektedir. »!

Tirmizî'nin bu rivâyetinin de zayıf olduğunu söyleyen alimler olmuştur. Bunun sebebi de senette yer alan "**Asım b. Ubeydullah**" adındaki râvinin bulunmasıdır. Çünkü, bu şahıs, İmam Mâlik, İbn Mâin ve İbn Hibban tarafından zayıf kabul edilmiştir. (Ebi'l-Ula Muhammed Abdurrahman b. Abdurrahim el-Mubârakfuri, Tuhfetu'l-ahvezi, 5/90)

Düşün, nasıl da zayıf bir hadisi uydurma bir hadis ile kuvvetlendiriyor. Tabi ki bunun sebebi, hadisin uydurma olduğunu bilmeyişinden ve zikrettiğimiz ilim ehlinin bu hükmüne aldanışından dolayıdır.

Konuyla ilgili başka bir hadis ise :

أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُذِّنَ فِي أُذُنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ يَوْمَ وَلَدَ، وَأَقَامَ فِي أُذُنِهِ الْيَسْرَى

Abdullah b. Abbas (r.anhuma)'dan rivâyeten:

"Peygamber (s.a.v.) el-Hasen b. Ali doğduğu gün kulağına ezan okur, sol kulağına da kâmet getirir."

(El- Beyhaki, eş-Şuab ul iman, 11/106, Hadis no: 8255)

Çok Zayıf Hadis, hatta bazı muhaddislere göre mevzu / uydurmadır.

Bu rivayette yer alan râvilerden **Hasan b. Amr b. Seyf**, Buhari tarafından yalancılıkla suçlanmıştır. (Buhari, et-Tarihu'l-Kebir, 2/299)

Muhammed b. Yunus adındaki râvi de Ebu Davud ve İbnu'l-Cevzi tarafından kezzab - yalancılıkla suçlanmıştır. (İbn Hacer el Askalâni, Tehzibu't-Tehzîb, 9/541; İbnu'l-Cevzî, el-Mevduat, 2/299)

Bu hadisin, et-Tirmizî de gelen zayıf hadis için şahid olması imkansızdır. Çünkü bu rivâyetin senedinde, biri yalancı ve biri de metrûk (terkedilmiş) olmak üzere iki râvi vardır.

Ancak tuhaf olan el-Beyhakî ve İbn Kayyım gibi iki büyük alimin hadis hakkında zayıf hükmüyle yetinmeleridir!

Namazda Ağlamak Namazı/Abdesti Bozar mı?

Kur'an okurken ve dinlerken ayetleri tefekkür edip manalarını düşünmek, Allah korkusu ve huşudan dolayı ağlamak güzel hasletlerdendir.

Namazda ağlamak genel anlamıyla namazı bozmaz.

Riya kastıyla veya dünyevi düşüncelerle ağlanıyorsa namazı bozar. Zaten riya için namaz kılınıyorsa bu zaten şirktir , ağlamasına gerek yok namazın bozulması için .

Ağlamak cennet ve cehennem hatırlamak sebebiyle meydana gelmişse **huşu**'dan ileri geldiği için namazı bozmaz.

Hadîs-i şerîfte: "**Cenâb-ı Hakk'a ağlayarak itâat eden gülerек cennete dahil olur ve gülerек günah işleyen ağlayarak cehenneme girer**" buyurulmuştur.

Namaz dışında da ağlamak abdesti bozmaz. Ancak göz ağrısı gibi hastalıktan meydana gelen akıntının abdesti bozacağı, böyle kimsenin özür sahibi sayıldığından her namaz için vakit girince abdest alması lâzım geleceği *Bedayi'us-Sânayi'* de yazılıdır.

İbnu Hâcer, ağlayabilmenin yolunu şöyle açıklar:

"Kişi, Kur'ân'da zikri geçen şiddetli tehditleri ve cehennem azabıyla ilgili vaidleri (*korkutmaları*) Cenab-ı Hakk'ın bu husustaki kesin kararlarını düşünerek kalbini korku ve hüznle doldurur. Sonra bu hususlara giren kusurlarına, eksikliklerine bakar. Buna rağmen hüzn hissedip gözleri yaşla dolmazsa, bu husustaki eksikliğine ağlasın, zira böylesi bir tefekküre rağmen hüzn duymamak en büyük musibetlerdendir."

Şimdi Rabbimizin kelmından ve Rasulullah (s.a.v.)'in sahih hadisi şeriflerinden konuyla ilgili meselelere bakalım:

İsra suresi 106- **Sana Kur'ân'ı verdik ve onu insanlara sindire sindire okuyasın diye (kıssımlara) ayırdık ve biz onu yavaş yavaş indirdik.**

107- **Ey Muhammed! De ki: İster ona (Kur'ân'a) inanın, ister inanmayın; o daha önce kendilerine ilim verilenlere okunduğunda onlar, yüzleri üstü secdeye kapanırlar.**

108- **Ve derler ki: Rabbimizi tenzih ederiz. Şubhesiz ki Rabbimizin vaadi gerçekleşir.**

109- **Ve ağlayarak yüzleri üstü secdeye kapanırlar. Hem de bu Kur'ân'ı işitmek onların Allah'a teslimiyetlerini daha da artırır.**

Meryem suresi 58- **İşte bunlar, Allah'ın kendilerine nimetler verdiği peygamberlerden, Âdem'in soyundan ve gemide Nuh ile beraber taşıdıklarımızın neslinden, İbrahim ve İsrail'in soyundan, hidayete erdirdiğimiz ve seçtiğimiz kimselerdir. Kendilerine Rahmân (olan Allah)'ın âyetleri okunduğu zaman ağlayarak secdeye kapanırlardı.**

59- **Sonra bunların ardından öyle bir nesil geldi ki, namazı terkettiler, heva ve heveslerine uydular; onlar bu taşkınlıklarının karşılığını mutlaka göreceklerdir. (Cehennemdeki "Gayya" vadisini boylayacaklardır.)**

Abdullah b. Ömer (r.anhuma), Aîşe (r.anha)'ye "Rasulullah'tan gördüğün en şaşırtıcı şeyi bana haber verir misin" diye sorunca; Aîşe uzun muddet ağlamış ve sonra şöyle demiştir:

"Onun her işi hayret verici idi. Bir gece yanıma geldi, hatta cildini cildime dokundurdu ve sonra şöyle buyurdu:

"Ey Aîşe, bu gece bana Rabbime ibadet etmek için izin verir misin."

Bunun üzerine ben **"Ey Allah'ın Rasûlu! Ben senin yakınlığını severim, isteklerini de severim, Rabbine ibadet etmeni de severim, izinlisin"** dedim. *(Ben bunu söyleyince)*

Rasûlullah kalktı, odadaki su ibriğinin yanına gitti, abdest aldı, suyu da çok dökmeyi, sonra namaz kılmaya başladı. Ağlıyordu, hatta ağlamaktan sakalı ıslandı. Sonra secde etti ve ağlamaya devam ediyordu. Ağlamasından yer ıslanmıştı. Sonra yan tarafına yattı ve yine ağlıyordu.
Sonra Bilal geldi, kendisini sabah namazına çağırıyordu.

Bilal onun ağlamasını görünce **"Ey Allah'ın Rasûlu! Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladığı halde seni ağlatan şey nedir?"**

Bunun üzerine Peygamber **"Ey Bilal! şükreden bir kul olmayayım mı?"** Nasıl ağlamayayım? Allah Teâlâ **bu gece bana "Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır"** (Al-i İmran 190) **âyetini indirdi"** dedikten sonra şöyle buyurdu:

"Yazıklar olsun bunu okuyub da bunun hakkında düşünmeyene!"

Diğer bir rivayette ise **"vay bunu çeneleri arasında çiğneyip te bunun üzerinde düşünmeyenlere!"** buyurmuştur.

(İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm, İstanbul, 1981, II, 164; Terğîb, III/32 (İbn Hibban, Ubeyd b. Umeyr'den)

Muhammed Yusuf Kandehlevi, Hayâtü's Sahâbe

Peygamber (a.s.) yatardı ve Bilâl'in ezanıyla uyanıp kalkardı. Sonra abdest alıp mescide giderdi. Saç ve yanaklarından sular damlardı. Namaz kıldırırken de çok zaman ağladığını duyardım.

(Heysemî, II/89 (Ebu Yâ'lâ, Aîşe'den).

Rasulullahı gördüm, namaz kılıyordu. Ağlamaktan dolayı göğsünde fıkır fıkır kaynayan çanak sesi gibi bir ses vardı .

(Terğîb, I/315 (Ebu Dâvud, Mutarrif babasından).

Abdurrahman İbnu's-Sâib anlatıyor:

"Sa'd İbnu Ebi Vakkas yanıma geldi. Gözü kapanmış idi. Kendisine selam verdim.

"Sen kimsin?" dedi.

Kendimi tanıttım. Bunun üzerine dedi ki:

"Kardeşim oğluna merhaba! Duydum ki senin Kur'ân okumaya güzel sesin varmış. Ben Rasulullah aleyhissalâtu vesselâm'ı dinledim. Demişti ki: **"Şu Kur'ân hüznü olarak nazil oldu, öyleyse onu okuyunca ağlayın. Eğer ağlayamazsanız ağlamaya çalışın ve onu güzel okuyun. Onu güzel okumaya gayret etmeyen bizden değildir."**

(İbn Mâce, İkamet'us-sala, 176)

İbnu Mes'ud (radiyallahu anh) anlatıyor:
"Rasulullah (aleyhissalâtu vesselâm) bana:
"- **Kur'ân'ı bana oku!"** dedi. Ben (hayretle):
"- **Sana indirilmiş bulunan Kur'ân'ı mı sana okuyayım?"** diye sordum. Bana:
"- **Evet, ben onu kendimden başkasından dinlemeyi seviyorum!"** dedi.
Ben de ona Nisa sûresini okumaya başladım. Ne zaman ki, "**Her ummete her şâhid getirdiğimiz ve ey Muhammed, seni de bunlara şâhid getirdiğimiz vakit durumları nasıl olacak?"** mealindeki âyete (41. âyet) geldim.
"- **Dur!"** dedi. Durdum ve dönüp Rasûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'a baktım. Bir de ne göreyim, iki gözünden de yaşlar akıyordu."
(Buharî, Fedâilu'l-Kur'ân 32, 33, 35; Muslim, Musâfîrin 247, (700); Tirmizî, Tefsir, Nisa, (3027, 3028); Ebû Davud, İlm 13, (3668).)

Buhari'nin Şerhi Fethu'l Bari de geçen bir hadis-i şerifte :

716- Mu'minlerin annesi Aişe (r.anha) şöyle demiştir:
"Rasulullah vefatına sebep olan hastalığı sırasında '**Ebu Bekir'e söyleyin insanlara namazı kıldırın**' diye emir vermişti.
Ben '**Ebû Bekir senin yerine geçtiği zaman hıçkırma hıçkırma ağlamaktan sesini cemaate ulaştıramaz, Ömer'e söyle namazı o kıldırın**' dedim ve hatta Hafsa'dan Rasûlullah'a gidip aynı şeyleri söylemesini istedim.
O da gidip '**Ebû Bekir senin yerine geçtiği zaman hıçkırma hıçkırma ağlamaktan sesini cemaate ulaştıramaz, Ömer'e söyle namazı o kıldırın**' dedi.
Bunun üzerine Rasûlullah: "**Yeter artık, "daha fazla üstüme gelmeyin, Yusuf'un başını derde sokan siz kadınlar değil misiniz zaten!? Söyleyin Ebû Bekir'e namazı kıldırın**" diyerek emrini tekrarladı."
Hafsa bu olay üzerine Aişe'ye şöyle demiştir: "**Senden bana bir fayda geleceğini zaten hiç düşünmüyordum.**"

Açıklama

İmam Buhârî'nin kullandığı bu başlık imamın namaz kıldırırken ağlaması namazı bozar mı bozmaz mı anlamına gelir.
Konuyla ilgili olarak nakledilen rivayetler namazda ağlamakta herhangi bir sakınca bulunmadığını gösterir.
Bununla birlikte Şa'bî, İbrâhîm en-Nehaî ve Sufyân es-Sevrî gibi âlimler ağlamanın ve inlemenin namazı bozacağını söylemişlerdir.

Mâlikîler'e ve Hanefîler'e göre cehennem ateşini anmak ve Allah korkusuyla ürpermek gibi hallerden dolayı ağlanmıyorsa namaz bozulmaz.

Aynı hadis hakkında , Vehbe Zuhayli şöyle demektedir:

Peygamberimiz, mescide gidemeyecek kadar hasta olunca namazın Ebubekir tarafından kıldırılmasını emretmiştir.
. Ayşe, "**Ey Allah'ın Peygamberi, Ebubekir yufka yüreklidir, sesi zayıftır, Kur'ân okurken ağlar**" demiş.
Peygamber, "**Ebubekir'e söyleyin, namazı kıldırın**" emrini yinelemiş.
Ayşe, endişesini tekrarlayınca, Peygamber, "**Siz Yusuf'un sahibelerisiniz (onu sıkıntıya sokan kadınlarsınız), ona emredin, namazı kıldırın**" demiştir.

Dünyevi musibetler veya şahsi hastalıktan ötürü sesli ağlamak, ah ve off gibi şeyler söylemek, Hanefî ve Şafii mezhebine göre namazı bozar. (Vehbe. Zuhaylî, el-Fıkhü'l-İslamî, 2/7-10).

Şafî mezhebinde konuyla ilgili olarak üç ayrı görüş zikredilmiştir:

- Şâfiîler'de en doğru olarak kabul edilen görüşe göre ağlayan kişinin ağzından iki harf çıkacak olursa namaz bozulur aksi halde bozulmaz.
- Ağlamak namazı bozmaz. Çünkü ağlamak söz (*kelâm*) sayılamaz. Zira ağlarken çıkan sesler anlamlı harfler değildir.
- Kaffâl'den nakledilen görüşe göre ağlayan kişinin ağzı kapalı ise namaz bozulmaz ancak ağzı açık ve ağzından İki harf çıkmışsa namaz bozulur.

Ancak ikinci görüşün delili daha kuvvetlidir.

Bazı gruplar gülmeyi ağlamakla aynı kategoride değerlendirdikleri için gülmeye ağlamakla aynı hükmü vermişlerdir.

Mutevelli şöyle demiştir: *"Fakat daha açık ve doğru olan görüş gülmenin mutlak olarak namazı bozmasıdır. Çünkü gülmek namazın tabiatına terstir, namazda gösterilmesi gereken vakarı zedeler."*

Mutevellî'nin belirttiği bu görüş özü itibarıyla daha güçlüdür. Her şeyin en doğrusunu sadece Allah (c.c) bilir.

(*Hıçkırma hıçkırma ağlamak şeklinde tercüme ettiğimiz*) kelimesiyle ilgili olarak İbn Fâris şu açıklamayı yapmıştır: **"Bir kimsenin hıçkırarak ağlaması feryâd u figân etmeden sanki boğazına bir şeyler düğümleniyormuş gibi yutkunarak ağlamasıdır."**

Organ Nakli Câiz Midir?

Organ Nakli, muasır gelişmelerden olduğu için, ne Kur'an-ı Kerim'de ne de Sahih Hadis-i şeriflerde hakkında kat'i bir nas yoktur. Fakat organ nakli meselesi bir çok yönüyle yeni bir mesele olmakla beraber, bazı yönleriyle de eskiden beri bilinmekte ve İslam Fıkıhçıları tarafından bu yönüyle ele alınmış; benzer hadiseler hakkında mezheb ve alimlerin konuya ışık tutacak bazı fetvaları vardır. Bunlardan bir kaçını zikredecek olursak;

Şafi uleması; "Hayvanın cuzunden / organından istifade etmek caiz olduğu gibi, zor durumda kalan kimse için de, insanın cuzunden / organından istifade etmek caizdir" demişlerdir.

İmam Nevevi şöyle buyuruyor: "Zor durumda kalan kimse, ölmüş birini bulsa, onun etinden yemesi helaldir, zira diri yani hayatta olan kimsenin hürmeti üstünlüğü ölüye nispetle daha fazladır." (İmam Nevevi, El-Mecmu, c:9, s:27)

Maliki fukahası, İnsan cuzunden / organından istifadenin caiz olup olmaması konusunda ihtilaf etmişlerdir. Sahih olan görüşe göre ise bunun muzdar (zor) durumda olan kişi için caiz olmasıdır.

Günümüzdeki organ naklinin caiz olup olmadığına gelince; güncel olan bu mesele hakkında ne nasslar (ayet-hadis)da, ne de elimizde mevcut olan klasik fıkıh kitaplarında açık bir ifadenin bulunmadığı bir gerçektir.

Bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

1 – Diriden Diriye ve Ölüden Diriye (Belli şartlarda) Organ Nakli Caizdir.

Delil olarak şunları ileri sürmüşlerdir:

".....Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur....." (Maide 32)

Hiz. Peygamber (s.a.v.); "Ey Allah'ın kulları tedavi olunuz" buyurmuştur (Tirmizî, Tıbb, 2; Ebu Dâvud, Tıbb, 1, II; İbn Mâce, Tıbb, 1; Ahmed b. Hanbel, III, 156, IV, 278).

Hanefi alimlere göre; başkasının olan bir malı yutan birisinin; bunun ödeneceği terikesi, ya da ödeyecek birisi bulunmaması halinde karnı yarılıp o mal çıkarılabilir. (İbn Abidin, 11/246)

Şafiîler ise, hem bunun için hem de yuttuğu mal için, karnının yarılabilceğini söylerler. (Vehbe, 111 / 521)

Diriden Diriye Organ Nakli

Kuveyt Evkaf ve Din İşleri Bakanlığı'na bağlı Kuveyt Fetva Kurulu'nun 24.12.1979 tarih ve 132/79 sayılı kararında Suudi Arabistan'daki Dünya İslâm Birliği'ne bağlı Fıkıh Akademisi'nin 1928 Ocak 1985 tarihinde Mekke'de düzenlenen VIII. Dönem Toplantısı'nda alınan kararlarda ve İslâm Konferansı Teşkilâtı'na bağlı İslâm Fıkıh Akademisi'nin 11.02.1988 tarih ve 4/1 sayılı 20.03.1990 tarih ve 6/58 sayılı kararlarında, diriden diriye organ nakli belli şartlarda caiz görülmüştür. Bu şartlar;

- 1- Zaruretin bulunması.
- 2- Vericinin izin ve rızasının bulunması.
- 3- Organın alınmasının, vericinin hayatını ve sağlığını bozmayacak olması ve bu durumun tıbbî raporla belgelendirilmesi,
- 4- Konunun uzmanlarında operasyon ve tedavinin başarılı olacağına dair güçlü bir kanaat oluşmuş bulunması,
- 5- Yeterli tıbbî ve teknik şartların bulunması,
- 6- Organ vermenin ücret veya belli bir menfaat karşılığı olmaması

Ölüden Diriye Organ Nakli

Üst kısımda zikrettiğimiz “diriden diriye organ naklini” caiz görenlerin açıklamalarına göre, ölü bir insandan bir organın alınıp, diri bir insanın vücuduna nakli öncelikle caizdir. Ayrıca, vericinin, hayatta iken ve akıl-baliğ olduğu halde izin vermesinin şart olduğu bildirilmektedir (*Muhammed Vefa, Bey’ul-A’vâni’l-Muharrame, s. 111-112*).

1988 tarihinde Suudi Arabistan’da Cidde şehrinde toplanan İslam Fıkıhı konseyinin (*Mecmea’l-Fıkhiyye*), toplantıya gelen tabiplerle de yaptıkları mütalaalarından sonra Organ Nakli Tedavisini belli şartlarla caiz görmüşlerdir.

Bahsi geçen komisyon, Organ Nakli Tedavisinin caiz olabilmesi için şu şartları ileri sürmüşlerdir:

- 1-Organ naklinde zaruret olunacak.
- 2-Doktorlarda, bu tedavi ile hastanın iyileşmesine dair güçlü kanaat olacak.
- 3-Organı alınacak olan kimsenin izninin veya öldükten sonra varisinin izninin olması.
- 4-Organı alınacak olan kişinin ölümünün kesin olması.

Ölümün kesin olması, İslam hukukuna göre kalbin ve beynin her ikisinin ölmesi ile olur. Zira ölünün yıkanması, kefenlenmesi, hanımının iddeti ve miras gibi şer-i olan hükümler, bu ikisinin (*kalbin ve beynin*) ölümüne bağlıdır. Dolayısı ile kişi tıbben öldü deyip, kalbi daha henüz atma esnasında, uzvunu alıp başkasına nakil etmek caiz değildir.

5-Organın herhangi bir ücret veya karşılıkla alınıp verilmemesi.

"Andolsun, Biz Ademogullarına (güzel Şekil, mîzac ve aklî kabiliyetler vermek suretiyle) çok ikramda bulunduk. Onları havada ve denizde (hayvanlar ve taşıtlar üzerinde) taşıdık. Onları güzel rızıklarla besledik ve onları yarattıklarımızın bir çoğundan üstün kıldık" (İsra,70) buyurarak insanın şerefli,kerem sahibi bir varlık olduğunu bildirmektedir.

Ayrıca hür bir insanı köleleştirip satmak da caiz değildir. (*İbn Miftah, Şerhul-Ezhâr, 3/30; İbn Hazm, el-Muhallâ, 9/17; el-Huliyy, Şerâiul-İslâm, 2/ 16*). İbn Kudame, bu hükümle ilgili olarak, "Bu hükme kimsenin muhalefet ettiğini bilmiyoruz" demektedir (*İbn Kudâme, el-Muğnî, IV, 302*).

İmam Buharî ve diğerlerinin Ebu Hurayra'den rivayet ettikleri bir hadis-i şerifte Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Cenabı Hak şöyle buyurmuştur: Üç kişi var ki kıyamet gününde ben onların hasmıyım:

- 1- Benim adıma bir söz verip de sonra verdiği sözden cayan kimse,**
 - 2- Hür bir şahsı satın da parasını yiyen kimse,**
 - 3- Ücretle birini tutup da, adam işi yaptığı halde ücretini vermeyen kimse"**
- (*İbn Hacer, Fethul-Bârî, IV, 417; el-Aynî, Umdetu'l-Karî, XII, IV*).

İnsanın hem kendisinin hem de bir cuz'unun, organının satılması caiz değildir. Çünkü bu alış-verişte insana ve parçaya hakaret, onun şerefini düşürme vardır. Hanefi fakihleri bu görüşü savunurlar.

Yukarıda geçen Ebu Hurayra hadisiyle amel edip "Hür insanın alınıp satılması nasıl caiz değilse, ona ait bir cuz'un satılması da caiz değildir. Çünkü ona ait cüzlerin hükmü kendisinin hükmü gibidir" derler (*Kemalu'd-Din Muhammed b. Abdul-Vahid, Şerhu Fethi'l-Kadir, VI, 63*).

Fıkıhta bulunan "Zaruretler, mahzurlu (*haram/sakıncalı*) olan şeyleri helal kılar" (*Mecelle, mad. 21*)kaidesi gereği, organ nakli zorunlu olduğu durumlar olabilmektedir

Organ Nakli İçin Belli şartlar :

- 1- Organını bağışlayacak musluman, kafirlere, İslam düşmanlarına veremez, sadece muslumana organını bağışlayabilir.
- 2- Musluman hasta, organını bağışlayan kafir de olsa olabilir.
- 3- Organ, ücretle satılamaz, mecbur kalınp zarurettten alınması durumunda günahı satanadır.

Domuz Kalbi ve Kalb Kapakçığı İnsana Nakledilebilir:

Domuz eti ve domuzdan edinilen ürünler haramdır. Ancak ortada zorunlu bir durum varsa, bu zorunluluk hayatı etkileyen bir sağlık meselesi ise ve başka bir maddeden yapılan bir kapakçık yoksa bu durumda domuz kalb kapağının kullanılmasında bir sakınca bulunmamaktadır.

"Ey Muhammed! De ki: bana vahyolunanlar arasında leş, akıtılmış kan, domuz eti ki pistir ya da Allah'tan başkası adına kesilmiş hayvandan başkasının haram olduğunu bulamıyorum. Ancak darda kalan haddi aşmadan ve istekli olmadan ölmeyecek kadar bunlardan yemesinde üzerine günah yoktur. Rabbin çok bağışlayıcı ve çok merhametlidir." (En'am, 145)

Domuz kalbinin insan kalbine uyumlu olmasından dolayı, domuzdan kalp kapakçığı nakli yapılmaktadır.

2 – Diriden Diriye ve Ölüden Diriye Caiz Değildir.

(Not : Belli şartlarda sadece canlıdan canlıya, bazı organların (Böbreğin teki, karaciğerin bir kısmı, kemik iliği gibi organlar) Organı bağışlayanın hayatını tehlikeye düşürmeden alınabilir)

Delil olarak şunları ileri sürmüşlerdir:

İslâm'da Allah'ın yarattığı en değerli varlığın insan olduğunu, diğer her şeyin onun için yaratıldığını, ayet-i kerimeler de, hadis-i şerifler de, bunlara bağlı olarak İslâm uleması da enine boyuna açıklamıştır. İnsanın genel anlamda üstünlüğü ve kerameti yanında; şekil güzelliği, yer yüzünde Allah'ın halifesi olması, ilimle şeref kazanması, meleklerin ona secde etmesinin istenmesi, yiyeceği ve içeceği şeyler bakımından üstünlüğü, gibi yönleriyle onun varlık aleminin odak noktası olduğu bildirilmiş, canının korunması, dinin ana hedeflerinden (*maslahat*) sayılmış, hayati uzuvlarına tecavüz dahi, canına tecavüz kabul edilmiş, haksız yere bir insanın öldürülmesi bütün insanların öldürülmesi, ölümden kurtarılması da bütün insanların diriltilmesi gibi görülmüştür. Hatta Rasulullah (s.a.v.), "**Bir kardeşine silah çekene, melekler lanet eder**" (*Ahmed bin Hanbel, Musned, II/256, 505*) buyurarak, onu korkutmanın dahi ne büyük günah olduğuna işaret etmiştir.

İnsanlara kendilerini tehlikeye atmamaları emredilmiş, hastalıklara çare ve tedavi aranması istenmiştir. Bu yüzden İslâm alimleri, insanın tek tek uzuvlarının dahi mal kabul edilemeyecekleri için satılamayacağını, eşya gibi kullanılamayacağını, bağışlama yetkisinin bile insanın elinde olmadığını hükme bağlamışlardır. İnsan bedeni yedek parça hükmünde olmadığı gibi, beden aslen kendisinin olmadığı gibi, Rabbinden emanettir. Hatta ikrah (*ölümle tehdit*) durumuyla karşılaşan birisi, öldürülme endişesiyle başkasının, değil canına, bir uzvuna dahi tecavüzde bulunamaz. Tek tek her insan mukerremdir .Bu hükümlerden bir insan olarak kâfirler dahi ayrı tutulmaz.

İslam alimleri, insanın kendi vücudundan kopan bir organın/parçasının yerine dikilmesine/takılmasına ise caiz demişlerdir. Buna delil olarak, Rasulullah (s.a.v.)'ın Bedir harbinde gözü çıkan Katâde bin Numan'ın gözünü kendi elleriyle yerine iade etmesini göstermişlerdir. (*Taberânî ve Ebu Nuaym*)

Yapay organlar ve domuz dışındaki kemik vs.lerini bu gaye ile kullanmakta da sakınca olmadığını söylemişlerdir. (*Abdusselam, Naki ve Ziraati A'zâil-İnsan, 125*)

Günümüzde de bu görüşleri savunan fıkıhçılar tedavinin bu yöne kaydırılması gerektiğini, insandaki rahatsızlıklar için başka insanları kullanmanın, İslâm'ın "zarara zararlar mukabele edilmez" esasına ters düştüğünü ve tıbbın şu anda ulaştığı noktanın sanki son aşama gibi görülüp, başka hal çareleri arama kapısını kapayacağını, dolayısıyla buna cevaz vermenin aslında meşru yoldan ilmin ilerlemesine de engel teşkil edeceğini söylemişlerdir.

En ihtiyatlı görülen bu izaha göre:

İnsanın tek hedefi, nasıl olursa olsun yaşamak değil, ne kadar yaşarsa yaşasın bir gün nasılsa ayrılacağı bu dünyadan, asıl dünyasını kazanarak ayrılmaktır. Halbuki, insanları bir makine gibi parçalarına ayırıp, diğerine monte etmek isteyen mantalite bunu, insana olan saygısından değil, her türlü gücün üstünde olan bilme merakını tatmin ve dünyayı ölümsüzleştirmek için yapmaktadır. Bu yüzden yetişilemeyib ölenlerin artık işi bitmiştir. Hiç olmazsa işe yarar parçaları bir başkasına takılmalıdır. Böylece belki onu ölümsüzleştirmek mümkün olabilir. Çünkü ölüm (*ona göre*) safi kayıp ve her şeyin bitmesi demektir. Mısır'da basılan ve Dr. Abdusselam'a ait olan konuyla ilgili bir kitap da bu ihtiyatlı, görüşü benimsemiş görülmektedir.

Malikî ve Hanbelî alimler, yukarıda geçen hadise dayanarak, ölen hamile bir kadının çocuğunu almak için karnının yarılamayacağını söylerler. Çünkü böyle bir çocuk adeten yaşamaz. Kesin olan bir saygına (*hurmete*) mevhum (*olabilmesi vehimden ibaret*) bir işi sebebiyle saygısızlık edilemez.

Hanefi alimlere göre; başkasının olan bir malı yutan birisinin; bunun ödeneceği terikesi, ya da ödeyecek birisi bulunmaması halinde karnı yarıp o mal çıkarılabilir. (*İbn Abidin, 11/246*)

Şafiîler ise hem bunun için hem de yuttuğu mal için, karnının yarılabilceğini söylerler. (*Vehbe, 111 / 521*)

Hanefi mezhep alimlerinden İmamı Muhammed el-Hasan el-Şeybani: “**Kişinin tedavi için koyun, katır, at gibi hayvanların kemiğini kullanması caizdir. Lakin necaseti liaynihi (*bizzat necis*) olduğu için domuzun, hürmetine (*saygınlık / üstünlüğüne*) binaen de insanın kemiğini tedavi için kullanılması tahrimen mekruhtur.**” (*El-Fetava'yi Hindiye, c:5, s:354*)

Aç kalan bir insan, kanı masum bir insandan başka yiyecek bir şey bulamazsa, o mu'min olsun, kâfir olsun, onu öldürmesi, ya da bir organını telef etmesi helâl olmaz. Çünkü o da onun gibi bir insandır. Binanaleyh, kendini yaşatmak için onu imha edemez. Bunda ihtilaf yoktur.

Bulduğu kişi, harbî ve murted gibi kanı helâl birisi ise, bazılarına (*kadı*) göre öldürüp yiyebilir. Çünkü öldürülmesi helâldir. Şafiî fıkıhçılar da bu görüştedir. Çünkü onun saygınlığı yoktur, yabancılar hükmünde görülür, çünkü kafirler, hayvanlar gibi hatta daha aşağıdırlar. Hayvan yenildiğine göre, daha aşağısında olan kafirler yenilebilir.

Eğer masum birini ölmüş olarak bulursa, Hanbelî mezhebi fıkıhçılara göre yenmesi helâl olmaz, İmam Şafiî ve bazı Hanefilere göre helal olur. Evla olan da budur. Çünkü dirinin saygınlığı daha büyüktür. (*İbn Kudâme, el-Mugnî, VIII/601-602*)

İslam'da aslanan ölüyü en hızlı şekilde defnetmektir.

Talha bin Berâ (r.anh) hastalanmıştı. Peygamber (s.a.v.) onu ziyarete geldi. Çıkarken:

“**Talha'ya ölümün yaklaştığını görüyorum. Vefât edecek olursa bana haber verin; techiz ve tekfin işinde elinizi çabuk tutun. Çünkü bir müslümanın cesedini âilesi yanında bekletmek uygun değildir.**” buyurdu. (*Ebu Dâvud, Cenâiz, 33-34/3159*)

63 - Ölünün Kemiklerini Kırmaktan Nehiy Hakkında Bir Bâb

1616) Âişe (*Radıyallâhu anhâ*)dan rivayet edildiğine göre; Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) şöyle buyurdu, demiştir :

"Ölünün kemiğini kırmak, diri iken kemiğini kırmak gibidir." (*İbn Mace, Cenâiz, 63 (45, 60, 63, 64, No: 3208); Ahmed b. Hanbel, VI, 58, 100, 105, 169, 200, 264; Muvatta, Cenâiz, 45; İbn Hibban rivayet ettiler*)

İzahı

Ahmed, Ebû Dâvûd ve Beyhakî de bunu rivayet etmişlerdir. El-Menhel yazan, bu hadîsin izahında şöyle der : Hadîsten maksad; kişinin hayatta iken eziyet duyduğu şeylerden ölü iken de eziyet duyduğunu beyan etmektir. Şu halde diri iken ona ihanet edilmediği gibi. Ölü iken de ihanet edemez. Nitekim İbn-i Ebi Şeybe'nin tahric ettiği göre İbn-i Mes'ud (*Radıyallâhu anh*) : **"Mu mine ölü iken eziyet etmek hayatta iken eziyet etmek gibidir"** demiştir.

İbn-i Hacer de: Bu duruma göre dirinin lezzet duyduğu şeylerden ölü de lezzet duyar, demiştir. Hadisten maksad, dirinin kemiğini kırmak haram olduğu gibi ölünün kemiğini kırmak da haramdır. Suyuti, Ebû Dâvûd'un haşiyesinde bu hadisin sebebini şöyle zikreder : Câbir (*Radıyallâhu anı*)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Biz Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) ile beraber, bir cenazeye çıktık. Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kabrin kenarında oturdu. Biz de beraberinde oturduk. Mezar kazıcısı toprak altından bir bacak veya kol kemiğini çıkardı. Onu kırmak istedi. Efendimiz (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*):

«Onu kırma! Senin onu ölü iken kırman, onu diri iken kırman gibidir. Lâkin onu kabrin kenarında toprağa göm.» buyurdu." (*İbn Mâce, Cenaiz, 63, Sünen-i İbni Mace Tercemesi ve Şerhi, Kahraman Yayınları: 4/488*)

Hadisin Fıkıh Yönü

- 1 - Kabir kazıcısı kazarken çıkacak ölülerin kemiklerini korumalı, kırmamalı ve toprağa gömmelidir. Ehl-i kitabın kemikleri de bu hükme tâbidir.
- 2 - İnsana diri iken de, ölü iken de saygı gösterilmelidir.
- 3 - Dirinin eziyet duyduğu şeylerden ölü de eziyet duyar.

Evde İtikâf Olur Mu?

Hanefilere göre: (Felhu'l-Kadîr, II, 106; ed-Durru'l-Muhtâr, II, 176; Meraki'l-Felâh, 118; el Lubâb, I, 174)

Cemaatle namaz kılınan bir mescidde oruçlu olarak ve itikâfa niyet ederek beklemektir. Mescidde beklemek itikâfın ruknudur. Çünkü itikâf beklemek, mescidde bulunmakla gerçekleşir. Adanan itikâfta oruçlu olmak ve niyetlenmek şarttır. Erkeğin İtikâfı cemaatle namaz kılınan bir mescidde olur. Cemaatle namaz kılınan mescid, imam ve muezzini bulunup beş vakit namazın öncelikle kılındığı yerdir. Kadınlar için itikâf ise evinin mescidinde yapılır. Bu mescid de kadının evi içinde namaz kılmak için belirlediği yerdir. Kadınların evinin dışındaki mescidde itikâfa girmeleri mekruhtur. Kadının itikâfa girmesi evinde namaz kıldığı yerden başka yerde sahih değildir.

Malikilere göre: (eş-Şerhu'l-Kebîr, I, 541 vd; eş-Şerhu's-Sağîr, T. 725 vd)

İtikâf temyiz çağındaki Müslüman bir kimsenin, herkese açık olan mescidde oruçlu olarak cinsî ilişki ve bu ilişki öncesi davranışlardan uzak kalarak ibadet kasdıyla ve niyetli olarak, bir gün bir gece veya daha fazla bir zaman kalmasıdır. Kâfir kişinin itikâfa girmesi sahih değildir. Bunun gibi temyiz çağında olmayan kimselerin itikâfı ve herkese açık olmayan mescidde yapılan itikâf ile oruçsuz olarak yapılan itikâf sahih değildir. Bu oruç ister Ramazan orucu gibi farz oruç olsun, ister nafil olsun fark etmez. Gece veya gündüz cinsî ilişkide bulunmakla yahut cinsî ilişki öncesi öpüşmek, sevişmek gibi hareketlerle itikâf batıl olur. İtikâfın en azı bir gün bir gece olup çoğu için her hangi bir sınır yoktur. İbadet kastı ve niyetle yapılmasının sebebi ibadet olmasına binaendir. Çünkü her ibadetin niyete ihtiyacı vardır.

Şafilere göre: (Muğni'l-Muhtâc, I, 449)

İtikâf belirli bir kimsenin niyet ederek mescidde kalmasıdır.

Hanbelilere göre: (Keşşafu'l-Kınâ, III, 404; el-Muğni, III, 183)

İtikâf, özel bir şekilde, Müslüman, akıllı, mumeyyiz, guslûl gerektirecek şeylerden temizlenmiş kişilerin Allah'a itaat etmek için mescidde kalması demektir. En azı kısa bir muddettir. Murted de olsa kâfirin itikâfı sahih değildir. Bunun gibi delinin ve çocuğun itikâfları da geçerli değildir. Çünkü niyet yoktur. Cunub ve benzeri kimsenin itikâfı abdesli de olsa sahih değildir. Mescidden geçmek itikâf için yeterli değildir. En azı bir lahzadır.

İTİKÂF YAPILACAK YER

Hanefilere göre: (ed-Durru'l-Muhtâr, II, 176)

Erkeklerle temyiz çağındaki çocuklar için itikâfın yeri cemaatle namaz kılman mesciddir. Bu mescid de, ister içinde beş vakit namaz kılınmış, ister kılınmasın, imam ve muezzini bulunan mesciddir. Camide itikâf, ittifakla mutlak olarak sahihtir. Bu görüşün dayandığı delil İbra Mes'ud'un şu sözüdür: "**İtikâf ancak cemaatle namaz kılınan yerde yapılır.**" (Taberanî rivayet etmiştir. Nasbu'r-Râye, II, 490)

Kadınlar için itikâf yeri evlerinin mescididir. Bu yer de evde namaz kılmak için ayrılan yerdir.

Hanbelilere göre: (el-Muğni, III, 187-191; Keşşafu'l-Kınâ, II, 409-412)

Cemaatle namaz kılması gerekli olan erkekler ancak cemaatle namaz kılman mescidde itikafa girebilirler. İhtilafsız olarak mescid dışında itikâfa girmek sahih değildir. Çünkü Allah tealâ: "**Mescidlerde itikâfa bulunduğunuzda kâinâtınıza yaklaşmayın.**" buyuruyor. Eğer mescidler dışında itikâfa girmek sahih olacak olsaydı, kadınlarla cinsî ilişki yasaklanmazdı. Çünkü cinsî ilişki itikâfta mutlak olarak haramdır. Mescidin içinde cemaatle namaz kılınan bir mescid olmasının şart koşulmasının sebebi, cemaatle namaz kılmanın vacip olmasına binaendir. Kişinin cemaatle namaz kılınmayan bir mescidde itikâfa girmesi şu iki şeyden birine sebep olmaktadır: Ya vacib olan cemaati terketmeye yahut vacip olan cemaatle namaz için mescidden çıkmaya sebep olur. Bundan sakınmak mümkün olmasına rağmen bu durum çok kereler itikâfa giren kişinin dışarı çıkmasına sebep olur. Bu ise itikâfa aykırıdır. Çünkü itikâf, kişinin bir yerden ayrılmaması, o yerde Allah'a ibadet üzere ikamet etmesi demektir.

Aşağıdaki durumlarda bulunan her mescidde itikâf sahihtir:

a) Eğer ilikâf namaz vaktinin dışında bir gecelik bir zaman yahut günün bir kısmında bir engel olmaksızın yapılırsa sahihtir. Eğer itikâf yapılan bir mescidde bazı zamanlarda cemaatle namaz kılmıyorsa o zamanda itikâfa girmek sahih olup diğer zamanlarda sahih değildir.

b) Hasta, Özürlü, kadın, çocuk, kendisinden başka namaz kılanın bulunmadığı bir köyde oturanlar gibi cemaatle namaz kendileri için vacib olmayan kimselerin her mescidde ilikâfa girmeleri caizdir. Çünkü zaten onlara cemaat vacib değildir.

Kadın eğer mescidde itikâfa girerse önüne bir perde çekmesi mustehabtır. Çünkü Peygamber (a.s.)'ın hanımları itikâfa girmek isteyince mescidde kendilerine çadır kurulmasını emrettiler. Dolayısıyla mescide gittiler. Çünkü mescide erkekler gelir gider. Hem erkekler hem de kadınlar için hayırlı olan onların erkekleri, erkeklerin de **onları görmemeleridir**

Cemaatle namaz kılması gerekli olan erkekler ancak cemaatle namaz kılman mescidde itikafa girebilirler. İhtilafsız olarak mescid dışında itikâfa girmek sahih değildir. Çünkü Allah tealâ: "**Mescidlerde itikâfa bulunduğunuzda kananlarınıza yaklaşmayın.**" buyuruyor. Eğer mescidler dışında itikâfa girmek sahih olacak olsaydı, kadınlarla cinsî ilişki yasaklarım azdı. Çünkü cinsî ilişki itikâfa mutlak olarak haramdır. Mescidin içinde cemalle namaz kılınan bir mescid olmasının şart koşulmasının sebebi, cemaatle namaz kılmanın vacip olmasına bi-naendir. Kişinin cemaatle namaz kılınmayan bir mescidde itikâfa girmesi şu iki şeyden birine sebep olmaktadır: Ya vacib olan cemaati terketmeye yahut vacip olan cemaatle namaz için mescidden çıkmaya sebep olur. Bundan sakınmak mümkün olmasına rağmen bu durum çok kereler itikâfa giren kişinin dışarı çıkmasına sebep olur. Bu ise itikâfa aykındır. Çünkü ilikâf, kişinin bir yerden ayrılmaması, o yerde Allah'a ibadet üzere ikamet etmesi demektir.

Aşağıdaki durumlarda bulunan her mescidde itikâf sahihtir:

a) Eğer ilikâf namaz vaktinin dışında bir gecelik bir zaman yahut günün bir kısmında bir engel olmaksızın yapılırsa sahihtir. Eğer itikâf yapılan bir mescidde bazı zamanlarda cemaatle namaz kılmıyorsa o zamanda itikâfa girmek sahih olup diğer zamanlarda sahih değildir.

b) Hasta, Özürlü, kadın, çocuk, kendisinden başka namaz kılanın bulunmadığı bir köyde oturanlar gibi cemaatle namaz kendileri için vacib olmayan kimselerin her mescidde ilikâfa girmeleri caizdir. Çünkü zaten onlara cemaat vacib değildir.

anneleri bir defa da olsa caiz olduğunu göstermek için yaparlardı.

Kadın eğer mescidde itikâfa girerse önüne bir perde çekmesi mustehabtır. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'ın hanımları itikâfa girmek isteyince mescidde kendilerine çadır kurulmasını emrettiler. Dolayısıyla mescide gittiler. Çünkü mescide erkekler gelir gider. Hem erkekler hem de kadınlar için hayırlı olan onların erkekleri, erkeklerin de onları görmemeleridirler.

Cuma kılındığı hâlde cemaatle namaz kılınmayan bir mescidde cemaatle namaz kendisine vacib olan kimselerin üzerinden bir namaz vakti geçiyor ise böyle bir mescidde itikâfa girmeleri sahih değildir. Çünkü cemaatle namaz kılmayı terketmemek gerekir.

Mescidin üstü mescidi çevreleyen ve kapısı bulunan avlusu, kendisi veya kapısı avluda bulunan minare de mescidden sayılmalıdır. Çünkü cunub kişiler bu zikredilen yerlere girmekten yasaklanmışlardır.

Mescide yapılan ekler ve sevab bakımından mescidden sayılan her yer, hatta Mescid-i Haram ve Mescid-i Nebevi çevresindeki ilavelerde itikâf yeridir. Çünkü Ebu Hurayra'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "**Bu mescid eğer Sana'ya kadar büyütülecek olursa yine benim mescidimdir.**" (*Hadis zayıftır, Zubeyr b. Bekkâr "Ahbâru'l-Medîne" de rivayet etmiştir*)

Ömer (r.anh) de Mescid-i Nebevi'yi genişletince: "**Bu mescide ilâvede bulunub Cebane'ye kadar büyütsek de Peygamber (s.a.v.)'in Mescidi olur.**" demiştir.

Yolcu ve kadınlarda olduğu gibi, cuma namazı kendilerine farz olmayan kimseler, cuma namazı kılınmayan bir mescidde itikafa girerlerse, cuma kılmak için mescidden çıkmaları durumunda cumaya çıkmayı şart koşmamışsa itikatları bozulur.

İtikâf arasına cuma namazı girecekse cami durumundaki mescidlerde itikâfa girmek daha faziletlidir. Bunun sebebi cuma için oradan çıkmak ihtiyacını duymamaktır. Eğer aksi olursa itikâfı terketmesi gerekir, oysa bundan sakınma imkânı bulunmaktadır.

Bir kimse üç meşhur mescid dışında her hangi bir mescidde itikâfa girmeyi adarsa o kişi başka bir mescidde de namaz veya itikâf adağını yerine getirebilir. Çünkü Allah tealâ kendisine ibadet için belirli bir yer tayin etmemiştir. Dolayısıyla kişinin adamasıyla böyle bir belirleme yapılamaz. Eğer belirlenseydi, oraya gitmeye mecbur olurdu.

Bir kimse üç büyük mescidden birinde (*Mescid-Haram, Mescid-i Nebevi, Mescid-i Aksa*) itikâfa girmeyi yahut namaz kılmayı adaşa başka mescidlerde adağını yerine getirmesi yeterli değildir. Çünkü bu mescidlerde ibadet etmek diğerlerine göre daha faziletlidir. Dolayısıyla bunları belirlemekle ibadet tayin edilmiş olur. Böyle bir kimse bu üç mescidden biri için yolculuk yapabilir.

Çünkü Ebu Hurayra'dan rivayet edilen bir hadis-i şerifte şöyle duyurulmuştur: "**Ancak üç mescid için yolculuk yapılır: Mescid-i Haram, Mescid-i Aksa ve benim bu mescidim.** (Mescid-i Nevevi)

(Bu hadis üzerinde Buhari ve Muslim ittifak etmişlerdir. Şöyle bir rivayet de vardır. "*Kuba Mescidi mustesna. Çünkü Peygamber (a.s.) her Cumartesi günü bu mescide yaya yahut binekli olarak gelir ve iki rekat namaz kılar.*" Bu rivayet de muttefekun aleyhtir. İbni Ömer de böyle yapardı)

Üç mescidin en faziletlisi Mescid-i Haram, sonra Mescid-i Nebevi, sonra Mescid-i Aksa'dır. Bir kimse adağında üç mescidin en faziletlisi diyerek belirlemeyle adakta bulunursa bu Mescid-i Haram'dır, diğerlerinde itikâfa girmek yahut namaz kılmak yeterli olmaz. Çünkü bunlar birbirine denk değildir.

Malikilere göre: (el-Kavânînu'l-Fıkhiyye, 125; eş-Şerhu's-sağîr, I 725; II, 253-255, 265)

Bütün mescidler itikâf yeridir. Herkese açık olmayan ev mescidlerinde itikâf yapmak sahih değildir. Bir kimse edâ ederken cuma namazına gitmesi gerekecek bir sürelik itikâfa niyet etse bu itikâfın camide olması taayyun eder. Çünkü cumua namazı için dışarı çıkarsa itikâfı bozulur. Adağı yapan kimsenin belirlemiş bulunduğu mekâna riayet etmesi lâzım gelir. Meselâ bir kimse Mekke veya Medine mescidlerinde itikâfa girmeyi yahut namaz kılmayı adarsa adağı bu iki yerde yerine getirmek gerekir. Malikilere göre Medine Mekke'den daha faziletlidir. Medine Mescidi de Mescid-i Haram'dan daha faziletlidir. Bunları Mescid-i Aksa takib eder. Çünkü Dâraakutnî ile Taberanî'nin Rafî b. Hadîc'den rivayet ettikleri bir haberde: "Medine Mekke'den daha hayırlıdır" buyurulmaktadır. Yine Peygamber (a.s.)'in dualarında şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Allahım! Beni en sevdiğim ülkeden çıkardın, beni senin en sevdiğin ülkeye yerleştirdin." Yine Taberanî Bilal b. Haris el-Muzenfidan şu hadisi rivayet etmiştir:

"Medine'de tutulan bir Ramazan, Medine dışında tutulan bin Ramazan'dan daha hayırlıdır. Medine'de kılınan bir cumua namazı Medine dışındaki yerlerde kılınan bin cuma namazından daha hayırlıdır."

Şafiilere göre (el-Kavânînu'l-Fıkhiyye, 125; eş-Şerhu's-sağîr, I 725; II, 253-255, 265)

Şafiilere göre de ister üst kısmında, ister bağlı birimlerinde olsun mescid itikâfa girmek sahihtir. Cami'de itikâfa girmek cami dışındaki mescidlerde rukâ girmekten daha iyidir. Bunun sebebi Camide itikâfa girmenin vacip olduğunu söyleyenlerin ihtilâfından kurtulmaktır. Ayrıca hem camide cemaat daha fazladır. Hem de cuma namazı kılmak için dışarı çıkmaya ihtiyaç yoktur.

Kendisine cuma namazı farz olan ve cuma için çıkmayı şart koşmamış olan kimse tarafından içlerinde cuma günü bulunan ve peşpeşe tutulması adanan itikâflarda camilerde itikâfa girmek vacibtir.

Şafiilerde yeni mezhebe göre, kadının evindeki mescidde itikâfa girmesi sahih değildir. Evdeki mescid namaz kılmak için hazırlanan yerdir. Sahih olmamasının sebebi burasının gerçekten mescid olmamasıdır. Bu görüşün dayandığı delil, evdeki mescid değiştirilebilir, orada cunub olarak gezilebilir olmasıdır. Ayrıca Peygamber (s.a.v.)'in hanımları (r.anha) mescidde itikâfa girerlerdi. Eğer onların evleri itikâf için yeterli olacak olsaydı, evlerinde itikâfa girmeleri daha iyi olurdu.

Bir kimse, anılan üç büyük mescid dışındaki mescidlerden belirli birinde itikâfa girmeyi adarsa başka bir mescidde itikâfa girmesi caizdir. Nitekim Hanbelîler de aynı görüşü benimsemişlerdir. Çünkü onlardan birinin diğerine göre her hangi bir meziyeti yoktur.

Bir kimse, üç büyük mescidden birinde itikâfa girmeyi adarsa bunu yapmak belirlenmiş olur ve burada itikâf yapması lâzım gelir. Çünkü Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasulullah (a.s.): **Mescid-i Haram'da bir gece itikâfa girmeyi adadım** " dedim.

Peygamber (a.s.) bana "**Adağını yerine getir**" buyurdu" (Buhari ve Muslim)

Mescid-i Haram diğerk iki mescidin yerini tutar. Çünkü bu mescid onlardan daha faziletlidir ve hac ibadetleri bu mescide bağılıdır. Aksi sabit değildir. Diğerk iki mescid, Mescid-i Haram'ın yerini tutmaz. Çünkü bunlar fazilet bakımından ondan daha aşağıdadırlar. Medine mescidi Mescid-i Aksa'nı yerini tutar. Çünkü Medine mescidi Mescid-i Aksa'dan daha faziletlidir. Fakat aksi sabit değildir. Çünkü Mescid-i Aksa fazilet bakımından Mescid-i Nebevi'den daha aşağıdadır.

Özet olarak, Malikîler ve Şafîfler hangi mescid olursa olsun itikâfi caiz görüyorlar. Hanefîler ve Hanbelîler itikâfta mescidin cami olmasını şart koşuyorlar. Cumhura göre ev mescidlerinde itikâf caiz olmayıp sadece Hanefîlere göre kadınlar için caizdir.

(Vehbe Zuhayli; İslam Fıkhı Ansiklopedisi, C: 3 , S: 217 - 223)

Kulağı Kesik, Delik ve Küpeli Hayvandan Kurban Olur Mu?

Bir hayvanın kurban edilebilmesi için, o hayvanda insanlar arasında kusur sayılan ayıplardan birinin bulunmaması gerekir.

Ali (r.anh)'den demiştir ki:

Rasûlullah (s.a.v.) bize (*kurbanlık hayvanın seçiminde*) göze ve kulağa dikkat etmemizi, avr  (*tekg zl *), mukabele, mudabera, harka,  arka, (*denilen hayvanlardan*) kesmememizi emr etti.

(*Bu hadisin ravilerinden*) Zuheyr dedi ki: Ben Eb   shak'a: (*Surayh*) b. Numan, Ali'den naklen; **kurban edilmesi caiz olmayan hayvanları sayarken (onlarla birlikte) boynuzu kırığı da zikretti mi?** diye sordum da,

Hayır cevabını verdi.

Zuheyr, (*sözlerine devam ederek*) dedi ki: (*Eb   shak'a*) **Mukabele nedir** dedim.

Kula ının ( n) tarafı kesik olandır dedi.

Mud bera nedir? dedim.

Kula ının (arka) tarafı kesik olandır, dedi.

 arka nedir? diye sordum,

Kula ı (uzunlamasına) delinmiş olandır. Cevabını verdi.

Harka nedir, dedim.

Kula ı enine delinmiş olandır, kar ılı ını verdi

(*Ebu Davud, Kurban, Bab 5 - 6, Hadis no: 2804; Tirmizî, edahi 5; Nesa , dahaya 9-11;  bn Mâce, edahi 8; Darimî, edahi 3; Ahmed b. Hanbel 1-80, 108, 128, 149*)

 z hat

Bu hadis-i  erifte tek gözlü kulağının  n kısmından birazı kesilip bırakılan hayvanla kulağının arkası aynı şekilde kesilib de koparılmadan bırakılan, kulağı uzunlamasına yarılıp ikiye ayrılan ve bir al met teşkil etmesi için kulağı yuvarlak şekilde delinmiş olan, hayvanları kurban etmenin yasaklanmış olduğu ifâde edilmektedir.

Zahir ler, bu hadisin zahirine sarılarak sözü geçen hayvanların kurban etmenin caiz olmayacağını söylemişlerdir,  afi  âlimlerinden bazılarının g r    de budur.

Cumhur ulemaya göre; hadis-i  erifteki yasa ın hükmü haramlık için değil kerahet-i tenzihiyye içindir. Çünkü bu ayıblardan salim olan bir hayvanı bulmak çok güçtür ve hemen hemen imkansız gibidir. Oysa yüce Allah Kur'an-ı Kerim'inde. "**Allah sizi se ti ve dinde size b r güçlük yüklemedi...**" (Hacc 78) buyurmuştur.

 bn Hazm'a göre: Kula ında biraz eksiklik bulunan yahut ta kesiklik veya delik bulunan bir hayvan, kurban edilmediği gibi bir veya iki gözünde bir kusur bulunan hayvanla, kuyruğunda kesiklik bulunan bir hayvanda kurban edilmeye elverişli değildir. Bu kusurların dışında kalan boynuzu kırık,  n dişleri dökülmüş olmak, hayaları buruk olmak gibi, kusurlardan biriyle kusurlu olan hayvanlar; kurban edilmeye elver lidirler. (*el Muhallâ  bn Hazm, VII-358, mesele 974*)

Hattâbî, bu mevzudaki görüşlerini şöyle özetliyor: Âlimler bir hayvanın kurban edilmesine engel teşkil eden ayıpların miktarı üzerinde ihtilafa düştüler.

Söyle ki:

1. İmam Malik'e göre, kulakta bulunan yarıklar ve kesiklik az ise hayvanın kurban edilmesine bir engel değildir.

Maliki âlimleri sözü geçen bu azlığı üçte bir çokluğu da üçte birden fazlalıkla takdir etmişlerdir. Kulağının üçte biri kesilen veya yarılan bir hayvanı kurban etmenin caiz olacağını, fakat kulağının üçte birden fazlası kesilmiş ya da yarılmış olan bir hayvanı kurban etmenin caiz olmayacağını söylemişlerdir.

2. Rey taraftarlarına göre; kulağının yarıdan fazlası sağlam kalan bir hayvanı kurban etmekte bir sakınca yoktur.

3. Şafiîlere göre; doğuştan kulağı olmayan boynuzunun kılıfı veya tümü kırılan, kulağı uzunlamasına yarık yada yuvarlak bir şekilde delik olan bir hayvanı kurban etmek mekruhtur. Böyle bir hayvanı kurban etmek kerahetle caizdir.

Şafiî âlimlerinden İmam Nevevî, kulağı önden veya arkadan kesilip koparılmadan bırakılan bir hayvanı kurban etmenin hükmünün de böyle olduğunu söylemiştir. (*Şerhu Muhezzeb Nevevî VIII-399-402*)

4. Hanbelîlere göre, kulağının yarıdan azı kesilen veya delinen bir hayvanı kurban etmek mekruhtur. Kulağında eksiklik veya yarıklık daha fazla olan bir hayvanı kurban etmek caiz değildir. (*İbn Kudame, eş Şerhu'l Kebir, III-546*)

5. Hanefî âlimlerine göre; kurbanlık hayvanının aşağıdaki ayıplardan salim olması gerekir:

"Körlük, bir gözlülük, dişsizlik, kulaksızlık, mezbahaya yürüyemeyecek kadar topallık veya hastalık, kemiklerinde ilik kalmamış derecede zayıflık, kulağının veya kuyruğunun çoğunun kopuk olması meme başlarının kopuk bulunması, işte bunlardan biriyle ayıplanmış olan hayvan kurban olmaz. (*Muhammed Zihni Ni'meti islam 697, Tirmizi, edâhi9, Nesâî 12; İbn Mâce 8; Ahmed b. Hanbel, 1-83, 109, 127*)

Buna göre, kulağının yarıdan fazlası kesik olan hayvan, kurban olmaya elverişli değildir. Hayvanın bir kulağının delik veya yırtılmış olması durumunda; eğer delikler ve yırtıklar kulağın yarıdan fazlasını teşkil ediyorsa, böyle bir hayvan kurban edilemez. Bu ölçüye varmayan kesikler, delikler ve yırtıklar ise hayvanın kurban olmasına engel değildir (*Merğînânî, el-Hidâye, Beyrut, IV, 354-355; İbn Âbidîn, Reddu'l-Muhtâr, Riyad, 1423/2003, IX, 468-469*)

Bazı Hükümler

1. Kulağının tamamı veya yarıdan fazlası kesilmiş olan hayvan kurban edilemez. Bunda ittifak vardır.

2. Boynuzunun tümü yahutta yarıdan fazlası kesilmiş olan hayvan kurban edilemez. Nehaî ile İmam Ebû Yusuf, İmam Muhammed ve İmam Ahmed bu görüştedirler.

İmam Ebû Hanîfe'ye göre; boynuzu kırık hayvan kurban etmekte hiçbir sakınca yoktur. Hayvanın boynuzundaki kırıklık etine zarar vermiyorsa İmam Şafiî'ye göre de boynuzu kırık bir hayvanı kurban etmenin bir sakıncası yoktur.

İmam Malik'e göre; boynuzu kırık bir hayvanın eğer bu kırıklıktan dolayı henüz kanı kesilmemişse o hayvan kurban edilemez. Fakat kanı kesilmişse kurban edilmesinde bir sakınca yoktur.

Hanbelîlere göre; doğuştan kulağı hiç olmayan hayvanla doğuştan kulakları küçük olan bir hayvan, kesmekte bir sakınca olmadığı gibi, kuyruksuz bir hayvanı kurban etmekte bir sakınca yoktur. Bu mevzuda, hayvanın doğuştan kuyruksuz ile kuyruğunun sonradan kesilmiş olması arasında bir fark yoktur. el-Leys'e göre kuyruğu bir kabzadan daha kısa olan bir hayvanı kurban etmek caiz değildir. (*eş-Şerhu'l Kebir, İbn Kudame, 111-547*)

Katade'den demiştir ki: Said b. el-Museyyeb'e

Adab nedir diye sordum da -(kulağının ya da boynuzunun) yarı (sı veya) daha fazla(sı kesik olandır)- diye cevap verdi.

(Ebu Davud, Kurban, Bab 5 - 6, Hadis no: 2806; ; Nesâî, dahaya 12)

Bu hadis-i şerîf, kulağının yandan azı kesilmiş olan bir hayvanı kurban etmenin caiz olduğunu söyleyen İmam Ebû Hanife (*rahimehullah*)'nin delilidir.

İmam Şafîî bu mevzuda yukarıdaki ilk hadisin zahirine sarılarak kulağının bir kısmı kesik olan bir hayvanın kurban edilmeyeceğini söyler.

Ebu Hanife boynuzunun yarıdan azı kırılan bir hayvanı kurban etmenin caiz olacağını, boynuzunun yarısı veya daha fazlası kırılan bir hayvanı kurban etmenin, caiz olmadığını söyleyerek mevzumuzu teşkil eden bu hadis-i şerifle, yukarıdaki ilk hadis-i şerifin arasını te'lif etmiştir.

İmamı bu görüşünden dolayı, 'hiç bir delile dayanmadığı iddiasıyla tenkid edenlerin, aslında kendilerinin bu mevzudaki delillerden haberdar olmadıkları son derece açıktır. (*Mirkatu'l-Mefatih, Aliyyu'l-Kari, 11-265-266*)

Evvabîn Namazı

(Evvabîn, evvâb kelimesinin çoğulu olup, tevbe ve istiğfar ederek Allah tealâ'ya çokça yönelen kişi demektir.)

Hanefilere Göre :

Evvabîn namazı altı rekât olup akşam namazından sonra bir, iki veya üç selâmla kılınır. Birincisi, yani tek selâmla kılmak daha sürekli ve daha zordur.

Bu namazın delili:

"**Şubhesiz Allah evvabîni** (kendisine çok kuvvetle yönelenleri) **çok mağfiret edici ve çok esirgeyicidir**" (Nisa 106) ayetidir.

Buna ilâve olarak Ammar b. Yâsir'den şu hadis rivayet edilmiştir:

"Her kim akşam namazından sonra altı rekât namaz kılsa denizin köpükleri kadar da olsa Allah tealâ onun günahlarını mağfiret eder."

(Hadisi Taberani rivayet etmiştir. Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, II, 230; Şevkani, III, 64; İbni Mace, ibni Huzeyme ve Timizî; Ebu Hurayra'den bu konuda yine hadis rivayet etmişlerdir. et-Terğib ve't-Terhîb, 1,404, Kaynakların hepsi Taberani'den ekler)

Mustakil olan nafilelere gelince aşağıda zikredilmişlerdir:

Evvabîn namazı farzlara bağlı olmayan namazlardandır. Bu namaza gaflet namazı adı da verilir. Çünkü akşam yemeği ve uyku sebebiyle çoğu insan bu namazdan gafil olur. Evvabîn namazı en fazla 20 rekât olup, akşam ile yatsı arasında kılınır. En azı iki rekâttır. Tirmizi'de rivayet edilen şu hadiste Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Her kim akşam ile yatsı namazı arasında altı rekât namaz kılsa, Allah tealâ ona on iki senelik namaz sevabı verir." (Tirmizi, Salat 431) 431

(Vehbe Zuhayli, İslam Fıkıhı Ansiklopedisi, C 2, S. 175)

Cumhura Göre :

Yukarıdaki rivayetlerin muhalifine olarak sahih rivayetlerde şu bilgilere rastlanır:

Rasulullah (s.a.v.), **"Evvâbin namazı, sıcağın deve yavrularının ayakları yandığı zaman kılınır."** buyurmuştur. (Muslim, Salât, 19)

Zeyd b. Erkâm, başka bir rivâyetinde şöyle demiştir: **"Rasulullah (s.a.v.) Kuba'lıların yanına gitti. Vardığında, onlar namaz kılıyordu. Allah elçisi, onlara, 'Evvâbin namazı, sıcağın deve yavrularının ayakları yandığı zamandır' buyurdu."** (A. Davudoğlu, Sahih-i Muslim Tercumesi ve Şerhi IV, 2132).

İmam Nevevî diyor ki: «Ulemâmız, bu vaktin kuşluk namazı için en elverişli ve faziletli olduğunu söylemişlerdir. Vele ki kuşluk namazı, güneşin doğmasından zeval vaktine kadar caiz olsun.»

Evvabin namazı, duhâ veya kuşluk namazı diye bilinen nafile namazdır. Nitekim Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: **"Evvâbin namazı, [güneşin etkisiyle] kumların sıcaklığından deve yavrularının ayaklarının yandığı vakittir."** [Muslim, Zeyd b. Erkâm'dan rivâyet etmiştir.]

Bu hadîste duhâ namazı evvâbin namazı olarak isimlendirilmiş ve en faziletli vakti söz konusu edilmiştir. Duhâ namazının vakti güneş doğup biraz yükseldikten sonra başlar, zevâlden önceye kadar devam eder.

Hadîste söz konusu edilen vakit, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yaşadığı Arab Yarımadası'nda öğlenden önce güneşin etkisinin kuvvetlice hissedilmeye başladığı vakitlerdir. Yoksa hadîsteki anlam, soğuk ve sıcak beldelerin durumuna göre vaktin değişiklik gösterdiği değildir.

Kişi bu namazı, iki rekatte bir selâm vererek iki, dört, altı, sekiz veya dilediği kadar kılabilir. Doğru olan, bu namazın herhangi bir sınırının olmadığıdır.

Nitekim Sahîh'de şöyle sâbit olmuştur:

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem duhâ namazını dört rekât olarak kılar ve dilediği kadar artırır." [Muslim, Âişe'den rivâyet etmiştir.]

Bu namazın fazileti hakkında pek çok hadîs sâbit olmuştur.

Bazı insanların akşam namazından sonra kıldıkları ve “evvâbîn” olarak adlandırdıkları altı veya daha az veya daha çok rekatli namaz asılsız bid’at namazlardandır. Çünkü muhakkik âlimlerin beyânı üzere, bu konuda gelen rivâyetlerin hiçbirisi sahîh değildir. Konu hakkında pek çok rivâyet olmasına rağmen hiçbirini birbirini takviye edecek nitelikte değildir. *[Bu konudaki rivâyetlerin tümünün değerlendirmesi için el-Esnetu’l-Muşrea fi’t-Tahzîr mine’s-Salâvâtî’l-Mubtedia, sayfa: 121 ve devâmı.]*

Dolayısıyla akşam ve yatsı namazları arasında muayyen olan tek nafîle namaz, akşam namazının üç rekatlik farzından sonra kılınan iki rekatlik râtibesidir.

Akşam ve yatsı namazlarının arasında muayyen olan akşam namazının iki rekatlik râtibesi dışında mutlak olarak nafîle namaz kılmak meşrudur. el-Elbanî, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in bu vakitte namaz kıldığına dâir rivâyetin şahidleriyle birlikte sahîh olduğunu söylemiştir. *[Silsiletu’s-Sahîha, (5/166)]*

Yine şöyle der: “Bil ki, akşam ile yatsı arasında muayyen rekatli bir namaza teşvik eden rivâyetlerin hiçbirisi sahîh değildir. Bir kısmı diğer kısmının zayıflığını artırır. Bu vakitte namaz kılmakla ilgili Nebîsallallahu aleyhi ve sellem’in ancak fiili sahîh olarak gelmiştir. Söz olarak ondan rivâyet olunanların ise tümü vâhindir. Kendisiyle amel edilmesi câiz değildir.” *[Silsiletu’d-Da’ifa, (1/680)]*

Duha Namazı Evvabin Namazıdır

(249) Ebu Hurayra (Radiyallahu Anh) şöyle dedi: “Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem):

‘Duha namazı evvabin namazıdır’ buyurdu.”

(Deylemi 3729; İbni Huzeyme 1224; Tabarani Mucemu’l-Evsad 3877; Hakim 1/314; Albânî Cami 3827)

(250) Zeyd bin Erkam (Radiyallahu Anh) şöyle dedi: “Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem):

‘Evvabin namazı deve yavrularının ayak altlarının yandığı vakittir’ buyurdu.”

(Muslim 748/143; Ebu Avane 2/270, 271; Ahmed 4/366, 372, 375; Elbânî İrva 466)

Namazın Kazası

Kaza: Bir vacibi vakti çıktıktan sonra yapmaktır. (ed-Durru'l-Muhtâr, I. 676-679.) Yahut vakti çıktıktan sonra namazı kılmaktır.

Hem dini bakımdan hem de akıl yönünden müslümamn namazları vaktinde kılmaya koşması gerekir. Özürsüz olarak namazların vakitten sonraya bırakılmasından ötürü kişi günahkâr olur.

Allah teala şöyle buyuruyor: "**Güvene kavuştuğunuz zaman namazı kılın. Çünkü namaz mu'minlere vakitlerle belirlenmiş olarak farz kılınmıştır.**" (Nisa, 103).

Özürsüz olarak namazın vaktini geçirmek büyük bir günahdır. Bu günah sadece o namazı kaza etmekle kalkmaz, belki tevbe etmek yahut kazalar bittikten sonra hacca gitmek gerekir.

Meşru bir özür sebebiyle namazların kazaya bırakan kimsenin üzerinde herhangi bir günah yoktur.

Bu özürlerden bazıları şunlardır :

Düşmandan korkmak, ebenin çocuk veya annesinin ölmesinden korkması.

Peygamber (s.a.v.) Hendek savaşında namazlarını tehir etmiştir.

İbni Mes'ud bu durumu şöyle anlatıyor:

"Muşrikler, Peygamber(a.s.)'i Hendek savaşında dört vakit namaz kılmaktan meşgul ettiler. Nihayet, gecenin, Allah'ın bildiği kadar bir bölümü geçtikten sonra Bilâl'e ezan okumasını emretti. Bilâl ezan okudu ve kamet getirdi. Peygamber Öğle namazını kıldırды, sonra Bilâl kamet getirdi. Peygamber ikindiye kıldırды. Sonra kamet getirdi. Rasulullah akşam namazını kıldırды. Sonra da Bilal kamet getirdi. Peygamber yatsı namazını kıldırды."

(Hadisi Tirmizi, Nesei, Ahmed rivayet etmiş olup Tirmizi: "*Bunun isnadında bir beis yoktur.*" demiştir. Ancak, Ebu Ubeyde bu hadisi babasından, İbni Mes'ud'dan rivayet etmiştir, denilmesine rağmen babasından hadis işitmemiştir. Hadisi Nesei Ebu Said el-Hudri'den, Bezzar da Cabir'den rivayet etmişlerdir. Nasbu'r-Râye II, 164-166)

Kendi üzerinde her hangi bir teklif (ilahî emir) bulunan bir kimse, eda veya kaza olarak yerine getirmediği o tekliften kurtulamaz. Çünkü Peygamber (a.s.): "**Allah'ın hakkı ödenmeye daha layıktır.**" buyurmuştur.

(Bu hadisi Buhârî, Nesei İbni Abbas'tan rivayet etmişlerdir. Neylu'l-Evtâr, IV, 285)

Bir kimsenin üzerine namaz farz olursa ve ona tahsis edilmiş bulunan vakitte bu namazı kılmazsa o namazı kaza etmesi vacibtir. (el-Kitâb ma'al-Lubâb, 1, 88; eş-Şerhu's-Sağır, 1, 364; Mugni'l-Muhtâc, 1, 127; el-Muhezzeh, 1,5 el Mecmu', III, 72 vd; el-Muğni, II, 108; Bidâyetu'l-Muctehid; 1, 175)

Fakat bu kişi o namazı bile bile kılmadığından ötürü günahkârdır, kaza etmesi ise vacibtir.

Çünkü Peygamber (a.s.) şöyle buyurmuştur:

"Sizden biri uyku sebebiyle yahut gafletle bir vakit namazı kılamazsa hatırladığı zaman onu kılsın. Çünkü Allah tealâ: "Beni zikretmek için namazı kıl." buyuruyor.

(Muslim Enes'ten rivayet etmiştir. Neylu'l-Evtâr, II, 25)

Buhari'de ise şu hadis rivayet edilmiştir:

"Her kim bir namazı unutursa hatırladığı zaman onu kılsın. Namazın bundan başka kefareti yoktur."

Buhârî ile Muslim'in ittifak ettikleri hadisin metni ise şöyledir: "**Her kim bir namazı uyku sebebiyle kılamaz yahut unutmaz da kılamazsa hatırladığı zaman**"

Bunun için bir kimse **uyku veya unutma sebebiyle** bir namazı kılamazsa özellikle bile bile bir kimse bir namazı kılmazsa, onu kaza etmek vacib olur.

Uyku yahut unutma gibi özürler sebebiyle namazı geçen kimse günahkar olmaz. Çünkü Ebu Katade'nin anlattığına göre:

"Peygamber (a.s.)'e uyku sebebiyle namazı kılamadıklarından şikayet edenlere şöyle buyurdu:

"Uyku ihmal sebebi değildir, ihmal ancak uyanıklık hâlinde olandır. Sizden biri namazını unutmaz yahut uyku sebebiyle kılamazsa, hatırladığı zaman onu kılsın."

(Neseî ve Tirmizî rivayet etmiş, Tirmizî sahih demiştir. (a.g.e.,27)

Vakti Geçen Namazların Kaza Edilme Keyfiyeti ve Şekli

Hanefilere göre: (*el-Lubâb Şerhu'l-Kitâb, 1, 110; Fethu'l-Kadir, 1, 405*)

Namazlar ister seferde olsun, ister ikamet yerinde olsun, kazaya bırakıldığı zamanki vasfına göre kaza edilir. Meselâ, seferde namazlarını kaçıran kimse onu ikamet halinde kaza ederken iki rekât olarak kaza edecektir. İkamet hâlinde iken tam olarak kılınması gereken namazları kazaya bırakan kimse, seferde de kılsa onları dört rekât olarak kaza edecektir.

Namazlar kaza edilirken açıktan yahut gizli okumak bakımından kılınacak namazın nevine riayet edilir. Eğer namaz öğle namazı gibi gizli okunacak namazlardan ise kıraat gizli yapılır. Açıktan okunacak namazlardan ve kişi imam ise kıraat açıktan yapılır. Eğer tek başına bu namazları kaza ediyorsa açıktan okumakla gizli okumak arasında serbesttir.

Namazların kazasının acele olarak yapılması vacibdir. Çoluk çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak gibi özürler sebebiyle kaza namazlarının tehir edilmesi esah olan görüşe göre caiz olur. Namaz dışında eda etmek, tilâvet secdesini, mutlak olarak yapılmış bulunan bir adağı yerine getirmek ve Ramadan'da tutulamayan oruçları kaza etmek nasıl geniş bir zamanda yapılabilir ise ve bir özre binaen tehir edilebiliyorsa, yukarıdaki özür sebebiyle namazların kazasının tehir edilmesi de caizdir.

Malikîlere göre: (*eş-Şerhu's-Sağîr, 1, 365; eş-Şerhu'l-Kebîr, 1, 263; el-Kavânînu'l-Fıkhiyye, 71*)

Keyfiyet bakımından namazların kazası Hanefilerde olduğu gibidir. Seferde yahut hazarda, seferilik, hazarilik, gizlilik ve açıklık bakımından bulunduğu keyfiyet üzere kaza edilirler.

Güneşin doğuşu, batışı ve cuma hutbesi gibi namaz kılmanın yasaklandığı vakitlerde bile olsa, kaza namazlarının tehiri; yemek-içmek, uyku, def-i hâcet, geçimi sağlamak için çalışma gibi zaruri haller mustesna, haramdır.

Buna göre, ikamet halindeyken kazaya bırakılan namazlar, seferde kılınacak olsalar da, tam olarak kılınmalıdır. Gündüz vaktinde gizli okunan namazlar, gece vaktinde de kaza edilse gizli okunarak kaza edilmelidir. Gece namazları gündüz vakitlerinde kaza edilseler de açıktan okunarak kaza edilmelidir. Çünkü kaza, edanın aynen tekrandır.

Şafii ve Hanbelilere göre : (*Muğni'l-Muhtâc, 1, 127, 162, 263; el-Muğni, 1, 569 vd, 614, II, 282 vd*)

Kaza edilirken bulunulan yer ve vakte bakılır. Seferi olan kimse dört rekâtlı namazları iki rekât olarak kaza eder. İster bu namazı seferde ister ikamet hâlinde kazaya bırakmış olsun, hüküm değişmez. Seferde kazaya bırakılan namazlar, ikamet hâlinde kaza edildiği zaman dört rekât olarak kılınmalıdır.

Çünkü namazlarda aslanan onları tam olarak kılmaktır. Hazar hâlinde kılınınca bu asla dönülür. Zira seferde namazları kısaltmanın sebebi yolculuktur. İkamet hâlinde bu sebep yoktur.

Şafii'lerde en kuvvetli olan görüşe göre, sadece seferde kazaya bırakılan namazlar yine seferde kaza edilirken iki rekât olarak kılınır. Bunun için sebebe bakılır.

Namazlar kaza edilirken vakte göre gizli yahut açıktan okunur. Eğer bir kimse güneşin doğmasından batmasına kadar geçen zaman içinde namazlarını kaza ediyorsa kıraati gizli yapar. Eğer güneşin batışından doğuşuna kadar geçen zaman içinde, yani gece vakti kaza ederse kıraati açıktan yapar.

Ancak Hanbeliler şöyle demişlerdir:

Eğer kaza namazı gece kılınıyorsa, vaktinde edaya benzediği için imam açıktan okur. Yok eğer tek başına kılıyorsa mutlaka gizli okur.

İmam Ahmed'e göre, sadece cemaatle kaza edilme durumunda kıraat açıktan yapılır.

Kazaya Kalan Namazların Cemaatle Kılınması ve Sünnetlerin Kazası:

Hanbelîler şu hususu da ilâve etmişlerdir: Kılınamayan namazların cemaatle kazası mustehabdır.

Nitekim Peygamber (a.s.) Hendek savaşında kılamadığı dört vakit namazı cemaatle kılmıştır.

Farzlardan önce kılınan sünnetleri kaza etmek mekruh değildir.

Sabah namazının iki rekât sünnetinin sabahın farzından önce kazası mustehaptır. Bunun dayandığı delil Ebu Hurayra'den rivayet edilen şu haberdır:

"Peygamber (a.s.) ile beraber bir gece konakladık ve sabahleyin uyanamadık, nihayet güneş doğdu. Rasulullah (a.s.) şöyle buyurdu: "Sizden her biri devesinin başına geçsin. Çünkü burası şeytanın bulunduğu bir yerdir."

Ebu Hurayra devamla dedi ki: **Bizler de O'nun dediğini yaptık. Sonra su istedi ve abdest alıp iki rekât sünnet kıldı. Sonra kamet getirildi ve sabah namazını kıldırdı."**

(Buhari , Muslim. Benzer bir hadisi Ebu Katâde ile İmran b. Husayn da rivayet etmişlerdir)

Namazların Hemen Kaza Edilmesi:

Bütün fakihlerin ittifakı ile namazların hemen kaza edilmesi vacibtir. İster bir özür sebebiyle kazaya bırakılmış olsun, ister olmasın hüküm değişmez.

Ancak Şafiiler namazların hemen kaza edilmesi konusunda aşağıdaki açıklamaları yapmışlardır:

Eğer kişi namazını uyku ve unutma gibi bir özür sebebiyle kılamamışsa hemen kaza etmesi mendubdur. Eğer özürsüz olarak namazını kazaya bırakmışsa hemen kaza etmesi vacibdir. Her iki durumda en kuvvetli görüş budur. Böyle yapmanın sebebi, zimmetini ödemekte acele etmektir. Namazların kazasında acele etmenin vacib olduğunun delili Allah tealâ'nın: **"Beni anmak için namaz kıl."** mealindeki ayetidir. Çünkü namazı vaktinden sonraya bırakmak masiyettir. Bu masiyetten süratle kurtulmak vacibdir.

Namazların Kazasında Tertibin Düştüğü Durumlar:

Cumhura göre, kaza namazlarını kılarken tertibe riayet etmek vacibdir. Sadece Şafii'lere göre tertibe riayet etmek sünnettir.

Konu ile ilgili mezheblerin görüşü şöyledir:

Hanefi Mezhebi: (el-Bedâ'î, I, 131 vd.; ed-Durru'l-Muhtar, I, 679-685; el-Kitab ma'al-Lubâb I, 89; Meraki'l Felah, 75 vd; Fethu'l-Kadîr, I, 346-352)

Hanefi mezhebine göre, vitir dahil kılınamayan beş vakit namaz ile vakit namazı arasında tertibe riayet etmek gereklidir. Ancak vakit namazının kaçırılmasından korkutursa önce vaktin namazı kılınır, sonra kazaya kalmış bulunan beş vakit namaz kılınır.

Bu içtihadın delili İbni Ömer (r.anhuma)'nın şu sözüdür:

"Uyku yahut unutma sebebiyle her kim bir namazı kılamazsa ve kılamadığı namazı imamlarla birlikte namaz kılarken hatırlarsa içinde bulunduğu namazı kılsın, sonra hatırladığı namazı kılsın, sonra imamlarla birlikte kıldığı namazı yeniden kılsın."

(Bu hadisi Dâraikutnî ile Beyhakî, İbni Ömer'den şöyle rivayet etmişlerdir: "Sizden her kim bir namazı kılamaz da ancak imamlarla birlikte namaz kılarken hatırlarsa, namazını tamamlasın. Namazını tamamlayınca unuttuğu namazı yeniden kılsın. Sonra da imamlarla birlikte kıldığı namazı iade etsin. " Doğrusu bu İbni Ömer'in sözüdür. Nasbu'r-Râye, II, 162)

Bir çok namazı kazaya bırakan kimse, kaza ederken bunları, aslında kendine farz olduğu gibi tertibe sokarak kılar. Çünkü Peygamber (a.s.) Hendek savaşında dört vakit namazı kılamayınca onları tertibe sokarak kıldırdı ve ashabına: **"Benim nasıl namaz kıldığımı görüyorsanız öyle kılın."** buyurdu.(Hadis İbni Mes'ud, Hudri ve Câbir'den rivayet edilmiştir. Nasbu'r-Râye, II, 164-166)

Ancak kazaya kalan namazlar eğer vitir dışındaki 6 vakitten fazla ise kaza namazları ile vakit namazları arasında olduğu gibi aralarındaki tertip düşer.

Çünkü kazaya bırakılan namazlar çoğalmış ve altıncı namazın vakti çıkmıştır.

Muhtar olan görüşe göre, kaza namazlarının azalması sebebiyle tertib geri dönmez. Hidaye muellifi bazılarının bu durumda tertibin düşebileceğine hükmettiklerini söylemiştir. Zahir olan da budur.

Buna binaen, bir kimse vitir namazı bile olsa, kazaya kalmış bir namazını hatırladığı halde farz bir namazı kılsa, kıldığı farz namaz (mekuf olarak hükmü ortada kalacak şekilde) bozulur.

Meselâ, bir kimse sabah namazını kaçırarsa, sonra öğle namazını kılarken bunu hatırlarsa, öğle namazı mevkuf şekilde fasid olur. Yine bir kimse sabah namazını kaza etmeden önce ikinci namazını kılacak olursa ikinci namazı, mevkuf şekilde fasid olur. Ertesi günün sabah namazı vakti çıkıncaya kadar hüküm böyledir. Bir kimse önceki gün kılamadığı sabah namazını kaza ederse sonra kıldığı bütün namazların farzları batıl olur.

Ebu Hanife ile Ebu Yusuf a göre nafile namaza dönüşür ve bu namazları yeniden kılmak lâzım gelir.

(Şöyle bir tabir vardır "Bir namaz beş namazı bozar, bir diğeri ise beşini de sahih yapar. 'Terkedilmiş bulunan bir vakit namaz, beşinci namazın vaktinde kaza edilince önce kılınan namazları bozar. Eda edilen namazların altıncısı daha önceki beş namazı sahih kılar. Gerçek şudur ki, beşinci vaktin çıkması, bu namazları sahih kılar)

Bu meselenin izahı şöyledir:

Ebu Hanife'ye göre, tertibi terketmek suretiyle namazın aslının bozulmasının hükmü mevkuftur. İster tertibin vacib olduğuna inansın, ister inanmasın hüküm böyledir. İmameyne göre ise namazın fasid olduğu kesindir. Ebu Hanife'ye göre, eğer kaza namazları çok olub fasid olan namazlar kazaya kalan ile birlikte altı olursa, beşinci namazın vaktinin çıkması ile -ki bu kazaya kalanların altıncısı olur- bu namazların sahih olduğu ortaya çıkar. Eğer alu vakit olmamışsa, bu namazların sıhhati ortaya çıkmaz, belki nafile namazlara dahil olurlar. Vitir namazı dahil bir kimse bir namazı kaçırırsa bu namazı hatırladığı halde diğer bir vaktin namazını kılarsa bu vakit namazının hükmü kazaya bırakılan o namazın kazasına (mevkufen bağlı olarak) fasid olur. Bu kazaya kalandan sonraki beş vakte ait namazı kılmadan önce bunun kazasını yaparsa o takdirde kılınan namazlar kesin olarak fasid olur ve o kaza edilmesi gerekli namazdan sonra kıldığı namazlar (kazalar) nafile namaza dönüşür. Eğer böyle bir namazı kaza etmeyip sonraki beşinci namazın vakti de çıkacak olursa ve fasid olan namazlar altıya çıkarsa, hepsi sahih olur. Çünkü kazaya bırakılan namazların çok olduğu ortaya çıkar ve tertibi düşürecek şekilde tekrar edilme sınırına girer.

Tertib üç şey sebebiyle düşer:

1- Kazaya kalan namazların altı vakit olması. Daha önce bunun açıklaması geçmiştir, bu sayıya vitir namazı dahil değildir.

2- Mustehab olan vaktin hem kaza hem de vakit namazını beraber kılınmayacak kadar dar olması.

3- Vakit namazının kılınışı sırasında kaza namazını unutmak. Çünkü Peygamber (a.s.) şöyle buyuruyor:

"Allah tealâ, ummetimden hata, unutma ve tehdit altında işledikleri işlerin günahını kaldırmıştır."

(Bu hadisi İbni Mâce Ebu Zer'den, Taberanî, Hakim İbni Abbas'tan, yine Taberanî Sevban'dan rivayet etmişlerdir. Hadis sahihtir)

Maliki Mezhebi : (eş-Şerhu'l-Kebîr, I, 265 vd.; eş-Şerhu's-Sağîr, I, 366-374; el-Kavâinü'l-Fıkhiyye, I, 171 vd.; Bidâyetu'l-Muctehid, I, 177)

Malikîlere göre, tertibin vacib olması için hem kazaya kalan namazı hatırlamak, hem de aksini yapmaya zorlanmamak suretiyle bu namazı kaza etmeye gücü yetmiş olmak gerekir. öğle ile ikindide olduğu gibi, vakitleri müşterek olan iki namaz arasında tertibe riayet etmek şarttır. Meselâ, bir kimse ikindi namazını kılarken öğle namazını kılmadığını hatırlasa, kıldığı ikindi namazı batıl olur. Akşam ile yatsı vakti de böyledir. Bir kimse yatsı namazını kılarken akşam namazını kılmadığını hatırlasa akşam namazı batıldır. Çünkü hazır olan vakitleri müşterek namazlarda tertibe riayet etmek şart olarak vaciptir. Eğer böyle bir kişi bulunduğu vaktin namazından bir rekâtı tamamlamamışsa o namazı keser, tamamlamışsa ona bir rekât daha ilâve ederek nafile kılmak mendubdur.

Bu iki şartla beraber, yani hem hatırlama hem de yerine getirmeye gücü yetmek şartıyla birlikte, az miktarda kazaya kalmış namazlarla hazır olan birleşik vakitli namazlarda tertip vacibdir, geçirdiğini hazır olandan önce kaza eder. Bir kimse akşam, yatsı ve sabah namazlarını kılmamışsa akşam ile yatsı namazını hazır olan sabah namazından önce kılmak vacib olur. Böylece kaçırılmış olan namaz, hazır olan namaza takdim edilmiş olur. Az miktarda kazaya kalmış olan o namazları kılmakla hazır olan namazın vakti çıkarsa, o takdirde hazır olan namazı kazaya kalmış olan namazlara takdim etmek vacib olur. Bu işi yapmak şart değildir, vaciptir. Bu sebeble bir kimse buna muhalefet ederse mahallinden önceye alınan namazı batıl olmaz, fakat günahkâr olur. Sadece bu namazları kıldığından ötürü vakit çıktığı için bu namazı iade etmek gerekmez.

Eğer unutarak yahut tehdit altında kaza namazlarını öne alırsa namazlar sahih olur ve bundan ötürü her hangi bir günah yoktur. Bilerek de olsa az miktarda kaza namazını zarurî bir vakit sebebiyle öne aldığı takdirde bulunduğu vaktin namazını yeniden kılmak mendub olur. (Bu durum güneşin kızgın vaktinde öğle ile ikindi için, sabah vaktinde akşam ile yatsı için söz konusudur.)

Az miktarda kazaya kalmış namazın ölçüsü, beş ve daha az vaktin namazıdır. Bu namazlar, vakit dar olsa da girmiş olan vaktin namazından önce kılınır.

İmam yahut tek başına namaz kılan kişi, sabah yahut Cumua namazında bile olsa, girmiş bulunan vaktin namazının farzını kılma esnasında az miktar kazaya kalmış namazlarını kılsa, iki secdesi ile tamamlanmış bir rekât kılmamışsa, bu kişinin namazını kesmesi vacibdir. Cemaat de imamına uyar. Eğer böyle bir kişi cemaatten ise, kaza namazını hatırladığı için girmiş bulunan vaktin namazını kesmez. Bunun sebebi imamın hakkını korumaktır. Böyle bir kişinin bu namazı zarurî bir vakitte namazlarını kaza ettikten sonra iade etmesi mendubdur.

Eğer yukarıda bahsedilen kişi, iki secdesi ile birlikte bir rekâtı tamamlamışsa nafil niyeti ile ona bir rekât daha eklemesi mendub olur. İki rekâtta selâm verib kaza namazını kılmaya döner.

İki ve üç rekâtlı namazlarda ikinci rekâtın secdesini yaptıktan sonra, dört rekâtlı namazlarda üçüncü rekâtın secdesinden sonra, kılmadığı bir namazı hatırlayan kişi bu namazları tamamlar. Çünkü bir şeye yakın olana onun hükmü verilir. Sonra bu kişi kaza namazlarını kılar, daha sonra eğer vakit var ise vakti içinde mendub olarak girmiş olan vaktin namazını kılar.

Bir kimse az miktarda kazaya kalmış namazlarını nafil bir namazı kılarken hatırlarsa mutlak olarak bu namazı tamamlar. Ancak, hazır olan namazın vaktinin çıkmasından korkarsa ve bu namazın bir rekâtını tamamlamamış ise o takdirde namazı keser ve farzı kılar.

Kazaya kalmış namazlar eğer beşten fazla ise vakti giren namazdan önce kılınması vacib değildir. Belki vakit geniş ise içinde bulunduğu vaktin namazını önce kılmak mendub olur. Eğer vakit dar ise o takdirde hazır olan vaktin namazını önce kılması vacibdir.

Hanbeli Mezhebi: (*el-Muğni, I, 607-613. Keşşafu'l-Kınâ, I, 204. vd*)

Hanbelî mezhebinde sahih olan görüşe göre, eğer vakit geçirilmiş namazların kazasına yetecek kadar geniş ise ister az ister çok olsun, kazaya kalan namazların kendi aralarında veya onlarla içinde bulunulan vaktin namazı arasında tertibe riayet etme vacibdir. Eğer vakit geniş değil ise tertib düşer.

Hanbelî mezhebinde kuvvetli olan görüşe göre, cemaatle namaza yetişmek için tertib düşmez. Çünkü tertib cemaatle namazdan dana kuvvetlidir. Çünkü tertib namazın sıhhati için şarttır fakat cemaat namazın sıhhati için şart değildir. Nitekim vacib olduğunu bilmemekten ötürü de tertib düşmez. Çünkü tertib namazda vacibtir. Şer'î hükümleri bilmemek özür değildir.

Bir kimse kazaya kalmış bir öğle namazından önce ikinci namazını kılsa, mahallinden önce kılınan bu ikinci namazı sahih değildir. İkinciye, yani ikinci namazını kılarken birinci namazı, yani öğle namazını hatırlarsa ikinci namaz batıl olur.. Fakat, bir kimse bir namazı kılarken başka bir namazı (*vakitleri birleşik olmayan namazı*) hatırlarsa içinde bulunduğu o namazı tamamlar, hatırladığı namazı sonradan kaza eder, eğer vakit varsa içinde bulunduğu namazı yeniden kılar. İster imam, ister cemaat ve ister munferid olsun, hüküm değişmez. Böyle bir namazı tamamlamak gerektiğine delil "**Amellerinizi ibtal etmeyin.**" ayetidir.

Tertibin vacib oluşunun delili: "Peygamber (a.s.) 'in Hendek savaşında dört vakit namazı tertib üzere kaza ettiği" ile ilgili rivayettir.

Bir kimsenin çok miktarda kaza borcu olursa bedeninde yahut malında kendisine bir zorluk gelmediği müddetçe onların kazası ile meşgul olur.

Hangi gün olduğunu bilmediği bir günlük namazını unutarak kılmayan kimse ilim ehlinin çoğunluğuna göre, bir gün ve bir gecelik namazlarını iade eder. Çünkü farz namazların sıhhati için kılınacak olan namazı belirlemek şarttır. Bu da ancak, beş vakit namazı iade etmekle gerçekleşir.

Üzerinde bir çok kaza borcu olan kimseler için bu namazları kaza ederken öğle namazından başlamak mendubdur. Çünkü öğle namazı İslâm'da ilk olarak farz olan namazdır. Bu hüküm, ilk kazaya bırakılan namazın öğle namazından başka bir namaz olduğu bilinmediği durumlar içindir.

Şafii Mezhebi: (*Mugni'l-Muhtac, 1,127 vd, el-Muhezzeb, 154*)

Şafii mezhebine göre, kazaya kalmış namazları tertibli olarak ve vaktinin geçeceğinden korkmadığı içinde bulunduğu vaktin namazından önce kılmak sünnettir. Bunun dayandığı delil, Peygamber(a.s.)'in Hendek savaşındaki uygulamasıdır. Bunun bir delili de tertibi vacib gören imamlara muhalefetten kurtulmaktır.

Kaza namazlarının tertipli kılınması ve hazır olan vaktin namazından önce kılınmasının iki şartı vardır:

- 1 - Hazır olan vaktin namazının kazaya kalmasından korkmamak. Bu da ilk rekâtına yetişememekle kayıtlandırılmıştır.
- 2 - Hazır olan vaktin namazına başlamadan önce, kazaya kalmış namazları hatırlamış olmak gerekir. Eğer kaza namazlarını hatırlamadan vaktin namazına başlanırsa ister vakit geniş olsun, ister dar olsun bu namazı tamamlamak vacib olur.

Yine bir kimse vaktin geniş olduğunu zannederek önce kaza namazını kılmaya başlasa, fakat o vaktin namazını eda edemeyecek kadar dar olduğu sonradan ortaya çıksa vaktin namazının kazaya kalmaması için, kazasına başladığı namazı kesmek vacib olur. En iyisi, iki rekâtı tamamladıktan sonra bu namazı nafil olarak kabul etmektir.

Bir kimse içinde bulunduğu vaktin namazını cemaatle kılmayı kaçırmaktan korksa da tertibe riayet etmek daha faziletlidir. Çünkü tertibin vacib olduğu hususunda ihtilâf söz konusudur.

Cem-i takdim tarzında birleştirilerek kılınacak olan namazlarda tertibe riayet etmek vaciptir. Fakat cem-i tehir tarzında birleştirilerek kılınacak olan namazlarda tertibe riayet etmek sünnettir.

Miktarı Bilinmeyen Kaza Namazlarının Kılınması:

Hanefi Mezhebi: (*Meraki'l Felâh : 6*)

Hanefi mezhebine göre, bir kimsenin çok miktarda sayısını bilmediği kaza borcu bulunsa, borcundan kurtulduğuna kanaat getirinceye kadar kaza namazı kılması vacibdir. Böyle bir kimse zaman belirleyerek, meselâ "vaktine erişib kılamadığı hâlde üzerine borç olan ilk öğle namazı" diyerek niyet edecektir. Yahut "vaktine eriştiği hâlde kılamadığı en son öğle namazı" diye niyet etmelidir. Bu şekilde niyet etmek işi kolaylaştırmak içindir.

Maliki, Şafii ve Hanbeli Mezhebi: (*el-Kavaninu'l- Fıkhiyye, 72; Muğni'l-Muhtac, 1, 127; Keşşâfu'l-Kınâ', 1, 305*)

Bu üç mezhebe göre, sayısını bilmediği kaza namazlarını kılacak kimsenin, üzerinde farz namaz borcu kalmadığı kanaatine sahip oluncaya kadar kaza namazı kılması gerekir. Zaman belirlemek gerekmez. Belki öğle, ikindi gibi kılaçağı namazları belirlemesi yeterlidir.

Kaza Namazı Borcu Olanın; Nafile ve Sünnet Namazları:

Şafii Mezhebi: Kaza borcu olan kimselerin günlük farz namazlar dışında, ister beş vaktin farzı ile birlikte kılınan sünnetler, ister terâvih, teheccud... gibi diğer sünnet ve mutlak nâfileler olsun, kaza borcunu tamamlamadıkça, sünnet ve nafile kılarak kaza namazlarını geciktirmeleri haramdır. Ancak bu hükmün anlamı, diğer boş zamanları değerlendirmeyip, sadece sünnet yerine kaza kılarak borçların tamamlanması değil; kaza borcu olan kimselerin, sünnet kılacak kadar zaman bile kaza borçlarını geciktirmelerinin câiz olmadığıdır.

Maliki Mezhebi: Günlük farz namazlar ile sabah namazının sünneti, vitir, bayram ve tahiyetu'l-mescid dışında sünnet veya nafile ile meşgul olarak kaza namazını geciktirenler, günah işlemiş olurlar.

Hanbeli Mezhebi : Bu durumda olan kimselerin, gerek beş vakitte farzla beraber kılınan sünnetleri, gerek bunlar dışındaki diğer sünnetleri kılmaları câiz ise de, borcu çok olanların, sabah namazının sünneti müstesna; bunların yerine de kaza namazı kılmaları efdaldır. Sünnet olmayan mutlak nafile ile meşgul olmaları ise haramdır. (*Abdurrahman el Cezîrî, el-Mezâhibu'l-erbea, 1/491-492*)

Hanefi Mezhebi : Üzerinde ister az, ister çok, kaza borcu olan kimselerin, gerek farz namazlarla birlikte kılınan revâtib sünnetlerini, gerek Peygamber (s.a.v.) Efendimizin kılınmasını tavsiye buyurduğu terâvih, teheccud, tesbih, duhâ, tahiyetu'l- mescid, evvâbîn... gibi diğer sünnetleri kılmaları, -bu yüzden kaza borçlarının ödenmesi gecikmiş olsa bile-, efdal görülmektedir.

Sünnet olmayan mutlak nâfile namaz kılmak da haram veya mekruh olmayıp; câiz ise de bunların yerine kaza kılmak efdaldır.

(*Ahmed b. Muhammed et-Tahtâvî, Hâşiye ala Merâkı'l-felah, sh. 363; ibn Abidin, Reddu'l-Muhtar, 1/493, Bulak, 1272; el-Fetâvâ-l-hindiye, 1/125, Bulak, 1310; Abdurrahman el-Cezîrî, el-Mezâhibu'l-erbea, 1/491-492; Osmanlıca Tahtâvî Tercemesi,*

2/143; İst. 1285; Zühdi Paşa, el-Mecmûatu'z-Zuhdiye, 1/131-132, İst., 1311; Hacı Zihni Efendi, Nimet-i İslâm (Kitabu's-salat), sh. 467; Hacı Muhammed Nehif Ef., İlaveli Enisu'l-abidin, sh. 67, İst., 1327; Ahmed Davudoğlu, İbn-i Abidin Tercemesi, 3/152, İst., 1982; Ö.N. Bilmen, Büyük İslâm İlmihali, sh. 183, İst., ts)

Şafiiler dışında diğer üç mezhebe göre de, kaza borcu olan kimselerin sünnet kılmaları câiz; Hanefi'lere göre ise efdaldır.

Hem bir kaza namazına, hem de vaktin sünnetine olmak üzere bir namazın iki ayrı niyyetle kılınması ise, kaynak niteliği taşımayan (Necâtu'l-mu'minin ve benzeri) bazı ilmihal tipi kitaplar ile, bu kitablardan nakiller yapan sapık kişiler dışında, Hanefi muctehid ve fakihlerince câiz görülmemektedir.

"Hem geçmiş bir namazın kazası, hem de vaktin sünneti" niyyetiyle kılınan bir namaz, İmam Muhammed'e göre, ne farz, ne sünnet, ne de nafîle olarak sahih olur.

İmam Ebû Yusuf'a göre ise sadece farz olarak câiz olur; ayrıca sünnet veya nafîle sevabı söz konusu olmaz. İki tane muctehidin bu konudaki ictihatları, böyle olunca, fakih bile sayılmayan "filan kişinin kitabında şöyle buyruldu" demenin, hiç bir anlamı yoktur.

(İbn Humam, Fethu'l-Kadir, 1/187; İbrahim el-Halebî, Gunyetu'l-mutemelli (Halebî Kebir), sh. 249-251, İst., 1325; Halebî Sağîr, sh. 121-122, İst., 1309; İbn Nuceym, el-Eşbâh ve'n-nezâir, sh. 39-43, Dımaşk, 1403/ 1983; el-Bahrû'r-râik, 1/296-297, Beyrut, ts.; el-Fetâva'l-Hindiye, 1/65; Ahmet et-Tahtâvî, Hâşiye ala Merâkî'l-felah, sh. 174; İbn Abidin, Reddu'l-Muhtar, 295-296; Zihni Efendi, Nimet-i İslâm, 84-86; Ö.N. Bilmen, Büyük İslâm İlmihali, sh. 118-119)

Önemli İzahat:

Kasden terkedilmiş olan namazların kaza edilemeyeceği görüşünde olanlar:

Selefin büyük alimleri (sahabeden Ömer, oğlu Abdullah, Sa'd b. Ebî Vakkas, İbn Mes'ud, Selman Fârisî ve tâbiundan el-Kasım b. Muhammed, Muhammed b. Sirin, Mutarraf b. Abdillâh, Ömer b. Abdilâziz, Budeyl b. Meysere ve Sâlim b. Ebî'l-Ca'd ile Dâvud ez-Zâhiri, İbn Hazm ve İbn Ruşd gibi Zâhiri mezhebi muctehid ve fakihleri) **unutarak veya herhangi bir özür sebebiyle olmayıp da, kasden terkedilen (vakti geçen) namazın kazası olmaz demektedir.**

(Aynî, Umdu'tu'l-kari, 2/602, İst., 1308; İbn Hazm, el-Muhallâ, 1/238, Beyrut, 1352; Şevkânî, es-Seylu'l-cerrâr, 1/289, Beyrut, 1405/1985; Tecrid Tercemesi, 2/538-539.)

Kasıtlı olarak bile bile vakti geçiren , ezanı duyduğu halde namazı (gün , ay, yıllarca) kılmayan kimsenin namazı kaza etmesi gerekmez. Çünkü böyle bir uygulama ne Kur'an'da ne Sünnette mevcuttur.

Böyle kimselere düşen Allah'tan (c.c.) avf dileyip tevbe istiğfarda bulunmaktır.

Kasden terkedilmiş olan namazların kazasının da farz olduğu görüşünde olanlar:

Yukarıdaki görüşün aksine, zikrettiğimiz gibi başta dört mezheb muctehid ve fakihleri olmak üzere İslam alimlerinin cumhuruna (çoğunluğuna) göre, edası farz olan namazların, mazeretsiz (kasden)terkedilmiş de olsa, kazası da farzdır.

(Aynî, Umdu'tu'l-kari, 2/206; Abdurrahman el-Cezîrî, el-Mezâhibu'l-erbea, 1/488, Kahire ts., Tecrid Tercemesi, 2/538-539)

Ayrıca şu hadis-i şerifte bildirildiği üzere kaza namazı olarak kılınıp "kaza namazı yoktur" diyenlerce bile nafîle sayılacağı malumdur . Nafîle namazda olsa eksik namazların yerine tamamlanacağı anlaşılmaktadır :

Hadis-i şerif, kısmen değişik senet ve lafızlarla, Buhari ve Muslim dışında bütün Kutub-i Sitt'e de, ayrıca Ahmed b. Hanbel'in Musned'i, Dârimî'nin Sünen'i ve Hâkim'in Mustedrak'inde rivâyet edilmektedir ki anlamı şöyledir:

"Kıyamet günü, müslüman kulun ilk hesaba çekileceği şey, farz namazdır. Eğer bunu tam kılmışsa, mesele yok. Aksi takdirde meleklere :

-Bakınız onun nafîle namazları var mı?, denilir.

Eğer nafilesi varsa, farz namazları nafîlelerinden ikmal edilir. Sonra diğer farz ameller için de bunun gibi yapılır."

(Ebû Davud, es-Sünen, 1/200 (Salat, 145, No: 8(i4), Kahire, 1371/ 1952; Tirmizi el-Camiu's-sahih, 2/270 (Salat, 188, No: 413), Kahire, 1356/ 1937; Nesâî, es-Sünen, 1/232 (Salat, 9) Kahire 1312; İbn Mâce, es- Sünen, 1/458 (İkame, 202, No: 1425), Kahire, 1372/1952; Darimî, es- Sünen, 1/313, (Salat, 91) Mısır, 1349; Hâkim, el-Mustedrek, 1/394 (No:966), Beyrut, 1411/1990.)

Hadis şarihleri, ikmal keyfiyetinin hadis-i şerifin zahiri manasına da uygun olarak, "**kılınmamış farz namazların nafilelerle tamamlanacağı**" şeklinde olmasını da "eda edilmiş olan farz namazlardaki âdâb, sünnet, huşu, dua ve zikirlerle ilgili noksanlarının ikmâli" şeklinde olmasını da ihtimal olarak zikrediyorlar.

Ebu Bekr İbnu'l-Arabî, "**Arîzatu'l-ahvezî**" adlı Tirmizi şerhinde, "**bana göre, edâ edilmeyen farzların nafilelerle tamamlanması ihtimali, daha açıktır; çünkü hadisin devamında diğer farz ameller için de, bunun gibi yapılır, ifadesi bunu göstermektedir...**" demektedir.

(2/207, Kahire (Matbaatu'l-Mısıriyye), 1350/1951; Azimabâdî, Avnu'l-mâbûd, 2/116, Delhi, 1322; Seharenfûri, Bezlul-mechûd, 5/136; Mahmud Muhammed es-Subkî, el-Menhelu'l-azbi'l-mevrûd, 5/311, Mısır, 1394; Suyûtî, Zehru'r-ruba ale'l-Mucteba, 1/233 (Sünen-i Nesâî ile birlikte); Haşiyetu's-Sindi ala Şerhi'n-Nesâî Lis's-Suyûtî, 1/232-233 (Sünen-i Nesâî ile birlikte); Beğavî, Şerhu's-Sünne, 4/159, Dimaşk 1390-1400/1970-1980; Haydar Hatiboğlu, Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi, 4/248. İst., 1983)

"İslam dinine yeni girmiş kişi" veya "geçmişte namaz kılmayan" ya da "namaz kılan kimlik müslümanı (!) kişi"; **tevhidî şuura vararak** İslamı benimseyip namaza devam eder ve bunun sonucunda "ben daha önceden müslüman değildim (kafirmişim)" diyebiliyorsa geçmiş namazlarını kaza etmesi gerekmez!

Geçmişinde de kendini müslüman görüyorsa kaza etmesi gerekir.

Rasulullah (s.a.v.)'in Namaz Kılma Şekli

Ebu Humeyd es-Sâidi'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Kendisi, Peygamber (s.a.v.)'in on kadar sahabesi içinde iken şöyle demişti (*Bunlardan biri de Ebu Katâdedir*):

"Ben size Rasulullah (s.a.v.)'in namazını öğreteceğim."

Orada bulunanlar: **"Sen, Peygamber (s.a.v.) ile sohbet etme bakımından bizden daha Önde değilsin, onun yanına bizden daha çok gelen biri de değilsin"** dediler.

O da, **evet**, cevabını verdi. Bunun üzerine anlat dediler:

O da şöyle dedi: **"Rasulullah (s.a.v.) namaza kalktığı zaman ayağa kalkar doğrulurdu, ellerini, omuz hizasına kadar kaldırırdı, sonra tekbir alırdı. Rukû etmek isteyince iki elini kaldırır, omuz hizasına getirir, sonra "Allahu ekber" diyerek rukû ederdi. Sonra doğrulur, başını ne diker, ne de eğdi. (Yani başı kaldırma ve alçaltmada mubalağa yapmamıştır, demektir.) İki elini iki dizi üzerine koyar, sonra "Semiallahu limen hamiden" der, ve iki elini kaldırıp her kemik normal bir şekilde yerini alıncaya kadar doğrulurdu. Sonra secde etmek için yere eğildi. (Yani her aza yerine yerleşinceye kadar. Buhari'nin rivayetinde: "Omurga kemiklerinden herbiri" lafzı yer almaktadır.)** Sonra **"Allahu ekber"** dedi. Sonra sol ayağını yatırarak üzerine oturdu. (*Bu oturuşa istirahat oturuşu denilir.*)

Sonra her kemik yerini buluncaya kadar yerinde doğruldu, sonra ayağa kalktı. Sonra ikinci rekâta bunun benzerini yaptı. Nihayet iki secdeden kalkınca tekbir getirdi, iki ellerini iki omuz hizasına getirecek şekilde kaldırdı, iftitah tekbirinde yaptığı gibi yaptı.

Nihayet namazın son bulacağı rekâta gelince sol ayağını geri çekti ve yanı üzerinde teverruk oturuşu ile oturdu, (*Teverruk: Sol kalça üzerine oturmaktır.*) sonra selâm verdi.

Orada bulunanlar: **"Doğru söyledin, Rasulullah (s.a.v.) da böyle namaz kılardı"**, dediler.

(*Bu hadisi Neseî dışında beş hadis imamı rivayet etmiştir. Tirmizî sahih demiştir. Buhari hadisi muhtasar olarak rivayet etmiştir. Neylu'l Evtar: II, 184*)

Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurmuştur: **"Benim nasıl namaz kıldığımı görüyorsanız, sizler de öyle namaz kılın."**

(*Bu hadisi Buharî, Malik b. Huveyris'ten rivayet etmiştir. Subulu's-Selâm, I, 200*)

Eti Yenen Hayvanların Nereleri Yenmez?

Eti helal olan hayvanların

- 1- Erkeklik organları
- 2- Dişilik cinsel organları,
- 3- Yumurtalıkları
- 4- Bevl /mesane / idrar torbası,
- 5- Öd / safra kesesi,
- 6- Gudde denen bezelerin yenmesi âlimlerce tahrimen mekruh kabul edildiğinden yenilmesi câiz görülmemiştir.

Muhaddis Ebû Suleymân el-Hattâbî (ö. 388 h.) kesilen hayvanın akan kanının kesin olarak (*En'am 145*)haram olduğunu fakat yukarıda ismi geçen şeylerin ise “mekruh” olduğunu söylemiştir.

(*Ebû Bekir Ahmed b. Huseyin b. Ali el-Beyhakî* (ö. 458 h.); *Kitâbu's-Suneni'l-Kubrâ, Zeyl: el-Cevheru'n-Nakî, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1992, cilt: 10, sayfa: 7-8*)

En'am 145 : De ki: “Bana vahyolunan Kur'an'da bir kimsenin yiyecekleri arasında leş, akıtılmış kan, domuz eti -ki o şüphesiz necistir- ya da Allah'tan başkası adına kesilmiş bir (murdar) hayvandan başka, haram kılınmış bir şey bulamıyorum. Fakat istismar etmeksizin ve zaruret ölçüsünü aşmaksızın kim bunlardan yeme zorunda kalırsa yiyebilir.” Şüphesiz Rabbin çok bağışlayandır, çok merhametlidir.

İslam'da Yalan Söylemenin Hükümü Nedir?

Nefsi mudafaa ile ilgili olan konulardan biri de; bir müslümanın hangi durumlar karşısında yalan söyleyebileceği konusudur.

Şartlar ne olursa olsun, bir müslümanın ancak şu 3 konuda yalan söylemesine ruhsal vardır:

İnsanların arasını bulmada, karı-kocanın birbirleriyle sohbetlerinde ve savaş halinde.

1. İnsanların arasını bulma ve onları barıştırma hususunda Ummu Kulsum binti Ukbe, Rasulullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işittiğini rivayet etmektedir:

"İnsanların arasını bulup hayrı artıran veya hayrı söyleyen yalancı değildir."

(Buhârî, Kit. Sulh, bab: 2, Hadis no: 3; Muslim, Kit. Birr, Bab 27, Hadis no: 101 / 2605; Tirmizi, Kit. Birr, bab: 26, Hadis no: 1983; Ebû Dâvûd, Kit. Edeb, bab: 58, Hadis no: 4920; Musned, İmam Ahmed, c. VI, sf. 403)

2. Bir erkeğin hanımına sohbeti ve bir hanımın erkeğine sohbeti esnasında yalan söyleme hususunda da Ummu Kulsum binti Ukbe, Rasulullah'dan (s.a.v.) şunları duyduğunu rivayet ediyor:

Ummu Kulsum diyor ki: **"Rasulullah'ın üç şey dışında insanların söyledikleri herhangi bir yalana ruhsat verdiğini duymadım. Bu üç şey; savaş hali, insanların arasını bulub onları barıştırma hali, erkeğin hanımına hanımın da erkeğine sohbet etme halleridir."**

(Muslim, Kit. Birr, Bab 27, Hadis no: 101 / 2605; Musned, İmam Ahmed, c. VI, sf. 403)

Ummu Kulsum'den nakledilen diğer bir rivayette ise hadis-i şerif şöyledir:

"Rasulullah'ın üç şey dışında herhangi bir husus hakkında yatan söylemeye ruhsat verdiğini duymadım.

Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Ben insanların arasını bulan ve ancak insanları barıştırmak için söz söyleyen kişiyi, savaş hakkında konuşan kişiyi; hanımıyla sohbet eden erkeği ve kocasıyla sohbet eden hanımı yalancı saymam."

(Ebû Dâvûd, Kit. Edeb, bab: 58, Hadis no: 4921)

Esma binti Yezid de, Rasulullah'ın şöyle buyurduğunu söylüyor:

"Yalan söylemek helal değildir. Ancak şu üç şey hakkında helal olur: "Kişinin hanımını razı etmek için ona konuşurken söylediği yalan, harb hakkında söylediği yalan ve insanların arasını bulmak için söylediği yalan"

(Tirmizi, Kit. Birr, bab: 26, Hadis no: 1939; Musned, İmam Ahmed, c. VI, sf. 459)

3. Savaş hakkında yalan söylemek:

Yukarıda zikredilen hadis-i şeriflerinde beyan ettikleri gibi savaş hususunda da yalan söylemek caizdir. Ayrıca Peygamber efendimiz (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu da rivayet edilir:

"Harb hiledir."

(Buhari, Kit. Cihad, bab: 157, Kit. Menakıb, bab: 25, Kit. İstıtabe, bab: 7; Muslim, Kit. Cihad, bab: 17, 18, hn. 1739, 1740;

Ebû Dâvûd, Kit. Cihad, bab: 92, hn. 2636, 2637; Tirmizi, Kit. Cihad, bab: 5, hn. 1675; İbn Mâce, Kit. Cihad, bab: 28;

Darimi, Kit. Siyer, bab: 13; Musned, İmam Ahmed, c. I, sh. 81, 90, 113, 126, 131, c. II, sh. 312, 314;

Tirmizi, bu hususta İbn Abbas'dan Hz. Aliden, Zeyd bin Sabihen, Ebu Hurayra'dan. Esma binti Yezid'den Kab bin

Malik'den ve Enes bin Malik'den hadisler rivayet edildiğini ve bu hadisin: "Hasen ve sahih" olduğunu söylemektedir."

Tirmizi, Kit. Cihad, bab: 5, hn. 1675)

"Alimler, savaş esnasında kafirleri her şekilde aldatmanın caiz olduğunu ve sadece yapılan bir muahedeyi veya verilen bir emanı bozmaya yönelik olan bir aldatmanın helal olmayacağını söylemişlerdir."

Hadis alimleri, zikredilen bu hadis-i şerifin metnini değişik hareketlerle okuyarak bundan farklı manalar çıkarmışlardır:

a. Bir kıraat şekline göre bu hadisin manası şöyledir:

"Harb tek bir defa aldanmaktan ibarettir."

Yani bir aldanmayla harbin işi biter. Savaşçının dikkatli olması gerekir. Bir kere dahi aldansa artık bu aldanmanın sonucunu telafi etmek mümkün değildir.

b. Diğer bir kıraat şekline göre manası şöyledir:

"Harb aldatıcıdır. Kişileri aldatır. Onları ümidlere salar. Sonra da onlara verdiği ümidleri yerine getirmez."

c. Başka bir kıraat şekline göre manası şöyledir:

"Harb aldatmadan ibarettir."

Hadis-i şerifin kıraat ve yorumu ne olursa olsun, her durumda savaşta yalan söylemek caizdir.

Rasulullah zamanında meydana gelen şu hadise de savaş halinde yalan söylemenin caiz olduğunu göstermektedir:

Cabir bin Abdullah diyor ki: Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Kab bin el-Eşrefi halletmek için kim var? Çünkü o Allah'a ve Rasulüne eziyet verdi."

Bunun üzerine Muhammed bin Mesleme ayağa kalktı.

"Ey Allah'ın Rasulu! Onu öldürmemi ister misin?" dedi.

Rasulullah: **"Evet, isterim"** dedi.

Muhammed bin Mesleme: **"O halde bana izin ver de ona bazı şeyler söyleyeyim"** dedi.

Rasulullah: **"söyle"** dedi.

Muhammed bin Mesleme, Ka'b'ın yanına vardı ve ona: **"Bu adam (Rasulullah) bizden sadaka vermemizi istedi. Doğrusu bizi çok zor duruma düşürdü. Ben, sana geldim. Ödünç vermeni istiyorum"** dedi.

Kab bin el-Eşref: **"Allah'a yemin olsun ki siz ondan bezip usanacaksınız"** dedi.

Muhammed bin Mesleme: **"Biz bir defa ona tabi olduk. Artık durumunun ne olacağını görmeden onu terk etmek istemiyoruz. Senin bize bir veya iki vesk (Bir vesk yaklaşık 122.160 kg.dır) yiyecek maddesi ödünç olarak vermeni talep ediyoruz"** dedi.

Kab bin el-Eşref: **"Evet, vereyim. Fakat karşılığında bana rehin verin"** dedi.

Muhammed bin Mesleme: **"Ne istiyorsun?"** dedi.

Kab: **"Rehin olarak kadınlarınızı bana verin"** dedi.

Muhammed bin Mesleme: **"Rehin olarak kadınlarımızı sana nasıl verelim? Sen Arabların en yakışıklı adamısın"** dedi.

Kab: **"Rehin olarak oğullarınızı bana verin"** dedi.

Muhammed bin Mesleme ve arkadaşları: **"Rehin olarak oğullarımızı sana nasıl verelim? Daha sonra insanlar onları ayıptılar. Ve; (sizler bir veya iki vesk yiyecek karşılığında rehin verilmişsiniz) derler. Bu bizim için bir utanç vesilesidir. Fakat biz sana silahlarımızı rehin verelim"** dediler.

Kab bin el-Eşref ile Muhammed bin Mesleme bu şekilde anlaştılar. İbn Mesleme tekrar Kab'a gelecekti.

Muhammed bin Mesleme süt kardeşi olan Ebu Naile ile birlikte Kab'a geceleyin geldiler. Kab onları kulenin içine davet etti ve onların yanına indi.

Kab'ın karısı **"Bu saatte nereye çıkıyorsun"** diye cevap verdi.

Kab: **"Onlar Muhammed bin Mesleme ve kardeşim Ebu Naile"** diye cevap verdi.

Diğer bir rivayette, Kab'ın hanımı ona: **"Ben bazı sesler işitiyorum, o sesler sanki kan kokuyor"** demiş. Kab da ona: **"Onlar kardeşim Muhammed bin Mesleme ve süt kardeşim Ebu Naile'dir. Büyük insan geceleyin hançerlenmeye dahi davet edilse daveti kabul eder"** cevabını vermiştir.

Muhammed bin Mesleme, beraberinde getirdiği iki adamı da içeriye soktu. İbn Mesleme, arkadaşlarına şunları söylemişti: **"Kab gelince ben onun saçlarından tutup koklayacağım. Siz benim Kab'ın başına tam hakim olduğumu görünce hemen boynunu vurun."**

Kab, kuşanmış bir şekilde bunların yanına indi. Süründüğü kokular çevreye yayılıyordu.

Muhammed bin Mesleme: **"Bu koku gibi daha güzel bir koku görmedim"** dedi.

Kab: **"Bende Arab kadınlarının en çok koku sürüneni ve en mükemmel olanı bulunuyor"** dedi.

Muhammed bin Mesleme: **"İzin verir misin başını koklayayım"** dedi.

Kab: **"Evet, olur"** dedi.

Muhammed bin Mesleme, Kab'ın başını kokladı, arkadaşlarına da koklattı. Sonra; **"Kab'a bir daha izin verir misin?"** dedi.

Kab: "**Evet, olur**" dedi.

Muhammed bin Mesleme: "Kab'ın kafasına tam hakim olunca arkadaşlarına: "**Vurun**" dedi.

Onlar da Kab'ı öldürdüler. Sonra Rasulullah'a gelerek durumu bildirdiler."

(Buhârî, Kit. Megazi, bab: 15; -Metin Bubârî'ye aittir-; Muslim. Kit. Cihad, bab: 119, hn. 1081; Ebû Dâvûd, Kit. Cihad, bab: 157, hn. 2768)

Bu hadis-i şerifi yorumlayan Hattabi diyor ki:

"Bu hadis-i şerif, dini bir hususu ifa etmek veya kendisini yahut başka bir müslümam savunmak maksadıyla herhangi bir müslümanın sözü çevirerek olmadık şeylerin olmuş gibi söylemesinin bir mahzuru olmadığını göstermektedir. Kendisiyle sulh anlaşması yapılmış olmayan kafirleri gafil iken avlamak ve hücum esnasında bunlara karşı geceleyin harekete geçmek caiz olduğu gibi, bunları hadiste zikredilen şekilde öldürmek caizdir. Kab, Rasulullah'a dil uzatıyor ve durmadan onu kötülüyordu. Kâfirliği ve Rasulullah'a sövmesi nedeniyle öldürülmeyi hak etmişti." *(Hattabi Haşiyesi, Ebû Dâvud, c. III. sh. 211)*

Görüldüğü gibi, Muhammed bin Mesleme, Kab'ı öldürmek için Rasulullah'tan gerçek olmayan bazı şeyleri söylemeye dair izin istemiş, Rasulullah da ona izin vermiştir. Zira ortada bir savaş durumu sözkonusudur. Kab'ın halledilmesi gerekiyordu.

Evet, savaş halinde yalan söylemek dahil, bütün hile yollarına ruhsat vardır. Hele hele savaş taktiği ile ilgili olan hususların düşmana sızması için her türlü tedbire başvurmak caizdir.

Peygamber efendimiz (s.a.v.) savaşaacağı yerin nere olacağını müslümanlardan bile çok defa gizli tutmuş ve hedef şaşırtma taktiğini uygulamıştır.

Bu hususta Kab bin Malik (r.anh) diyor ki: Rasulullah yaptığı gazvelerin pek azında hedef şaşırtmamış ve savaşı yapılması istenen yerin dışında yapılacaktı gibi göstermemiştir. Nihayet Tebuk savaşı yapılmak istenmiştir. Bu savaş, şiddetli sıcak günlerinde, çölleri aşip uzun mesafeler aşıldıktan sonra büyük bir düşmana karşı yapılacaktı. Bu nedenle Rasulullah bu savaşta müslümanlara durumu açıkladı ve onlara kimlerle savaşmak istediğini önceden haber vermişti. Tâ ki müslümanlar düşmanlarını göz önünde bulundurarak ona göre hazırlanmış olsunlar."

(Buhârî, Kit. Cihad, bab: 103. Kit. Megazi, bab: 79; Muslim, Kit. Tevbe, bab: 54, hn. 2769; Ebu Dâvûd, Kit. Cihad, bab: 92, hn. 2637; Darimi, Kit. Siyer, bab: 14; Musned, İmanı Ahmed, c. III, sh. 451, c. IV, sf. 387)

Günümüz müslümanlarının gerek düşmanlarına karşı kendilerini savunmada, gerek Allah düşmanlarına hamle yapmada tedbirli olmalarına, kuru lafları bırakıp fiili mücadele vermelerine, boşboğazlığı terk edip ciddi olmalarına, kufri metodları aşip, Peygamberi bir yol izlemelerine gaflet uykusundan uyanıp, gerçek İslâm'ın gözüyle görmelerine ve bu ilahi nizamı savunmak için canlarıyla mallarıyla cihad etmelerine ne kadar ihtiyaç vardır!

Bu genel izâhattan sonra cevablara geçelim ;

Başkası Aracılığıyla Getirilip Söylenen Selama Nasıl Karşılık Verilir?

Üçüncü şahıslar aracılığıyla, başkasına selam gönderilebilir ki bu mustehabdır. Bu durumda aracı kişinin, gönderilen (*söylenen*) selamı ilgili kimseye ulaştırması gerekir.

Selam yollanan (*alacak*) kişi de, selamı '**Aleykum selam!**' , '«**Ve aleyke's-Selâm**» yahut -**Ve aleykumu's-Selâm**» demek mustehabdır. Maamafih vavsız olarak sadece «**Aleykumu's-Selâm**» demek de kâfidir. Fakat en güzeli aşağıda hadis'te geçtiği üzere olan ifade şeklidir.

Bazı âlimler, selamı getiren kimseye de bu selamdan bir pay verilerek '**Aleyke ve aleyhi's-selam**' denilebileceğini söylemektedirler.

Selâm göndermek mustehabdır. Selâmı götüren kimsenin onu yerine iletmesi ise vâcibdir.

Aişe (*Radıyallahu Anha*) şöyle rivayet etti: "Rasulullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*):

-Ey Aişe! Bu Cibril'dir. Sana selam söylüyor! dedi.

Ben de: **-Aleyhi's-selam ve rahmetullah ve berekatuhu** (*Selam, Allah'ın rahmeti ve bereketi O'nun da üzerine olsun*) diyerek cevap verdim..."

(*Tirmizi, Edeb, Bab 5, 2693, 4130-4131; Buhari, İsti'zan, 17, 6253; Muslim, Fedailu's Sahabe, Bab 13, Hadis no: 90 / 2447; İbni Mâce, 3696*)

Dua Ederken Elleri Kaldırmak Ve Yüze Sürmek Caiz Mi?

Namazı bitirdikten sonra "**Allahumme ente's- selam ve minke's- selam teberakte ya ze'l celal-i ve'l ikram**" diyerek namazın kabul olub Allahın kabul buyurması için dua edildiğinden bunun sonucunda el içlerinin yüze sürülmesinde sakınca yoktur mustehabtır düşüncesindeyim. Buna delil olarak aşağıya şunları aktaracağım :

3866 - İbn-i Abbas (*radıyallahu anhuma*) anlatıyor:

"Rasulullah (s.a.v.) buyurdular ki: "**Allah'a dua edince avuçlarının içini açarak dua et, ellerinin sırtlarıyla dua etme. Duayı bitirince avuçlarını yüzüne sür.**" (*İbn Mace, Dua, 13, C. 10, S. 60*)

Aişe (*radıyallahu anhâ*) anlatıyor:

"**Peygamber (s.a.v.) yatağına girdiği zaman, ellerine üfleyip Muavvizateyn'i (felak ve nas sureleri) ve kulhu vellahu ehad'i okur ellerini yüzüne ve vücuduna sürer ve bunu 3 kere tekrar ederdi. Hastalandığı zaman aynı şeyi kendisine yapmamı emrederdi**".

(*Buhârî, Fedâilu'l-Kur'ân 14, Tıbb 39, Da'avât 12; Muslim, Selâm 50, (2192); Tirmizî, Da'avât 21, (3399); Ebu Dâvud, Tıbb 19; Ahmed b.Hanbel.VI-I 16, 154*)

Hadisin zahirinden, fahr-i kâinat efendimizin yatağına yatacağı zaman önce ellerini bitiştiirdiği sonra onlara üfürdüğü, sonra onların içine İhlâs surasıyla Muavvizeteyn suralarını okuyup ellerini başına, yüzüne ve vücudunun ön tarafında bulunan kısmına sürmekle işe başlayıp, Ön tarafına meshetmeyi bitirdikten sonra vücudunun arka tarafına geçtiği ve bunu üç defa tekrarladığı anlaşılmaktadır.

Munzirî'nin Şerhu'l-Mesâbil isimli eserindeki açıklamasına göre "ellere okumadan önce üfürmenin hiçbir anlamı yoktur. Doğru olan önce ellere okumak daha sonra da ellere üfürmektir. Bu sayede Kur'an'ın bereketi ellere daha da fazla erişmiş olur. Esasen üfürmenin okumadan önce olması gerektiğini söyleyen bir ilim adamı da görülmemiştir. Bu bakımdan bu hadis-i şerifte üfürmenin okumadan önce olduğundan bahsedilmesi râvilerden birine ait bir yanlışlıktan kaynaklanmış olsa gerektir."

Tîbî'ye göre ise "hadis-i şerifte ifade edilen sıra doğrudur. Esasen rivayeti doğru olan bir raviye hiçbir sebep yokken itiraz etmek doğru değildir. Binaenaleyh Peygamber ellerine önce üfürmüş sonra da okumuştur. Belki de bunu sihirbazlara muhalefet etmek için yapmıştır. Çünkü sihirbazlar kendilerine göve önce bir çok put ismi ve kelimeler okurlar, sonra üfürürler." (*Aynî, Umdu'tu'l Kari, XX,35; Şerkavi, Fethu'l Mubdî, IV.120*)

Duâ Ederken Ellerin Kaldırılması Gerekir mi?

Ömer b. Hattâb (*r.anh*)'den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"**Rasûlullah (s.a.v.), duâda ellerini kaldırdığı zaman onları yüzüne sürmedikçe indirmezdî.**"

Muhammed b. Musenna kendi rivâyetinde: "**Onları yüzüne sürmedikçe indirmezdî**" demektedir.

(*Tirmizî, Da'avât, Bab 11, Hadis no : 3386*)

Muhammed b. el-Musenna "ellerini yüzüne ürmedikçe geri çevirmezdî" hadisi hakkında dedi ki: Ebu İsa dedi ki: Bu sahih garib bir hadistir. Biz onu ancak Hammad b. İsa hadisinden biliyoruz. O bunda teferrud etmiş olup hadisi de az birisidir. Hanzala b. Ebi Sufyan'ı ise Yahya b. Said el-Kattan sika olarak kabul etmiştir. (*Tirmizî, Da'avât, Bab 11, Hadis no : 3386*) Fakat onun senedinde bulunan Hammad b. İsa zayıftır. Tirmizi'nin zikrettiğine burada teferrud etmiştir.

☉ **Tirmizî:** Bu hadis sahih garibtir. Sadece Hammad b. İsa'nın rivâyetiyle bilmekteyiz. Bu hadisi tek başına rivâyet etmiştir. Bu kimsenin hadis rivâyeti azdır. Bazı kimseler ondan hadis rivâyet etmişlerdir. Hanzale b. ebî Sufyân güvenilir bir kimse olduğunu söylemiştir.

Hadis alimlerinden İbn Hacer el-Askalânî, Buluğu'l-Merâm adlı kitabında, Ebû Dâvûd ve diğer bazı hadis kitaplarında Abdullah İbn Abbas'tan buna benzer başka bir hadisin de nakledildiğini, bu hadisler birlikte değerlendirildiğinde bunun hasen bir hadis olduğunu ifade etmektedir. (*İbn Hacer el-Askalânî, Buluğu'l-Merâm, Bâbu'z-Zikr ve'd-Duâ, 1582-1583 numaralı hadisler*)

Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Allah (cc)' tan dilediğiniz vakit avuçlarınızın içi ile dua edin isteyin... Duayı bitirince de avuçlarınızla yüzünüze sürün "

(Ebu Davud, Tirmizi, İbni Mace, İbni Hibban ve Hakim)

Bu tür hadisler ve rivayetler neticesinde bazı alimler şöyle demişlerdir:

"Allahu Teâlâ, dua edeni hiçbir zaman boş çevirmeyip, kendisi için kalkan ele bir rahmet ulaştırdığına göre, ondaki rahmetin en şerefli ve tekrime en layık organ olan yüze sirâyet ettirilmesi munasibtir."

Duânın sonunda elin yüze çalınması teberruk içindir. Yani, dua ile ellere inmiş olan rahmet eserleri, sürmek suretiyle yüze ulaştırılmış olur. (Kutub-i Sitte - Prof. Dr. İbrahim Canan)

Duadan sonra ellerin yüze sürülüp sürülemeyeceği konusunda farklı görüşler olmakla beraber, Kadı Ebu Tayyib, Ebu Muhammed el-Cuvaynî, İbn Sabbağ, el-Mutevellî, Şeyh Nasr ve Gazalî bunun mustahab olduğu görüşündeler. (krş. Nevevî, El-Mecmu'da, 3/501)

İbn Hacer, *Buluğu'l Meram*'da (1553-1554): "Rivayet yollarının bir araya gelmesi ile hasen olur" buyurmuştur.

119 - Dua Ederken Ellerini Kaldıran Ve (Sonunda) Ellerini Yüzüne Sürenin Babı

1181) (Abdullah) bin Abbâs (Radıyallâhu anhumâ)dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu, demiştir :

"Allah'a (c.c.) duâ ettiğinde avuç içlerini yukarıya kaldırarak duâ et. Avuçlarının dışlarını kaldırarak duâ etme. Duayı bitirdiğinde de ellerini yüzüne sür."

Râvi Sâlih bin Hassân'ın zayıflığı dolayısıyla isnadının zayıflığı Zevâid'de belirtilmiştir. (Sunen-i İbni Mace Tercemesi ve Şerhi, Kahraman Yayınları: 3/541)

(Sunen-i İbn Mace, 119, Hadis no: 1181, C. 1, S: 368 ; İbn Mace, Dua, 13, C. 10, S. 60; Sunen-i Nesai, Kıyam-ul Leyl: 52)

İzahı

Zevâid yazarı bunu zevâid türünden saymış ise de bu türden değildir. Çünkü Ebû Dâvûd bunu 'Duâ' babında rivayet etmiştir. Lafızları farklı olmakla beraber mânâları aynidir. Ebû Davud'un rivayeti şöyledir:

= -Duvarları (süslemek üzere kumaşlar, halılar ve benzerleri ile) örtmeyiniz. (Din) kardeşinin kitabına izin almadan bakan kimse cehennem ateşine bakmış (buna mustahak olmuş) olur. Avuçlarınızın içleri (ni havaya kaldırmak) ile Allah'a dua ediniz. Avuçlarınızın dışları ile Allah'a dua etmeyiniz. Duanıza son verdiğiniz zaman avuçlarınızın içlerini yüzlerinize sürünüz.-

Hadis, dua edilirken avuçların içlerini semâya doğru açmanın, elleri havaya kaldırmanın meşruluğuna ve dua ederken avuçların içi yere dönük olacak şekilde elleri havaya kaldırmanın yasaklığına delâlet eder. Bunun hikmeti, avuç açmanın Allah'a muhtaçlığın, tevâzuun ve dilemenin bir ifâdesi oluşudur. Ellerin tersini havaya kaldırmak ise, dilenen şeye rağbet etmemek ve buna önem vermemek anlamını ifâde eder.

Hadisin zahirine göre, hayırlı bir şeyin istenmesi veya bir şerrin defedilmesi için duâ edilirken avuçların içini havaya doğru açmak meşrudur. Tıbbî böyle demiştir.

İbn-i Hacer ise hadîsteki emri, bir hayırlı şeyin verilmesi yolunda yapılacak duaya hamlederek şöyle demiştir: Çünkü bir şeyi kazanmak için istekte bulunan kimseye uygun olanı, baş vurduğu zâta doğru elini açması ve gönül alçaklığı ile ellerini, uzatıp bol ihsanla doldurulmasına çalışmasıdır. Kişi bir şerrin defi için duâ edeceği zaman ellerinin tersini semâya doğru kaldırması ve avuçlarının içini yere çevirmesi sünnettir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) böyle yapmıştır.

Bunun hikmeti bir şeyin verilmesi dilenirken bunun alınmasının umulduğunu avuç açmakla belirtmektir. Bir şerrin defi için elin ters çevrilmesi, o şerrin kovulmakta olduğunun umulduğunu ifâde eder.

Duâ bitince etlerin yüze sürülmesinin hikmeti de şudur:

Duâ edilirken, rahmeti ilâhi ellerin üzerine iner. Bu rahmet en şerefli uzuv olan yüze de ulaşsın diye eller, yüze sürülür.

Hadislerin Arasını Bulmak

Bu hadis, duâ edilirken avuçların içi semâya bakacak tarzda elleri havaya kaldırmanın meşruluğuna delâlet eder. Bundan önceki babta geçen Enes (*Radıyallâhu anh*)'in hadîsinin zahirine göre yağmur duası hâriç Peygamber (*Sallallahu Aleyhi Ve Sellem*) duâ ederken ellerini havaya kaldırmazdı. Duâ ederken Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) 'in ellerini havaya kaldırdığı bir çok hadîsle sabittir. Bu hadîslerle Enes (*Radıyallâhu anh*)'in hadisi arasında görülen zahiri çelişkinin bertaraf edilmesi yolunda el-Menhel yazarı şu yorumu beyan eder:

Enes (*Radıyallâhu anh*)'in gayesi Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*)'in yağmur duasında ellerini havaya çok kaldırdığını, diğer dualarda bu kadar kaldırmadığını ve normal bir şekilde kaldırdığını ifâde etmektedir.

Veyahut Enes (*Radıyallâhu anh*)'in gayesi yağmur duâsındaki ellerin kaldırılışı diğer zamanlardaki kaldırılışından tamamen farklıdır. Yâni yağmur duasında ellerin tersi semâya doğru ve avuçların içi yere doğru tutulurdu. Bu tür kaldırış yağmur duasından başka dualarda olmazdı. Çünkü diğer dualarda avuçların içi semâya doğru tutulurdu.

Bu hadisin zahirine göre kişi ister bir hayırlı şeyi isterken, ister bir şerrin defini talep ederken ellerin iç kısmını semâya doğru açacaktır. Tiyybi'de hadisi böyle yorumlamıştır. Fakat el - Hâfız, bu hadîsi hayırlı bir iş için duâ etme hâline yorumlamış ve bir şerrin defi için duâ edilirken elin ters yüzünün havaya kaldırılacağını ve böyle yapmanın sünnet olduğunu, çünkü Rasûl-u Ekram (*Aleyhi's-salâtu ve's-selâm*)'in böyle yaptığını söylemiştir. Bu hadiste duâ bitince ellerin yüze sürülmesi emredilmiştir. Çünkü duâ edilirken rahmet, Allah'a açılan ellerin üzerine iner. Bu itibarla eller yüze sürülünce rahmet yüze de ulaşır.

Hadislerin arasını bulmanın imkânsızlığı faraza düşünülecek olursa Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*)'in duâ ederken ellerini kaldırdığına dâir hadisler, kaldırmadığına dâir hadislerle tercih edilir. Çünkü musbit (*bir olayın olduğunu beyan eden*) hadisler, nâfi (*o olayın olmadığını açıklayan*) hadislerle tercih edilir.

Hadisin Fıkıh Yönü

1. Duâ ederken elleri havaya kaldırmak meşrudur..
2. Avuçların içini semâya doğru tutmak meşrudur. Avuç içini yere doğru çevirmek yasaktır.
3. Duanın bitiminde elleri yüze sürmek meşrudur.

Kafirle Evlenen Müslüman Kadın Kafir Olur Mu?

Rabbimiz, nikah konusunda kafirleri / müşrikleri iki sınıfa ayırmıştır. Kitabsız Müşrikler ve ehl-i kitab kafirler. Semâvi kitaptan dâhi olmayan müşrik kadınların, musluman erkeklerle evlenmesi dâhi helal değildir.

Katâde (r.anh)'ye göre, «**Ey mu'minler Allah'a eş tanıyan kadınlarla, onlar imana gelinceye kadar evlenmeyin...**» (Bakara 221) âyetinden maksat, okuyup amel edecekleri hiçbir semavi kitapları olmayan müşrik Arab kadınlarıdır. (*İbn-i Hamid, Taberi tefsiri, C. 2, S. 377*) Hammâd'dan şöyle rivayet edilmiştir: «Ben, İbrahim en-Nehâî'ye, «Hristiyan ve yahudi bir kadınla evlenmek mubah mıdır? diye sordum. «Evlenilir» cevabını alınca tekrar, «Allah (cc) müşrik kadınla evlenmeyiniz buyurmamış mıdır?» dedim. O'da «Âyette «müşrik» kadından maksat, puta ve ateşe tapan kadınlardır» dedi. (*Alusi, Ruhul meani, C. 2. S. 1*)

"**Ne bunlar onlara helaldir, ne de onlar bunlara helaldir**" (Mumtehine 10) buyurulmuştur. Burada kâfirlerden büyük ihtimalle Mekke müşrikleri kastedilmektedir; ancak kullanılan ifade, mânası daha kapsamlı olan "kâfir"dir ve bu ifadeye göre de kâfir erkek ile Müslüman kadın evlenemez.

Ehl-i kitab müşriklerden ise helal olan sadece kadınlarıdır. Yani musluman erkek, Hristiyan ya da Musevi bir kadını nikahlaması mubahtır, câizdir.

"**Bugün size iyi ve temiz şeyler helal kılındı. Kendilerine kitab verilenlerin yiyecekleri size helal olduğu gibi, sizin yiyeceğiniz de onlara helâldir. Ve mu'minlerden iffetli hür kadınlar ve sizden önce kendilerine kitab verilenlerden namuslu hür kadınlar, zina etmeksizin, gizli dost tutmaksızın, namuslu bir şekilde mehirlerini ödediğiniz takdirde, size helâldir. Her kim imanı inkâr ederse, ameli boşa gitmiş olur ve o, ahirette zarara uğrayanlardandır.**" (Maide 5)

Ömer (r.anh), bir yahudi kadınla evlenen Huze'fetu'l Yemani'ye yazdığı mektupta, evlendiği kadını boşamasını tavsiye etti. O, Ömer (r.anh)'e yazdığı cevabı mektupta «**Eğer yahudi bir kadınla evlenmek haram ise, boşayayım**» dedi.

Ömer (r.anh), O'nun mektubuna verdiği cevapta şöyle dedi: «**Onlarla evlenmek haram değildir. Endişem, sizin iffetli olmayan kadınlarla evlenmenizdir. Çünkü Allah (cc), kitabehli kadınlarla evlenmeyi ancak iffetti olmak, yani kimseyle zina yapmayan veya gizli ilişkisi olmayan kadın olmak şartıyla mubah kılmıştır.**» (*Taberi, tefsiri, C. 2, S. 37; Fahreddin er-Razi, Tefsiri Kebir, C. 8. S. 61. Kurtubi, El-Camiu li Ahkamu'l Kur'an, C. 3, S. 81*)

Ömer (r.anh)'in, Huze'fetu'l Yemani'ye (r.anh) yazdığı mektuptan, müslümanların evlilik hususunda çok dikkatli ve ihtiyatlı olmalarını tavsiye ettiğini görüyoruz. Yoksa mektuptan, kitab ehli bir kadınla evlenmenin haram olduğu anlaşılmaz.

Cabir b. Abdillâh (r.anh), «Ehl-i Kitabın bayanları bize helaldir, bizim bayanlarımız onlara haramdır» buyurmuştur. (*Abdurrazzak, Musannef, no: 1052; Beyhaki, Sunen, VII, 172*)

Şayet bu nevi bir nikâh vuku bulursa bâtil olduğu için gerçekleşmiş olmaz. Hasan b. Muhammed'den: Dedi ki: "Rasulullah (s.a.v.) Hecr Mecusilerine yazdığı bir mektupta, onları İslâm'a davet ederek şöyle diyordu: "**Kim Müslüman olursa, onun Müslümanlığı kabul edilir. Kim kabul etmezse ona cizye vergisi vurulur, kestiği yenilmez ve hiçbir (müslüman) kadın onunla evlenemez.**"

Musluman kadının ise, ister ehl-i kitaptan olsun, ister kitab ehl-i olmayan müşriklerden bir erkekle olsun evlenmesi helal değildir. Nikah bâtildir.

"**Müşrik kadınlar iman etmedikçe onlarla evlenmeyin! Mu'min bir cariye, hoşunuza giden hür bir müşrik kadından daha hayırlıdır! Mu'min kadınları da, onlar iman etmedikçe, müşriklere nikâhlayamazsınız; Mu'min bir köle hoşunuza giden hür bir müşrikten daha hayırlıdır. Müşrikler sizi cehenneme dâvet ederler. Allah ise sizi Kendi izniyle, cennete ve mağfirete dâvet eder ve üzerinde düşünüp gerekli dersi alsınlar diye âyetlerini insanlara açıklar.**" (Bakara, 221)

"**Muşrik erkeklere de, onlar iman edinceye kadar, (mu'min kadınları) nikahlamayın**" âyeti, müşrik bir erkeğin, müslüman bir kadınla evlenmesini kesinlikle haram kılar.

Âyette «müşrik» kelimesinden murat, İslâm dinine girmeyen, putperest, mecusi, yahudi, hristiyan ve murtedlerdir. Bunların hepsi de âyette de görüldüğü gibi kesinlikle haramdır. Bunun hikmeti de İslâmın izzet ve şerefının herşeyin üstünde olmasıdır. Hiçbir şey, İslâm'ın üstüne çıkamaz.

Müslüman bir erkeğin, yahudi ve hristiyan bir kadınla evlenmesi helal olduğu halde, hristiyan veya yahudi bir erkeğin, müslüman bir kadınla evlenmesi kesin olarak haramdır. Çünkü Allah (cc) «**Onlar sizi cehenneme çağırırlar...**» âyetiyle bunu beyan etmiştir. Yani onlar, sizi küfre davet eder, küfür ise cehennem ateşine atılmaya sebeptir. İslama göre erkeğin, kadın üzerinde mutlaka bir hakimiyeti vardır. Bu nedenle evlendiği kimse, mü'mine kadını dinini terketmeye zorlayarak kendi dinine sokabilir. Doğan çocukları babası hristiyan, musevî veya putperest yapabilir. Çünkü çocuklar, babanın yanında terbiye olmuştur. Bu da çocuğun ateşe girmesine vesile olur.

Diğer taraftan müslüman bir erkek, Hz. İsa ve Hz. Musa'ya inandığı gibi onlara inzal olan İncil ve Tevrat'a da inanır. Erkeğin müslüman olması, hristiyan veya yahudi karısına eza ve cefa yapmasına manidir. Çünkü o, karısının inandığı peygamberlere de inanır. Hiç bir dinî ihtilafları, eza ve cefaya sebep olmaz. Ama Kur'an'a ve Resululfah (s.a.v.)'a inanmayan bir gayr-i muslim erkek, dininden dolayı her zaman karısına işkence yapar ve dinini hafife alır. Ayrıca "**Allah, mu'minlerin âleyhine kâfirlere asla bir yol vermeyecektir.**" (Nisa 141) mealindeki ayetin ifadesinde de kâfirlerin Müslümanlara hâkim olmaları yasaklanmıştır. Erkek kadın üzerinde bir nevi hâkim olduğuna göre, Müslüman kadının kâfir erkeklerle evlenmesinin caiz olmadığına da bir delildir. (*Vehbe Zuhaylî, el-Fıkhu'l-İslamî, C.7, s. 152*)

Sonuç olarak; Musluman bir kadının, ehl-i kitabtan dahi olsa bir erkekle evlenmesi helal değildir. Bunda ummetin icmâsı vardır. Böyle bir nikah bâtıldır, geçersizdir. İslam devletinde tesbit edilmesi halinde recm uygulanır. Çocukları veled-i zina hukmindedir. Bu nikahın Helal görülmesi halinde kâfir olunur!

Velisinin Ölen Yakını İçin Hac Etmesinin Hükümü Nedir?

Abdullah ibn Abbâs (r.anhuma) şöyle demiştir: el-Fadl ibnu Abbâs, Rasûlullah'ın redîfi (yânî hayvan üstünde Peygamber'in arka tarafına binmiş kimse) idi. Has'am kabilesinden genç bir kadın Rasûlullah'a geldi. Bu sırada Fadl kadına, kadın da Fadl'a bakmaya başladı. Peygamber de Fadl'ın yüzünü (eliyle kadından) başka tarafa çevirmeye koyuldu.

Kadın: — **Yâ Rasûlallah! Allah'ın kulları üzerinde hacc hususundaki farızası babama çok yaşlı ihtiyarlığında erişti. O deve üzerinde sabit duramaz hâldedir. Binâenaleyh kendisine (vekâleten)ben hacc edebilir miyim?** diye sordu.

— **"Evet, vekâleten hacc edebilirsin!"** diye cevâb verdi.

Bu suâl ve cevâb, Veda Haccı sırasında vâki' oldu

(Buhari, Hac, Bab 1, Hadis no: 1; Muslim, Hac, Bab 71, Hadis no: 407 (1334); Tirmizi)

Bu hadîsi Buhârî «**Hacc, Meğâzî ve İsti'zân**» bahislerinde muhtelif râvilerden tahrîc ettiği gibi Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbni Mâce dahî «**Hacc**» bahsinde yine muhtelif râvilerden rivayet etmişlerdir.

(Hadîsin isnadında ihtilâf edilmiştir. Sahih olan kavle göre hadîs-i şerif mursalıdır. Çünkü Veda haccında Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), İbni Abbâs 'ı ailesinin zayıf olanlarıyla birlikte geceleyin Muzdelife 'den Mina'ya göndermiş; kendisi de bayram sabahı Fadl b. Abbâs'ı terkisine alarak yola çıkmıştır. Binâenaleyh İbni Abbâs (Radiyallahu anh) hâdiseyi gözüyle görmemiş Fadl'dan işitmiştir. Nitekim bundan sonraki rivayette bu cihet tasrîh edilmiştir. İbni Abbâs'ın vak'ayı birkaç kişiden işitmiş olması da mümkündür. Yalnız kimden işittiğini bu rivayette tasrîh etmemiştir.)

Bu Hadisden Çıkarılan Hükümler :

1- Bizzat haccetmekten âciz olan bir kimse nâmına başkasının hacc etmesi caizdir. Hanefîler'le Sevrî, Şafîî, Ahmed b. Hanbel ve İshâk'ın kavilleri budur.

İmam Mâlik ile eys ve Hasan b. Sâlih'a göre hayâtta olan bir kimse nâmına başkasının hacc etmesi caiz değildir. Yalnız hacc etmeden ölen kimse nâmına başkası hacc edebilir.

Bu husûsda İmam Mâlik 'ten üç kavil rivayet edilmiştir.

Meşhur olan birinci kavle göre ölen nâmına dahî bir kimse hacc edemez.

İkinci kavline göre çocukları hacc edebilir.

Üçüncü kavline göre ölenin vasiyyeti varsa onun nâmına başkasının hacc etmesi caizdir.

Mâlik'in birinci kavli İbrahim Nehâî ile bazı selef ulemâsından da rivayet olunmuştur. İbni Ebî Şeybe 'nin «Musannef»inde İbni Ömer'den rivayet ettiği bir hadisde İbni Ömer (Radiyallahu anh)'nın : **«Hiç bir kimse başkası nâmına Hacc etmesin ve hiç bir kimse başkası nâmına oruç tutmasın»** dediği bildirilmiştir.

İmam Şafîî ile cumhur-u ulemâ 'ya göre vasiyyet olsun olmasın ölen bir kimsenin farz veya nezir haccı başkası tarafından edâ edilebilir. Hacc masraflarını ölenin terekkesinden çıkarmak îcab eder.

Şâfiîlerden «Et-Tevdîh» sahibi: «Bize göre nafile haccda dahî vekil göndermek caizdir. İki kavilden sahih olanı budur.» demiştir.

Hadîs-i şerif erkek nâmına kadının hacc edemeyeceğini söyleyen Hasen b. Hayy'ın aleyhine, bunu caiz görenlerin lehine delildir. Bu bâbda Hanefîler'den «EI-Hidâye» sahibi şunları söylemiştir :

«Kaide şudur ki ehli sünnete göre bir insan namaz, sadaka, oruç ve daha başka amellerinin sevabını başkasına hediye edebilir. Çünkü Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in biri kendi diğeri ummeti nâmına olmak üzere iki tane koç kurban ettiği rivayet olunmuştur. İbâdetler muhtelifdir. Bâzısı zekât gibi sırf mâlî, bâzısı namaz gibi bedenî, bir takımı da haccda olduğu gibi her ikisinden murekkebirdir. Birinci nevîde başkası nâmına amel caiz; ikinci nevîde hiç bir suretle caiz değildir.

Üçüncü nevîde ise acz hâlinde caiz, kudret halinde caiz değildir. Aczin şartı ölünceye kadar devam etmektedir.

Zâhir-î mezhebe göre hacc kimin nâmına yapıldıysa onun olur. Delili Has'amiyye hadîsidir, İmam Muhammed'e göre başkası nâmına giden kimse kendisi hacı olur. Gönderen kimseye de yaptığı masraflar karşılığında sevab verilir.

İbni Battal'ın beyânına göre hasta iken hacc için bedel gönderib sonra iyileşen kimse hakkında ihtilâf edilmiştir. Kûfe ulemâsı ile İmam Şafiî ve Ebû Sevr bu haccın kâfi gelmiyeceğine kaail olmuş, iyileştikten sonra tekrar hacc etmenin farz olduğunu söylemişlerdir. İmam Ahmet'le İshâk'a göre böyle bir kimse nâmına yapılan hacc caiz ve kâfidir. Hasta iken hacca vekil gönderib de sonra ölen kimsenin hükmü dahî ihtilaflıdır. Kûfe ulemâsıyla Ebû Sevr'e göre yapılan bu hacc kâfidir. İmam Şafiî'den iki kavil rivayet olunmuştur. Bunların birine göre yapılan hacc kâfi; diğerine göre kâfi değildir. Esah olan kavil de budur.

İbni Abdi'l-Berr'in beyânına göre ulemâ bu hadîsin mânâsı hakkında ihtilâf etmişlerdir. Bir cemaat hükmün soran kadının babasına mahsus olduğunu, başkasının ona kıyas edemeyeceğini söylemişlerdir. Çünkü Allah Teâlâ hazretleri haccı gücü yetenlere farz kılmıştır. Kadının babası gücü yetmeyenlerdendir. Binâenaleyh ona hacc farz değildir. İmam Mâlik ile diğer Mâlikîyye ulemâsının kavilleri budur. Onlara göre hacc bedenî ibâdetlerdendir. Şu halde namaza kiyâsen onda da bir kimsenin başkasına vekâlet etmesi caiz değildir. İbni Hazm'in rivayet ettiği bir hadîsde :

«Bir kadın : **Babam bir pîr-i fânidir**, dedi. Bunun üzerine Peygamber (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) :

— **Onun nâmına sen hacc et. Ama ondan sonra bu hiç bir kimseye câiz değildir, buyurdu.**» denilmektedir.

Aynı hadîsi Muhammed b. Hibbân El-Ensârî de rivayet etmişse de onun rivayetinde «**ondan sonra bu hiç bir kimseye caiz değildir**» cümlesi yoktur. Her bu iki rivayet mursel olmakla ve daha başka illetlerle zayıf görülmüştür.

İbni Tîn hacca güç yetme meselesini Beyt-i şerife varmaya muktedir olmaktır diye tarif etmiştir. Yalnız âdetten hârice çıkmaması şarttır. Binâenaleyh bir kimsenin âdeti yürüyerek sefer etmekse hayvan bulamasa bile yürüyerek gitmesi lâzımdır. Başkalarından dilenmeyi âdet edinen kimse dilenmekle Mekke'ye varabilecekse yiyeceği olmasa bile hacca gitmesi lâzımdır. Dilenmeyen ve sefere hayvanla giden kimseye binecek hayvan buluncaya kadar hacc farz değildir. İbni Battal bu kavlin İbni Zubeir, İkrime ve Dahhâk'ın mezhepleri olduğunu söylemiştir.

İmam A'zam ile İmam Şafiî 'ye göre zâd ve râhile bulamayan kimseye hacc farz değildir.

(*Zâd'dan murâd: Hacca gidip dönünceye kadar kendine ve çocuklarına lâzım gelen nafakadır. Râhile binecek vâsitadır.*) Hasan-ı Basrî, Mucâhid, Saîd b. El-Museyyeb, Saîd b. Cubeyr, İmam Ahmed, İshâk, Abdulazîz b. Seleme ve Sûhnûn'un kavilleri dahî budur.

Kurtubî, İmam Mâlik'le diğer Mâlikîyye ulemâsının Has'amiyye hadîsinin zahirini :

«**Allah için yoluna gücü yetenlere Beyt-i haccetmek insanların boynuna borçtur.**» âyet-î kerîmesine muhalif gördüklerini güç yetme meselesinde esâs beden kuvveti olduğunu, bu sebeple İmam Mâlik 'in zâhir-î Kur'an tercih ettiğini söylemiştir. Fakat cumhur tarafından buna cevap verilmiş ve zâd u râhile hadîsinin âyetteki güç yetmesinden muradın ne olduğunu beyân ettiği bildirilmiştir. Mezkûr hadîs Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*)'den sahih ve hasen yollarla rivayet olunmuştur.

2- Bir kimse kendisi hacc etmemiş bile olsa başkası nâmına hacca gidebilir. Çünkü hadîs mutlaklıdır.

Rasûlullah (*Sallallahu Aleyhi ve Sellem*) kadına kendisinin hacc edib etmediğini sormamıştır. İmam Âzam'la, İmam Mâlik ve bir rivayette İmam Ahmed'in mezhepleri budur. Mezkûr kavil Hasan-ı Basrî, İbrahim Nehaî, Eyyûb ve Ca'fer b. Muhammed 'den de rivayet olunmuştur.

Evzâî, İmam Şafiî'ye İshâk'a göre kendisi hacc etmeyen bir kimse başkası nâmına hacca gidemez. Giderse kendisi için hacc etmiş olur. Abdulazîz böyle bir haccın bâtil olduğunu giden nâmına dahî sahih olmadığını söylemiştir. Bu kavil İbni Abbâs (*Radiyallahu anh*)'dan da rivayet olunmuştur.

Ebû Dâvûd'un, İbni Abbâs'dan rivayet ettiği bir hadîste: Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Şubrume nâmına lebbeyk diyen bîr adamı işitti de :

— **Kim bu Şubrume?** diye sordu. O zât:

— **Kardeşimdir yahut akrabamdır!** cevâbını verdi.

Bunun üzerine Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) : — **Sen kendi nâmına haccettin mi?** diye sordu. Adam: — **Hayır!** dedi.

— **(Evvelâ) kendi nâmına haccet, (sonra) Şubrume için hacca git, buyurdular.**» denilmektedir. Fakat Tahâvî Şubrume hadîsinin ma'lûl olduğunu söylemiştir. Sahîh kavle göre hadîs İbni Abbâs 'a mevkuftur.

Bu mânâda İbni Abbâs'ın Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'den rivayet ettiği sahîh hadîs şudur:

«Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'e hacca gitmemiş bîr kimsenin başkası nâmına hacc edib edemeyeceği soruldu da :

— **Allah (Azze ve Celle) 'ye olan borç ödenmeye daha lâyıktır buyurdular.**»

Mezkûr hadîsde böylesi başkası nâmına ihrama girerse kendisi için haccetmiş olur kaydı yoktur. Bâzıları bu hadîsi nedb mânâsına hamletmeye çalışmışlardır.

Abdullah b. Ahmed'in rivayetinde şöyle deniliyor :

«Sonra Rasûlullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in yanına Has'am kabilesinden genç bir kadın gelerek:

— **Babam bir pîr-i fânîdir. Kendisine Allah'ın hacc farızası yetişmiştir. Onun nâmına ben haccetsem kâfi gelir mi?** diye sordu.

Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem): — **Baban nâmına haccet!** buyurdu ve Fadl'ı» boynunu büktü.

Bunun üzerine Abbâs : — **Yâ Rasûlallah! Amcanoglunun boynunu (neye) büktün?** dedi.

Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem): — **Genç bir erkekle genç bir kadını(n karşı kanşya geldiklerini)gördüm de onlar nâmına şeytandan emîn olamadım,** buyurdular.»

Bu gösteriyor ki Abbâs suâlî esnasında orada imiş. Binâenaleyh oğlu Abdullah'ın da orada bulunmasına bir mâni yoktur. (Muslim, Hac, Bab 71, Hadis no: 408 (1335))

Tirmizî'nin : «Ben bu hadîsi Muhammed'e yanî Buhârî'ye sordum da :

— Bu bâbda en sahîh hadîs İbni Abbâs 'ın Fadl'dan rivayetidir. Cevâbını verdi.» dediği rivayet olunur. Yine Tirmizî: «İhtimâl İbni Abbâs bu hadîsi hem Fadl'dan hem de başkalarından işitmiş, sonra vasıtasız rivayet etmiştir.» demektedir. İbni Abbâs'ın vasıtasız rivayeti bundan önceki rivayettir. Mâmâfih sual soran kadının Cemre-i Akabe 'de şeytan taşladıktan sonra sormuş olması ve İbni Abbâs(Radiyallahu anı)'ın orada bulunmuş olması da ihtimâlden uzak değildir. Bu takdirde İbni Abbâs(Radiyallahu anı) hadîsi bazan kardeşi Fadl'dan naklen, bâzan da bizzat müşahedesine istinaden rivayet etmiş olur. Nitekim Tirmizî, İmam Ahmed, oğlu Abdullah ve Tâberî'nin rivayet ettikleri Ali hadîsi kadının suâlî, şeytan taşladıktan sonra kurban kesilen yerde sorduğunu ve Abbâs'ı orada bulunduğunu bildirmektedir ki, bu da aynı ihtimâlî te'yîd eder.

Hadisten Çıkarılan Hükümler:

- 1- Âciz bir kimsenin hacca vekil göndermesi caizdir. Hanefîler'e göre beden hacc etmeye kudreti olan bir kimsenin vekil göndermesi caiz değildir. Fakat kötürüm ve a'mâ gibi aczi daimî olan kimseler hacca vekil gönderebilirler. Acizlik, hastalık ve hapis gibi geçici şeylerden olub ölümüne kadar devam ederse vekil göndererek îfâ ettiği hacca kâfidir.
- 2- Anneye, babaya bakmak, hizmetlerinde bulunmak, borçlarını ödemek ve hacclarını îfâ etmek evlâdın vazifesidir.
- 3- Erkeğe vekâleten kadın hacc edebilir.
- 4- Hîn-i hacette kadın ulemâyâ fetva sorabilir.
- 5- Hadîs-i şerif ilim yolunda sefere teşvik etmektedir.

Ulemâ hacc mes'elesinde de ihtilâf etmişlerdir.

Bâzılarına göre velinin, ölen kimse nâmına haccetmesi lâzımdır.

Hadîs-i şerif bir kimsenin tesadduk ettiği bir şeyi mîras olarak alabileceğine delâlet etmektedir.

Cumhura göre başkası nâmına haccetmek, âciz şartıyla caizdir. Yani kötürüm olup iyileşme ümidi bulunmayan bir kimse ile vefat eden nâmına haccetmek caizdir.

Kaadî İyâz, Malikîler'in ölen bir kimse nâmına oruç tutmak ve haccetmek hususunda bu hadislerle istidlal edemediklerini, çünkü hadislerin muztarîb olduklarını söyleyerek itizarda bulunmuştur.

Nevevî, Kaadî 'nin itizarını kabul etmemiş: «Bu itizar hatadır. Hadîsde izdırâb yok, ihtilâf vardır...» demiştir.

Muhammed bin Salih el Useymin ise; başkasının yerine Hac yapma konusunda şöyle demiştir :

İslâm âlimleri bu konuda ihtilaf etmişlerdir.

Bazı âlimler, onun yerine (*adına*) hac yapılır, yapılan bu hac kendisine fayda verir ve kendisi adına hac yapan kimse gibidir, demişlerdir.

Bazıları ise; bu kimsenin yerine (*adına*) hac yapılmaz. Buna adına 1000 defa da hac yapılırsa, 4

hacçı kabul olunmaz, yani sorumluluktan kurtulamaz, demişlerdir. Hak olan görüş, işte bu görüştür. Çünkü bu adam, hemen yerine getirmesi kendisinin üzerine farz olan bir ibâdeti, özürsüz olarak terk etmiştir. Bu ibâdetin yerine nasıl gidilebilir? Sonra ölümden sonra

bu ibâdeti ona nasıl gerekli görebiliriz?

Ayrıca şimdi bu miras, vârislerin haklarıyla ilgilidir. Sahibinden kabul edilmeyecek bir haccın

kıymetini (*masraflarını*) vârislerini niçin bundan mahrum edelim?

İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin-, "*Tehzibu's-Sunen*" adlı kitabında bunu zikretmiş, ben de bu görüşteyim ve derim ki:

Hacca gücü yettiği halde hafife almaktan veya tembellikten dolayı hacçı terk eden kimsenin yerine insanlar 1000 defa da hac yapsa, onun hacçı asla geçerli olmaz.

Zekâtâ gelince, bazı âlimler şöyle demişlerdir: Bir kimse öldükten sonra onun yerine zekâtı verilirse, sorumluluktan kurtulur. Fakat zikretmiş olduğum kâide, zekâtın sorumluluğundan onu kurtaramayacağını gerektirir. Ama yine de mirastan zekât payının çıkarılmasını gerektiğini görüyorum. Çünkü zekât, fakirlerin ve zekâtı hak eden insanların hakkıdır. Hac ise bunun tam tersidir. Haccın masrafları mirastan alnamaz. Çünkü hac, insanın hakkına bağlı değildir.

Zekât ise, insanın hakkına bağlıdır. Dolayısıyla zekât, hak eden insanlar için mirastan çıkarılır. Fakat bu çıkarılan zekât, sahibinin (*ölen kimsenin*) adına verilmiş sayılmaz (*onun adına verilmiş sayılmaz*) ve kıyâmet gününde zekât vermeyenin maruz kalacağı azaba uğrayacaktır. Allah Teâlâ'dan âfiyet dileriz.

Aynı şekilde oruç da böyledir. Eğer bir kimsenin, orucun kazasını hafife aldığından ve tembel davrandığından dolayı terk ettiği bilirse, onun orucunun kazası tutulmaz. Çünkü bu kimse, hafife alarak veya tembel davranarak İslâm'ın rukunlerinden birisi olan ibâdeti özürsüz olarak terk etmiştir. Eğer onun yerine kaza edilirse, bu oruç, ona fayda vermeyecektir.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:

"Üzerinde oruç borcu olduğu halde ölen kimsenin velisi onun yerine oruç tutar." (Buhari, Muslim)

Bu sözü; ihmalkâr ve kusurlu davranmayan kimse içindir. Yoksa hiçbir şer'î özü olmadan açık bir şekilde ve alenen orucun kazasını terk eden kimsenin yerine oruç tutmamızın faydası ne olacak ki?" (*İbn-i Useymin; Mecmû'u Fetâvâ, c: 21, s: 226*)

Sahabe İcması Huccet Midir? Mezheplerin Namazın Terkindeki İhtilafları Nedendir?

İcmanın Şartları :

1. Muctehidlerin İttifakı:

Bu nedenle halkın (*avamın*) veya fıkıh ilminde muctehid olmayan alimlerin herhangi bir mesele üzerinde ittifak etmelerine icma denilemez. Diğer yandan icmanın gerçekleşebilmesi için en az üç müctehidin bulunması şart koşulmuştur.

2. İttifaka Bütün Muctehidlerin Katılması:

İcmada aranan ittifak, belde ve kavimleri değişik olsa dahi, bütün muctehidler arasında tahakkuk eden ittifaktır. Bir muctehidin dahi ittifaka katılmaması İcmanın gerçekleşmesine manidir. Binaenaleyh, muhalif olanların sayısı çok az dahi olsa, çoğunluğun ittifakı, cumhur ulemaya göre, icma sayılmaz. Buradaki muctehid kavramına dinin kesin hükümlerinden birini inkar etmeyen fırkalardaki muctehidler de dahildir. Buna mukabil, Gılatı Şia gibi İslâm'ın kesin olan hükümlerinden birini inkâr eden fırkaların müctehidleri icmada nazar-ı itibara alınmaz. Bunların herhangi bir rolleri yoktur.

3. Mevcut Muctehidlerin ittifakı:

İcmada, fıkıh meselenin ortaya çıkıp tartışıldığı zamanda yaşayan alimlerin ittifakı aranmaktadır. Bu itibarla, daha sonraki asırlarda gelen muctehidlerin aynı görüş üzerinde ittifak etmeleri şart olmadığı gibi, bir mesele üzerinde İttifak eden müctehidlerin, o meseleyle ilgili görüşlerini ölünceye kadar muhafaza etmeleri de şart değildir.

4. Peygamber'den Sonra Yapılması:

İttifak, Rasulullah (s.a.v) efendimizin ahirate göç etmesinden sonra gerçekleşmiş olmalıdır. Çünkü O hayatta olduğu sürece, Allah'ın elçisi olması itibarıyla, meseleler üzerinde hüküm verme yetkisi yalnızca O'na aittir.

5. İttifakın Açıkça Yapılması:

İttifak, muctehidlerden her birinin aynı zamanda ve açıkça görüşlerini ortaya koymalarıyla gerçekleşmelidir. Bu da, ya bir araya gelmeleri suretiyle veya görüşleri karşılaştırmaları tahakkuk eder.

6. Gerçek veya Hukmî Bir İttifakın Bulunması:

Muctehidler tek bir görüşte ya gerçekten veya hükmen ittifak etmelidirler. Eğer bir mesele hakkında tek bir görüş ileri sürülür de onun üzerinde ittifak yapılırsa ortada gerçek bir İttifak vardır. Buna mukabil bir mesele hakkında iki görüş ileri sürülür de, muctehidler üçüncü bir görüşe yer vermezlerse, burada üçüncü bir görüşün bulunmadığı hususunda "hukmî" bir ittifak söz konusudur.

Mesela; bir kişi ölür de, geride öz erkek kardeşleriyle veya baba bir üvey erkek kardeşleriyle birlikte dedesi kalırsa, dedenin miras payı hakkında sahabe-i kiram ikiye ayrılmışlardır:

Bazıları yalnız dedenin mirasçı olup, kardeşlerin öz olsun üvey olsun mirastan mahrum kalacaklarını beyan etmişler, diğerleri ise dede ile birlikte öz veya üvey erkek kardeşlerin de mirasçı olacaklarını bildirmişlerdir. İşte bu meselede dedenin mirasçı olacağı hususunda "hukmî" bir icma vardır. Binaenaleyh, "dede mirastan tamamen mahrum edilir" şeklindeki üçüncü bir görüş hükmi icmaa ters düştüğü için red edilir.

İcmanın gerçekleşmesi için yukarıda zikredilen şartların bulunması gerekmektedir.

Bununla beraber bazı alimler bir kısım ittifakları, zikredilen şartları kapsamadıkları halde, icma saymışlardır.

Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

A. Çoğunluğun İttifakı:

Taberî, Ebu Bekr el-Razî, Hasen el-Hayyad, bir görüşe göre Ahmed b. Hanbel gibi bazı alimler, çoğunluğun ittifakıyla icmaın gerçekleşeceği görüşünü savunmuşlardır. Bunların delilleri şunlardır:

a. Bir hadis-i şerifte Peygamber efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır: **"Allah ummet-i Muhammed'i sapıklıkta birleştirmez. Allah'ın desteği birlik beraberlik içinde olanlardır. Cemaatten ayrılan ateşe ayrılmış olur."** (Tirmizî, Kit. Fiten, bab. 7, Hn. 2167)

Cumhur ulema ise bu hadis-i şerifin sadece çoğunluğun birleşmesini değil, bütün ummet-i Muhammed'in birleşmesini beyan ettiğini söylemişlerdir.

b. İslâm ummeti, Ebu Bekir (r.anh)"in halife seçilmesinde sahabelerin çoğunluğunun ittifakını icma saymışlardır.

c. Haber-i vahid kesinlik ifade etmeyip zan ifade ederken, cemaatten nakledilen haber-i mutevatir kesinlik ifade eder. İctihadda da durum böyledir. Çoğunluğun görüşü ile İcma tahakkuk etmiş olur.

d. Bütün muctehidlerin İttifakı şart koşulduğu takdirde hiç bir zaman icma gerçekleşemez. Zira, herhangi bir icmada bir veya iki kişinin muhalefet etmemesi mümkün değildir. Böyle bir veya iki kişinin muhalefet ettikleri ittifakı İcma kabul etmemek dînî bir delili işlemez hale getirmektedir.

e. Sahabe-i kiram, Abdullah b. Abbas'ın "avl" [3] "Riba el-Fadl"[4] ve "Mut'a"da[5] çoğunluğa muhalefetini kınamışlardır.

[3]Avl: Hak sahibi mirasçılarının paylarının tanrı sayıdan fazla olmasına denilir. Mesela, bir kadın ölür de geriye mirasçı olarak kocasını, annesini, kızkardeşini bırakırsa, ortada "avl" söz konusudur. Çünkü kocanın payı mirasın yarısı, annenin payı mirasın üçte biri, kızkardeşin payı ise mirasın yarisıdır. Burada akı tam sayı kabul edilirse, üçünü koca, üçünü de kızkardeş alır anneye pay kalmaz. İşte bu gibi meselelerde Abdullah b. Abbas'ın dışındaki sahabeler, mirası bütün mirasçılara dağıtmak maksadıyla, burada altıda eşitlenen paydayı bırakıp sekize ulaşan payı esas almışlar, mirası sekiz üzerinden taksim etmişlerdir. Bana göre netice şöyle olmaktadır: Kocanın payı sekizde üç, kızkardeşin payı sekizde üç, annenin payı ise sekizde ikidir. $1/2(3) + 1/3(2) + 1/2(3) = 3/6 + 2/6 + 3/6 = 8/6$ $3/8 + 3/8 + 2/8 = 8/8$

[4] Riba (Faiz): İki kısımdır: Peşin alış verişte söz konusu olan faiz ki, buna "Riba el fa di" denilir. Diğeri ise, veresiye yapılan alış verişte söz konusu olan faiz ki, buna da "Riba en nesie" denilir.

a- Riba el fadi: Altın gibi tartılan eşyaların veya buğday gibi hacmen ölçülen eşyaia-rın kendi cinsleriyle peşin olarak değiştirildiklerinde birinin diğerinden fazla olması durumunda söz konusudur. Mesela, bir kimsenin bir kile buğdayı bir buçuk veya yarım kile karşılığında peşinen satmak, yahut on gram altını dokuz veya on-bir gram altın karşılığında peşin olarak satması caiz değildir. Çünkü orada "Riba el fadl (fazlalık faizi)" söz konusudur. Abdullah bin Abbas ise, bu tür satışlara cevaz vermektedir. Görüldüğü gibi Riba el fadl, altın-gümüş gibi tartılan, buğday-arpa gibi hacmen ölçülen eşyalarda söz konusu iken, kumaş gibi boy ölçümü ile ölçülen, yumurta gibi sayı ile sayılan eşyalarda söz konusu değildir... / ... Bu itibarla iki metre kumaş üç metre kumaş karşılığında peşinen satmak caiz olduğu gibi, beş adet yumurtayı yedi adet yumurta karşılığında peşin olarak satmak da caizdir.

b- Riba-i nesie: İki surette söz konusu olur:

1- Bir cinsten olan iki şeyi birbirleri karşılığında, eşit veya farktı miktarda veresiye satmak suretiyle gerçekleşir. Mesela, on gram altını on gram altın veya dokuz gram altın karşılığında veresiye satmak veya bir kile buğdayı bir kile ya da yarım kile buğday karşılığında veresiye satmak caiz değildir. Çünkü ortada "Riba en nesie (vade faizi)" mevcuttur.

2- Başka cinslerden olan, faka i ölçü birimi aynı olan iki şeyin birbirleri karşılığında eşit veya farklı miktarlarda veresiye satılmaları durumunda söz konusu olur. Mesela, boy ölçümüne tabi olan bir metre Türk kumaşını, bir, iki veya üç metre İngiliz beziyle veresiye satmak yine hacmen ölçülen bir kile buğdayı bir, iki yahut üç kile arpa karşılığında satmak, keza, gramla ölçülen beş gram altını beş, altı yahut yedi gram gümüş karşılığında veresiye satmak, sayı ile tedavül eden beş yumurtayı altı, yedi yahut dört yumurta karşılığında veresiye satmak caiz değildir. Çünkü, ortada "Riba en nesie" vardır. Görüldüğü gibi, Riba en nesie kumaş gibi boyca ölçülen, altın gibi ağırlığı tartılan, buğday gibi hacmen ölçülen ve yumurta gibi sayılan eşyaların hepsinde söz konusudur

[5] Mut'a: Geçici bir süre için evlenmek demektir.

Cumhur ulema ise, muctehidlerden çoğunun ittifakıyla icmaın gerçekleşemeyeceğini beyan etmiş ve şunu söylemişlerdir:

İcmaın delilleri, İslâm ümmetinin ancak birleştiği takdirde hataya düşmeyeceğini, sadece bir kısım alimlerin ittifakında hata olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle çoğunluğun görüşü icma değildir.

B. Medine Muctehidlerinin İttifakı:

İmam Malik'ten, "sahabe-i kiramdan sadece Medine'deki muctehidlerin ittifaklarının icma sayılacağı, buna delil olarak da şu hadis-i şerifi gösterdiği rivayet edilmektedir":

"Bir bedevi, Peygamber (s.a.v)'e geldi, O'na İslâm'a gireceğine dair biat etti. Ertesi gün ise kızgın bir şekilde gelerek, **Biatimi boz**, dedi. Üç kere tekrar etmesine rağmen Peygamber efendimiz kabul etmedi. Ve şöyle buyurdu:

- "**Medine bir körüğe benzer. Habis olanı dışarı atar, iyi olanı parlatır.**" [Buhârî, Kit. Medine, bab. 10; Muslim, Kit. Hacc, bab. 489, hn. 1383]

İmam Malik'e göre bu hadis, Medine'li muctehid alimlerin görüşlerinin doğruluğunu ifade eder. Çünkü hata, Medine'de bulunmayan "habis" şeydir.

Cumhur ulema yalnızca Medine'li muctehid alimlerin ittifakı ile İcma'nın gerçekleşmeyeceğini, çünkü bunların da diğer şehirlerdeki alimler gibi masum olmadıklarını, bu hadisin ise Medine şehrinin mübarek yer olduğuna işaret ettiğini, Medine halkının masumluğuna delalet etmediğini söylemişlerdir.

C. Hulefa-i Raşidîn'in İttifakı:

İmam Ahmed b. Hanbel ve bazı alimler, sadece Hulefa-i Raşidîn'in ittifaklarını icma saymışlar, şu hadis-i şerifi de delil olarak göstermişlerdir:

"**Size düşen, benim sünnetime ve benden sonra gelen doğru yoldaki Hulefa-i Raşidîn'in sünnetine uymaktır. Bunlara sımsıkı sarılın ve bunları dişlerinizi üzerine kenetlercesine tutun.**" (Ebû Dâuûd, Kit. Sünnet, bab. 5, hn. 4607; Tirmizî, Kit. İlim, bab. 16, hn. 2676)

Cumhur ulema, "bu hadis-i şerifin Hulefa-i Raşidîn'in ittifaklarının icma olacağını göstermediğini, bunların kendilerini taklid edenlere hayırlı ve layık önderler olduklarını gösterdiğini" söylemişlerdir.

D. Ebu Bekir ve Ömer (r.anhum)'in İttifakları:

Bir kısım alimler de şu hadis-i şerife dayanarak, Ebu Bekir ile Ömer'in ittifaklarının icma olacağını ileri sürmüşlerdir:

"**Benden sonra gelen Ebu Bekir ve Ömer'e uyun.**" (Tirmizî, Kit. Menakib, bab. 16-37, hn. 3662, 3805; İbniMace, Kit. Mukaddime, bab. 11, hn. 97; Musned, İmam Ahmed, c. 5, Slı. 382, 385, 399, 402)

Cumhur ulema bu hadis-i şerifin de, "Ebu Bekir ve Ömer'in izlerinden gidilecek birer önder olduklarını ifade ettiğini, onların ittifaklarının icma sayılacağına delalet etmediğini" belirtmiştir.

E. Haremeyn eş-Şerifeyn'deki Sahabelerin İttifakı:

Bazı alimler, Mekke ve Medine'de bulunan sahabelerin ittifaklarını icma saymışlardır. Bunlar, "sahabe-i kiram'ın önceleri bu iki beldede bulunduklarını ve daha sonra çeşitli yerlere dağıldıklarını" delil göstermişlerdir.

Cumhur ulema, bu görüşün isabetli olmadığını, çünkü, icma'nın sadece sahabe dönemine tahsis edilemeyeceğini bildirmişlerdir.

F. Ehl-i Beyt'in İttifakı:

Şii alimleri, Ehl-i Beyt'in ittifakı ile icma'nın gerçekleşeceğini söylemişler, delil olarak da şu âyet-i kerimeyi göstermişlerdir:

"... **Ey Peygamber ailesi, şubhesiz Allah sizi murdarlıklardan arındırıp tertemiz yapmak ister.**" (Ahzab 33)

Şiiler, "yanlış görüşün de bir murdarlık olduğunu, bunun Ehl-i Beyt'de bulunmadığını, onlarda hakikatten başka şey görülmeceğini" söylemişler ve onların ittifaklarını icma saymışlardır.

Cumhur ulema ise, yalnızca Ehl-i Beyt'in ittifakının İcma sayılmayacağını, çünkü bunların da masum olmadıklarını ve delil gösterilen âyetin başta-rafından anlaşıldığı üzere, burada Ehl-i Beyt'den maksadın Peygamber'imi-zin hanımları olduğunu söylemişlerdir.

Diğer yandan Şii'lerin iddia ettiği gibi, buradaki Ehl-i Beyt'den maksat Ali (r.anh), Fatıma ve bunların çocukları olsa dahi, âyet-i cehle bunların masumluğunu ifade etmemektedir. Kaldı ki günahattan arınmış olmaları icthadlarında hata yapmamalarını gerektirmez. Zira icthadda hala günah degildir. Nitekim Peygamber efendimiz bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

"Hâkim icthad eder bir hüküm verir de isabet ederse onun için iki mukâfat vardır. Şayet icthad eder de hüküm verirken yanıltsa onun için bir mukâfat vardır." (Buhârî, Kit. İtisam, bab. 21; Muslim, Kit. Akliye, bnb. 15, hn. 1716; Ebû Dâvûd, Kit. Akdiye, bab. 2, hn. 3574; İbn Mace, Kit. Ahkâm, bab. 3, hn. 2314; Nesei, Kit. el-Kudat, bab. 3; Musned, İmanı Ahmed c. II, Sh. 187. Musned'in rivayetinde, "...hükümünde isabet ederse ona on mukâfat vardır..." şeklindedir)

İcmâ' Yetkisi Olanlar:

Bir mesele hakkında icmâ' yapma yetkisine sâhib olanlar, elbette muctehidlerdir. Acebâ Haricîler, Rafızîler, Kaderiyeciler ve Cehmiye mensupları da bu işe dahil midirler? Cümhur'a göre, bunlar, bid'atlerinin propagandasını yapıyorlarsa icmâ' yapacak olan muctehidler arasına giremezler. Eğer kendi görüşlerinin yayılması için çalışmıyorlarsa , icmâ' ehli arasına girerler.

Bazı fakihlere göre, tuhaflıklarıyla tanınan bilginler ve bu arada kıyas'ı reddedenler, icmâ' ehline dahil olmazlar. İyi bir muctehid fikhî meseleleri, bunların delillerini ve hüküm çıkarma yollarını bilmelidir. Bunun içindir ki *Şevkânî*, "*İrşadu'i-Fuhul*" de şöyle der: "**İlimde muteber bir icmâ', bu ilmi bilenlerin icmaldır; ötekilerin icmâ'ı değildir. Fikhî meselelerde muteber olan icmâ', bütün fakihlerin icmâ'ıdır... İcmâ' -için yetkili olan bir kimse muhalefet ederse icmâ' yapılmış olmaz. Bu muhalefet eden saz'dır da denilemez; çünkü icmâ' ehline dahil olan kimse muhalefet ettiği için saz sayılamaz.**" (*İrşadu'i-Fuhul*, S. 78)

Bazı fakihlere göre icmâ'ın tamam olması için, icmâ'a katılan muctehidlerin ölmüş bulunması şarttır. Dolayısıyla, icmâ'a katılan müctehidlerden birisi hayatta olursa icmâ' gerçekleşmiş olmaz. Bu şart, muctehidin icmâ'dan vazgeçebileceğini, vazgeçerse icmâ'ın bozulacağını gösteriyor. Demek ki icmâ', halkı ilzam ediyor da, icmâ' yapan bilginleri ilzam etmiyor! Eğer böyle değilse, muctehidin ölmüş olması şartına ne lüzum kalır? Ekseriyete göre böyle bir şart yoktur. Dolayısıyla, icmâ', hem halkı, hem de icmâ' yapanları ilzam eder. Bu da makul bir şeydir; çünkü icmâ', meseleyi inceleyip görüşler arasında mukayeseler yapan bilginleri ilzam etmezse, başkalarını hiç de ilzam etmez.

Bazı bilginlere göre de sukuti icmâ', ancak çağdaş bilginlerin ölümü ile tamamlanır; çünkü sukût eden muctehidlerin aksi bir fikir ileri sürmedikleri bu sayede anlaşılmış olur. Böylece icmâ', sukût mertebesinde sarahat mertebesine yükselmiş olur. Eğer icmâ' sarıh ise, muctehidlerin ölümüne lüzum yoktur. Burada şunu da kaydetmemiz gerekir: İmam Mâlik, Medîne'lilerin icmâ'ını hucdet sayar. Mâlikîler de, ancak Peygamber'den öğrenilmesi mümkün olan hususlarda Medîne'lilerin icmâ'mı ittifakla hucdet sayarlar; fakat inceleme ve icthad konusu oîan şeyler üzerindeki Medîne'lilerin icma'ında Mâlikîler ihtilafa düşerler. İmam Mâlik'ten, bu gibi hususlarda da Medîne'lilerin icmâ'ının hucdet olduğu rivayet edilir.

Ezan Okunurken Çalgılı veya Çalgısız Musiki Dinlemenin Hükümü

zan okunurken de Rasulullahın talimatları mevcuddur. Bu Allah ve rasuluna saygı ve sevmenin nişanelerindendir. Ayrıca Rasulullah (s.a.v.)'in bizden yapıp söylememiz ve dua etmemizi istedikleri gibi yapılması gerekenleri terk etmiş olarak bayağı insanların seviyesi ve tutumuyla benzerlik göstermiş (Haşa) oluruz.

Bir kişi meşru olan neşide veya herhangi bir haber vs meşgul olabilir dinleyip izleyebilir. Fakat ezan zamanı, dua ibadet zamanlarında ara verip, yapılması gerekenleri yaptıktan dinlemesinde sakınca yoktur. Kafirleri çıldırtan ; İslamın hakimiyeti Allah ve Rasulullahı duyuran, şeriatı ilan eden ilanlara biz dahi saygı göstermez kaale almazsak biz kimin sünnetine uymuş oluruz?

Şimdi Ezan okunurken ve okunduktan hemen sonra ummetim diyenlerin yapacakları nelerdir, bunları okuyalım:

Ezanı duyan kimsenin söylenenleri tekrar ederek, muezzinin dediği gibi söylemesi sünnettir.

Çünkü Ebu Said el-Hudri *Radıyallahu anh'*dan gelen rivayete göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:

"Ezanı duyduğunuz vakit muezzinin dediği gibi siz de söyleyiniz."

[Muslim, I, 288, Hadis no: 383]

Ancak hayyaale's-salah ile hayyaale'l-felah cümlelerinde: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah: (Allah ile olmadıkça hiçbir şeye güç ve kuvvet yetirilemez.)" der.

Ayrıca Ömer b. el-Hattab *Radıyallahu anh'*dan şöyle dediği de rivayet edilmiştir:

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* buyurdu ki:

"...Sonra hayyeale's-salah dedi. O: lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah buyurdu. Sonra (muezzin):hayyeale'l-felah dedi. O (Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*) lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah, dedi."

[Muslim, I, 289, H. no: 385]

Muezzine, muezzinin sesini duyana, muezzine karşılık verene, bundan sonra Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e salavât getirmesi, daha sonra Allah'tan ona "el-vesîle"yi vermesini istemek sünnettir.

Çünkü Abdullah b. Amr b. el-Âs *Radıyallahu anh'*dan gelen rivayete göre o Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'i şöyle buyururken dinlemiştir:

"Muezzini duyduğunuz vakit onun dediği gibi deyiniz. Sonra bana salât (ve selâm) getiriniz. Çünkü kim bana bir defa salât (ve selâm) getirirse, Allah onun karşılığında ona on defa salât getirir. Sonra benim için Allah'tan "el-vesile"yi dileyiniz. Bu, cennette Allah'ın kullarından sadece bir kula verilecektir. Onun kendim olacağımı ümit ederim. Her kim benim için "el-vesile"yi isterse, benim de şefaati ona helâl olur."

[Muslim, I, 289, Hadis no: 384]

Câbir b. Abdullah *Radıyallahu anh'*dan rivayete göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:

"Her kim ezanı duyduktan sonra **"Ey bu eksiksiz davetin ve kılınacak olan namazın Rabbi olan Allah'ım! Sen Muhammed'e el-vesîle'yi (denilen o makamı) ve "fazilet"i ver. Onu kendisine vaadettiğin "Makam-ı Mahmud'a yükselt."** derse kıyamet gününde benim şefaati ona helâl olur."

[Buhârî, I, 152]

"Allahumme rabbe hâzihi'd-da'veti't-tâmme ve's-salâti'l kâimeh, âti Muhammeden'il vesîlete ve'l-fadîlete ve'b'ashu mekamen Mahmûden ellezi veadteh. İnneke la tuhliful mîâd.

("Allâh'ım! Ey bu tam dâvetin, yâni mubârek ezânın ve kılınmak üzere bulunan namazın mukaddes Rabbi. Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.)'e vesîleyi ve fazîleti ihsan et ve O'nu, kendisine va'd buyurmuş olduğun Makâm-ı Muhmûd'a eriştir. Şubhe yok ki, sen va'dinden dönmezsın.")

Ezan duasında da gördüğümüz gibi Rasulullah (s.a.v.) "**benim şefaati ona helal olur**" dediği kişinin şefaate hak kazanabilmesini Allaha dua edip Rasulullah'a Vesile verilmesini ve Makam-ı Mahmuda yükseltilmesi için dua edilmesine şart koşmuştur.

Çok net anladığımız gibi Rasulullah (s.a.v.) kendisine dua edilmesini (*şefaati ya Rasulullah*) değil aksine Allaha dua edilmesini ve Allah c.c. den istenmesini buyurmaktadır. Çünkü dua peygambere değil sadece ALLAH c.c. yapılır . Allah'a yapılması gereken dua, peygamberi dahi olsa mahlukatına yapılamaz, şirktir.

Rasulullah s.a.v. , gözlerinin açılması için kendisine gelen a'ma için abdest alıp namaz kılmasını istedikten sonra kendisiyle beraber Allaha el açıp dua etmesini istemiştir.

1732 - Enes (*radıyallâhu anh*) anlatıyor:

"Rasûlullah (*aleyhissalâtu vesselâm*) buyurdular ki:

"**Ezanla kaamet arasında yapılan dua reddedilmez** (*mutlaka kabule mazhar olur.*) "

"**Öyleyse**, dendi, "**ey Allah'ın Rasûlu, nasıl dua edelim?**"

"**Allah'dan**, dedi, **dünya ve âhîrat için âfiyet isteyin!**"

(*Ebû Dâvud, Salât 35, (521); Tirmizî, Salât 46, (216), Daavât 138, (3588, 3589).*

1722 - Nu'man İbnu Beşîr (*radıyallâhu anh*) anlatıyor: "Rasûlullah (s.a.v.): "**Dua ibadetin kendisidir**" buyurdular ve sonra şu âyeti okudular.

"**Rabbimiz: "Bana dua edin ki size icâbet edeyim. Bana ibadet etmeyi kibirlerine yediremeyenler alçalmış olarak cehenneme gireceklerdir**" buyurdu." (Gâfir 60).

(*Tirmizî, Tefsir, Gâfir, (2973); Ebû Dâvud, Salât 358, (1479).*

"**Kullarım sana beni sorduğu zaman onlara ilet ki şubhesiz ben çok yakınım. Bana dua edince , dua edenin duasına icabet ederim. O halde onlarda benim davetime koşsunlar ve bana hakkıyla iman etsinlerki dosdoğru yolu bulmuş olsunlar**" (Bakara 186)

Sa'd İbni Ebî Vakkas *radıyallahu anh*'den rivayet edildiğine göre, Nebî *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

"Kim muezzini işittiği zaman:

"**Tek olan ve ortağı bulunmayan Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve rasulü olduğuna şahidlik ederim. Rab olarak Allah'tan, rasûl olarak Muhammed'den, din olarak İslam'dan razı oldum, derse, o kimsenin günahları bağışlanır.**"

(*Muslim, Salât 13. Ayrıca bk. Tirmizî, Salât 42; Nesâî, Ezân 38; İbni Mâce, Ezân 4*)

Aynı bahis ile ilgili olarak Beyhakî'nin rivayetinde ilk duanın sonunda bir de: "İnneke lâ tuhlifu'l-mîâd = **Şubhesiz ki sen vaadinden caymazsın**" ilâvesi vardır ki, biz de dualarımıza bunu ilâve ederiz.

Hadiste geçen "**ezanı işittiği zaman**" sözüyle anlatılmak istenen, ezanın tamamını işittikten sonra demektir.

